

วารสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1
[มกราคม-มีนาคม 2563]

Vol.10 No.1 (January-March 2020)

การวิจัยการบริหารการพัฒนา

The Journal of Development Administration Research

วารสาร การวิจัยการบริหารการพัฒนา | ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2563)

ISSN 1905-2219

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาและบุคลากรทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อนำเสนอและพัฒนาศักยภาพและผลงานทางวิชาการ การค้นคว้าและบทความทางวิชาการของคณาจารย์ และนักวิชาการภายนอก
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. ขอบเขตของวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านการวิจัย ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการจัดการอุตสาหกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนิเทศศาสตร์ ด้านบริหาร การศึกษา ด้านจิตวิทยาและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทางการวิจัยการบริหารการพัฒนา

2. เนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้อง ไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ

3. การส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยนั้น สามารถส่งโดยตรงไปที่กองบรรณาธิการวารสารผ่านระบบ online Submission ที่เว็บไซต์ บทความทั้ง 2 ประเภท ซึ่งบทความที่ส่งมานั้นจะถูกส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิใน สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินแบบ Double-Blinded Review ก่อนที่จะพิจารณาจัดพิมพ์ในขั้นต่อไป

4. การรับบทความของวารสารการวิจัยการบริหารพัฒนาจะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ ในทางวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ฤๅเดช	เกิดวิชัย	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร. สุดาวรรณ	สมใจ	ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

บรรณาธิการ

ดร.ณัฐณภรณ์	เอกนราจินดาวัดน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
-------------	------------------	-----------------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.ชาญเดช	เจริญวิริยะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
-----------	----------------	-----------------------------

กองบรรณาธิการในมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวิทย์	กุลโรจนภัทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนสุวิทย์	ทับทิมธรรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	เมฆขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ	ราชบัณฑิตยสภา/ทางรัฐสภา
ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์	สถาบันรัชต์ภาคย์

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (PEER REVIEW COMMITTEE)

ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ทินพันธ์ นาคะตะ	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์ ดร.ศรีเรือน แก้วกังวาน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิต	สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ไพบุลย์ ช่างเรียน	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี พิริยะกุล	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภา กุลชลบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี พิจิตบันดาล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร วิทยอุดม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิ ธีรสรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ.ตะกั่วทุ่ง	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง สุทัศน์ ณ.อยุธยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ชินบุตร	มหาวิทยาลัยทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา อนันตธนาชัย	สถาบันรัชต์ภาคย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก	สถาบันรัชต์ภาคย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สารดา จารุพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณมา ศิลปะอาชา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พร้อมศักดิ์ บึงบัว	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคพันธ์ ศาลาทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวภา บัวเวช	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
พระมหา ดร.กฤษณ์ธินันต์ เดชจักรบดินทร์	วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร
พระมหา ดร.สรวิชัย ดวงชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหา ดร.เพื่อน เฉลิมจาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ญาณกร ไท้ประยูร	สถาบันรัชต์ภาคย์

ดร.กรเอก	กาญจนา โภคิน	สถาบันรัชต์ภาคย์
ดร.ปรารค์ทิพย์	ยูวานนท์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.ถาวร	ทิศทองคำ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.ณัฐพัชร์	มณีโรจน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.เศรษฐวิษฐ์	พรมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.สุรศักดิ์	จิรวุสตร์มงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ดร.วารารณ์	ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ดร.นารา	กิตติเมธากุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
ดร.สุรমন	ไทยเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่: วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา พิมพ์เผยแพร่ 4 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่

<http://www.phdindevadmin.com>, <http://journal.ssru.ac.th/index.php/JDAR>

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีน เซอร์วิส ซัพพลาย 29/97 ม.3 ถ.สุวินทวงศ์ แขวงลำผักชี เขตหนองจอก กทม. 10530

โทร 02-3264124, 092-2764177 Email: meancopier@gmail.com

ติดต่อกองบรรณาธิการ

โครงการปรัชญาคณาจารย์บัณฑิตการบริหารการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อาคาร 31 ชั้น 3 ถนนอุทงนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์: 02-1601240, 097-9359356

โทรสาร: 02-1601240

Website: <http://www.phdindevadmin.com>, <http://journal.ssru.ac.th/index.php/JDAR>

E-mail: touch_life@outlook.co.th, journal.dar@gmail.com

บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ได้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน
ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
ส่วนหน้า	ก-ง
สารบัญ	จ-ช
บทบรรณาธิการ	ช
ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้	1-10
ACADEMIC LEADERSHIP OF GOVERNMENT TEACHERS AND EDUCATION OFFICIALS IN SCHOOLS OF BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION, SOUTHERN THONBURI GROUP พรรณนา เสาวรส, นันทิยา น้อยจันทร์	
ส่วนประสมทางการตลาดบริการ และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่มีผลต่อความตั้งใจกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าที่ซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน	11-20
THE MARKETING MIX AND PURCHASE BEHAVIORS INFLUENTIAL TO CUSTOMERS' REPEAT PURCHASE OF PRODUCTS IN THE SUPERSTORE VIA APPLICATION งามตา นามแสง, อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน, บัณฑิต ผังนิรันดร์	
ปัจจัยทางการตลาดและการเลือกใช้บริการสายการบินภายในประเทศไทย	28-35
THE FACTOR OF MARKETING AND THE SELECTION OF DOMESTIC AIRLINE SERVICES สุนรัตน์ อัครวิมล, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรุงเทพมหานคร	36-46
FACTORS AFFECTING MOTIVATION IN PERSONNEL WORK OFFICE OF THE CROWN PROPERTY BANGKOK สมพร บุญคุณ, นพดล บุรณนัฐ	
คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการและความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ร้านกาแฟเฟอเมซอน ภายในห้างสรรพสินค้า สุพรีม คอมเพล็กซ์	47-56
THE OBJECTIVE OF THIS RESEARCH IS TO STUDY THE QUALITY OF SERVICE THAT AFFECT THE BEHAVIOR OF SERVICE AND SATISFACTION OF CUSTOMER AT AMAZON CAFÉ WITHIN SUPREME SHOPPING MALL COMPLEX อรณิชา วงศ์ศา, อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน, บัณฑิต ผังนิรันดร์, ณิชพวงษ์ เตชะรัตนเสฏฐ์	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<p>ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลสระคูอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด</p> <p>GOOD GOVERNANCE IN LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS: CASE STUDY OF SRAKOO SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI ET PROVINCE</p> <p>น้ำฝน ปิตตะระคะ, ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์</p>	57-70
<p>การบริหารจัดการบรรษัทภิบาลของสถาบันการเงินในประเทศไทย</p> <p>THE MANAGEMENT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF FINANCIAL INSTITUTES IN THAILAND</p> <p>พงศ์ปณต พัสระ, สุชีพ พิริยสมิทธิ</p>	71-80
<p>ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารและพนักงานเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา</p> <p>AWARENESS ABOUT THE PROBLEM OF ENVIRONMENTAL POLLUTION THE MANAGEMENT AND STAFF DISTRICT IN THE CITY NAKHON RATCHASIMA</p> <p>อรรณพ อึ้งวิฑูรสถิตย์</p>	81-91
<p>ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาด การบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการ 4G บนเครือข่ายโทรศัพท์มือถือหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร</p> <p>SATISFACTION TOWARDS MARKETING MIX, CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT AND 4G SERVICE USING BEHAVIOR ON TRUE MOVE H NETWORK IN BANGKOK</p> <p>กาญจน์กวีณ ปลั่งเจริญศรี, อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน, บัณฑิต ผังนิรันดร์, ปราณี ตรีทศกุล สิริอร จำปาทอง, ณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสถียร, ปลื้มใจ สีนอากร</p>	92-102
<p>การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อดำรงรักษาความเป็นเมืองเป้าหมายของอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์</p> <p>SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT TO MAINTAIN THE DESTINATION CITY OF HUA HIN PRACHUAP KHIRIKHAN PROVINCE</p> <p>ธนัชชา ชัยชัชวาลประทีป, ชวลีย์ ณ ถลาง</p>	103-111
<p>บทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคนคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)</p> <p>POLITICAL ROLE OF POLICE OFFICERS IN NATIONAL COUNCIL FOR REACE AND ORDER (NCPO)</p> <p>ฤทธิชัย ช่างคำ, สุรพล ราชภัณฑารักษ์, อเนก เหล่าธรรมทัศน์, สมบูรณ์ สุขสำราญ</p>	112-124

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความเชื่อมั่นต่อตราบริษัทที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อทาวน์เฮ้าส์ของผู้บริโภค กรณีศึกษา โครงการบ้าน โลโอ นอฟ ดอนเมือง-แจ้งวัฒนะ CORPORATE BRAND TRUST THAT AFFECTS THE DECISION BUYING THE TOWNHOUSE OF THE CONSUMER CASE STUDY HOUSE PROJECT LIO NOV DON MUEANG-CHAENGWATTANA สุจิตรา เอี่ยมสำอางค์, กฤษดา เขียววัฒนสุข	125-135
ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายกระจายอำนาจเกี่ยวกับบริการสาธารณะท้องถิ่น: กรณีศึกษา 4 พื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการ ACHIEVEMENT OF DECENTRALIZATION POLICY ON LOCAL PUBLIC SERVICES: A CASE STUDY OF FOUR AREAS IN SAMUTPRAKARN PROVINCE แสน บานแย้ม	136-144
ปัญหาทางกฎหมายการประกันและเยียวยาผู้บริโภคในประเทศไทย ENHANCING THAI CONSUMER PROTECTION THROUGH A LEGAL PROBLEM ON CONSUMER GUARANTEES AND REMEDIES เบญจพร ศรีนันทวงศ์	145-161
การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาในโรงเรียน เรียนร่วมสังกัดกรุงเทพมหานคร EDUCATION ADMINISTRATION IN TYPE OF INCLUSIVE EDUCATION ACCORDING TO STANDARD CRITERIA OF EDUCATION ADMINISTRATION IN SCHOOLS OF INCLUSIVE EDUCATION ATTACHED TO BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION อรุชา สว่างโลก, นันทิยา น้อยจันทร์	162-171
เพลงโคราช : ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่มรดกทางวัฒนธรรม KORAT SONG: FROM LOCAL WISDOM TO CULTURAL HERITAGE วัลย์ลิกา เจริญศิลป์	172-180
คำแนะนำการส่งบทความ	181-186
ตัวอย่างการเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์	187-189

บทบรรณาธิการ

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2563 กองบรรณาธิการ มีวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารเพื่อเป็นสื่อการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และจากการที่วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ได้รับการรับรองมาตรฐานจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ 2 ดังนั้น ในการจัดทำวารสารดังกล่าวให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามตัวชี้วัดที่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่ทางศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้กำหนดไว้ทางกองบรรณาธิการมีกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การรับบทความผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องที่จะพิจารณาบทความแต่ละบทความ ดังปรากฏในหน้าสารบัญ และประกอบไปด้วยบทความทั้งหมด 17 บทความ

กองบรรณาธิการ วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป และขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

ดร.ณัฐณารณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
บรรณาธิการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

Academic Leadership of Government Teachers and Education Officials in
Schools of Bangkok Metropolitan Administration, Southern Thonburi Group

พรรณา เสาวรส, นันทิยา น้อยจันทร์
Parnna Saowarot, Nantiya Noichan
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
E-mail: parnna.jdar@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ 2) หาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ วิธีดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 350 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .963 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงตามลำดับ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ประกอบด้วย 2.1) บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจ เป้าหมาย อย่างจริงจัง 2.2) เน้นทักษะการอ่าน เพราะการอ่านเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ 2.3) จัดหาวัสดุที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ข้าราชการครู, บุคลากรทางการศึกษา

Abstract

This research is aimed at 1) To study the level of academic leadership of teachers and educational personnel in schools under the Bangkok Metropolitan Administration The group of South Thonburi Group. 2. Guidelines for the development of academic leadership of teachers and educational personnel in schools under the Bangkok Metropolitan Administration the Southern Thonburi group. Methods of conducting research, Phase 1, quantitative research implementation Sample Is a teacher civil service and educational personnel in schools under the Bangkok Metropolitan Administration Southern Thonburi group, academic year 2016, number 350 persons. Determine sample size by opening prefabricated tables of Crazy and Morgan. Tools used in the research questionnaire, reliability of .963, the statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, phase 2, qualitative research implementation. By interviewing 7 experts

It was found that 1) The level of academic leadership of teachers and educational personnel in schools under the Bangkok Metropolitan Administration The group of South Thon in the overall picture is at a high level. When considering each aspect, it was found that academic leadership was at a high level in

all three aspects, in order of teaching and learning management. Promoting academic atmosphere, the school mission assignment 2) Guidelines for the development of academic leadership of teachers and educational personnel in schools under the Bangkok Metropolitan Administration the Southern Thonburi group consists of 2.1) All personnel are involved in the determination of the target mission sincerely. 2.2) Focus on reading skills. Because reading is an important factor of learning. 2.3) Provide materials that are necessary to use in teaching and learning adequately and meet the needs.

Keywords: Academic Leadership, Government Teacher, Educational Personnel.

Received: 2019-10-01

Revised: 2020-02-10

Accepted: 2020-03-10

บทนำ

ครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ พัฒนาตนเองให้กลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างแก่เด็กในการพัฒนาคุณภาพของชีวิต ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครู และนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และเป็นกระจุกเงาสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของสถานศึกษา (พิสมัย ชุมภู, 2557, หน้า 24) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภารกิจหลักของการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นที่พึงมีในตัวของผู้สอนเพราะภาวะผู้นำทางวิชาการจะส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา (ชฎากาญจน์ เจริญชนม์, 2553, หน้า 40)

ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ให้เจริญก้าวหน้าและนำความรู้ดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในโรงเรียน ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานต้นสังกัดมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 438 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนในเมืองหลวงมีคุณภาพมาตรฐาน นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบ SMART มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามตรวจสอบคุณภาพโรงเรียน และเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนพัฒนาการบริหารและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จ ผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (SMART School) ปี พ.ศ. 2557 โดยสรุปผลการประเมินระดับกลุ่มเขต 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มกรุงเทพกลาง มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 2) กลุ่มกรุงเทพใต้ มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 3) กลุ่มกรุงเทพเหนือ มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก มีผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก 5) กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และ 6) กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดี (สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา, 2558, หน้า 68 - 73) พบว่า กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ จากผลดังกล่าว การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาและเอาใจใส่อย่างจริงจัง เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาด้านความรู้ โดยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สร้างตนเองให้กลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้หรือการเป็นผู้นำทางวิชาการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในพัฒนาการ

บริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ให้เจริญก้าวหน้าและนำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในโรงเรียน ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยแบ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนเกิดพัฒนาตนเองในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ผู้นำทางวิชาการ พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อันส่งผลต่อความรู้ ความสามารถของนักเรียนทั้งทางด้านบุคลิกภาพการเป็นผู้ผู้นำและพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้มีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการในการจัดการเรียนสอนที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคนิคหรือวิธีการสอนให้เข้ายุคสมัย มีทักษะในการจัดกิจกรรมวิชาการต่างๆ ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ โดยการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ยังขาดประสบการณ์และไม่มีความรู้ทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการ ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 จำนวน 350 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .963 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบขั้นตอนของทางบัณฑิตวิทยาลัย โดยการแจกและเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด ผลการวิเคราะห์ในการวิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการซึ่งอยู่ในระดับ

มาก ตามลำดับและต่ำสุดได้แก่ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนซึ่งอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน

1.1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดได้แก่จัดทำโปสเตอร์หรือป้ายประกาศที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่งานด้านวิชาการของโรงเรียนซึ่งอยู่ในระดับมาก

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการตรวจสอบและทบทวนผลของการใช้หลักสูตร พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบต่างๆ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดได้แก่การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการโดยการศึกษา สสำรวจความต้องการจัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชนซึ่งอยู่ในระดับมาก

1.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ยกย่องชมเชยผู้เรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการ หรือนักเรียนที่นำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนอยู่ในระดับสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาส่งเสริมสนับสนุนจัดบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนที่อบอุ่นปลอดภัยและให้ความเป็นกันเอง เพื่อลดความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความมั่นใจมีส่วนสำคัญในห้อง เรียนซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดได้แก่การมีมาตรการลงโทษผู้เรียนที่มาสายหรือขาดเรียนโดยไม่มีเหตุจำเป็นซึ่งอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนมีแนวทางพัฒนาดังนี้

2.1.1 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู ด้านการทำงานของครูผู้เรียนหลังการสังเกตการสอน

1) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้นวัตกรรมใหม่ๆ มาช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน

2) ตรวจสอบการสอนเขียนข้อเสนอแนะ เพื่อให้ครูได้นำไปปรับปรุงแผนการสอน/การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกัน

3) สนับสนุน/ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนและเข้ารับการอบรมต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

4) ใช้การเปรียบเทียบคุณภาพนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนในการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูหลังการสังเกตการสอน

2.1.2 มีการประชาสัมพันธ์เป้าหมายของโรงเรียนให้ทุกฝ่ายทราบโดยใช้สื่อต่างๆ อย่างหลากหลาย

1) สถานศึกษามีเว็บไซต์ โฮมเพจที่เป็นปัจจุบัน มีความสะดวกรวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือในการนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและทันเหตุการณ์

2) จัดทำวารสารการดำเนินงานตามแผนพัฒนาโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่บรรลุภารกิจเป้าหมาย ของสถานศึกษาออกประชาสัมพันธ์ทุกเดือน

2.1.3 จัดทำโปสเตอร์หรือป้ายประกาศที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่งานด้านวิชาการของโรงเรียน

1) จัดโปสเตอร์หรือประกาศผลการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ต่อสาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

2) สถานศึกษามีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาได้อย่างเป็นปัจจุบัน

3) จัดทำประกาศต่างๆ เกี่ยวกับงานวิชาการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เช่น ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนมีแนวทางพัฒนาดังนี้

2.2.1 การแจ้งผลความก้าวหน้าทางการเรียนให้ผู้เรียนและผู้ปกครองได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ

1) กรณีนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน โดยมีการดำเนินการติดต่อพูดคุยทางโทรศัพท์หรือโซเชียล เช่น กลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ก ในการพูดคุยระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครอง หรือทำหนังสือเชิญผู้ปกครองมาประชุมเพื่อรับทราบปัญหา

2) กรณีปกติโดยทั่วไป โรงเรียนเชิญประชุมผู้ปกครองภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงระเบียบแนวปฏิบัติต่างๆ พร้อมทั้งพูดคุยกับครูประจำชั้นเป็นรายบุคคล และแจ้งผลการเรียน ความประพฤติให้ผู้ปกครองทราบ

2.2.2 ใช้ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนเพื่อจัดโครงการพิเศษ เช่น การสอนซ่อมเสริม

1) ครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล แบ่งกลุ่ม เก่ง กลาง อ่อน เพื่อเน้นการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาของนักเรียน

2) เน้นพัฒนาการอ่านเพราะการอ่านเป็นเรื่องสำคัญในการเรียนรู้ โดยจัดทำโครงการ/กิจกรรมแก้ปัญหาและพัฒนาการอ่านของนักเรียนให้เต็มศักยภาพ

3) จัดสอนเสริมให้นักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง โดยครูจิตอาสา

4) จัดกิจกรรมเวทีคนเก่งให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง โดยให้ครูทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมช่วงเวลาพักกลางวัน

5) กำหนดตารางการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ให้ทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระได้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้

2.2.3 ส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการโดยการศึกษา สืบหาความต้องการจัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

1) จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนชุมชน ผู้แทนเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อปรึกษาหารือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2) จัดกิจกรรมด้านวิชาการร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

3) เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยสอนให้ความรู้แก่นักเรียน

4) นำนักเรียนออกไปศึกษาตามแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา

2.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีแนวทางพัฒนาดังนี้

2.3.1 การสนับสนุนงบประมาณในการเข้าฝึกอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ

1) จัดสรรงบประมาณในการพาครูไปสัมมนาศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ หรือจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู

2) จัดหาวัสดุที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการ

3) ใช้งบประมาณเป็นต้นทุนเพื่อจัดกิจกรรมหารายได้เข้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มาพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ

2.3.2 จัดสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม แบ่งสัดส่วนพื้นที่ของกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างชัดเจน

1) ด้านกายภาพ จัดทำแผนพัฒนาการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน เช่น บอร์ดนิทรรศการ สวนหย่อม ป้ายนิเทศ

2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันที่ดี ส่งเสริมการทำผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ผลงาน

2.3.3 มีมาตรการลงโทษผู้เรียนที่มาสายหรือขาดเรียนโดยไม่มีเหตุจำเป็น

1) จัดระบบการดูแลช่วยเหลือด้วยกระบวนการแนะแนวการศึกษา มีกิจกรรมโฮมรูม มีแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

2) เชิญผู้ปกครองประชุมเพื่อรับทราบปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหา

3) สร้างแรงจูงใจ ให้กำลังใจ หรือให้รางวัลเมื่อนักเรียน ทำดี ทำได้

4) ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และมอบหมายงานให้รับผิดชอบตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน

อภิปรายผล

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน มีการตรวจสอบและทบทวนผลของการใช้หลักสูตร พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน สูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการและด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริชานา กาศโอสถ (2558) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการแนะแนว และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการวางแผนงาน ด้านวิชาการตามลำดับ

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ในรายด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม

ร่วมในการกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียนอยู่ในอันดับสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิกา สีสะอาด (2556) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับอนุบาลศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทั้ง 12 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการแนะแนวการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 อยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.35 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ในรายด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีการตรวจสอบและทบทวนผลของการใช้หลักสูตร พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องอยู่ในอันดับสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบต่างๆ จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนโดยมีผู้บริหารและครูในสถานศึกษาร่วมมือกันจัดขึ้น เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดลฤดี กลั่นภูมิศรี (2558) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครลำปาง ในขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ 8 ด้าน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการวัดประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการแนะแนว และด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

1.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ในรายด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ พบว่า ยกย่องชมเชยผู้เรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการ หรือนักเรียนที่นำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนอยู่ในอันดับสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการส่งเสริมสนับสนุนจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่อบอุ่นปลอดภัยและให้ความเป็นกันเอง เพื่อลดความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ มีส่วนสำคัญในห้องเรียน จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเป็นระเบียบ สะอาดทั้งในห้องเรียน ตัวอาคารและบริเวณโรงเรียน สร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนที่หลากหลายเพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตู สมบัติ (2555) ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้

2.1 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนในการประชาสัมพันธ์ ภารกิจ เป้าหมาย งานด้านวิชาการ การประเมินการนิเทศภายใน ลงสู่บุคลากรสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน แนวทางดำเนินการมีดังนี้ ประชุมชี้แจงให้บุคลากรทุกคนรับทราบและทำความเข้าใจไปพร้อม ๆ กัน บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจ เป้าหมาย อย่างจริงจัง ให้ความสำคัญงาน

ด้านวิชาการ สำนวจวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน นำข้อมูลด้านผลการเรียนมาใช้ในการกำหนดภารกิจ เป้าหมาย วางแผน จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน มีการกำกับ ดูแล ประเมินผลการใช้หลักสูตรสม่ำเสมอ ซึ่งจิรวรรณ จันทรย์แย้ม (2552, หน้า 22 - 23) กล่าวไว้ว่า การกำหนดภารกิจของโรงเรียนเป็นการกำหนดกรอบ ขอบเขตของงานที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ และสร้างความเข้าใจในภารกิจดังกล่าวให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ สอดคล้องกับไพเราะ พัดตาสิงห์ (2554, หน้า 30) ได้กล่าวว่าการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการมีส่วนร่วมของทีมงานในโรงเรียนและการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน โดยการแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้สึกร่วมกันคิดหรือทัศนคติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายโรงเรียน

2.2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการเรียนการสอนมีการตรวจสอบและทบทวนผลของการใช้หลักสูตร พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดภาระงานสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครู ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบต่างๆ แนวทางดำเนินการมีดังนี้ ครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เน้นการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาของนักเรียน กำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ในการพัฒนาอย่างชัดเจน เน้นทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนและคณิตศาสตร์ เพิ่มเวลาในการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อการสอน มีการกำกับติดตามรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวารสารอริยธนพล (2552, หน้า 29) ได้กล่าวว่าการบริหารการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ ของผู้เรียน โดยดำเนินการ ดังนี้ ร่วมกันคิด วิเคราะห์ และกำหนดจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ วิเคราะห์ตรวจสอบที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระหน่วย การเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่น ตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลาและกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริม ให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

2.3 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เป็นระเบียบ สะอาดทั้งในห้องเรียน ตัวอาคารและบริเวณโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้เรียน และชุมชน มีการยกย่องชมเชยผู้เรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการ หรือนักเรียนที่นำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนจัดบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนที่อบอุ่นปลอดภัยและให้ความเป็นกันเอง เพื่อลดความรู้สึกลังเลไม่มั่นคงทางจิตใจ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความมั่นใจมีส่วนร่วมในห้องเรียน แนวทางดำเนินการมีดังนี้ จัดทำแผนพัฒนาการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันที่ดี ส่งเสริมการทำผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ผลงาน จัดสรรงบประมาณในการพาครูไปสัมมนาศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ หรือจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู จัดหาวัสดุที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการ จัด ระบบการดูแลช่วยเหลือ

ด้วยกระบวนการแนะแนวการศึกษา มีกิจกรรมโฮมรูม มีแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนราย บุคคล เชิญผู้ปกครองประชุมเพื่อรับทราบปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหา สร้างแรงจูงใจ ให้กำลังใจ หรือให้รางวัลเมื่อนักเรียนทำดี ทำได้ ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และมอบหมายงานให้รับผิดชอบตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน ซึ่งนภาดาว เกตุสุวรรณ (2555, หน้า 18) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน ส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การสรรหาข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการ สอดคล้องกับไพเราะ พัดตาสิงห์ (2554, หน้า 30 - 31) ได้กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูให้ครูมีพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ความถนัด ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานทางวิชาการในการพัฒนาการเรียนการสอน และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- จิรวารณ จันท์แย้ม. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. (2553). *ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1*. รายงานการศึกษานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดลฤดี กลั่นภูมิศรี. (2558). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลลำปาง*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ตุ้ สมบัติ. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดแผนกศึกษาธิการและกีฬาแขวงไซยะบูลีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นภาดาว เกตุสุวรรณ. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พิสมัย ชุมภู. (2557). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ไพเราะ พัดตาสิงห์. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- วรารณณ์ อริยธนพล. (2552). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศิริชานา กาศโอสถ. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2559). จำนวนข้าราชการครูสังกัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศและตำแหน่ง ปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. สำนักงานนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา. (2558). สรุปผลการประเมินคุณภาพมาตรฐาน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (SMART School) ประจำปี พ.ศ. 2557. สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่มีผลต่อความตั้งใจ
กลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าที่ซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน

The Marketing Mix and Purchase Behaviors Influential to Customers'
Repeat Purchase of Products in the Superstore via Application

งามตา นามแสง, อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน, บัณฑิต พงนรินทร์, ปราณี ตรีทศกุล
Ngamta Namsaeng, Arunrong Vongkangvan, Bundit Pungnirund, Pranee Tridhoskul
สิริอร จำปาทอง, ปลื้มใจ ลินอากร และณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสถียร
Siri-Orn Champatong, Pleumjai Sinarkorn and Nattapong Techarattanased
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน และ 2) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันที่มีผลต่อการตัดสินใจกลับมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันซ้ำ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคที่สุ่มเลือกจากคนที่ใช้แอปพลิเคชันในการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และ ด้านกระบวนการ 2) พฤติกรรมการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้ง โดยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้ง/3 เดือน และค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าต่อครั้ง โดยเฉลี่ยประมาณ 817 บาท โดยลูกค้าส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง มีเหตุผลที่เลือกซื้อเพราะคุณภาพสินค้า แนวโน้มความตั้งใจซื้อซ้ำ ด้านการกลับมาซื้อสินค้าอีกครั้งอยู่ในระดับซื้อแน่นอน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อตัดสินใจกลับมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้ง อย่างมีนัยสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้ง และด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าต่อครั้ง มีผลต่อความตั้งใจกลับมาซื้อซ้ำ ด้านการกลับมาซื้อสินค้าอีกครั้ง และด้านการแนะนำให้ผู้อื่นมาซื้อสินค้า อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ, กลับมาซื้อซ้ำ, ซูเปอร์สโตร์, แอปพลิเคชัน

Abstract

The objective of this research was to 1) Study the marketing mix influential to the purchase behaviors of products in the superstore via application and 2) study the purchase behaviors of products in the superstore via application influential to the repeat purchase. Is a quantitative research using survey research, the researcher used the questionnaire as the tool for data analysis as follows: frequency, percentage, mean and standard deviation, including the analysis of multiple regression by the social scientific software.

The study found that 1) The overall opinions on the marketing mix were at the highest level, and the following aspects (the aspect of product, the aspect of price, the aspect of place, the aspect of marketing promotion and the aspect of procedure). 2) The purchase behaviors of products in the superstore via application on the aspect of frequency, the customers spent twice/three months, and the

expense of each time was 817 baht in average. The most customers decided to purchase products themselves due to the quality of products. The tendency of repeat purchase was at the certain level, As the hypothesis test, it indicated that the overall marketing mix and each of the aspects (the aspect of price and the aspect of marketing promotion) were influential to the repeat purchase of products in the superstore via application on the aspect of frequency at the statistically significant level of .05. The overall. And the purchase behaviors of products in the superstore via application on the aspect of frequency and the aspect of expense of each time was influential to the certain repeat purchase, the aspect of repeat purchase and the aspect of recommendation to other people for repeat purchase at the statistically significant level of .05.

Keywords: Purchase Decision Behavior, Repeat Purchase, Superstore, Application

Received: 2019-09-30

Revised: 2020-01-30

Accepted: 2020-03-11

บทนำ

ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านสื่อสารได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทั่วโลกแทบจะทุกภูมิภาคสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ในระบบ Real-Time ทั้งนี้เป็นเพราะระบบเครือข่ายโทรคมนาคม, ระบบอินเทอร์เน็ตและความนิยมในการใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ หนึ่งในธุรกิจที่เกิดจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลาย เพราะโลกหน้าจอที่อยู่ในมือทุกที่ทุกเวลา ทำให้เกิดการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์หรือซื้อปิ้งออนไลน์ก็ได้รับความนิยมมากขึ้นทุกวัน ทั้งนี้เห็นได้จากผลสำรวจล่าสุดเกี่ยวกับการซื้อปิ้งออนไลน์ของมาสเตอร์การ์ด เผยว่า ผู้บริโภคชาวจีนและชาวไทยจำนวนเกินครึ่ง (ร้อยละ 59.4 และร้อยละ 51.2 ตามลำดับ) (โพสท์ทูเดย์, 2557) ได้จับจ่ายซื้อสินค้าผ่านสื่ออุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การซื้อปิ้งออนไลน์ ยังคงเติบโตอย่างไม่หยุดหย่อน และผู้บริโภคที่ชื่นชอบความสะดวกสบายของการซื้อปิ้งผ่านสมาร์ตโฟนมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การสร้างแอปพลิเคชันเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า การประชาสัมพันธ์ผ่านงานแสดงสินค้าหรือการรับประกันส่วนลดสินค้า การแทรกสื่อโฆษณาผ่านเกมส์หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งช่วยให้กลุ่มธุรกิจต่างๆ สามารถเจาะตลาดกลุ่มลูกค้าได้ง่าย รวดเร็ว รวมทั้งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำสื่อโฆษณา ไม่ว่าจะเป็นแผ่นป้าย โปสเตอร์แนะนำสินค้าต่างๆ ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานในการทำสื่อโฆษณาแบบดั้งเดิม การขยายตัวของการใช้งานโมบายอินเทอร์เน็ตยังทำให้ธุรกิจอี-คอมเมิร์ซเติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ประกอบการอี-คอมเมิร์ซรายใหญ่ต่างออกมาระบุว่า การเข้าถึงเว็บไซต์มากกว่าร้อยละ 62 มาจากช่องทางโมบาย เนื่องจากช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเลือกดู หรือซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา ขณะเดียวกันก็เริ่มเห็นการขยายของธุรกิจยักษ์ใหญ่ ในกลุ่มของสินค้าเซฟตี้ ชัยบำรุงการ ขายสินค้าผ่านอี-คอมเมิร์ซมากขึ้น ขณะที่กลุ่มพ่อค้า แม่ค้า รวมถึงคอนซูเมอร์ทั่วไป เริ่มเห็นโอกาสทำธุรกิจเข้าช่องทางเฟซบุ๊กโฆษณา และขายสินค้าผ่านเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และไลน์มาก ปัจจุบันสื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยที่ผู้บริโภคในปัจจุบันจะเปิดรับทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ แต่ในท้ายที่สุดของการตัดสินใจซื้อจะใช้การซื้อสินค้าออนไลน์มากกว่า

จากผลวิจัยพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลต่อการซื้อสินค้าเทคโนโลยี และสินค้าเพื่อสุขภาพความงามพบว่ารูปแบบการซื้อที่แตกต่างไปจากความเชื่อเดิม จะเห็นได้ว่าสื่อดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดวิธีคิด ทศนคติ และการดำเนินชีวิต แทบจะทุกกิจกรรมในแต่ละวันจะมีสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทแทบทั้งสิ้น ร้านค้าปลีกต้องปรับตัวด้านเครื่องมือสื่อสารและช่องทางจำหน่าย ตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคที่

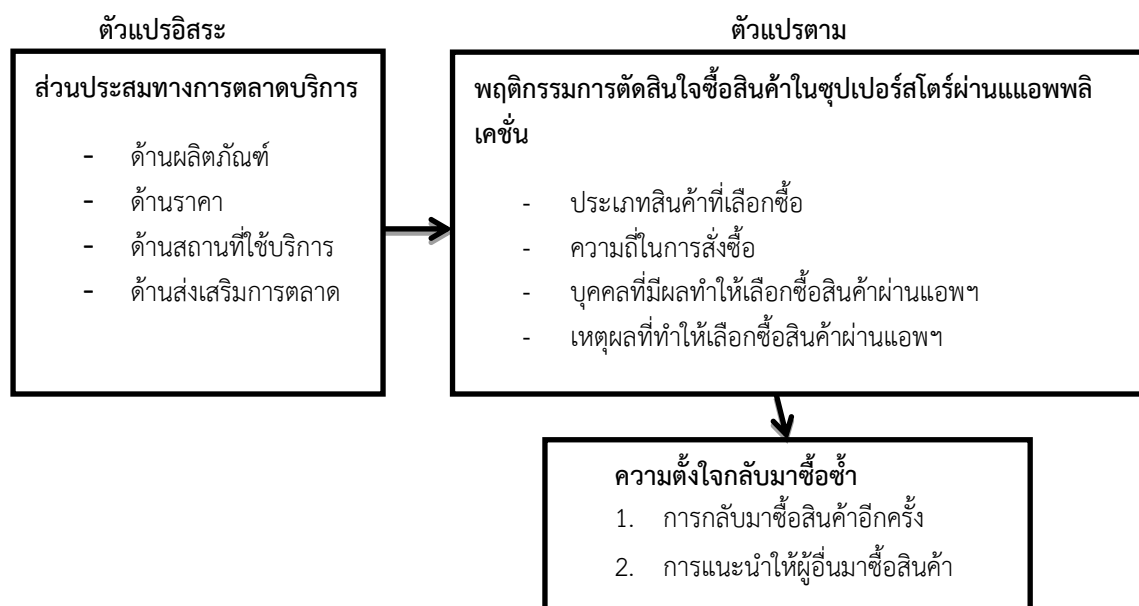
เปลี่ยนไป ที่ผ่านมามีได้เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงบ้างแล้ว จากการพัฒนาช่องทาง ซ้อปั้ง ออนไลน์ของกลุ่มค้าปลีก ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการ และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่มีผลต่อความตั้งใจกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าที่ซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันมีตัวเลขเติบโตทุกวัน เนื่องจากปัจจุบันเริ่มมีแอปพลิเคชันในการซื้อสินค้าออนไลน์เพิ่มมากขึ้น จึงต้องให้ความสนใจในเรื่องของส่วนผสมทางการตลาด และพฤติกรรมการซื้อสินค้าโลตัสผ่านแอปพลิเคชัน ในการศึกษาครั้งนี้นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และการพัฒนาระบบแอปพลิเคชันให้ดีขึ้น เพื่อนำข้อมูลสำหรับนำไปวางแผนธุรกิจของหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันที่มีผลต่อความตั้งใจกลับมาซื้อซ้ำ

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริโภคที่สุ่มเลือกจากคนที่ใช้แอปพลิเคชันในการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์จำนวน 400 คน โดยแบ่งเป็น 1. ขอบเขตด้านเนื้อหา กลุ่มผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาไว้โดยกำหนดให้ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานะภาพ และกำหนดส่วนประสมทางการตลาดบริการ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ใช้บริการ ส่งเสริมการตลาด กระบวนการ เป็นตัวแปรอิสระ และกำหนดให้พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน และความตั้งใจกลับมาซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันเทสโก้ โลตัส เป็นตัวแปรตาม 2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ลูกค้าที่ใช้แอปพลิเคชันในซูเปอร์สโตร์ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน พร้อมกับการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสังเคราะห์ตัวแปรเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ลูกค้าที่ใช้แอปพลิเคชันในการซื้อสินค้าเซฟสตรี จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตาตัวอย่าง (Quota Sampling) โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากเซฟสตรี 2 แห่ง จำนวนเท่าๆกัน สาขาละประมาณ 200 คน ดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม โดยข้อคำถามแต่ละข้อได้มีการประยุกต์มาจากมาตรวัดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามด้วยค่า IOC และความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยค่า Cronbach's alpha ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยหาวิธีของครอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา โดยเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ จากมาตรวัด 5 ระดับแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert's scale) แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย (Pilot-test) จำนวน 40 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่า Cronbach's Alpha ของมาตรวัดตัวแปรที่ศึกษา

การทดสอบค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในของข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบของมาตรวัดพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่ามากกว่า 0.7 ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงเชื่อถือได้ว่าข้อคำถามมีคุณภาพเพียงพอในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติผู้วิจัยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแจกแจงคุณสมบัติของตัวแปรที่ทำการศึกษา

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถิติวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (independent sample t-test) สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA (One-Way Analysis of variance) และสถิติวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ใช้บริการ และด้านส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด และพฤติกรรมการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน โดยลูกค้ามีความถี่ในการมาซื้อ (ครั้ง/ 3 เดือน) ด้านจำนวนครั้ง โดยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้ง/3 เดือน ด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าต่อครั้ง เฉลี่ยประมาณ 817 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่มาเลือกซื้อด้วยตนเอง ด้านเหตุผลที่ทำให้เลือกซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน คือ คุณภาพสินค้า และผลการศึกษารายด้านประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า ด้านราคาบนแอปพลิเคชัน ด้านส่งเสริมการตลาดผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า ด้านราคาบนแอปพลิเคชัน ด้านการส่งเสริมการตลาดบนแอปพลิเคชัน มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้งของการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันใน 3 เดือน โดยตัวแปรนี้พยากรณ์ ได้ร้อยละ 5.4 และด้านราคาบนแอปพลิเคชัน ด้านผลิตภัณฑ์บนแอปพลิเคชัน ด้านค่าใช้จ่าย/

ครั้ง โดยตัวแปรนี้สามารถพยากรณ์ ได้ร้อยละ 1.1 แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบ Stepwise Multiple Regression Analysis ปัจจัยด้าน ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน

ตัวแปร	B	SE	t	Sig.
พฤติกรรมการณ์ซื้อสินค้าด้านจำนวนครั้ง/3เดือน				
ค่าคงที่ (Constant)	.475	.920	.517*	.606
ด้านราคา	-.327	.083	-3.933*	.000
ด้านส่งเสริมการตลาด	.707	.201	.173*	.000
$R^2 = .054$	$Adjusted R^2 = .059$			
พฤติกรรมการณ์ซื้อสินค้าด้านค่าใช้จ่าย/ครั้ง				
ค่าคงที่ (Constant)	978.451	217.453	2.293*	.022
ด้านราคา	241.441	48.842	6.931*	.000
ด้านผลิตภัณฑ์	256.276	93.372	2.745*	.006
$R^2 = .114$	$Adjusted R^2 = .116$			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พฤติกรรมการณ์ตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันที่มีผลต่อความตั้งใจกลับมาซื้อซ้ำ พบว่า ด้านจำนวนครั้งของการซื้อสินค้ามีผลต่อความตั้งใจกลับมาซื้อซ้ำ ด้านความถี่ที่ใช้บริการครั้ง/3 เดือน โดยตัวแปรสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 3.2 และด้านราคาที่ทำนตัดสินใจ และด้านจำนวนครั้งของการซื้อสินค้า มีผลต่อการแนะนำให้ผู้อื่นมาซื้อสินค้า โดยตัวแปรนี้สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 3.8 แสดงดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อซ้ำ ด้านความตั้งใจในการเลือกใช้บริการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ ผ่านแอปพลิเคชันครั้งต่อไป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	B	SE	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	4.730	.041	114.315*	.000
ด้านระดับของจำนวนครั้งของการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ ผ่านแอปพลิเคชันต่อ 3 เดือน (Y_1)	.060	.016	3.772*	.000
$r = .186$	$Adjusted R^2 = .032$			
$R^2 = .035$	$SE = .395$			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อซ้ำ ด้านท่านจะแนะนำให้ผู้อื่นมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	B	SE	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	4.704	.043	108.901*	.000
ด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน (Y_2)	.068	.017	4.087*	.000

$r = .201$ Adjusted $R^2 = .038$
 $R^2 = .040$ SE = .412

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ด้านผลิตภัณฑ์บนแอปพลิเคชัน โดยการพิจารณาแยกรายข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความหลากหลายของสินค้าและบริการ ($\bar{x} = 4.55$) คุณภาพของสินค้าเมื่อจัดส่งถึงลูกค้า เช่น สินค้าไม่ชำรุด สินค้าสามารถใช้งานได้จริง และการจัดระเบียบหมวดหมู่สินค้าในแอปพลิเคชัน ให้สามารถค้นหาได้ง่าย ($\bar{x} = 4.52$) ความครบถ้วนของข้อมูลในการบอกคุณลักษณะของสินค้า ($\bar{x} = 4.49$) บอกวันหมดอายุของสินค้าประเภทของกิน หรือของใช้ในครัวเรือน ($\bar{x} = 4.48$) ความน่าเชื่อถือ ชื่อเสียงของสินค้าและบริการ ($\bar{x} = 4.40$) และความสวยงามของสภาพสินค้าบนแอปพลิเคชัน ($\bar{x} = 4.39$) ตามลำดับ

ด้านราคาบนแอปพลิเคชัน โดยพิจารณาแยกรายข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดการระบุราคาสินค้าที่ชัดเจน ($\bar{x} = 4.69$) คุณภาพของสินค้าเมื่อเปรียบเทียบกับราคา ($\bar{x} = 4.66$) การเปรียบเทียบให้เห็นถึงส่วนต่างจากราคาปกติอย่างชัดเจน ($\bar{x} = 4.61$) และแอปพลิเคชันมีการเสนอสินค้าและบริการที่ราคาต่ำกว่าท้องตลาด ($\bar{x} = 4.45$) ตามลำดับ

ด้านสถานที่ให้บริการโดยพิจารณาแยกรายข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือแอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ง่ายสะดวกสบาย ($\bar{x} = 4.50$) แอปพลิเคชันดูน่าเชื่อถือ ($\bar{x} = 4.49$) ความง่ายในการโหลดแอปพลิเคชัน ($\bar{x} = 4.43$) ความทันสมัยของแอปพลิเคชัน ($\bar{x} = 4.41$) และความรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลในแอปพลิเคชัน ($\bar{x} = 4.32$) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการตลาดบนแอปพลิเคชันโดยพิจารณาแยกรายข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีของแถม เช่น ซื้อสินค้าครบ 1,000 บาทแถมแก้ว ($\bar{x} = 4.59$) แจกคูปองส่วนลดสินค้าของร้านค้าที่ร่วมรายการอื่น ๆ เช่น คูปองส่วนลดร้านอาหาร ร้านเสื้อผ้า เป็นต้น ($\bar{x} = 4.55$) มีการส่งข่าวสารข้อมูลให้ทราบ ($\bar{x} = 4.43$) มีโปรโมชั่นสินค้าราคาพิเศษเมื่อสั่งซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน ($\bar{x} = 4.39$) มีบริการหลังการขาย ($\bar{x} = 4.35$) และการให้ส่วนลดสินค้าเมื่อชำระผ่านบัตรเครดิต ($\bar{x} = 4.34$) ตามลำดับ

ด้านกระบวนการบนแอปพลิเคชันโดยพิจารณาแยกรายข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย และสะดวกต่อผู้บริโภค ($\bar{x} = 4.22$) บริการส่ง E-mail เพื่อยืนยันการสั่งซื้อรวดเร็วและถูกต้อง ($\bar{x} = 4.52$) ความปลอดภัยในการชำระเงิน ($\bar{x} = 4.50$) คำอธิบายขั้นตอนการสั่งซื้อ

และการชำระเงินที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.47$) และมีช่องทางการติดต่อสอบถามข้อมูลที่หลากหลายและสามารถติดต่อได้ง่าย ($\bar{X} = 4.22$) และการรักษาความเป็นส่วนตัวของสมาชิก ($\bar{X} = 4.36$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน

พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้งของการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันใน 3 เดือน จากการพิจารณา พบว่า ด้านจำนวนครั้งในการซื้อใน 3 เดือน จำนวนครั้งที่มีน้อยที่สุด 1 ครั้ง และจำนวนครั้งที่มีมากที่สุด 10 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.24

พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านระดับของราคาที่ตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน จากการพิจารณา พบว่า ด้านราคาที่ตัดสินใจซื้อสินค้าเทสโก้โลตัสผ่านแอปพลิเคชัน ระดับราคาที่ตัดสินใจซื้อน้อยที่สุด 200 บาท และระดับราคาที่ตัดสินใจซื้อมากที่สุด 3,000 บาท มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 537.68

พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันของท่าน โดยส่วนใหญ่พบว่าบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจคือตนเองคิดเป็นร้อยละ 81.5 และรองลงมาคือพ่อแม่/ญาติพี่น้องคิดเป็นร้อยละ 14.0 และสุดท้ายคือเพื่อน/คนรู้จัก คิดเป็นร้อยละ 4.0 และไม่ตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 0.5

พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านเหตุผลที่ทำให้เลือกซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน พบว่าโดยส่วนใหญ่เหตุผลที่ทำให้เลือกซื้อคือคุณภาพสินค้า คิดเป็นร้อยละ 54.8 รองลงมาคือมีความหลากหลายของสินค้าคิดเป็นร้อยละ 31.3 ต่อมาคือมีช่องทางการชำระเงินที่สะดวกคิดเป็นร้อยละ 6.0 ต่อมาคือราคาที่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับราคาตลาดคิดเป็นร้อยละ 5.5 และความมั่นใจความปลอดภัยคิดเป็นร้อยละ 0.5และไม่ตอบคำถาม ร้อยละ 0.5

พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านข้อเสนอแนะที่จะแนะนำในระหว่างการตัดสินใจซื้อ โดยส่วนใหญ่พบว่าข้อเสนอแนะพบมากที่สุดคือ ปรับระยะเวลาการส่งของให้เร็วขึ้น 1-2 วัน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ต่อมาคือควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าหลายช่องทาง คิดเป็นร้อยละ 0.3

การวิเคราะห์ข้อมูลของการตัดสินใจกลับมาให้บริการซ้ำ

ผู้ซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านความตั้งใจกลับมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันครั้งต่อไป มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับแน่นอนที่สุด ($\bar{X} = 4.86$)

ผู้ซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านการแนะนำผู้อื่นให้ซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับแน่นอนที่สุด ($\bar{X} = 4.86$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าเทสโก้โลตัสผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้ง และด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อ พบว่า

1.1 ส่วนประสมทางการตลาดบริการ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้ง พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันด้านจำนวนครั้ง อาจเป็นเพราะว่าตราสินค้าของเทสโก้ โลตัสเป็นที่รู้จักดีและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล (2555).พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบร่วมกลุ่มกันซื้อบนเว็บไซต์ ENSOGO ของ

ลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดพบว่าลูกค้าที่เคยซื้อสินค้าให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านผลิตภัณฑ์บนเว็บไซต์ ENSOGO พบว่าข้อที่มีระดับความสนใจมากที่สุดคือความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านราคาบนเว็บไซต์ พบว่าข้อที่มีระดับความสำคัญมากที่สุดคือการเสนอสินค้าและบริการที่ราคาต่ำกว่าท้องตลาดมาก และการระบุราคาบนเว็บไซต์อย่างชัดเจน

1.2 ส่วนประสมทางการตลาดบริการ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ผลิตภัณฑ์ และด้านราคา มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อ อาจเป็นเพราะว่าสินค้ามีคุณภาพ และมีการจัดรายการสินค้าในช่วงเทศกาลต่างๆ (ลด, แลก, แถม) ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี ฮาปิติน (2553) ที่ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ ที่คนคิดต่อส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าและแนวโน้มพฤติกรรมการซื้ออาหารแช่แข็งพรานทะเลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าทัศนคติต่อส่วนประสมทางการตลาดโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมทางการตลาด มีผลต่อพฤติกรรมการมาซื้ออาหารแช่แข็งพรานทะเล ด้านความถี่ในการมาซื้อ (ครั้ง/เดือน)

2. พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน พบว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน พิจารณาจากด้านผลิตภัณฑ์บนแอปพลิเคชัน ด้านราคาบนแอปพลิเคชัน ด้านสถานที่ใช้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาดบนแอปพลิเคชันด้านกระบวนการบนแอปพลิเคชัน จำนวนครั้งในการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันใน 3 เดือน โดยเฉลี่ยจะซื้อจำนวน 2.28 ครั้ง/3เดือน และพฤติกรรมการซื้อสินค้าเทสโก้ โลตส์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้งของการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันใน 3 เดือน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับกลุ่มตัวแปรอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่สามารถสร้างสมการพยากรณ์เชิงเส้นตรงได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ และตัวแปรที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้งของการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันใน 3 เดือน ได้แก่การส่งเสริมการตลาดบนแอปพลิเคชัน และด้านราคาบนแอปพลิเคชัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล (2555).พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบร่วมกลุ่มกันซื้อบนเว็บไซต์ ENSOGO ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการสามารถทำนายพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการด้านระยะเวลาการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการครั้งล่าสุดบนเว็บไซต์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการด้านระยะเวลาการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการครั้งล่าสุดบนเว็บไซต์ ได้แก่ด้านราคา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับ 0.14 ระดับราคาที่ตัดสินใจซื้อสินค้าเทสโก้ โลตส์ ผ่านแอปพลิเคชัน โดยเฉลี่ยจะซื้อที่ราคา 817.71 บาท และพฤติกรรมการซื้อสินค้าเทสโก้ โลตส์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับกลุ่มตัวแปรอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ได้แก่ด้านราคาบนแอปพลิเคชัน และด้านผลิตภัณฑ์บนแอปพลิเคชัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล (2555).พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบร่วมกลุ่มกันซื้อบนเว็บไซต์ ENSOGO ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการสามารถทำนายพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการด้าน

ราคาเฉลี่ยของสินค้าที่เคยซื้อในแต่ละครั้งบนเว็บไซต์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าและบริการด้านราคาเฉลี่ยของสินค้าที่เคยซื้อในแต่ละครั้งบนเว็บไซต์ ได้แก่ด้านราคาและด้านบริการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .000 และ .021 ในส่วน พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ในด้านบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ มีการตัดสินใจซื้อ โดยส่วนใหญ่การตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันจะมาจากตนเอง พ่อแม่/ญาติพี่น้อง เพื่อน/คนรู้จัก และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ในด้านเหตุผลที่ทำให้เลือกซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน โดยส่วนใหญ่การตัดสินใจซื้อสินค้าจะมาจาก คุณภาพของสินค้า ความหลากหลายของสินค้า มีช่องทางการชำระเงินที่สะดวก ราคาที่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับราคาตลาด และความมั่นใจในความปลอดภัย

3. การตัดสินใจกลับมาใช้บริการหรือซื้อซ้ำ พบว่า การตัดสินใจกลับมาใช้บริการหรือซื้อซ้ำ พิจารณาจากพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน

ด้านความตั้งใจในการเลือกซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ครั้งต่อไปมีความเฉลี่ยอยู่ที่ 4.86 หมายความว่ากลับมาใช้บริการแน่นอนที่สุด และด้านความตั้งใจในการเลือกใช้บริการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันครั้งต่อไป มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับกลุ่มตัวแปรอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อซ้ำ ด้านความตั้งใจในการเลือกใช้บริการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันครั้งต่อไป ได้แก่ด้านจำนวนครั้งในการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันใน 3 เดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541) และ ด้านแนะนำผู้อื่นมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชันมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.86 หมายความว่าแนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการแน่นอนที่สุดและการตัดสินใจซื้อซ้ำ ด้านท่านจะแนะนำให้ผู้อื่นมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับกลุ่มตัวแปรอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อซ้ำ ด้านท่านจะแนะนำให้ผู้อื่นมาซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ได้แก่ด้านจำนวนครั้งในการซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ใน 3 เดือน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และการส่งเสริมการตลาด เป็นอย่างมาก ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมต่อการแข่งขันในตลาดอย่างสม่ำเสมอ จากผลงานวิจัยที่พบว่ามีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าในซูเปอร์สโตร์ผ่านแอปพลิเคชัน ด้านจำนวนครั้ง และด้านระดับของราคาที่ท่านตัดสินใจซื้อ โดยการพัฒนาระบบการขายด้านผลิตภัณฑ์ เช่น การนำดาราระดับซูเปอร์สตาร์มาเป็นพรีเซ็นเตอร์โฆษณา การพัฒนาสินค้านวัตกรรมหรือรูปลักษณะใหม่ๆ ด้านราคา เช่น มีการจัดพัฒนาทางด้านราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า มีการศึกษาราคาของผู้ประกอบการเจ้าอื่น เช่น มีการพัฒนาด้านการจัดรายการสินค้าในช่วงเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จารุณี ฮาปิติน. (2553). *คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ ที่คนคิดต่อส่วนประสมทางการตลาดที่มี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าและแนวโน้มพฤติกรรมการซื้ออาหารแช่แข็งพรานทะเล ในเขต กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ภาควิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*

- โพสท์ทูเดย์. (2558). *เส้นทางธุรกิจเครื่องสำอางไทยสู่ตลาดโลก*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.posttoday.com/biz/news/4127996>
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การบริการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม และไซเทกซ์.
- สุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล. (2555). *พฤติกรรมการณ์ซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบร่วมกลุ่มกันซื้อบนเว็บไซต์ ENSOGO ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่ได้รับจากการเดินทาง
ไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยว

Tourist Experiences of Thai Senior Tourists in Travelling to the
Nordic Countries with a Tour Operator

นฤดม อ็อกซู, รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์

Narudome Oksue, Rawewan Proyrungroj

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: narudome@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่ได้รับจากการเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง จำนวน 26 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ร่วมกับวิธีคัดเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) จำนวนของผู้ให้ข้อมูลพิจารณาจากความอึดตัวของข้อมูลที่ได้รับ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์กลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุ ประกอบด้วย ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน โดยประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดได้แก่ 1) ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล และ 2) ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศ ส่วนประสบการณ์สนับสนุนได้แก่ 1) การได้รับการบริการจากร้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ 2) การได้รับการด้านยานพาหนะที่เป็นเอกลักษณ์ และ (3) อธิยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น

คำสำคัญ: ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวสูงอายุ, กลุ่มประเทศนอร์ดิก, บริษัทนำเที่ยว

Abstract

The objective of this research was to study tourist experiences of Thai senior tourists in travelling to Nordic countries with a tour operator. By use Qualitative Research Methods. Data were collected from 26 Thai senior tourists who had travelled to the Nordic countries at least once. They were selected by purposive sampling and snowball sampling. A combination of semi-structure interviews and participant observation was utilized to collect the data. The collected data were analyzed with thematic analysis.

The research revealed that experiences of these tourists were multidimensional consisting of five main groups which can be divided into peak experiences and supporting experiences. The peak experiences included: 1) opportunities to join seasonal tourism-related activities and 2) learning about innovation in these countries whereas supporting experiences included 1) unique restaurant services, 2) unique transportation services and (3) friendly hospitality of local people.

Keywords: Tourists Experiences, Thai Senior Tourists, Nordic countries, Tour Operator

Received: 2019-10-20

Revised: 2020-02-02

Accepted: 2020-03-17

บทนำ

นักท่องเที่ยวสูงอายุ (Senior tourists) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการเงินและมีกำลังซื้อสูงเนื่องจากเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจ และการวางแผนทางการเงิน ในตลอดช่วงวัยทำงาน เพื่อเตรียมการหลังการเกษียณอายุ โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวไปต่างประเทศเพื่อเป็นการให้รางวัลกับตัวเอง และมักมีความพึงพิถันในรายละเอียดของการเดินทาง การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว ที่เน้นการเดินทางแบบไม่เร่งรีบการได้พักผ่อน และการมีโอกาสได้สัมผัสความสงบสุข ตื่นต่ากับธรรมชาติอย่างแท้จริง ในกลุ่มประเทศนอร์ดิกประกอบไปด้วย ฟินแลนด์ สวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก ไอซ์แลนด์ กรีนแลนด์ หมู่เกาะแฟโร เกาะโอแลนด์ และเกาะสวาล์บาร์ด โดยประเทศในกลุ่มนี้นับเป็นอีกหนึ่งเส้นทางของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่ต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อจะไปเยี่ยมเยียนสถานที่ที่มีชื่อเสียง เนื่องด้วยมีธรรมชาติที่สวยงามตามฤดูกาลและเป็นกลุ่มประเทศที่ถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลก (World happiness report, 2018)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2557) กล่าวว่า “ข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ พบว่าในปี 2047 เป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์โลกที่ประชากรสูงวัยที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะมีจำนวนมากกว่าประชากรเด็ก” องค์การสหประชาชาติได้ให้คำนิยามผู้สูงอายุว่า เป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปและยังได้แบ่งสังคมผู้สูงอายุออกเป็นสามระดับคือ ระดับแรกเป็นระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเป็นนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง แต่ในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุมักมีจำกัด โดยเฉพาะในกรณีของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปในกลุ่มประเทศนอร์ดิก ยังไม่มีการค้นพบว่ามีงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เนื่องจาก ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวจะทำให้ทราบถึงความคาดหวังของนักท่องเที่ยวสูงอายุก่อนที่จะตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยเน้นศึกษาถึงประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ที่เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่ได้รับจากการไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยว

ทบทวนวรรณกรรม

ปัจจุบันจำนวนประชากรโลกที่เข้าสู่ช่วงวัยผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น องค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN), องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ใช้คำภาษาอังกฤษเรียกผู้สูงอายุว่า “Older person or Elderly person” องค์การสหประชาชาติ ได้ให้นิยามของคำว่า “ผู้สูงอายุ” คือ ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป (60+) โดยเป็นการนิยามนับตั้งแต่อายุเกิด ส่วนองค์การอนามัยโลกยังไม่มีการให้คำนิยามของผู้สูงอายุ โดยได้ให้เหตุผลว่า ประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีการให้นิยามผู้สูงอายุแตกต่างกัน ทั้งนิยามตามอายุเกิด ตามสังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และสภาพร่างกาย (Functional markers) เช่น ในประเทศที่เจริญแล้ว มักจัดผู้สูงอายุ โดยเริ่มนับจากอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุ ตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพของร่างกายโดย ผู้หญิงสูงอายุจะอยู่ในช่วง 45-55 ปี ส่วนชายสูงอายุอยู่ในช่วง 55-75 ปี สำหรับประเทศไทย

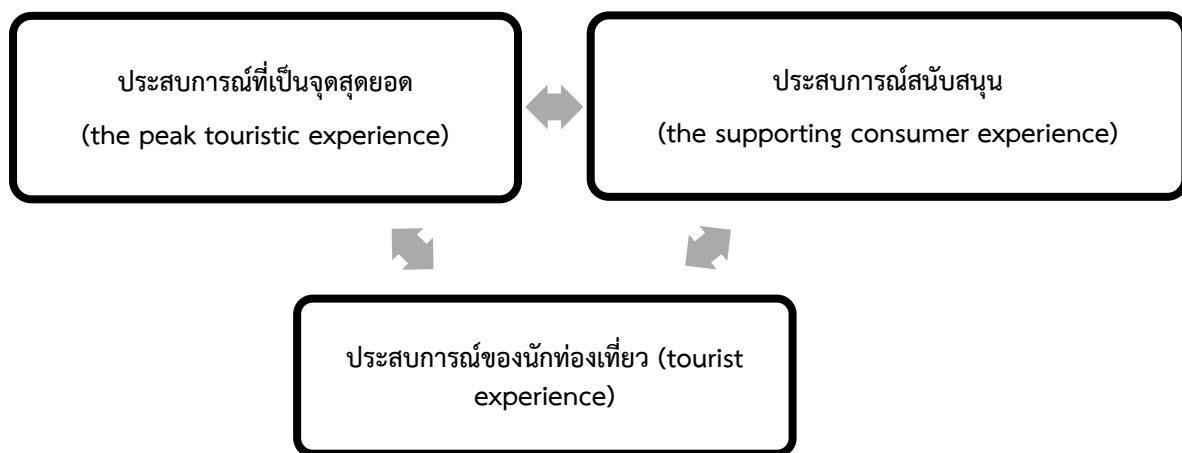
“ผู้สูงอายุ” ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 หมายถึง “บุคคล” ซึ่งมีอายุเกินกว่าหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย (ฉัตรพร โยเหลา, 2560)

ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลใดได้นั้น ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นไม่ได้อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยปกติในการใช้ชีวิตประจำวัน จำเป็นต้องอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ไม่เป็นปกติ เหมือนที่เคยพบเจอในชีวิตประจำวัน รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์ (2558) ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้น เฉพาะในเวลาทีนอกเหนือจากความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานปกติ เช่น การทำงานของเจ้าหน้าที่ในสวนสนุกซึ่งในเวลาทำการต้องคอยอำนวยความสะดวก ให้บริการกับนักท่องเที่ยวจนกระทั่งถึงเวลาปิดทำการ ในช่วงค่ำ หากพนักงานมีความต้องการที่จะเล่นเครื่องเล่นจะต้องมาเฉพาะในช่วงวันหยุดพักผ่อนของตนเอง เพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับมีลักษณะเป็นลำดับขั้น เริ่มจาก การรับรู้ด้านสภาพแวดล้อมที่เดินทางไป ด้านคุณภาพในการให้บริการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมและด้านอื่น ๆ อีกหลากหลาย การทำความเข้าใจหรือการแปลความของสารที่ได้รับ โดยนักท่องเที่ยวจะใช้องค์ความรู้เดิมที่เคยมีอยู่ประกอบรวมกับทัศนคติของตนเองเพื่อทำการแปรสภาพของสารที่ได้รับมาเพื่อเปลี่ยนเป็นข้อมูลที่มีความหมายและใช้การเปรียบเทียบกับความรู้หรือข้อมูลเดิมที่เคยมีอยู่ หลังจากได้สารหรือข้อมูลมาแล้วนักท่องเที่ยวจึงทำการประมวลและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับความรู้เดิมในทัศนคติเดิมกับสิ่งที่รับการแปรเป็นข้อมูลใหม่กับทัศนคติใหม่แล้วเลือกที่จะบันทึกจากการจดจำให้กลายเป็นประสบการณ์

Sheth et al. (1991) ได้นำเสนอแนวคิดในด้านคุณค่าที่ได้จากประโยชน์ของการบริโภค มี 5 ประการด้วยกัน ได้แก่ คุณค่าด้านการใช้งาน (Functional value) หมายถึง คุณค่าและประสิทธิภาพของคุณภาพสินค้าที่เป็นหลักในการใช้งานของสินค้าชนิดนั้น ๆ เช่น เสื้อกันหนาวขนเป็ด ที่ใส่แล้วให้ความอบอุ่นในด้านการท่องเที่ยวคุณค่านี้ หมายถึง คุณภาพของสินค้าบริการทางการท่องเที่ยว เช่น สายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร คุณค่าทางด้านสังคม (Social value) หมายถึง นักท่องเที่ยวได้เสริมสร้างความภาคภูมิใจจากการเดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงระดับโลก เช่น นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปไอซ์แลนด์ ได้ชมปรากฏการณ์แสงเหนือ ซึ่งมีเพียงไม่กี่สถานที่บนโลกนี้ที่สามารถชมได้ คุณค่าทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Emotional value) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกอารมณ์ร่วมไปในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น บริเวณนอร์ทเคปแหลมเหนือของประเทศนอร์เวย์เป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินไปเมื่อปี ค.ศ.1907 คุณค่าทางการเรียนรู้ (Epistemic Value) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้เปิดมุมมองในเรื่องใหม่ๆ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เช่น กิจกรรมการตกปลาน้ำแข็งในแม่น้ำที่เป็นน้ำแข็ง ณ เมืองโรวานีเยมิ ประเทศฟินแลนด์ และคุณค่าที่มีเงื่อนไข (Conditional value) หมายถึง เป็นเหตุการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งและนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมด้วย เช่น ทุกวันที่ 24 ธันวาคม ของทุกปี ที่หมู่บ้านซานตาคลอสเมืองโรวานีเยมิ ประเทศฟินแลนด์ จะมีซานตาคลอสออกมาเยือนอ่านประกาศและเฉลิมฉลองก่อนถึงวันคริสต์มาส ในวันที่ 25 ธันวาคม

Cole and Scott (2004) ได้เสนอว่า ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวมี 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของงานบริการ (Performance quality) หมายถึง การบริการโดยรวม ทั้งด้านความเหมาะสมของที่พัก การควบคุมดูแลและให้บริการนำชมบรรยายของมัคคุเทศก์ ด้านคุณภาพมาตรฐานของร้านอาหาร ด้านความปลอดภัยของยานพาหนะที่ใช้ 2) คุณภาพของประสบการณ์ที่ได้รับ (Experiential quality) หมายถึง คุณประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น การได้มาชมหาดทรายดำ (Black beach) ที่เมืองวิก (Vik) ประเทศไอซ์แลนด์ที่เกิดจากลาวา ซึ่งมีไม่กี่แห่งบนโลก ได้เรียนรู้ในเรื่องของธรณีวิทยาของภูเขาไฟด้วย 3) ความพอใจในภาพรวม (Overall satisfaction) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจโดยรวม

ภาพรวมไม่ได้พิจารณาประเด็นใดประเด็นหนึ่งเป็นสำคัญ เช่น ความรู้สึกคุ้มค่าที่ได้เดินทางไปประเทศไอร์แลนด์ มีโอกาสได้ชมแสงเหนือ 4) การเดินทางกลับไปท่องเที่ยวที่เดิมซ้ำอีก (Revisit intention) หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางกลับไปสถานที่ท่องเที่ยวเดิมในอนาคต เช่น ประเทศญี่ปุ่นเป็นอีกหนึ่งเส้นทางที่นักท่องเที่ยวชาวไทยไปซ้ำ สำหรับงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดของ Quan and Wang (2004) เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบาย โดยแนวคิดนี้ได้แบ่งประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวออกเป็น 2 มิติหลักด้วยกัน ได้แก่ 1. มิติของประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด หมายถึงประสบการณ์ที่สนองตอบความต้องการทางการท่องเที่ยวหลักของนักท่องเที่ยวได้ 2. มิติของประสบการณ์สนับสนุนหมายถึง ประสบการณ์ที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการให้บริการและอำนวยความสะดวกไม่ได้ตอบสนองความต้องการหลักของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์ที่สนับสนุนไม่สามารถนำมาทดแทนกันได้ ในกรณีที่เกิดความด้อยคุณภาพของประสบการณ์ในมิติใดมิติหนึ่ง

ภาพประกอบที่ 1: แบบจำลองแนวคิดทฤษฎีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว
ที่มา: ปรับปรุงจาก Quan and Wang (2004)

วิธีการดำเนินการวิจัย

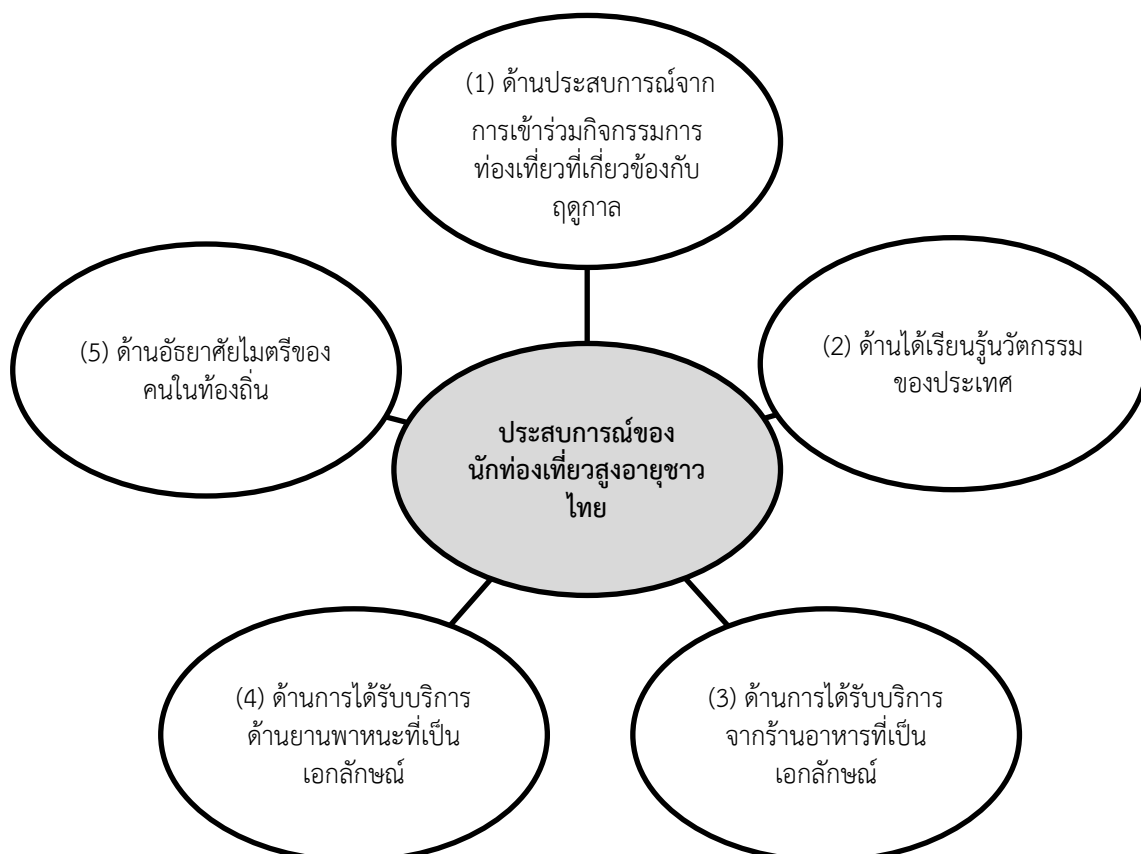
การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กระบวนทัศน์เชิงตีความ (Interpretive paradigm) และระเบียบวิธีการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์หลักและได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก โดยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key performance) คือผู้มีคุณสมบัติ เป็นนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทย ที่มีประสบการณ์ตรงและเคยเดินทางไปกลุ่มประเทศนอร์ดิกมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง จำนวน 26 คน ซึ่งจะถูกคัดเลือกโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ร่วมกับวิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) การพิจารณาจำนวนของผู้ให้ข้อมูลจะพิจารณาจากการอิ่มตัวของข้อมูลที่ได้รับ (Data Saturation and redundancy) การวิจัยนี้เก็บข้อมูลโดย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์กลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตอย่างเปิดเผย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่าง เดือนธันวาคม 2561-เดือนมกราคม 2562 ด้วยการ ใช้เครื่องมือวิจัยร่วมกันทั้งสามประการนี้ นอกจากจะเป็นการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้ว ยังช่วยให้งานวิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งหมาย คือ การได้มาซึ่งความรู้ หรือ ความจริงที่เป็นข้อมูลเชิงลึก ที่มีรายละเอียดรอบด้านด้วย ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) ซึ่ง Braun and Clarke (2006) ได้สรุปขั้นตอนในการทำการ

วิเคราะห์ข้อมูล มีองค์ประกอบหลัก 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ทบทวนทำความเข้าใจกับข้อมูล (2) กำหนดรหัสจัดระเบียบ เป็นชุดข้อมูล (3) รวบรวมรหัสชุดข้อมูลจัดตั้งประเด็นหลัก (4) รวมประเด็นหลักจัดทำแผนผัง (5) กำหนดและตั้งชื่อประเด็นหลักให้ชัดเจน และ (6) การเขียนรายการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวสูงอายุได้รับจากการเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก มีทั้งที่เป็นประสบการณ์จุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน โดยสามารถจัดเป็นประสบการณ์ 5 ด้านด้วยกัน คือ (ดูภาพที่ 2 ประกอบ) (1) ด้านประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล (2) ด้านได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศ (3) ด้านการได้รับบริการจากร้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ (4) ด้านการได้รับบริการด้านยานพาหนะที่เป็นเอกลักษณ์ และ (5) ด้านอรรถาธิบายไมตรีของคนในท้องถิ่นสำหรับการวิเคราะห์ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก โดยการวิจัยนี้ใช้แนวคิดของ Quan and Wang (2004) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ ดังนั้นจึงขอนำทฤษฎีดังกล่าวมาทบทวนอีกครั้งก่อนที่จะทำการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเรื่องของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ทฤษฎีแนวคิดนี้ได้แบ่งประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวออกเป็น 2 มิติหลักด้วยกัน ได้แก่ 1) มิติของประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด หมายถึง ประสบการณ์ที่สนองต่อความต้องการทางการท่องเที่ยวหลักของนักท่องเที่ยวได้ 2) มิติของประสบการณ์สนับสนุน หมายถึง ประสบการณ์ที่ตอบสนองพื้นฐานของให้บริการและอำนวยความสะดวกไม่ได้ตอบสนองความต้องการหลักของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์ที่สนับสนุนไม่สามารถนำมาทดแทนกันได้ ในกรณีที่เกิดความต้อยคุณภาพของประสบการณ์ในมิติใดมิติหนึ่ง

ภาพประกอบที่ 2: ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก

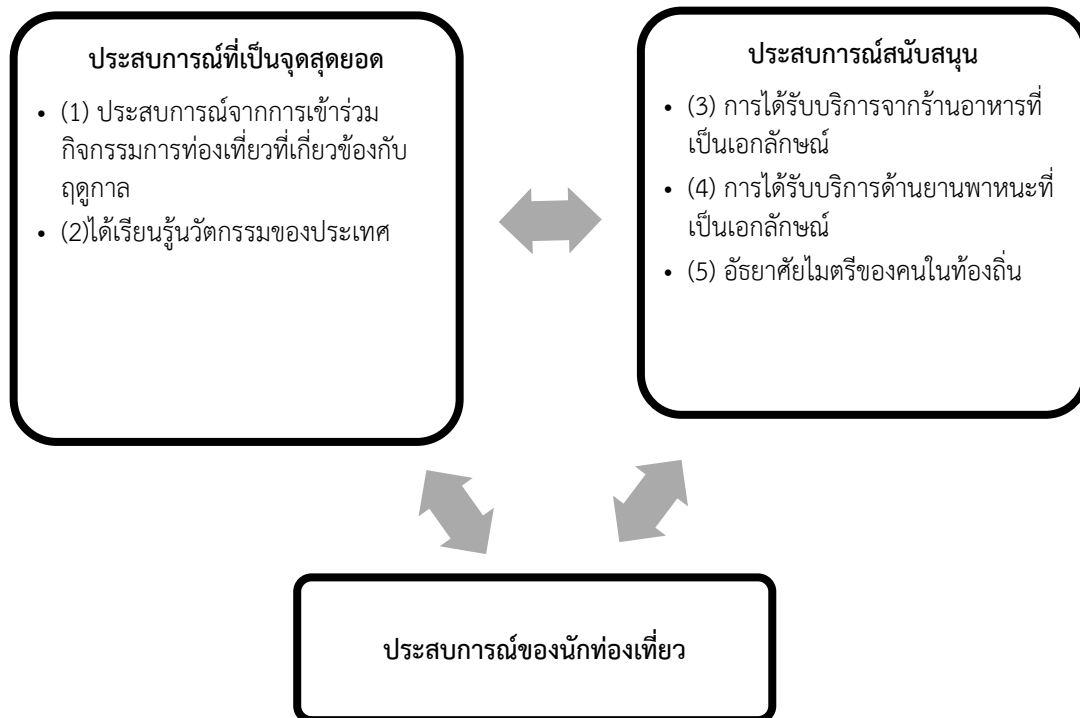

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 5 ประการข้างต้น ของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก ตามกรอบแนวคิดของ Quan and Wang (2004) ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดที่นักท่องเที่ยวสูงอายุได้รับ ได้แก่ ประการที่ (1) ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล และ ประการที่ (2) ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศเป็นประสบการณ์ที่ได้รับเนื่องจากว่านักท่องเที่ยวสูงอายุได้ตั้งความคาดหวังล่วงหน้าก่อนการเดินทางไปท่องเที่ยว และเป็นประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ตอบสนองตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ก่อนไปเที่ยว ดังนั้นจึงเรียกประสบการณ์ทั้ง 2 ประการนี้ ตามกรอบแนวคิดของ Quan and Wang (2004) ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด ส่วนประสบการณ์สนับสนุน ได้แก่ ประการที่ (3) การได้รับบริการจากร้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ ประการที่ (4) การได้รับบริการด้านยานพาหนะที่เป็นเอกลักษณ์ และประการที่ (5) อัยยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่นเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวไม่ได้คาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนการเดินทางไปเที่ยว เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยปกติจากการจัดนำเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวไม่ได้ตั้งความคาดหวังมาก่อนในการเดินทางไปท่องเที่ยว ตามภาพประกอบที่ 3 แสดงการแบ่งประสบการณ์ทั้ง 5 ประการดังกล่าว ตามทฤษฎีของ Quan and Wang (2004) คือ ประสบการณ์จุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน (ดูภาพที่ 3 ประกอบ) ในรายละเอียดของประสบการณ์แต่ละประการมีดังนี้

(1) ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล

1.1 กิจกรรมในฤดูร้อน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักท่องเที่ยวสูงอายุมีความคาดหวังก่อนการเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก เพื่อสัมผัสประสบการณ์ในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อน โดยเฉพาะการเดินทางไปชมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติพระอาทิตย์เที่ยงคืน ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 กล่าวไว้ว่า

ภาพประกอบที่ 3: ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยวแบ่งตามประสบการณ์จุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน

“ประสบการณ์ที่ดี ตอนที่ไปนอร์เวย์. ประสบการณ์ที่ประทับใจมากที่สุดก็คือตอนชมพระอาทิตย์เที่ยงคืนเรายังไม่รู้เลยว่ามันเป็นเที่ยงคืน. มันสว่างตลอด. ทำให้เราอยากจะสัมผัสให้ได้มากที่สุด” ซึ่งนักท่องเที่ยวสูงอายุส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด เพราะได้มีประสบการณ์ที่ได้ชมปรากฏการณ์พระอาทิตย์เที่ยงคืนได้สมกับความคาดหวังที่ตั้งไว้ก่อนการเดินทาง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ที่ว่า “มหาสมุทรอาร์กติกเห็นมัน (พระอาทิตย์) แดงๆ ส้มๆ. เป็นที่ตื่นเต้นมากเรียกกันโหวกเหวกๆเลย. เพราะพระอาทิตย์ขึ้นเท่านั้นเอง! วงแตกเลย แตกกระสานกันไปหมดต่างคนต่างจะถ่ายรูป. พอมัน (พระอาทิตย์) ออกสีส้มมาหน่อยเท่านั้น โอ้โฮ! วิ่งกันกระจายเลยที่นี้หาสถานที่ถ่ายรูป ชักเดียวมันก็ขึ้นมาบนท้องฟ้าคนเดียวสุดยอดเลย! โอ้โฮ! นึกว่า. มาเสียเที่ยวแล้ว”

1.2 กิจกรรมฤดูหนาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้พบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความคาดหวังก่อนการเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก เพื่อสัมผัสประสบการณ์ในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว โดยเฉพาะการได้ไปขี่สโนว์โมบิล ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 ได้กล่าวว่า “สุดๆของวินเทอร์ (winter-ฤดูหนาว) ก็คือไปขี่สโนว์โมบิล (snowmobile) แล้วก็ไปหมาฮัสกี้ (husky sledge) นี้แหละ” ซึ่งเป็นอีกหนึ่งประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด เพราะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้ว่าต้องได้ไปขี่สโนว์โมบิลและได้สมกับความคาดหวังที่ตั้งไว้ก่อนการเดินทาง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 ที่ว่า “พี่ว่ามันเป็นธรรมชาติดีนะแล้วเวลาไปมันมีกิจกรรมร่วม เช่นสโนว์โมบิล (snowmobile) อะไรแบบนี้มันสนุก. ความมันเป็นความแปลกใหม่ที่บ้านเมืองเราไม่มี พอได้ไปสัมผัสทำให้รู้สึกว่ามันตื่นตาตื่นใจชอบแบบนี้มาก ชอบกิจกรรม. ชอบๆมากคือมันไม่เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ที่ไป. แต่นี้เราได้ไปทำกิจกรรมด้วย ดูรู้สึกว่าจะเราอาจจะเป็นแนวสนุกมีกิจกรรมทำ”

(2) ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศ

สำหรับอีกหนึ่งประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกที่พบในงานวิจัยนี้คือการได้ไปชมนวัตกรรม เนื่องในกลุ่มประเทศนอร์ดิกได้มีชื่อเสียงที่โดดเด่นในเรื่อง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การประดิษฐ์ สิ่งประดิษฐ์ด้านวิศวกรรมใหม่ๆ จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจะได้ไปพบเห็นสิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่เหล่านี้ อย่างเช่น กังหันลมที่ผลิตกระแสไฟฟ้าอยู่ตามเกาะในทะเล และรถยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้า 100% เพราะว่าเริ่มใช้เป็นที่แรกของโลก ดังนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุได้เดินทางไปเห็นสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นของจริงดังที่คาดหวังไว้ก่อนการเดินทาง จึงเป็นอีกหนึ่งประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่ได้รับจากการเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก

(3) การได้รับบริการจากร้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์

สำหรับประสบการณ์ทางด้านบริการร้านอาหารจัดว่าเป็นประสบการณ์สนับสนุน เนื่องจากนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิก ไม่ได้มีความคาดหวังไว้ตั้งแต่อนก่อนการเดินทาง แต่หากเป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการจัดบริการนำเที่ยว ที่เป็นส่วนสร้างประสบการณ์ให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวสูงอายุ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างปกติของการบริการจัดนำเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับในส่วนที่เป็นประสบการณ์สนับสนุนนี้ เช่นการได้รับประทานอาหารพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงอย่างปลาแซลมอน และการได้รับประทานอาหารพื้นเมืองเฉพาะถิ่นอย่างสตูลิ้นกวางเรนเดียร์

(4) การได้รับบริการด้านยานพาหนะที่เป็นเอกลักษณ์

สำหรับประสบการณ์ทางด้านยานพาหนะเป็นอีกหนึ่งประสบการณ์สนับสนุน ที่ไม่ได้เกิดจากความคาดหวังของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เกิดก่อนการเดินทาง แต่เป็นประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่เกิดจากการบริการจัดนำเที่ยวซึ่งเป็นปกติ สิ่งที่มีความโดดเด่นในกลุ่มประเทศนอร์ดิกโดยเฉพาะ การเดินทางค้างคืนบน

รถไฟ ในประเทศฟินแลนด์ที่ภายในขบวนรถไฟนั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวก ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 ที่ว่า “ช่วงเวลานั่งรถไฟจากที่ฟินแลนด์นะ.อ้อ! อันนี้เป็นประสบการณ์ของอีกอย่างหนึ่งที่เราไม่เคยเจอในเมืองไทยความนุ่มนวลของรถบริการ เราไปอุ่นกันไข่มะ ในห้องมีที่อาบน้ำมีสุขา มีทุกอย่างพร้อมมีน้ำดื่มให้เหมือนกับอยู่ในโรงแรมเลย อาบน้ำได้ มีฝักบัวฝักบัวมันจะซ่อนอยู่เวลาเราจะอาบน้ำเราก็เปิดพ้อเปิดประตูมาอีกด้านหนึ่งสบายรถไฟนี้นุ่มนวลมาก”

(5) อธิบายมิติของคนในท้องถิ่น

สำหรับประสบการณ์ทางด้านอธิบายมิติ เป็นประสบการณ์สนับสนุนที่เกิดขึ้นโดยตรงกับตัวของนักท่องเที่ยวสูงอายุเอง โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ในการสังเกตพูดคุยและเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดินทางในอดีตที่เคยประสบมาในภูมิภาคอื่น ๆ ที่เคยได้เดินทางไปท่องเที่ยว เป็นประสบการณ์สนับสนุนอีกส่วนหนึ่งที่เกิดจากการจัดบริการนำเที่ยวไม่ได้เกิดจากความคาดหวังของนักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยเมื่อนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้คนในท้องถิ่น สามารถสัมผัสได้ถึงความมีอธิบายมิติที่ดีของคนในกลุ่มประเทศนอร์ดิก ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ที่ว่า “คนท้องถิ่นก็พูดบ้างแต่ส่วนมากเราก็พูดภาษาเขาไม่ได้ก็คล้ายๆเป็นภาษาใบ้ก็พูดคุยกันรู้เรื่อง ใช้ภาษามือท่าทางภาษาอังกฤษด้วยก็นิดหน่อย เขาตอบรับด้วยมิติที่ดีเหมือนกัน”

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถตอบคำถามการวิจัยและเข้าใจในเรื่องประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เลือกเดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีปัจจัยทั้ง 2 ประการได้แก่ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุนตามทฤษฎีของ Quan and Wang (2004) เป็นการยืนยันและสนับสนุนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการเดินทางท่องเที่ยว เกิดจากความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดนี้ เมื่อตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยว และเมื่อได้รับการตอบสนองความคาดหวังที่มีก่อนการเดินทาง ได้เกิดความพึงพอใจจึงถือว่าได้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่จุดสุดยอด

สำหรับประสบการณ์สนับสนุนนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เกิดจากการบริการจัดนำเที่ยว โดยปกติแล้วในส่วนของประสบการณ์สนับสนุนจะไม่ได้เกิดจากความคาดหวังของนักท่องเที่ยว แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติของภาคการบริการจัดนำเที่ยวโดยที่สร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น การจัดยานพาหนะในการเดินทาง การจัดหาสถานที่พัก การจัดหาร้านอาหาร การจัดหาทัศนียภาพที่มีความชำนาญพื้นที่ในการนำเที่ยว และประสบการณ์ส่วนตัวของนักท่องเที่ยวที่ได้ใช้ประสบการณ์ในอดีตมาเปรียบเทียบ แต่ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุนมีมิติที่ต่างกัน กล่าวคือหากประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่งที่เกิดจากความดีของคุณภาพหรือเกิดจากความไม่พึงพอใจ ต่อการที่ไม่สามารถตอบสนองสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้คาดหวังไว้ก่อนการเดินทางไปท่องเที่ยวได้ ประสบการณ์ในมิติใดมิติหนึ่งก็ไม่สามารถไปทดแทนหรือชดเชยประสบการณ์ในอีกมิติหนึ่งได้

ผลที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้มีความสอดคล้องกับ หยาง ไป หยิง (2561) ทำการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ประสบการณ์การท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ สถานที่ท่องเที่ยว การแสวงหาความแปลกใหม่ และความเชื่อเชิงบรรทัดฐานส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวซ้ำในกรุงเทพมหานครของชาวจีน” ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวแบบเป็นครอบครัว โดยเดินทางปีละ 2 ครั้ง ชอบอ่านบทวิจารณ์ออนไลน์เพราะทำให้มีความมั่นใจก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร ใน

ด้านความรู้สึกพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนได้รับความสนุกและความตื่นเต้น ตื่นใจ ได้รับการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ ประสบการณ์ที่ได้รับสามารถกระตุ้นความอยากรู้และได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ซึ่งเสริมสร้างต่อประสบการณ์ที่ดี ทำให้นักท่องเที่ยวตั้งใจที่จะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวจีนมีความคาดหวังความต้องการได้รับ ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน ด้วยการเตรียมตัวค้นหาข้อมูลจากการอ่านบทวิจารณ์ออนไลน์ จากนั้นจึงวางแผนจัดการเดินทางท่องเที่ยวและตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการความคาดหวังที่เกิดก่อนการเดินทางท่องเที่ยว และทำให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน เนื่องด้วยได้รับการผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 2 มิติ ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจที่เกิดจากความคาดหวังก่อนการเดินทางและความมีคุณภาพจึงก่อให้เกิดความประทับใจและเกิดการตัดสินใจที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก

สรุปผล

ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยวนั้นมีประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน โดยประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอด เกิดจากความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเดินทางและได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจกับสิ่งที่ได้คาดหวังไว้ก่อนการเดินทาง ประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดในงานวิจัยชิ้นนี้ที่พบคือ การได้ร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล และการได้ชมนวัตกรรม สำหรับประสบการณ์สนับสนุน ได้แก่ บริการร้านอาหาร ยานพาหนะ และอัยาศัยไมตรี ซึ่งประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 2 มิตินั้นหากมิติใดมิติหนึ่งเกิดความด้อยคุณภาพหรือไม่สามารถตอบสนองความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในมิติใดมิติหนึ่งก็ไม่สามารถทดแทนกันได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สนับสนุนทฤษฎีของ Quan and Wang (2004) ที่ว่าประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวมี 2 มิติหลักแบ่งออกเป็นประสบการณ์ที่เป็นจุดสุดยอดและประสบการณ์สนับสนุน ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ได้เพิ่มองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ทางการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของผู้สูงอายุจะมีอยู่อย่างมากมาย แต่ยังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุ เพราะฉะนั้นการวิจัยนี้จะช่วยเติมเต็มความสมบูรณ์ของวรรณกรรมด้านประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกับบริษัทนำเที่ยว ผลการวิจัยนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานองค์กรที่ดำเนินการด้านการจัดนำเที่ยว เพื่อตอบสนองและสร้างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนที่สุด

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2557). *แนวโน้มโลก 2050 ตอนที่ 3: สังคมโลก...สังคมผู้สูงอายุ* ค้นเมื่อ 14

ตุลาคม 2561 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/611956>

ฉัฐพร โยเหลา. (2560). สังคมผู้สูงอายุและโอกาสทางธุรกิจในประเทศไทย. *อุตสาหกรรมสาร*, จาก <http://e-journal.dip.go.th/LinkClick.aspx?fileticket=lzOhZ270bfU%3D&tabid=70>

รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2558). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

หยาง ไป หยิง .(2561). การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ประสิทธิภาพการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ สถานที่ท่องเที่ยวการแสวงหาความแปลกใหม่ และความเชื่อเชิงบรรทัดฐานส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อ ความตั้งใจท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครของชาวจีน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ: บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic Research in Psychology. *Qualitative Research in psychology*, 3:(2), 77-101.

Cole, S. T. & Scott, D. (2004). Examining the mediating role of experience quality in a model of tourist experiences. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 16(1), 77-88 .

Quan, S. & Wang, N. (2004). Towards a structural model of the tourist experience. *Tourism Management*, 25, 297-305.

Sheth, J. N., Newman, B. I. & Gross, L. G. (1991). Why we buy what we buy: A Theory of consumption values. *Journal of Business Research*, 22, 159-170 .

World happiness report. (2018). World happiness report 2018. Retrieved October 10, 2018 from <http://worldhappiness.report/ed/2018/>

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Development of Quality of Life of Patients according to Moderate Postmodern Philosophy

สุดิณีย์ ทองจันทร์, เมธา หริมเทพาธิป และ กิรติ บุญเจือ

Sudthinee Thongjun, Metha Harimtepathip and Kirti Bunchua

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: praw_1976@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นอย่างไร ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้ววิเคราะห์แยกประเด็น ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดพลัง 4 หลัก 3 กล้า หลักจริยธรรมดูแลและหลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย

ผลการศึกษาพบว่า การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางได้นั้น ควรส่งเสริมพลัง 4 คือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหาให้กับผู้ป่วย ได้แก่ การสนับสนุนให้ผู้ป่วยกล้าเผชิญความเป็นจริงที่ไม่ใช่แค่การปกป้องใจตัวเอง กล้าเผชิญความกลัวและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมให้ผู้ป่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยให้เชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์ ให้กล้าประเมินวิธปฏิบัติและกล้ารับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองได้ตัดสินใจเลือก ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์ รวมทั้งการแสวงหากิจกรรมที่สร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับผู้ป่วยด้วยการพัฒนาจิตตปัญญา (contemplation) นอกจากนี้การสนับสนุนให้ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์ใช้หลักจริยธรรมดูแล และสนับสนุนให้ระบบบริการสุขภาพใช้หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วมโดยยอมรับความเชื่อพื้นฐานของทุกฝ่ายและเชื่อมั่นว่าประชาชนมีความสามารถในการจัดการสุขภาพตนเองได้ เรียนรู้ได้ ชุมชนสามารถร่วมดูแลสุขภาพคนในชุมชนได้ ด้านการบริการสุขภาพภาครัฐ ควรให้บริการประชาชนในเชิงสวัสดิการ ไม่ควรดำเนินการในเชิงธุรกิจ

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้ป่วย, หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research aimed to study how patients' quality of life could be enhanced based on the Moderate Postmodern Philosophy. It was a qualitative research in which data were collected from related documents from primary and secondary data sources. The data were then analyzed based on specific contents. The Concept of Four Powers and Three Forms of Braveness, ethical principles, and medical participation principle were studied and synthesized.

The research findings revealed that in order to enhance patients' quality of life through the Moderate Postmodern Philosophy, four powers including creative power, adaptive power, collaborative power and requisite power should be promoted among the patients. Approaches that should be used to enhance these powers included encouraging the patients to confront with reality rather than perform self-consolation; they needed to be brave to face with whatever they fear and act in a creative way; encouraging the patients to change their health-related behaviors by enabling them to be confident in their own abilities; building a collaboration between the patients, the patients' relatives, and medical personnel; arranging activities that could develop mental value by using contemplation for the patients; promoting ethical principles among the patients' relatives and medical personnel and encouraging them to use these

principles in taking care of the patients; and supporting the use of medical participation principle in the health care system by encouraging all stakeholders to believe in fundamental knowledge of each party, believing that people had an ability to manage and take care of their own health as well as to learn, and trusting that communities could take part in taking care of health of the local people. In terms of the provision of health from the government, the government should provide benefits for people and should not take the provision of health as a business.

Keywords: Quality of life, Patient, Moderate Postmodern Philosophy

Received: 2019-09-08

Revised: 2020-01-18

Accepted: 2020-03-24

บทนำ

ความเจ็บป่วย เป็นปัญหาด้านสุขภาพที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วยในระดับที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากป่วยด้วยโรคที่รักษาหายยาก และผู้ป่วยไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ หรือช่วยเหลือตนเองได้น้อย ก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้น ที่ผ่านมามีผู้ป่วยหลายรายเลือกที่จะหลีกเลี่ยงความทุกข์ทรมานด้วยการตัดสินใจจบชีวิตตัวเองลง อย่างไรก็ตามมีผู้ป่วยจำนวนไม่น้อยที่แสวงหาวิธีการเพื่อดูแลและพัฒนาตนเอง การรู้จักตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง ย่อมนำมาซึ่งการรู้จักสาเหตุและวิธีแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองและนำมาซึ่งความสุขได้ จึงส่งผลให้การรักษาอาการเจ็บป่วยที่ประสบอยู่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังที่ซาคเรอติส (Socrates) ได้แถลงไว้ว่า “จงรู้จักตัวของตัวเอง” (Know thyself) (กรีติ บุญเจือ, 2551)

การที่ผู้ป่วยเข้าใจเหตุและผล เข้าถึงความจริงของชีวิต สนใจใฝ่รู้ และแสวงหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (critical mind) และมีพลัง 4 อย่างเต็มเปี่ยม ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ (creativity) พลังปรับตัว (adaptivity) พลังร่วมมือ (collaborativity) และพลังแสวงหา (requisitivity) รวมทั้งยึดหลัก 3 กล้า ได้แก่ กล้ายอมรับปัญหาการเจ็บป่วยนั้น ๆ กล้าประเมินพฤติกรรมตนเองที่ส่งผลกระทบต่อความเจ็บป่วย และกล้าลงมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง หรือยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความรับผิดชอบ ไม่ปักใจเชื่อข้อมูลที่ได้รับฟังมาทันทีหากยังไม่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และไม่ยึดมั่นถือมั่นเฉพาะความเชื่อของตนเองเพียงฝ่ายเดียว รวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับบุคลากรด้านการแพทย์ ทั้งในขั้นตอนการรักษา การฟื้นฟูสภาพ และการป้องกันไม่ให้เกิดกลับมาเป็นซ้ำ วิถีปฏิบัติเหล่านี้ล้วนเป็นวิถีปฏิบัติของผู้ป่วยที่ใช้กระบวนการตรรกะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (moderate postmodern philosophy) ซึ่งเป็นกระแสความคิดที่มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ ที่เชื่อว่าการแสวงหาความสุขของแต่ละบุคคลอันจะนำไปสู่ความสุขทั้ง 2 ด้าน คือ สุขทางกาย และความสุขทางใจ ขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐาน มุมมอง วิธีคิด ระบบคิด หรือกระบวนการตรรกะของแต่ละคนที่แตกต่างกัน (Bunchua, 2014, p.4) รวมทั้งขึ้นอยู่กับที่ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในแต่ละระดับ ตามทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of need, 1943) ที่ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า ความต้องการที่เป็นสิ่งจูงใจของมนุษย์มี 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดซึ่งเป็นระดับพื้นฐาน จนถึงระดับสูงสุด ซึ่งในปัจจุบันเดอพอยและกิลสัน (DePoy & Gilson, 2012, p.121-122) ได้แบ่งทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นตามแนวคิดของมาสโลว์ออกเป็น 8 ขั้น ที่เรียกว่าพีระมิต 8 ขั้นของความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs pyramid)

นอกจากนี้ การที่ผู้ดูแลผู้ป่วยมีจริยธรรมดูแล (ethic of caring) หรือการส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดี เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและบำบัดรักษาผู้ป่วย โดยการนำหลักการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (holistic health care) มาผสมผสานเพื่อพัฒนาให้เกิดความสมดุลในทุกองค์ประกอบของมนุษย์ใน 4 มิติ คือ มิติทางกาย

(physical domain) มิติทางจิตใจ (psychological domain) มิติทางสังคม (social domain) และมิติทางจิตวิญญาณ (ปัญญา)(spiritual domain) (นางนภัทร รุ่งเนย, 2559) และการนำหลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม (medical engagement) โดยการที่ทุกฝ่ายมีการปรับกระบวนการสนับให้สอดคล้องกับแนวนโยบายและมีความเชื่อพื้นฐานต่อการจัดระบบสุขภาพที่ใกล้เคียงกัน คือ เชื่อว่าประชาชนมีความสามารถในการจัดการสุขภาพของตนเองได้ เรียนรู้ได้ ชุมชนสามารถจัดระเบียบของชุมชนเองได้ และการจัดการด้านสุขภาพไม่ควรยึดติดที่ตัวเงิน รวมทั้งการบริการสุขภาพควรคิดในเชิงการให้สวัสดิการของรัฐ ไม่ใช่คิดในเชิงธุรกิจ (วิเศษ แสงกาญจนวนิชและเอนก สุวรรณบัณฑิต, 2559)

อีกประการหนึ่ง คือ นักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เชื่อว่าการให้บริการด้านการแพทย์เป็นปรัชญาคุณค่า (axiology) ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายสาขาของสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ตามความรู้สึก (sense perception) ความเชื่อ ความชอบ ความชื่นชอบ ความเคารพนับถือ รวมทั้งความศรัทธา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับชีวิต ความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด และวิถีชีวิตที่แสดงถึงสัจชาตญาณปัญญาของมนุษย์ที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน แม้จะเป็นผู้ป่วยก็สามารถมีความสุขแท้ได้ ถ้าหากว่าความเจ็บป่วยนั้น ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความผิดปกติในระบบประสาทและสรีระของร่างกาย ผู้ป่วยก็ย่อมจะสามารถเข้าถึงสุนทรียปัญญาซึ่งเป็นค่าของความดีที่ตอบสนองต่อจิต (รวีช ตาแก้ว, 2557).ตามศักยภาพของตนเองได้ และการที่มนุษย์จะมีความสุขแท้ได้ก็ต่อเมื่อจิตใจได้สัมผัสกับสิ่งที่มีคุณค่าอันสูงสุด เช่น มีการทำความดี การเข้าถึงความดีงามในชีวิต การมีเมตตา กรุณา การเสียสละ รวมไปถึงการเข้าถึงสิ่งที่เคารพศรัทธา ดังนั้น การที่บุคลากรด้านการแพทย์และญาติผู้ป่วยคำนึงถึงความรู้สึก ความชื่นชอบ ความเชื่อ รวมไปถึงสิ่งที่ผู้ป่วยเคารพนับถือและศรัทธา ควบคู่ไปกับการรักษา ย่อมจะช่วยให้เกิดพลังขับเคลื่อนหลักในการแสวงหาสิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

จากหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของมาสโลว์ หรือพีระมิต 8 ชั้นของความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs pyramid) การมีจริยธรรมดูแล (ethic of caring) รวมทั้งการใช้หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม (medical engagement) ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นอย่างไร” เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย และช่วยให้ผู้ป่วยยอมรับสภาพเจ็บป่วยของตนอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

สมมติฐานการวิจัย

หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยได้

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาแนวคิดและมโนคติที่เกี่ยวข้อง โดยสืบค้นข้อมูลจากเอกสารวิชาการ (documentary research) ที่ผู้วิจัยเข้าถึงได้ ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2561 แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิธานเพื่อประยุกต์ใช้

การทบทวนวรรณกรรม

กีรติ บุญเจือ (2559) ราชบัณฑิตสาขาปรัชญา อธิบายไว้โดยสรุปว่า สัจชาตญาณปัญญาของมนุษย์สนใจที่จะรู้ตัวเอง การรู้ภายในตัวเองจะนำมาซึ่งความสุขที่ลึกซึ้งซึ่งมากกว่าการรู้สิ่งภายนอก และเมื่อปัญญามีความสนใจ มีความเชื่อ และมีความมั่นใจแล้วว่าสิ่งที่รู้นั้น ๆ มีจริง ปัญญาจะมีความสุขที่เรียกว่าเป็นความสุขตามสัจชาตญาณปัญญาของมนุษย์ เพราะเป็นความรู้การทำงานของปัญญา ในปัญญา โดยปัญญาและเพื่อปัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาปรัชญาบริสุทธิ์ ได้แก่ อภิปรัชญาและญาณวิทยาที่ต่างก็ให้ความสุขแตกต่างกัน

เอนก สุวรรณบัณฑิต (2559) กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพชีวิตตามสัจชาตญาณไว้โดยสรุปว่า การพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นตามที่ต้องการนั้นเป็นสิ่งที่สังคมปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพในแง่ความสงบสุข (calmness) สันติภาพ (peace) มีน้ำใจ (kindness) เป็นพันธมิตร (alliance) คุณภาพเช่นนี้ได้รับการยอมรับว่าดี แต่การพัฒนาคุณภาพเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็เมื่อผู้คนในสังคมพร้อมใจที่จะทำความดี มนุษย์ทำดีเพราะทำดีแล้วมีความสุข การที่มนุษย์จะพัฒนาคุณภาพชีวิตได้นั้นจะต้องแสวงหาสิ่งดีที่ตอบสนองต่อสัจชาตญาณปัญญา

วิเศษ แสงกาญจนวนิช (2559) ได้ตีความกระบวนการตรรกศาสตร์ทางการแพทย์ตามปรัชญากระบวนการตรรกศาสตร์ไว้โดยสรุปว่า ปรัชญากระบวนการตรรกศาสตร์ทั้ง 5 สมัย ได้แก่ กระบวนการตรรกศาสตร์ดึกดำบรรพ์ โบราณ ยุคกลาง นวยุค และหลังนวยุคนั้น ทำให้เห็นว่ามนุษย์มีพัฒนาการของกระบวนการตรรกศาสตร์ทางความคิดที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่ไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด มนุษย์ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อการมีสุขภาพที่ดี ดังจะเห็นได้จากช่วงปลายยุคโบราณเป็นต้นมาที่มนุษย์มีความต้องการเพิ่มขึ้น นั่นคือ ความต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์และแสวงหาความสุข จึงมีความพยายามเสนอแนะวิถีทางปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพที่ดีและให้มีความสุขที่สุด โดยในช่วงนั้นมีความเชื่อที่ว่า ความกลัวเป็นสาเหตุของความทุกข์รวมอยู่ด้วย ซึ่งเป็นบทสรุปที่ทำให้นักปรัชญารุ่นหลังได้แสวงหาวิธีการที่จะนำไปสู่การมีความสุขแท้จริงถึงปัจจุบัน

เอนก สุวรรณบัณฑิต (2559) อธิบายไว้โดยสรุปว่า จิตบำบัดในแนวทางหนึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจิตในส่วนที่อยู่ในสติถึงรู้ตัว กึ่งเหตุผล (preconscious) เพื่อให้ก้าวไปสู่สติที่มีเหตุผล (conscious) โดยเฉพาะความสุขที่จะเกิดขึ้นนั้นเกิดจากการได้มาของการเข้าใจเป้าหมายสูงสุดในชีวิต (final goal) เพราะจิตในส่วนสติไร้สำนึก ไม่มีเหตุผล (unconscious) เป็นส่วนที่พัฒนาได้ยากและไม่อาจคาดเดาผลได้ เป็นธรรมดาที่มนุษย์ต่างก็ต้องเผชิญในทุก ๆ สภาวะจิตที่นำไปสู่การครองสติที่แตกต่างกันไป การที่มนุษย์จะก้าวไปสู่การมีสติที่มีเหตุผลได้ก็ต่อเมื่อสัจชาตญาณปัญญาเริ่มทำการโดยการเข้าใจเป้าหมายสูงสุดในชีวิต การใช้แนวทางการให้คำปรึกษาแบบอัตถิภาวะนิยม (Existential Psychotherapy) ซึ่งเป็นจิตบำบัดที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจเชิงปรัชญาถึงความหมายของการเป็นมนุษย์ว่าอะไรสำคัญต่อความมีชีวิตอยู่ เน้นให้เกิดกระบวนการคิดและทำความเข้าใจในมุมมองต่าง ๆ ตามความเป็นจริง การเข้าใจในกระบวนการตรรกศาสตร์และสร้างความตระหนักในสิ่งที่เหลืออยู่ของชีวิต (residue) มากกว่าสิ่งที่หมดไป หรือสูญเสียไป (have not) เป็นอีกวิถีทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือการมีความสุขแท้ได้

วิเศษ แสงกาญจนวนิชและเอนก สุวรรณบัณฑิต (2559) อธิบายไว้โดยสรุปว่า หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม (medical engagement) ทำได้โดยการที่ทุกฝ่ายปรับกระบวนการตรรกศาสตร์ทางความคิดให้สอดคล้องกับนโยบายและมีความเชื่อพื้นฐานต่อการจัดระบบสุขภาพที่ใกล้เคียงกัน คือ เชื่อว่าประชาชนมีความสามารถในการจัดการสุขภาพของตนเองได้ เรียนรู้ได้ ชุมชนสามารถจัดระเบียบของชุมชนเองได้ และการจัดการด้านสุขภาพไม่ควรยึดติดที่ตัวเงิน รวมทั้งการบริการสุขภาพควรคิดในเชิงการให้สวัสดิการของรัฐ ไม่ใช่คิดในเชิงธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารปฐมภูมิ (primary sources) และทุติยภูมิ (secondary sources)
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกประเด็น
3. ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดพลัง 4 หลัก 3 กล้า หลักจริยธรรมดูแลและหลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย
4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (moderate postmodern philosophy) เป็นกระแสความคิดที่มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ และสนับสนุนให้ผู้ป่วยเข้าใจเหตุและผลเข้าถึงความเป็นจริงของชีวิต สนใจใฝ่รู้ และแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (critical mind) และมีพลัง 4 อย่างเต็มเปี่ยม ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ (creativity) พลังปรับตัว (adaptivity) พลังร่วมมือ (collaborativity) และพลังแสวงหา (requisitivity) รวมทั้งยึดหลัก 3 กล้า ได้แก่ กล้ายอมรับปัญหาการเจ็บป่วยนั้น ๆ กล้าประเมินพฤติกรรมตนเองที่ส่งผลต่อความเจ็บป่วย และกล้าลงมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง หรือยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความรับผิดชอบ ไม่ปกปิดข้อมูลที่ได้รับฟังมาทันทีหากยังไม่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และไม่ยึดมั่นถือมั่นเฉพาะความเชื่อของตนเองเพียงฝ่ายเดียว รวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับบุคลากรด้านการแพทย์ ทั้งในขั้นตอนการรักษา การฟื้นฟูสภาพ และการป้องกันไม่ให้เกิดกลับมาเป็นซ้ำ (Bunchua, 2014, p.4)

นอกจากนี้ หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางยังเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาสุขภาพของตนเองและเชื่อว่าอวัยวะของร่างกายมนุษย์ไม่อาจถอดเปลี่ยนใหม่ให้ได้สภาพเดิมตามธรรมชาติได้ (กิริติ บุญเจือ, 2551) หากจะเปลี่ยนได้บ้างก็ไม่เหมือนของเดิมจึงต้องพยายามรักษาของเดิมไว้ให้ดีที่สุดที่จะรักษาได้ เมื่อพบว่าส่วนใดบกพร่องให้รีบรักษาให้หาย หมั่นตรวจเช็คสุขภาพอย่างน้อยปีละครั้ง ด้านสุขภาพทางจิตควรรักษาระบบประสาทโดยบำรุงควบคู่ไปกับสุขภาพทางกาย และรักษาจิตใจโดยฝึกฝนไปพร้อมกับการปฏิบัติคุณธรรม เพราะคุณธรรมนำไปสู่การก่อให้เกิดอารมณ์เบิกบาน ร่าเริง แจ่มใส อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถเลือกบรรยากาศได้ ก็ควรยอมรับสภาพของตัวเองและยอมรับสภาพสังคมปัจจุบันเพราะคนเราเลือกเกิดและเลือกตัวเองไม่ได้ ควรใช้พลังภายในตัวเราในทางที่ดี สนใจงานสังคมสงเคราะห์และควรมีอุดมคติอย่างน้อยหนึ่งอย่างในชีวิต

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยหลุดพ้นจากความทุกข์และสามารถยอมรับสภาพเจ็บป่วยอย่างมีความสุข จึงมีวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยการส่งเสริมพลัง 4 เป็นการส่งเสริมพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหาให้เกิดขึ้นกับผู้ป่วย และการสนับสนุนให้ผู้ป่วยรับรู้ตัวตนที่แท้จริงของตนเองด้วยการพัฒนาสัญชาตญาณปัญญาให้ทำการอย่างมีวิจารณญาณ และการทำความจริงให้ปรากฏชัดในใจว่าตนเองมีความเชื่อพื้นฐาน มุมมอง ระบบความคิดหรือกระบวนทรรศน์ปรัชญาใดในการดำเนินชีวิต ซึ่งหากใช้แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เชื่อมั่นว่า สัญชาตญาณปัญญาที่มนุษย์แต่ละคนมีอยู่นั้นสามารถช่วยให้เข้าใจเหตุและผล และเข้าถึงความเป็นจริงของชีวิตได้ หากจะยกเว้นบ้างก็ในกรณีที่ผู้ป่วยมีความเจ็บป่วยที่กระทบกระเทือนระบบประสาทและสรีระโดยตรงจนไม่สามารถคิดหรือกระทำการใด ๆ ได้เท่านั้น แต่ความ

เจ็บป่วยที่นอกเหนือจากนี้ นักหลังนวยุคสายกลางเชื่อมั่นว่าสัญญาตญาณปัญญาสามารถทำได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยการส่งเสริมพลัง 4 (กิรติ บุญเจือ, 2551, หน้า 141-174) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ให้กับผู้ป่วย เป็นการพัฒนาให้ผู้ป่วยมีความกล้าที่จะเผชิญกับความ เป็นจริง กล้าเผชิญกับความกลัวแล้วแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ พลังสร้างสรรค์จะนำไปสู่การหาคำตอบที่ช่วย ให้ผู้ป่วยกล้าที่จะเผชิญกับความเป็นจริงของชีวิตที่ว่าความเจ็บป่วยเป็นเรื่องสากลที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบ ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่เมื่อเจ็บป่วยได้ก็หายได้ อ่อนแอได้ก็เข้มแข็งได้ คิดได้ก็ทำได้ เมื่อ ผู้ป่วยกล้าเผชิญความเป็นจริงเหล่านี้ได้แล้ว ผู้ป่วยย่อมจะสนใจใคร่รู้ว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะนำมาแก้ปัญหาได้จริง และเมื่อยืนยันว่าเป็นจริงได้แล้ว ก็จะทุ่มเทอย่างเต็มที่ด้วยความภาคภูมิใจ (pride) และทำอย่างมีความสุข ผู้ป่วยที่ขาดพลังสร้างสรรค์ จิตใจจะเกิดความหดหู่ เศร้าหมอง ท้อแท้ และสิ้นหวัง ดังนั้น จึงต้องสร้างสรรค์ ด้วยหลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ ผู้ป่วยที่มี พลังสร้างสรรค์ย่อมจะเกิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (self-efficacy) ซึ่งเป็นความเชื่อมั่นที่บุคคลมีต่อตนเองว่า จะสามารถที่จะทำในสิ่งต่างๆ เพื่อให้รักษาร่างกายให้หายเจ็บป่วยได้

2) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ป่วยให้รู้จักดูแลตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทำได้โดยการเชื่อมั่นใน ศักยภาพของตนเองว่าสามารถปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้นได้ และเปิดโอกาสให้ตนเองได้ปรับตัวเพื่อสุขภาพอนามัยที่ดี ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องอาหารการกิน การออกกำลังกาย การพักผ่อนที่เหมาะสมกับตนเอง การอาศัยอยู่ในสถานที่ที่ สะอาด อากาศปลอดโปร่ง มีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับตนเอง ลด ละ เลิกสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกาย เช่น ยาเสพติด อาหารแสลงโรค เป็นต้น รวมไปถึงการวางท่าทีและจิตใจที่เป็นกลาง ไร้อคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งที่ ตนเชื่อถูกต้องเพียงฝ่ายเดียว จะช่วยลดอาการกระวนกระวาย ลดความเครียด ลดอารมณ์โกรธและปรับจิตใจ ให้เย็นลงได้ง่ายขึ้น และสามารถทำความเข้าใจมนุษย์และโลกได้มากขึ้น

3) การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ป่วยและผู้ดูแลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย พลังร่วมมือช่วยให้ ผู้ป่วยกล้าเผชิญปัญหา ช่วยให้ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์กล้าประเมินวิธปฏิบัติ และช่วยให้ทุกฝ่าย กล้ารับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองได้ตัดสินใจ การที่ผู้ป่วยให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย และให้ข้อเท็จจริงแก่บุคลากรด้านการแพทย์ในกระบวนการรักษาโดยไม่ปิดบังข้อมูล รวมทั้งการปฏิบัติตัว ตามคำแนะนำของบุคลากรด้านการแพทย์ จะช่วยให้เกิดความร่วมมือ และสามารถหาจุดร่วมเดียวกันระหว่าง ผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยและทีมผู้ให้การรักษาหรือบุคลากรด้านการแพทย์ได้ ทั้งนี้ ผู้ป่วยไม่ควรเป็นฝ่ายรับแต่ เพียงฝ่ายเดียว เพราะจะไม่เรียกว่าเกิดความร่วมมือที่แท้จริง และอาจทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนฟ้องร้อง ต่างๆ อันจะนำไปสู่คดีความจากความไม่เข้าใจตามมาได้

4) การแสวงหากิจกรรมเพื่อสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับผู้ป่วย พลังแสวงหาเป็นพลังที่ช่วยให้ผู้ป่วย มีความสุขภายใน เป็นวิธีการพัฒนาสัญญาตญาณปัญญาของมนุษย์ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต วิญญาณให้แก่ผู้ป่วย เพราะสัญญาตญาณปัญญา่อมจะสนใจใคร่รู้ และสนใจที่จะยืนยันความเชื่อและสร้าง ความมั่นใจ การแสวงหาชีวิตในโลกหน้าหรือชีวิตที่อยู่เหนือโลกนี้ขึ้นไป หรือแม้ในผู้ที่ไม่นับถือศาสนาใดๆ หาก มีความเป็นนักปรัชญาอยู่จริงก็ย่อมสามารถเข้าถึงสิ่งที่ศรัทธาอื่นๆ ได้ เช่น สามารถเชื่อแบบปรัชญาได้ว่า เอก ภพที่เราอาศัยอยู่นี้ มีพลังๆ หนึ่งที่เรียกว่า pure infinity (∞) ซึ่งเป็นพลังสูงสุดที่ช่วยให้เอกภพดำรงอยู่ได้ จนถึงทุกวันนี้

การเพ่งพินิจหรือการพัฒนาจิตตปัญญา (contemplation) เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้ป่วยเกิด การรับรู้ ตระหนักรู้ มีสติ มีเขว้าปัญญา มีปฏิภาณไหวพริบที่สามารถพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่ถือได้ว่า เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้ป่วยมีกำลังใจที่ดีขึ้น เพราะเป็นการตอบสนองสัญญาตญาณปัญญา อีกประการหนึ่ง คือ

ความเชื่อ ความชื่นชอบ ความนับถือศรัทธาในบางสิ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยเข้าถึงความดีงามสูงสุดของชีวิตได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยเกิดพลังที่เรียกว่า “ความศรัทธา” (faith) ซึ่งศาสนาเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการศรัทธา

2. การส่งเสริมให้ผู้ดูแลผู้ป่วยใช้หลักจริยธรรมดูแล การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์ใช้หลักจริยธรรมดูแล (ethic of caring) คือ การดูแลผู้ป่วยให้มีความสุขแท้ ซึ่งเป็นการสนใจความสุขและความทุกข์ของผู้ป่วยด้วยความคิด ภาษา หรือด้วยการกระทำ ทุกครั้งที่มีการดูแลจะช่วยให้ศักยภาพในการเข้าถึงความสุขแท้เกิดขึ้นกับผู้ป่วยที่เราดูแลได้ สามารถช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขทั้งทางกายและทางใจได้ การที่ผู้ป่วยมีความสุขแล้วผู้ดูแลเองก็มีความสุขไปด้วย เรียกได้ว่าเป็น “การมีความสุขบนความสุขของผู้อื่น” นั่นเอง นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต้องการความรักและการยอมรับไปพร้อม ๆ กับการเสริมสร้างพลังสร้างสรรค์ และพลังปรับตัวของผู้ป่วย ดังทฤษฎีพีระมิต 8 ชั้นของความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs pyramid) ชั้นที่ 3 ด้วยการรับฟังในสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการจะพูดเพื่อระบายในสิ่งที่อัดอั้นตันใจ หรืออธิบายในสิ่งที่คิดและตัดสินใจ ทั้งนี้ การเติมกำลังใจควรเป็นระดับที่พอดี สม่ำเสมอ และทันตามเวลาและสถานการณ์นั้น ๆ รวมทั้งการแสดงออกโดยการเอาใจใส่ในเรื่องอื่น ๆ เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้ป่วยให้สะอาด การตกแต่งด้วยดอกไม้ที่ผู้ป่วยชอบ การเตรียมอาหารอย่างใส่ใจ ไม่ว่าจะเป็นการจัดวางอาหารที่สวยงาม ใช้ภาชนะที่แสดงถึงความใส่ใจในการเลือกสรร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถสัมผัสได้ถึงความรู้สึกห่วงใยจากผู้ดูแลได้

อีกประการหนึ่งคือ การสนับสนุนให้ผู้ป่วยเข้าถึงสุนทรียปัญญา คือ การเข้าถึงความดีงามของชีวิต (need for aesthetics/beauty) และการเข้าถึงศักยภาพแห่งตน (self-actualization needs) รวมทั้งเข้าใจความต้องการเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยมในการอุทิศตนเพื่อมนุษยชาติ (transcendence) จะช่วยให้ผู้ป่วยเห็นคุณค่าในตัวเองว่าแม้ป่วยก็สามารถสร้างคุณค่าให้เกิดแก่สังคมได้

3. การสนับสนุนให้ระบบบริการสุขภาพใช้หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม เมื่อมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยการส่งเสริมพลัง 4 ให้เกิดขึ้นกับผู้ป่วย และสนับสนุนให้ผู้ป่วยรับรู้ตัวตนที่แท้จริงของตนเองด้วยการพัฒนาสัญชาตญาณปัญญาให้ทำการอย่างมีวิจารณ์ญาณแล้ว การใช้หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วมยังช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยได้ โดยการพัฒนาสุขภาพทั้ง 4 ด้านของผู้ป่วย (วิเศษ แสงกาญจนวนิชและเอนก สุวรรณบัณฑิต, 2559) ดังนี้

1) สุขภาพกาย การที่ผู้ป่วยดูแลร่างกายตนเองให้แข็งแรงขึ้น หรือให้คงความแข็งแรงไว้ดังเดิมเพื่อป้องกันไม่ให้ความเจ็บป่วยเพิ่มมากขึ้น โดยการหมั่นออกกำลังกายตามสมควร และบำรุงรักษาร่างกายด้วยอาหารที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายเท่าที่จะสามารถจัดหาได้ ไม่เชื่อกระแสหรือคำโฆษณาโดยขาดการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

2) สุขภาพอารมณ์ รู้จักให้ทาน รักษาศีล และปฏิบัติจิตตปัญญา (contemplation) เพื่อให้เกิดสมาธิ หรือการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา เพื่อให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสภาพสังคมตามความเป็นจริง เมื่อทำความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ได้ ภาวะเครียด ภาวะซึมเศร้า ความหดหู่ ก็จะสามารถคลายลงและมีอารมณ์ที่ดีได้

3) สุขภาพสังคม เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ให้ความเป็นมิตรแท้ อยู่ร่วมกันในชุมชนด้วยความเข้าใจ และให้ความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวม

4) สุขภาพด้านปัญญา เป็นการเรียนรู้สภาพเจ็บป่วยของตนเอง และกล้าปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้การรักษาโรคเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ การเชื่อว่าชุมชนสามารถจัดระเบียบของชุมชนเพื่อดูแลสุขภาพคนในชุมชนได้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเพิ่มขีดความสามารถ (empowerment) ให้กับชุมชน ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน หรือ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีบทบาทในชุมชนและสังคม จะช่วยให้เสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เกิดขึ้นและคงอยู่อย่างถาวรได้ อีกประการหนึ่ง คือ ระบบการบริการสุขภาพก็ควรคิดในเชิงการให้สวัสดิการของรัฐไม่ใช่คิดในเชิงธุรกิจ เพราะการที่รัฐบาลให้สวัสดิการแก่ประชาชนโดยมองว่าเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องดูแลประชาชน ไม่ควรมองเรื่องผลประโยชน์ หรือกำไร-ขาดทุน ไม่เช่นนั้นผู้ป่วยจะถูกปิดกั้นสิทธิและเสรีภาพอันพึงมีพึงได้จากระบบบริการสุขภาพที่มุ่งเพียงผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ

อภิปรายผล

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยการส่งเสริมพลัง 4

หลักปรัชญาของหลักรวมใจกลาง เชื่อว่าการที่ผู้ป่วยเข้าใจเหตุและผล เข้าถึงความจริงของชีวิต สนใจใฝ่รู้ และแสวงหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (critical mind) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิริติ บุญเจือ (2545, หน้า 2, หน้า 199) และการมีพลัง 4 อย่างเต็มเปี่ยม ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา รวมทั้งยึดหลัก 3 กล้า ได้แก่ กล้ายอมรับปัญหาการเจ็บป่วยนั้น ๆ กล้าประเมินพฤติกรรมตนเองที่ส่งผลต่อความเจ็บป่วย และกล้าลงมือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง หรือยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความรับผิดชอบ ไม่ปกปิดใจเชื่อข้อมูลที่ได้รับฟังมาหากยังไม่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และไม่ยึดมั่นถือมั่นเฉพาะความเชื่อของตนเอง รวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับผู้ให้การรักษาทั้งในขั้นตอนการรักษา การฟื้นฟูสภาพ และการป้องกันไม่ให้เกิดกลับมาเป็นซ้ำ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ผู้ป่วยรับรู้ถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง และทำความเข้าใจได้ว่าตนเองใช้กระบวนการตรรกะปรัชญาใดในการดำเนินชีวิต จะสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเศษ แสงกาญจนวนิชและเอนก สุวรรณบัณฑิต (2016, หน้า 85) ที่อธิบายกระบวนการตรรกะปรัชญาทางการแพทย์ไว้ดังนี้

1) การแพทย์กระบวนการตรรกะศีกคำบรรพ์ การแก้ไขปัญหาเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น คือ ต้องขออภัยเบื่องบน และใช้สิ่งที่เป็นยาหรืออาศัยการรับพรจากเบื่องบนเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วย เพราะมนุษย์ยุคศีกคำบรรพ์เชื่อว่าการที่ความเจ็บป่วยที่กำลังเผชิญอยู่นี้จะหายได้หรือไม่ ล้วนอยู่ที่น้ำพระทัยของเบื่องบน ดังนั้น เพื่อให้มีสุขภาพที่ดีจะต้องไม่ทำผิดข้อห้าม ต้องทำตามธรรมเนียมประเพณี เช่น การเซ่นไหว้ บวงสรวงบูชา เพื่อเอาใจเทพเจ้า โดยหวังผลที่ตังามว่าเทพเจ้าว่าจะบันดาลสุขภาพดีและอายุยืนนาน ให้แก่ตนและครอบครัวได้

2) การแพทย์กระบวนการตรรกะศีกโบราณ เน้นการวางระบบระเบียบที่ชัดเจน ถ้าทำแล้วได้ผลก็ให้ปฏิบัติตามนั้น มุ่งเน้นว่าบุคคลจะมีสุขภาพสมบูรณ์ได้ถ้ากายและจิตดำเนินไปด้วยกันอย่างประสานกลมกลืน เน้นความสมดุลของธาตุที่เป็นองค์ประกอบของร่างกาย เน้นการวินิจฉัยโรคและรักษาด้วยยาเพื่อปรับธาตุให้สมดุลและให้ร่างกายเป็นปกติดังเดิม

3) การแพทย์กระบวนการตรรกะศีกยุคกลาง มนุษย์ยุคนี้เชื่อว่า โรคและการหายจากโรคเป็นการทดสอบของพระเจ้า (ศาสนาคริสต์-อิสลาม) หมอและยาทำการเยียวยาตามหน้าที่แต่ผู้รักษาที่ดีที่สุดคือ “พระเจ้า” สำหรับพุทธศาสนิกชนในยุคกลางเชื่อว่า โรคภัยไข้เจ็บเป็นความเสื่อมไปของเหตุปัจจัย ไม่ควรยึดมาเป็นอารมณ์ ควรทำจิตใจให้ยอมรับความเป็นจริง และดำรงชีวิตได้ปกติกับโรคนั้น ๆ

4) การแพทย์กระบวนการตรรกะศีกยุคใหม่ เป็นการแพทย์แบบวิทยาศาสตร์ที่เชื่อว่าความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จะทำให้จะสามารถผลิตยาที่รักษาโรคทุกชนิดได้ อาจขจัดความตายและความชราภาพได้ในวันใดวันหนึ่ง การแพทย์สมัยใหม่เน้นการวิเคราะห์หาสาเหตุของโรคให้พบ และรักษาที่สาเหตุนั้น เน้นการพัฒนาเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย เมื่อวินิจฉัยโรคได้ก็จะทำการรักษาด้วยยาหรือการผ่าตัดเพื่อให้หายจากโรค

นั้นโดยสิ้นเชิง หากเป็นโรคที่รักษาไม่หายก็ต้องกำกับควบคุมโรคไว้ไม่ให้ก่ออาการ ผู้ป่วยต้องทำตามคำแนะนำ และปฏิบัติตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด เพื่อดูแลรักษาสุขภาพให้ดีและมีอายุยืนยาวนาน

5) การแพทย์กระบวนทรรศน์หลังนวยุค เปิดให้เลือกการรักษาได้ตามความชอบของแต่ละคน ตามหลักสิทธิมนุษยชนและมนุษยนิยม สนใจการแพทย์องค์รวม (holistic medicine) ที่ดูแลทั้งกายและจิตซึ่งคล้ายกับการแพทย์กระบวนทรรศน์โบราณ แต่ก็ใช้เครื่องมือสมัยใหม่และหลักการพื้นฐานของการแพทย์กระบวนทรรศน์นวยุคร่วมด้วยหากยึดหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหลัก คือ การมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายในตัวเองที่ไม่ใช่จุดมุ่งหมายเพื่อจุดหมายอื่นเรื่อยไป รู้จักเพียงพอโดยตัวเองโดยไม่พึ่งสิ่งอื่น และเหมาะสมกับส่วนที่สูงที่สุดในธรรมชาติของมนุษย์นั้นคือการมีความสุขตามสัจจะตามปัญญา หากทำได้ดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้ป่วยจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง และยอมรับสภาพเจ็บป่วยของตนอย่างมีความสุขได้

การส่งเสริมให้ผู้ดูแลผู้ป่วยใช้หลักจริยธรรมดูแล

การให้ความสำคัญเกี่ยวกับความต้องการความรักและการยอมรับของผู้ป่วย ดังทฤษฎีพีระมิต 8 ชั้นของความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs pyramid) (ชั้นที่ 3) ซึ่งผู้ดูแลผู้ป่วยควรให้ความสำคัญกับผู้ป่วยไปพร้อม ๆ กับการเสริมสร้างพลังสร้างสรรค์ และพลังปรับตัว รวมไปถึงการเข้าถึงความดีงามของชีวิต (need for aesthetics/beauty) เข้าถึงศักยภาพแห่งตน (self-actualization needs) และเข้าถึงความต้องการเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยมในการอุทิศตนเพื่อมนุษยชาติ (transcendence) ได้ (ทฤษฎีความต้องการลำดับชั้นของมาสโลว์ ชั้นที่ 6-8) จะช่วยให้ผู้ป่วยเห็นคุณค่าในตัวเองว่าแม้ป่วยก็สามารถสร้างคุณค่าให้เกิดแก่สังคมได้

การสนับสนุนให้ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์ ทำความเข้าใจและเข้าถึงความต้องการของผู้ป่วยอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) และเข้าใจกระบวนทรรศน์ปรัชญาที่แต่ละคนเชื่อถืออยู่ โดยส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ยึดกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งจะช่วยให้อุปการที่แม้จะเป็นผู้ป่วยด้วยโรคที่รักษาหายยาก ก็สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ เพราะการมองหาคำตอบที่เป็นไปได้แล้วเก็บส่วนดีจากทุกคำตอบมาเป็นหลักในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ตนเองเชื่ออยู่เพียงอย่างเดียว มีการปรับตัว และให้ความร่วมมือกับผู้ให้การรักษา การที่ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย และบุคลากรด้านการแพทย์กล้าที่จะประเมินปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ กล้าแก้ไข และกล้าลงมือปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ ย่อมจะส่งผลให้เกิดพลังขับเคลื่อนหลักในการแสวงหาสิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การสนับสนุนให้ระบบบริการสุขภาพใช้หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วม

การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการแพทย์และสาธารณสุขทุกฝ่าย รวมทั้งตัวผู้ป่วยมีการปรับกระบวนทรรศน์ให้มีความเชื่อพื้นฐานต่อการจัดระบบสุขภาพที่ใกล้เคียงกัน และทุกฝ่ายเชื่อว่าประชาชนมีความสามารถในการจัดการสุขภาพของตนเองได้ เรียนรู้ได้ ชุมชนสามารถจัดระเบียบของชุมชนเพื่อการดูแลสุขภาพคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเศษ แสงอรียวนิชและเอนก สุวรรณบัณฑิต (2016, หน้า 87-89) หากทำได้ดังที่กล่าวมาจะช่วยให้อุปการที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถยอมรับสภาพเจ็บป่วยของตนเองได้อย่างมีความสุขได้

สรุป

ประเด็นหลักของผลการวิจัยในครั้งนี้คือการตอบคำถามที่ว่า “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นอย่างไร” ซึ่งสรุปได้ว่า เป็นการพัฒนาร่างกายและจิตใจผู้ป่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือและแสวงหาเพื่อให้มีชีวิตที่มีความสุขมากขึ้น ดีขึ้น เจริญขึ้น มีความดีงาม และ

ความสูงส่งของชีวิตที่ดีขึ้นทั้ง 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นวัตถุวิสัย (objective) หรือส่วนที่เป็นร่างกายมนุษย์ และส่วนที่เป็นจิตวิสัย (subjective) คือ ส่วนที่เป็นจิต คือ จิตใจ (mind) หรือจิตวิญญาณ (soul) ซึ่งเป็นการพัฒนาความรู้สึก การพัฒนาจิตตปัญญา (contemplation) ให้เกิดการรับรู้ การตระหนักรู้ การมีสติ การมี舍ว่ปัญหา การมีปฏิภาณไหวพริบ เพื่อพัฒนาร่างกายและจิตใจผู้ป่วย เป็นการสนับสนุนให้ผู้ป่วยรับรู้ตัวตนที่แท้จริงของตนเองด้วย และการพัฒนาสัญชาตญาณปัญญาให้ทำการอย่างมีวิจารณญาณอันจะนำไปสู่การบรรลุศักยภาพสูงสุดได้

การที่ญาติผู้ป่วยและบุคลากรด้านการแพทย์ใช้หลักจริยธรรมดูแล (ethic of caring) และทำความเข้าใจความต้องการของผู้ป่วยอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) และเข้าใจกระบวนการศรัทธาที่แต่ละคนเชื่อถืออยู่ โดยส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ยึดกระบวนการศรัทธาหลังนวยุคสายกลาง จะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

นอกจากนี้ การใช้หลักการแพทย์แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย โดยการพัฒนาสุขภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพอารมณ์ สุขภาพสังคม และสุขภาพด้านปัญญา รวมทั้งการเชื่อว่าชุมชนสามารถดูแลสุขภาพคนในชุมชนได้ อีกประการหนึ่ง คือ การที่ระบบการบริการสุขภาพคิดในเชิงการให้สวัสดิการของรัฐ โดยมองว่าเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องดูแลประชาชน ไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องกำไร-ขาดทุน ไม่เช่นนั้นผู้ป่วยจะถูกปิดกั้นสิทธิและเสรีภาพอันพึงมีพึงได้จากระบบบริการสุขภาพ

เมื่อทุกฝ่ายมีการปรับกระบวนการศรัทธาให้มีความเชื่อพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน โดยผู้ป่วยเองก็เชื่อว่าตนเองสามารถเข้าถึงศักยภาพแห่งตนได้โดยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา และญาติผู้ป่วย บุคลากรด้านการแพทย์ รวมทั้งผู้บริหารระบบสุขภาพที่ต่างก็เชื่อว่า ผู้ป่วยมีความสามารถในการจัดการสุขภาพของตนเองได้ เรียนรู้ได้ ชุมชนสามารถจัดระเบียบของชุมชนได้ รวมทั้งระบบบริการสุขภาพคิดในเชิงการให้สวัสดิการของรัฐ จะช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถยอมรับสภาพเจ็บป่วยได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์

เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมีประสิทธิภาพมากขึ้น บุคลากรด้านการแพทย์ ควรแสวงหาวิธีการรักษาใหม่ๆ หรือศึกษาเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมเพื่อใช้ในการรักษาผู้ป่วย พยายามคิดค้นตัวยา หรือวิธีการรักษาที่ปลอดภัยกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า การแสวงหาแหล่งทุนสำหรับการวิจัยหรือสำหรับจัดหาเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัยมาใช้รักษาผู้ป่วยทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายด้านสาธารณสุขเพื่อป้องกันโรค และสนับสนุนให้มีนโยบายด้านการรักษาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยให้ผู้ป่วยหลุดพ้นจากความทุกข์ สามารถยอมรับสภาพเจ็บป่วยของตนอย่างมีความสุขได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการท้าวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ควรมีการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาด้วยปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง”
- 2) ควรมีการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรในมหาวิทยาลัยด้วยปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง”

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ. (2545). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- กীরติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพมหานคร: เซน ปรีนตั้ง.
- กীরติ บุญเจือ. (2556). “ปัญหาและทางแก้เกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมจริยธรรม (รวมศีลธรรม) ในประเทศไทย จากมุมมองของแซมมวล ฮันทิงตัน”. *วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม*.
- กীরติ บุญเจือ. (2559). *ความสุขแท้จากปัญญาของตัวเอง*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2560, จาก <https://thamdimisukh.wordpress.com/2017/07/31/>
- นงนภัทร รุ่งเนย. (2559). *การประเมินสุขภาพแบบองค์รวม*. นนทบุรี: บริษัท ธนาเพลส จำกัด
- วิชิต ตาแก้ว. (2557). *ความหมายของคำ “ดีงาม” ในบริบทวัฒนธรรมไทย: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิธาน*. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วิเศษ แสงกาญจนวนิช. (2559). *การตีความการแพทย์ด้วยปรัชญากระบวนทรรศน์*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2560, จาก <http://thamdimisukh.wordpress.com/2017/09/18/medicinebyparadigm/>
- วิเศษ แสงกาญจนวนิช และเอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). *การวิเคราะห์การแพทย์แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต: ระดับใหม่ของสังคมที่ดีขึ้น*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). *คุณภาพชีวิตตามลัทธิชาตญาณ*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2560, จาก <https://thamdimisukh.wordpress.com/2017/08/02/>
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). *จิตบำบัดแบบอัตถิภาวะนิยม*. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2560, จาก <https://thamdimisukh.wordpress.com/2017/07/31/>
- Bunchua, K. (2014). “84,000 Dhamma Khandhas are for Scholars, Not for Educators”. *Journal of Suan Sunandha Rajabhat University*.
- DePoy E. & Gilson S. F. (2012). *Human behavior theory and applications: A critical thinking Approach*. Thousand Oakes, CA: Sage Publications.

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร
Desirable Characteristics of Thailand 4.0 Era School Administrators under
Secondary Educational Service Area Office 1, Bangkok Metropolitan

พระมหาวัชรพงษ์ สอนมณี และ ศันสนีย์ จะสุวรรณ์

PhraMaha Watcharapong Sonmanee and Sansanee Jasuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

aeg13_6hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 และ 2) ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา และไทยแลนด์ 4.0 จำนวน 9 คน ผู้บริหารและครูโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดปัจจัยแบบ (Maximum Likelihood.) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1. ความสามารถในการตัดสินใจ 2. ความสามารถในการจูงใจ 3. ความรับผิดชอบ 4. สติปัญญาและความสามารถ 5. บุคลิกภาพ และ 2) องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีตัวแปรย่อย ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .417 ถึง .756 องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถในการจูงใจ ประกอบด้วยตัวแปร 12 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .340 ถึง .659 องค์ประกอบที่ 3 ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .367 ถึง .668 องค์ประกอบที่ 4 สติปัญญาและความสามารถ ประกอบด้วย 16 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .369 ถึง .783 และองค์ประกอบที่ 5 บุคลิกภาพ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .458 ถึง.630

คำสำคัญ: คุณลักษณะอันพึงประสงค์ผู้บริหาร, ผู้บริหารสถานศึกษา, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The objectives of this study are as follows: 1) to study the desirable characteristics of Thailand 4.0 era school administrators, 2) to study the qualifications of administrators in secondary schools in Thailand 4.0 era. The study used mixed-method research, the samples of this study consist of 9 scholars with administrative and Thailand 4.0 economic model experience as well as 400 secondary school administrators and instructors under secondary educational service area office 1, Bangkok metropolitan. The data was collected by means of oral interviews and questionnaires with 5-Likert rating scales. The statistics employed in this research are frequency, percentage and standard deviation. The factor analysis is the maximum likelihood method and the content analysis method.

The results of this research indicate that 1) the desirable characteristics of Thailand 4.0 era school administrators under Secondary Educational Service Area Office 1, Bangkok Metropolitan are 1. decision-making skills 2. competence in motivating people 3. responsibility 4. intelligence and competence 5. personality. 2) The variations in the desirable characteristics of school administrators are: 1. decision-making skills with 6 variations, weighing .417-.75. 2.competence in motivating people with 12 variations, weighing .340-.650. 3.responsibility with 9 variations, weighing .367-.668. 4.intelligence and competence with 16 variations, weighing .369-.783. And 5. personality with 9 variations, weighing .458-.630

Keywords: Desirable characteristics, Secondary school administrators, Thailand 4.0

Received: 2019-09-17

Revised: 2020-02-18

Accepted: 2020-03-20

บทนำ

ประเทศไทยในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ คุณลักษณะผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้มีคุณภาพ ความรู้ และทักษะของผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำสถานศึกษาของตนเองเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคน 2) ริเริ่มการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะที่มีประสิทธิผล 3) สำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ E – Learning 4) พัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ 5) สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ และ 6) พัฒนาคนอื่นเป็นผู้นำ วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, หน้า 70-75) จารุณี ดวงแก้ว (2553, หน้า 26) ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาควรมีลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งประกอบด้วย การมีความรู้ การมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความเป็นประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์กับทุกคน เป็นนักประสานงานที่ดี บริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ และครองตนดี มีความโปร่งใส จึงจะสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของผู้อื่น กวี วงศ์พุ่ม (2542, หน้า 10) กล่าวว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะปัจจัย 4 ประการ คือ 1) มีความฉลาด ผู้นำจะมีความฉลาดและมีไหวพริบ สามารถจูงใจผู้ร่วมงานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจได้ 2) ความเจริญวัยทางสังคม ผู้นำต้องคลุกคลีกับคนจำนวนมากจึงทำให้เกิดประสบการณ์ต่าง เกิดความรอบรู้ กว้างขวาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์และมีความสามารถนำกลุ่มได้ 3) มีความต้องการประสบความสำเร็จ ผู้นำที่ดีจะต้องมีความกระตือรือร้นที่จะให้งานที่ตนรับผิดชอบ บรรลุผลสำเร็จ ต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทำงานอย่างจริงจังใจงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และ 4) ทักษะคิดทางด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นบุคคลที่ทุกคนยอมรับเพราะจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน ผู้นำจึงต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมันสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการวิจัยเป็นวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ให้ข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 ผู้มีความรู้ ไม่ต่ำกว่า ปริญญาโท

1.2 มีประสบการณ์ในการจัดการด้านการบริหารงาน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรมเพิ่มเติมทักษะ จำนวน 9 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลที่ตอบแบบสอบถาม คือผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 4,613 คน จากจำนวน 67 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง : กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) จำนวน 67 โรงเรียน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครู ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากขนาดกลุ่มตัวอย่าง 15 เท่าของตัวแปร ของชูเมคเกอร์และโลแมค (Schumacker & Lomax,1996) อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 หน้า 311)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ในการทำงาน ตัวแปรที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ได้จำแนกไว้ ซึ่งได้ผลสรุปจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วยตัวแปรทั้งหมด 90 ตัวแปร ได้แก่

2.1 ตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเพื่อนำมาสร้างเป็นกระทงคำถาม ของแบบสอบถาม ทั้งหมด 37 ตัวแปร

2.2 ตัวแปรที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาสร้างเป็นกระทงคำถาม ของแบบสอบถาม ทั้งหมด 53 ตัวแปร สรุปตัวแปรที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ได้จำแนกไว้ ซึ่งได้ผลสรุปจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วยตัวแปรทั้งหมด 57 ตัวแปร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการจูงใจ ความรับผิดชอบ สติปัญญาและความสามารถ บุคลิกภาพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่มีการชี้แนะและใช้การสัมภาษณ์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview)

3.2 แบบสอบถาม (questionnaires) โดยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบบสอบถามนี้

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครู ตอนที่ 2 แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามมีจำนวน 57 ข้อ ซึ่งได้กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ตามแบบของไลเคิร์ต (Likert, Rensis, 1961: p. 74)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ข้อค้นพบผลที่ได้จากการวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยจากแนวคิดทฤษฎี จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับประเด็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อสรุปเป็นตัวแปรและนำมาสร้างเป็นกระทงคำถามของแบบสอบถาม ของแต่ละตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการตัดสินใจ 2) ด้านความสามารถในการจูงใจ 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านสติปัญญาและความสามารถ 5) ด้านบุคลิกภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางสรุปข้อค้นพบผลที่ได้จากการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและเอกสาร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ประเด็น	รายละเอียด
1. ด้าน ความสามารถในการตัดสินใจ (Ability to make decisions)	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 1. 1 ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจได้รวดเร็วถูกต้อง 1. 2 ใช้ความรู้สติปัญญาและข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ 1. 3 มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางเพียงพอในการตัดสินใจ 1.4 มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจ 1.5 รู้ในด้านธุรกิจเพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์ 1.6 ตัดสินใจโดยคำนึงถึงกลุ่มงาน 1.7 มีทักษะในการแก้ปัญหาภายในองค์กรได้ดี 1.9 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อประกอบในการตัดสินใจ 1.10 เป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในที่ทำงาน
2. ด้าน ความสามารถในการจูงใจ (Incentive ability)	2. 1 สามารถชักจูงคนในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน 2. 2 มีความจริงใจต่อบุคลากรภายในองค์กร 2. 3 ความสามารถในการพูดและการสื่อสารที่ชัดเจน 2.4 มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ 2.5 การวางตัวอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเลื่อมใส 2.6 มีความสุจริตใจแก่ผู้ร่วมงาน 2.7 การให้รางวัลและการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
3. ด้าน ความรับผิดชอบ (responsibility)	<p>คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1 มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน 3.2 มีศีลธรรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 3.3 ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ 3.4 ยอมรับคำตำหนิจากเพื่อนร่วมงานโดยความเต็มใจ 3.5 ยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานและนำมาแก้ไขปรับปรุง 3.6 มีความเป็นมิตรและเป็นทีที่ฟังของคนอื่นได้ 3.7 มานะบากบั่นทำงานเต็มความสามารถตามที่ได้รับมอบหมาย 3.8 กล้าคิดกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ 3.9 กล้าพูดกล้าทำ 3.10 ไม่ทอดทิ้งตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่
4. ด้าน สติปัญญาและ ความสามารถ (Intelligence and ability)	<ol style="list-style-type: none"> 4.1 เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา 4.2 มีความรู้ทันโลกทันเหตุการณ์อยู่เสมอ 4.3 รับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบด้านอย่างรวดเร็ว 4.4 ฉลาดมีไหวพริบรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ 4.5 มีความรู้ทันสมัยและใส่ใจปรับปรุงงานอยู่เสมอ 4.6 เป็นผู้มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล 4.7 มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4.8 มีทักษะด้านมนโทัศน์คิดรวบยอดในการวางแผนบริหารงาน 4.9 มีทักษะด้านเทคนิคสามารถทำงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น 4.10 ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ 4.11 ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมร่วมกัน 4.12 ส่งเสริมการนำ ICT มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 4.13 การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง/ชุมชน 4.14 ความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์
5. ด้าน บุคลิกภาพ (personality)	<ol style="list-style-type: none"> 5.1 เป็นผู้มีภาวะกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ 5.2 มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ 5.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5.4 เป็นผู้มีเชื่อมั่นในตนเอง 5.5 มีความตื่นตัวคล่องแคล่วว่องไว 5.6 มีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ 5.7 มานะบากบั่นไม่ทอดทิ้งในการปฏิบัติหน้าที่ 5.8 ร่าเริงแจ่มใสสุขภาพแข็งแรงเป็นสง่า 5.9 รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนคอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 5.10 มีความรักและคอยเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5.11 มีความมั่นคงและทนทานต่อความเครียดสูง 5.12 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 5.13 ปฏิบัติตนด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0

ตัวแปรที่	ประเด็นคำถาม	\bar{x}	S.D.	แปรผล
1	ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจได้รวดเร็วถูกต้อง	4.52	.525	มาก
2	ใช้ความรู้สติปัญญาและข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ	4.55	.518	มาก
3	มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางเพียงพอในการตัดสินใจ	4.52	.505	มาก
4	มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจ	4.47	.519	มาก
5	รู้ในด้านธุรกิจเพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์	4.45	.503	มาก
6	ตัดสินใจโดยคำนึงถึงกลุ่มงาน	4.48	.505	มาก
7	มีทักษะในการแก้ปัญหาภายในองค์กรได้ดี	4.48	.515	มาก
8	กล้าตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงองค์กร	4.46	.528	มาก
9	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อประกอบในการตัดสินใจ	4.52	.525	มาก
10	เป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในที่ทำงาน	4.60	.511	มาก
11	สามารถชักจูงคนในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน	4.63	.493	มาก
12	มีความจริงใจต่อบุคลากรภายในองค์กร	4.67	.483	มาก
13	ความสามารถในการพูดและการสื่อสารที่ชัดเจน	4.51	.571	มาก
14	มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ	4.56	.526	มาก
15	การวางตัวอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเลื่อมใส	4.46	.537	มาก
16	มีความสุจริตใจแก่ผู้ร่วมงาน	4.42	.529	มาก
17	การให้รางวัลและการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร	4.57	.558	มาก
18	มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน	4.61	.514	มาก
19	มีศีลธรรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.65	.503	มาก
20	ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่	4.65	.513	มาก
21	ยอมรับคำตำหนิจากเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ	4.61	.542	มาก
22	ยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานและนำมาแก้ไขปรับปรุง	4.52	.525	มาก
23	มีความเป็นมิตรและเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้	4.44	.549	มาก
24	มานะบากบั่นทำงานเต็มความสามารถตามที่ได้รับมอบหมาย	4.44	.572	มาก
25	กล้าคิดกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ	4.63	.523	มาก
26	ไม่ทอดทิ้งตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่	4.60	.526	มาก
27	เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา	4.65	.504	มาก
28	มีความรู้ทันโลกทันเหตุการณ์อยู่เสมอ	4.43	.571	มาก
29	รับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบด้านอย่างรวดเร็ว	4.55	.528	มาก
30	ฉลาดมีไหวพริบรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์	4.59	.507	มาก
31	มีความรู้ทันสมัยและใส่ใจปรับปรุงงานอยู่เสมอ	4.65	.527	มาก
32	เป็นผู้มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล	4.69	.491	มาก
33	มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.71	.488	มากที่สุด
34	มีทักษะด้านมนโทัศน์คิดรวบยอดในการวางแผนบริหารงาน	4.64	.540	มาก
35	มีทักษะด้านเทคนิคสามารถทำงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น	4.57	.544	มาก
36	ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ	4.63	.510	มาก
37	ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมร่วมกัน	4.65	1.998	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรที่	ประเด็นคำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
34	มีทักษะด้านมโนทัศน์คิดรวบยอดในการวางแผนบริหารงาน	4.64	.540	มาก
35	มีทักษะด้านเทคนิคสามารถทำงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น	4.57	.544	มาก
36	ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ	4.63	.510	มาก
37	ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมร่วมกัน	4.65	1.998	มาก
38	ส่งเสริมการนำ ICT มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	4.63	.494	มาก
39	การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง/ชุมชน	4.61	.495	มาก
40	มีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์	4.61	.542	มาก
41	เป็นผู้มีความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ	4.58	.552	มาก
42	มีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์	4.70	.482	มากที่สุด
43	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.65	.503	มาก
44	เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง	4.66	.509	มาก
45	มีความตื่นตัวคล่องแคล่วว่องไว	4.64	.507	มาก
46	มีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ	4.59	.497	มาก
47	มานะบากบั่นไม่ท้อถอยในการปฏิบัติหน้าที่	4.70	.466	มากที่สุด
48	ร่าเริงแจ่มใสสุขภาพแข็งแรงเป็นสง่า	4.66	.497	มาก
49	รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนคอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา	4.62	.520	มาก
50	มีความรักและคอยเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	4.57	.516	มาก
51	มีความมั่นคงและทนทานต่อความเครียดสูง	4.64	.525	มาก
52	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.58	.515	มาก
53	ปฏิบัติตนด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล	4.63	.499	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จำแนกตามรายชื่อและภาพรวม พบว่าตัวแปรทั้งสิ้น 53 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) อยู่ระหว่าง 4.63 – 4.52 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง .5251 - .499 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉลี่ยตั้งแต่ระดับมาก ถึงมากที่สุด แต่แต่ละตัวแปรมีการกระจายของข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของตัวแปรอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ตัวแปร และระดับมากมี 50 ตัวแปร เรียงตามลำดับ ดังนี้

ระดับมากที่สุด มีอยู่ 3 ตัวแปร คือ มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (\bar{X}) เท่ากับ 4.71 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .448 มีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ (\bar{X}) เท่ากับ 4.70 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .482 มานะบากบั่นไม่ท้อถอยในการปฏิบัติหน้าที่ (\bar{X}) เท่ากับ 4.70 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .46

ระดับมาก มี 50 ตัวแปร อาทิ ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ใช้ความรู้สติปัญญาและข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางเพียงพอในการตัดสินใจ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจ รู้ในด้านธุรกิจเพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์ ตัดสินใจโดยคำนึงถึงกลุ่มงาน มีทักษะในการแก้ปัญหาภายในองค์กรได้ดี ถ้าตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงองค์กร รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อประกอบในการตัดสินใจ เป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในที่ทำงาน สามารถชักคนในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีความจริงใจต่อบุคลากรภายใน

องค์กร ความสามารถในการพูดการสื่อสารที่ชัดเจน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ การวางตัวอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเลื่อมใส มีความสุจริตใจแก่ผู้ร่วมงาน การให้รางวัลและการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน มีศีลธรรมปฏิบัติตนเป็นอย่างดี ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับคำตำหนิจากเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานและนำมาแก้ไขปรับปรุง มีความเป็นมิตรและเป็นที่พักพิงของคนอื่นได้ มานะบากบั่นทำงานเต็มความสามารถตามที่ได้รับมอบหมาย กล้าคิดกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ ไม่ท้อถอยตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีความรู้ทันโลกทันเหตุการณ์อยู่เสมอ รับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบด้านอย่างรวดเร็ว ฉลาดมีไหวพริบรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีความรู้ทันสมัยและใส่ใจปรับปรุงงานอยู่เสมอ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการวางแผนบริหารงาน มีทักษะด้านเทคนิคสามารถทำงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการนำ ICT มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง / ชุมชน มีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ เป็นผู้มีความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความตื่นตัวคล่องแคล่วว่องไว มีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ ร่าเริงแจ่มใสสุขภาพแข็งแรงเป็นสง่า รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนคอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความรักและคอยเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความมั่นคงและทนทานต่อความเครียดสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตนด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่สำคัญที่ค้นพบจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร จากข้อค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการตัดสินใจ 2) ความสามารถในการจูงใจ 3) ความรับผิดชอบ 4) สติปัญญาและความสามารถ 5) บุคลิกภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนองค์กรในเรื่องของการบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน นอกจากนั้นต้องสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายและคอยช่วยเหลือและสนับสนุนบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อจะได้นำความรู้มาร่วมกันพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ ที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาเองก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อการบริหารสถานศึกษา มีความอดทนเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความสามารถที่ดีและมีคุณลักษณะที่โดดเด่นในการบริหารจัดการองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ บาร์นาร์ด (Barnard, 1981) ได้กล่าวถึงคนที่จะเป็นผู้นำมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ลักษณะพิเศษ 5 ประการคือ 1) ความมีชีวิตชีวาและอดทน (vitality and endurance) หมายถึง ความร่าเริงแจ่มใสความตื่นตัว ความคล่องแคล่วว่องไว สามารถปรับตัวได้ดี ทำงานต่อเนื่องกันได้นาน ๆ มีความอดทนไม่ท้อแท้ 2) ความสามารถในการตัดสินใจ (decisiveness) หมายถึง ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจได้รวดเร็วถูกต้อง และเต็มใจที่จะตัดสินใจโดยไม่ทำให้กลุ่มผู้ร่วมงานยุ่งยากใจ 3) ความสามารถในการจูงใจคน (persuasiveness) หมายถึง ความสุจริตใจแก่ผู้ร่วมงาน วางตัวให้ผู้อื่นเลื่อมใสและมีความสามารถในการพูดและการเขียน 4) ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ความมีคุณธรรม ศีลธรรมรู้จักรับผิดชอบเมื่อผิดพลาด รับคำตำหนิตัวด้วยความเต็มใจ มีความมานะบากบั่น ไม่ท้อถอยในการปฏิบัติหน้าที่ 5 ความฉลาดมีไหวพริบ (intellectual capacity) หมายถึง ความเฉียบแหลม มีความรู้เท่าทันโลกทันเหตุการณ์อยู่เสมอ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปีเตอร์ (Peter, 2007) ได้ศึกษาเรื่องภาวะทางอารมณ์และการตัดสินใจ ความ

เข้าใจและการควบคุมอารมณ์ได้ช่วยให้คนประสบความสำเร็จในชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ มีผลต่อพฤติกรรมและสุขภาพ กล่าวคือ การมีเหตุผลในการใช้อารมณ์ การเข้าใจและการควบคุมอารมณ์ เพื่อการตัดสินใจและการปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และสุขภาพดูเหมือนว่าเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นการทำงานช่วยให้คนเราใช้ความเข้าใจตนเองนำไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง ช่วยให้ การตัดสินใจที่ดีขึ้นและพัฒนาแนวปฏิบัติตนเพื่อการมีสุขภาพที่ดี สอดคล้องกับ สัมมา ธรณีย์ (2556) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้นำที่ดี ประกอบด้วย 1) ลักษณะทางกาย ได้แก่อายุ ลักษณะทางทาง ส่วนสูง น้ำหนัก 2) ภูมิหลังทางสังคม 3) สติปัญญาความรู้ความสามารถ บุคคลที่เป็นผู้นำมักจะเป็นผู้ที่มีการตัดสินใจ มีความรู้ความสามารถ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง บุคคลที่เป็นผู้นำโดยทั่วไปมักจะมีรู้ความสามารถ ค่อยข้างสูงกว่าผู้ตามหรือผู้ร่วมงานโดยเฉลี่ย 4) บุคลิกภาพ ผู้นำที่ดีมักจะมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจกับสิ่งต่างๆ และกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุผลสูง มุ่งแสวงหาการตอบสนองความต้องการทั้งตนเองและกลุ่ม การมุ่งทำงานเนื่องมาจากแรงผลักดันภายในมากกว่ารางวัลหรือผลตอบแทนภายนอก มีความรับผิดชอบสูง 5) ลักษณะเกี่ยวกับงาน ผู้นำจะต้องมีความต้องการความสำเร็จและมีความรับผิดชอบสูง นอกเหนือไปจากการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 6) ลักษณะต่างๆ ทางสังคม เป็นผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ผู้นำที่มีคุณลักษณะดังกล่าวจะมีส่วนทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มมีมาก

สรุปผล

ผลการวิจัยเรื่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 53 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการตัดสินใจ 2) ความสามารถในการจูงใจ 3) ความรับผิดชอบ 4) สติปัญญาและความสามารถ 5) บุคลิกภาพ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบได้จัดเรียงความสำคัญของตัวแปรตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 “ความสามารถในการตัดสินใจ” ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจได้รวดเร็วถูกต้อง ใช้ความรู้สติปัญญาและข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางเพียงพอในการตัดสินใจ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจ รู้ในด้านธุรกิจเพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์ ตัดสินใจโดยคำนึงถึงกลุ่มงาน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .417 ถึง .756 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) 13.422 มีค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) 25.325 ดังนั้น ตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรที่ร่วมกันสามารถบรรยายองค์ประกอบได้ที่ดีที่สุด

องค์ประกอบที่ 2 “ความสามารถในการจูงใจ” ประกอบด้วยตัวแปร 12 ตัวแปร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ มีทักษะในการแก้ปัญหาภายในองค์กรได้ดี กล้าตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงองค์กร รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อประกอบในการตัดสินใจ เป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในที่ทำงาน สามารถชักจูงคนในองค์กรให้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีความจริงใจต่อบุคลากรภายในองค์กร ความสามารถในการพูดและการสื่อสารที่ชัดเจน มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ การวางตัวอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเลื่อมใส มีความสุจริตใจแก่ผู้ร่วมงาน การให้รางวัลและการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 2 มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .445 ถึง .495 มีค่าความแปรปรวน

ของตัวแปร (Eigenvalues) 3.015 มีค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) 5.688 ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมด 12 ตัวแปรที่ร่วมกันสามารถบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด

องค์ประกอบที่3 “ความรับผิดชอบ” ประกอบด้วย 9 ตัวแปร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ ยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานและนำมาแก้ไขปรับปรุง มีความเป็นมิตรและเป็นที่ยอมรับของคนอื่นได้ มานะบากบั่นทำงานเต็มความสามารถตามที่ได้รับมอบหมาย กล้าคิดกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ ไม่ทอดทิ้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีความรู้ทันโลกทันเหตุการณ์อยู่เสมอ รับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารรอบด้านอย่างรวดเร็ว ฉลาดมีไหวพริบรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ องค์ประกอบที่ 3 มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .476 ถึง .368 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) 1.899 มีค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) 3.583 ดังนั้นตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปรที่ร่วมกันสามารถบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด

องค์ประกอบที่4 “สติปัญญาและความสามารถ” ประกอบด้วย 16 ตัวแปร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ มีศีลธรรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับคำตำหนิจากเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ มีความรู้ทันสมัยและใส่ใจปรับปรุงงานอยู่เสมอ เป็นผู้วิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีทักษะด้านมนโอทัศน์คิดรวบยอดในการวางแผนบริหารงาน มีทักษะด้านเทคนิคสามารถทำงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งเสริมการนำ ICT มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง/ชุมชน มีความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ เป็นผู้มีความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ มีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง องค์ประกอบที่ 4 มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .680 ถึง .410 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) 1.584 มีค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) 2.989 ดังนั้นตัวแปรทั้งหมด 16 ตัวแปรที่ร่วมกันสามารถบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด

องค์ประกอบที่5 “บุคลิกภาพ” ประกอบด้วย 9 ตัวแปร ตัวแปรที่สำคัญได้แก่มีความตื่นตัวคล่องแคล่วว่องไว มีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ มานะบากบั่นไม่ทอดทิ้งในการปฏิบัติหน้าที่ ำรงแจ่มใสสุขภาพแข็งแรงเป็นสง่า รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนคอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความรักและคอยเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความมั่นคงและทนทานต่อความเครียดสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตนด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล องค์ประกอบที่ 5 มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง .527 ถึง .471 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) 1.454 มีค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) 2.743 ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปรที่ร่วมกันสามารถบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้วิจัยขอเสนอแนะ

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้แสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ
- 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรผลักดันให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้บริหาร 1) การส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา 2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน/ผู้ปกครอง 3) การบริหารตามแนวพุทธธรรม 4) พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยวิธีการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพระดับลึก ทั้งสถานศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาของเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กวี วงศ์พุ่ม. (2542). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ปี.เค.อินเตอร์พรีนจำกัด.
- จารุณี ดวงแก้ว. (2553). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ของ คณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3*. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ณัฐธยาน์ โพธิ์ชาธาร. (2553). *การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์*. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนการที่คนใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คนต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธี.
- วันชัย ปานจันทร์. (2556). *ภาวะผู้นำในองค์กร LEADERSHIPS IN ORGANIZATION*. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัมมา ธนินิธย์. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- Dubrin, A. J. (1998). *Leadership research findings, practice, and skills*. Boston: Houghton Mifflin, 460.
- Hodgetts, R. M. (1999). *Modern human relation at work (7th ed.)*. New York: Dryden Press, Harcourt Brace College. 256-258.
- Likert, R. (1967). *The Human Organization*. New York: McGraw-Hill, 74.
- Magnuson, W. G. (2001). *The characteristics of successful school business managers*. Doctoral dissertation, University of Southern California, 190.
- Peter, P. C. (2007). *Emotional reasoning and decision making: Understanding and regulating emotions that serve people's goals*. Ph.D. Dissertation Virginia Polytechnic Institute and State University. Blacksburg, Virginia

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานของเทศบาลตำบล
วัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

Factors Affecting Public's Participation Spectrum in Formulating
Development Plan of Watthananakhon Municipality
Watthananakhon District, Srakaew Province

ยุธิดา พาชีรัตน์ และ นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา
Yuthida Pachirat and Nipon Sasithornsawapa
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว และ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 375 คน ได้จากสูตรคำนวณของ Taro Yamane ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีเทสต์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน ประกอบไปด้วย เพศ (ด้านการติดตามประเมินผล) อายุ (ด้านการตัดสินใจ) ระดับการศึกษา (ด้านการตัดสินใจ) อาชีพ (ด้านการติดตามประเมินผล) และรายได้ (ด้านการติดตามประเมินผล)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ประชาชน, การจัดทำแผนงาน

Abstract

This research aims to study 1) The level of people's participation in the planning of the Watthananakhon Srakaew Province and 2) Compare the people's participation in the planning of the Watthananakhon municipality, Srakaew province classified by personal factors. By use Quantitative Research Methode. The sample of this study consisted of 375 personnel of communities in Watthananakhon municipality, Srakaew province. From the formula of Taro Yamane. The research instrument used for data collection was a questionnaire. The statistical procedures employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The research found that 1) The people's participation spectrum in formulating development plan of Watthananakhon municipality, Srakaew province as a whole were at a high level. When considering each aspect, it was found that the participation of beneficiaries at the highest level. The participation in operation, decision-making and monitoring and evaluation were at a high level. 2) The personal factors affected people's participation in the planning of the Watthananakhon municipality, Srakaew Province was difference in gender (monitoring and evaluation), age (decision making), education (decision making), occupation (monitoring and evaluation) and income (monitoring and evaluation).

Keywords: Participation, People, Planning

Received: 2019-10-02

Revised: 2020-01-30

Accepted: 2020-03-15

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีกฎหมายสูงสุด คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และหลักการสำคัญในการปกครองในระบบนี้คือ การให้ประชาชนทุกคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน รวมถึงมีการปลูกฝังให้ประชาชนเคารพสิทธิของการเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิเสรีภาพของคนในสังคม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องไม่ขัดต่อ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ต้องใช้เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งในประเทศไทยนี้ได้แบ่งการปกครองในลักษณะของการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งแบ่งอำนาจในการบริหารออกเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (บุญเกียรติ ภาวะเวกพันธ์ และคณะ, 2560) ดังนี้

การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการรวมอำนาจที่รวมอำนาจ การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดสรรงบประมาณ การควบคุมตรวจสอบ และการบริหารราชการในกิจการสำคัญไว้ให้เป็นภาระรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สังกัดราชการบริหารส่วนกลาง การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้จำแนกออกเป็น 4 ส่วน คือ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรม

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการแบ่งอำนาจ (Decentralization) ราชการบริหารส่วนกลางจะมอบอำนาจหน้าที่ในกิจการบางอย่างไปให้แก่ราชการบริหารส่วนภูมิภาคไปปฏิบัติจัดทำ มีอำนาจตัดสินใจในขอบเขตที่จำกัดบางอย่างตามที่ราชการบริหารส่วนกลางจะได้อำนาจไว้ให้หน่วยงานที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค เป็นกลไกสำคัญทางการเมืองในการแปลงนโยบายการเมืองสู่การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 51 ได้บัญญัติให้การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีสองรูปแบบคือ จังหวัดและอำเภอ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) คือรัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครอง และการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

การแบ่งส่วนในการบริหารออกเป็นส่วนแบบนี้ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจในการปกครองได้อย่างทั่วถึงซึ่งรัฐบาลมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง รัฐบาลพยายามผลักดันให้ประชาชนออกมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานภาครัฐอย่างเต็มที่เพื่อขจัดปัญหาการคอร์รัปชัน และเพื่อความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของข้าราชการในส่วนต่าง ๆ และต้องการให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (บุญเกียรติ ภาวะเวกพันธ์ และคณะ, 2560)

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เนื่องจากเทศบาลตำบลวัฒนานคร เป็นเทศบาลที่มีขนาดปานกลาง โดยมีหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 7 หมู่บ้าน อีกทั้งมีผู้อยู่อาศัยจำนวนมากและมีอาชีพที่หลากหลาย ดังนั้นผู้วิจัยต้องการทราบว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิของตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองมากน้อยเพียงไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วยประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในปี 2560 จำนวน 6,068 คน ประกอบไปด้วย ชุมชนในเขต 7 หมู่บ้าน จำนวนบ้าน 2,454 หลังคาเรือน ในการนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในการศึกษา ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 375
2. ขอบเขตตัวแปร
ศึกษาลักษณะปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน และศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล
3. ขอบเขตเวลา
ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและทำการวิจัย ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2560 – 30 มกราคม 2561

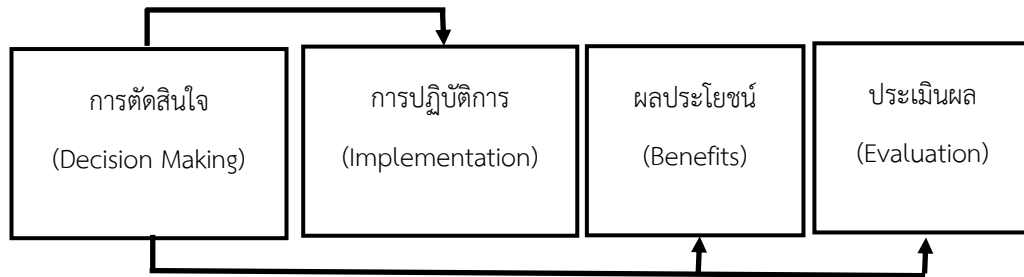
การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายและแนวคิดของการมีส่วนร่วม
การที่ประชาชนร่วมกันระดมความคิดและตัดสินใจกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนติดตามผลการดำเนินงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จและราบรื่น
 - 1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
ประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนงาน เพราะแผนการพัฒนาต่าง ๆ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในชุมชน และมีประชาชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ดังนั้นหากประชาชนให้ความร่วมมือในการวางแผนก็จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน สามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องและตรงกับความต้องการของบุคคลในชุมชน เพราะผู้ที่อยู่ในชุมชนเท่านั้นที่จะรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการใน

การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพราะแผนการพัฒนาไม่สามารถใช้ร่วมกันได้ทั้งประเทศ ต้องขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละชุมชนด้วย

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1981 อ้างถึงใน ปัทมา ดวงเพชร, 2558, หน้า 9-10; ปวีณา อักโข, 2558, หน้า 15-16; โสภิตา ศรีนุ่น, 2558, หน้า 12-13; นิตยา เทียงคาม, 2559, หน้า 18-19; ชินาพร พลวิบูลย์, 2560, หน้า 16-17 และสุปราณี สุวรรณ, 2559, หน้า 15-16) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ

ภาพที่ 1 วัจจรการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff)

ที่มา: Cohen and Uphoff (1981, p. 130)

Cohen and Uphoff (1981, p. 130) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งได้อธิบายการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making) การตัดสินใจชนิดนี้เป็นศูนย์กลางของการเกิดทางเลือกตัดสินใจที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือก ซึ่งเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1.1) การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น (initial decision) เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการ และวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคน และมีความเป็นรูปธรรม โดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจในระยะนี้ สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา

1.2) การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (ongoing decision) ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

1.3) ตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (operational decision) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยง โครงการมีการรวมตัวขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเกณฑ์สำหรับปฏิบัติการกิจกรรมในโครงการ กรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบด้วยการประชุมเพื่อจัดทำนโยบาย การคัดเลือกผู้นำที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (participation in implementation) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแบ่งได้ 3 ทางคือ

2.1) การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (resource contribution) สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญเพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี ส่วนการบริจาคเงินและวัสดุต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมคือการรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอะไร โดยวิธีการจูงใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับสนับสนุนเรื่องทรัพยากร บ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2) การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (project administration and coordination) คนในองค์กรสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน หรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการเป็นสมาชิกอาสาซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการมีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการ สำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในองค์กรแล้วยังช่วยให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายในและได้รับคำแนะนำซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่น ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3) การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Participation in enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องการผลประโยชน์เสมอไป แต่พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้น ตามมาภายหลังนำโครงการมาใช้และผลกระทบต่อคนในองค์กรที่เข้าร่วมโครงการ

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation in benefits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการยอมรับเอาโครงการที่สำคัญ ๆ เข้ามาทั้งที่การตัดสินใจอาจไม่เกิดขึ้นหรือมีขีดจำกัด การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ 3 ชนิด

3.1) ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (material benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ ทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้จะทำให้การสรุปข้อมูลล้มเหลวได้ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่า ใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2) ผลประโยชน์ด้านสังคม (social benefits) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภค โดยใช้รูปแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจนจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3.3) ผลประโยชน์ด้านบุคคล (personal benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามา เป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมือง โดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือ ความรู้สึกรู้สีก่อนตนเอง อำนาจการเมืองและความรู้สึกที่ตนเองทำงานมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วยเพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมหากผลออกมาตรงข้ามกับความคาดหวังจะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation) แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม ในการประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลต่อโครงการ การมีส่วนร่วม วิธีการเข้ามามีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไปเพื่อนำความคิดเห็นไปใช้ประโยชน์

1.4 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษางานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1981, p. 6) มาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายด้าน 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

1.4.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสร่วมเสนอประเด็นในการแก้ไขปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง รวมทั้งได้ร่วมตัดสินใจคัดเลือกพิจารณาโครงการหรือกิจกรรมที่เห็นว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อชุมชนอย่างสูงสุด

1.4.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมและรับรู้ถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานของโครงการหรือกิจกรรมที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้ว ซึ่งจะสามารถรับรู้ได้จากการเข้าร่วมประชุม วางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินโครงการโดยการสละเวลา แรงงาน และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการตามแผนอย่างตั้งใจ

1.4.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการตามแผน เมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นเพราะวัตถุประสงค์ของโครงการก็เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ชุมชน

1.4.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล หมายถึง ประชาชนมีโอกาสในการตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินงานตามแผนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมถึงการติดตามและประเมินผลหลังการดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ดังนั้นประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้แผนการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

1.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

John and Norman (1997, p. 97 อ้างถึงใน โสภิตา ศรีนุ่น, 2558, หน้า 18-19) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคล มีหลายปัจจัย ดังนี้

1) อายุและเพศ ปัจจัยนี้เป็นตัวแปรที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งอาจมีปัญหาอยู่บ้างในการกำหนดอายุของกลุ่มคนต่าง ๆ กล่าวคือ จะกำหนดอายุตามปีปฏิทินหรือตามบทบาทหน้าที่งานของแต่ละหน่วยงาน ส่วนในเรื่องเพศ พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าเพศชาย

2) รายได้ เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคม เหตุที่รายได้นับเป็นปัจจัยสำคัญเพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมมิได้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีต้องแลกกับสิ่งใด อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการเสียโอกาสในการกระทำการสิ่งอื่น ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วบุคคลที่มีรายได้ในสังคมสูงมักจะมีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากกว่าบุคคลที่มีรายได้ต่ำ

3) แหล่งรายได้ การพิจารณาศึกษาการมีส่วนร่วมแหล่งที่มาของรายได้ของผู้เข้ามีส่วนร่วม ข้อมูลเรื่องรายได้บางครั้งอาจไม่มีความต่อเนื่องและอาจจะมีการปกปิดข้อเท็จจริงเพราะเกรงจะเสียภาษี

4) การศึกษา เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ด้านเทคนิคหรือเกี่ยวข้องกับความเสมอภาคของคนในการเข้าถึงกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ และโดยทั่วไปแล้วตัวแปรด้านการศึกษาต้องประกอบกับปัจจัยหรือตัวแปรด้านเพศและอายุด้วย

5) การแบ่งแยกทางสังคม เชื้อชาติ ศาสนา ชุมชน และถิ่นกำเนิด ปัจจัยด้านนี้มีความซับซ้อนมากในเชิงวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของบุคคลในทางปฏิบัติ จึงมักจะศึกษาเฉพาะบริเวณที่ประชากรซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาที่แบ่งแยกในเรื่องต่าง ๆ ได้ชัดเจน

6) อาชีพ การกำหนดลักษณะของอาชีพ จะช่วยให้เกิดความสะดวกต่อการระบุกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนา

7) ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในท้องที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมสาธารณะ

8) การถือครองที่ดินและสภาพการได้รับการว่าจ้าง ระยะเวลาในการถือครองที่ดินและการได้รับการว่าจ้างนั้นเป็นสิทธิ์ที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมที่จะดำเนินการต่าง ๆ ได้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุปราณี สุวรรณ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล อำเภอเขาชัยย่อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสามารถเรียงตามลำดับ คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประชาชนมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน และคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ให้มีศักยภาพให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ชินภาพ พลวิบูลย์ (2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมด้านการติดตามผลและการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลเป็นข้อมูลปฐมภูมิ ที่เก็บแบบสอบถามจากผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างครบถ้วน ให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม และเก็บคืนในภายหลัง

2. ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยของแบบสอบถามโดยเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้ครบตามขอบเขตการวิจัย คือ 375 ชุด

3. สรุปผลการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบสอบถาม เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรง ความครอบคลุมเนื้อหา และความถูกต้องในสำนวน

ภาษา หลังจากผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนของข้อคำถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.977 ซึ่งมีความเชื่อมั่นที่เข้าใกล้ + 1.00 และเกินเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

ขั้นที่ 2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบสอบถามทุกฉบับ จากนั้นจึงสร้างคู่มือลงรหัสแล้วจึงถ่ายทอดข้อมูลลงในกระดาษบันทึกรหัส (Coding Sheet) และนำข้อมูลมาลงรหัสโดยแยกการให้คะแนน แต่ละคำตอบของแต่ละคำถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ลงรหัสเรียบร้อยแล้วไปวิเคราะห์ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้านสถิติแล้วนำมาจัดทำเป็นรายงานในรูปของตารางประกอบความเรียง

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการพรรณนาลักษณะประชากรที่ศึกษา และทดสอบสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

4.1 ค่าจำนวน (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการนำเสนอและอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน

4.3 การทดสอบที (t - test) ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่าง ในกรณีที่ตัวแปรอิสระแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ เพศ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

4.4 ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Different: LSD

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล อยู่ที่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานของเทศบาลตำบล วัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

การวิจัยนี้ได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษา คือ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของประชาชนเทศบาลตำบล วัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว (เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน) ที่ต่างกัน ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล วัฒนานคร จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน จากการศึกษาคพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้วแตกต่างกันตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ (F-test = 2.55, p-value = 0.03) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (F-test = 2.64, p-value = 0.02) และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (t-test = 0.91, p-value = 0.36) แตกต่างกันมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ (t-test = -1.80, p-value = 0.07) ระดับการศึกษา (F-test = 2.00, p-value = 0.07) และอาชีพ (F-test = 0.55, p-value = 0.73) แตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ในการพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานของเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้วนั้น สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงานและด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา อักโข (2558) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ระดับศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก ผลเปรียบเทียบศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ส่วนเพศที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบล วัฒนานครโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลวัฒนานคร ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำ

แผนพัฒนาของเทศบาลตำบลวัฒนานครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาภรณ์ ยอดวงทอง (2560) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอนองบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ผลประโยชน์ ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมการรับรู้ผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา ดวงเพ็ชร (2558) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก ผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สภาพทางสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานครโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมการรับรู้ผลประโยชน์ ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จำแนกตามรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลวัฒนานคร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมการรับรู้ผลประโยชน์ ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลวัฒนานครแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับรู้ผลประโยชน์ และด้านการติดตาม

ประเมินผล ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ อายุและรายได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสัมมนาอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้นำชุมชนประชาชนทั่วไปตลอดจนประชาชนคนทั่วไป โดยเฉพาะควรเร่งเห็นความสำคัญของคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเอง

1.1.2 จัดให้มีการประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนและเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงเพื่อทำให้การทำงานในทุก ๆ ด้าน การพัฒนาชุมชนจะได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 ควรจัดให้มีการประชุมกลุ่มผู้นำหรืออาสาสมัครเพื่อให้เป็นแกนนำหรือตัวแทน เช่น ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยของแต่ละหมู่บ้าน ในการนำความรู้ไปเผยแพร่กับประชาชนในชุมชนให้ได้รับทราบอย่างทั่วถึง พร้อมกับเป็นสื่อกลางในการนำข้อมูลตลอดจนปัญหาและความต้องการของประชาชนให้คณะกรรมการชุมชนได้รับทราบ

1.2.2 ผู้นำชุมชนควรสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประชาชนเพื่อสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่ของตนอันจะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่

1.2.3 ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการพัฒนาการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

1.2.4 ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ตลอดจนความเคลื่อนไหวต่าง ๆ โดยใช้สื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงประชาชนให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลหรือมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมเพื่อเปรียบเทียบกับกรณีวิจัยเชิงปริมาณ

2.2 ควรศึกษาวิจัยชุมชนต่าง ๆ เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการการพัฒนาชุมชนในหน่วยที่ย่อยลงมา เพื่อให้สามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

2.3 ควรศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนเขตเทศบาลตำบลพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เพื่อจะได้ทราบรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชินาพร พลวิบูลย์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ (2560). การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
- เบญจมาภรณ์ ยอดวงทอง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปวีณา อักโข. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ปัทมา ดวงเพ็ชร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- สุธี วรประดิษฐ์. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชน. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- สุปราณี สุวรรณ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics, an Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row

การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปการปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้

The Introduction of Foreign Workers Policies to Practice in the Southern Area

อรรถสิทธิ์ วารีศรี

Atthasit Wareesri

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการนโยบายแรงงานต่างด้าว ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551-ปัจจุบัน 2) ศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ 3) ศึกษาผลสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 4) เสนอแนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในพื้นที่ภาคใต้ ระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวแบบการศึกษาได้พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม (1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย (2) กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และ (3) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งสิ้น 12 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาการนโยบายการงานต่างด้าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน พบว่ารัฐบาลทุกสมัยให้ความสำคัญกับนโยบายของประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้พบว่า ด้านปัจจัยได้แก่ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านลักษณะองค์กร การสื่อสารระหว่างองค์กร พบว่า ประเด็นปัจจัยดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน 3) ผลสำเร็จในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ พบว่า มีฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวที่เป็นเอกภาพ การบังคับใช้กฎหมาย การกำหนดรูปแบบองค์กร/กลไกในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก บรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย และ 4) การเสนอแนวทางในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าว ด้านนโยบายรัฐจะต้องกำหนดทางเลือกของนโยบายที่สะท้อนจากสภาพปัญหาที่แท้จริง ด้านจัดโครงสร้างองค์กร และกำหนดหน่วยงาน จำเป็นจะต้องร่วมบูรณาการทุกภาคส่วนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาสังคม และด้านการบังคับใช้กฎหมาย ต้องมีการซักซ้อมความเข้าใจระหว่างหน่วยงานนำนโยบายไปปฏิบัติกับผู้มีส่วนได้เสียก่อนนำสภาพการบังคับใช้กฎหมายมาใช้จริง

คำสำคัญ: แรงงานต่างด้าว, การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ, พื้นที่ภาคใต้

Abstract

The objective of this research is 1) Study and develop the introduction of foreign work policies Since the year 2008-present 2) Study the implementation of foreign workers policies 3) Study the successful results in implementing the policy and 4) propose guidelines for implementing policies in the southern region. This research methodology, the researcher uses qualitative methods. The study model was developed from the synthesis of knowledge in implementing policies. The study model was developed from the synthesis of knowledge in implementing policies. By studying documents and in-depth interviews the group of key informants, consisting of 3 groups (1) policy makers group (2) group of policy leaders, and (3) stakeholder groups in implementing the policy, totaling 12 people

The results of the research found that 1) The development of foreign work policy since 2008-present. Found that every government has given importance to the policy of the country to have continuous development 2) The implementation of foreign labor policies. Found The clarity of the policy the availability and sufficiency of resources Public participation Organizational characteristics the above factors did not affect the operation 3) The successful implementation of the foreign worker policy found

there is a unity foreign worker database, Law enforcement, the form of organization / mechanism of operation is at a very good level. Achieve the goals of the policy and 4) Proposing guidelines for implementing foreign labor policies in the state policy, the policy of choice must be defined as reflected by the real problem. Organizational structure and define departments are necessary to integrate all sectors and especially civil society. And law enforcement There must be rehearsals for understanding between the agencies, implementing policies to treat stakeholders before applying the law enforcement conditions

Keywords: Foreign Workers, Implementing Policies into Practice, Southern Area

Received: 2019-08-04

Revised: 2020-02-24

Accepted: 2020-03-15

บทนำ

ประเทศไทยมีการจ้างแรงงานข้ามชาติ หรือที่เรียกตามภาษาราชการว่า “แรงงานต่างด้าว” เข้าเป็นแรงงานทดแทนแรงงานไทยจำนวนมากทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร รัฐบาลไทยได้เริ่มมีนโยบายอนุญาตการจ้างแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายโดยอาศัยอำนาจ ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 อนุญาตให้จ้างผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอยู่ระหว่างรอการส่งกลับ แต่อนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวตั้งแต่ พ.ศ. 2535 โดยเริ่มให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติจากเมียนมาร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนไทย เมียนมาร์ จำนวน 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ กาญจนบุรี ตาก ระนอง ประจวบคีรีขันธ์ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี และชุมพร หลังจากนั้นก็เปิดให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นเป็นสามสัญชาติ คือ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ที่ขาดแคลนแรงงานเพราะแนวโน้มประเทศไทย มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุ มีแนวโน้มที่สูงขึ้น สาเหตุเหล่านี้ ล้วนส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานและส่งผลให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่หันมาเลือกใช้แรงงานต่างด้าวแทนแรงงานไทยที่มีจำนวนน้อยลงเมื่อเกิดความไม่สอดคล้องของแรงงานภายในประเทศปัญหาที่ตามมาคือ การขาดแคลนแรงงานที่ตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้ผู้ประกอบการหันมาใช้แรงงานไร้ฝีมือจากแรงงานต่างด้าวที่ย้ายเข้ามาทำงานมากขึ้น เพื่อทันต่อการขยายธุรกิจและเป็นการลดต้นทุนทำให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ข้อท้าทายในการผลิตแรงงานฝีมือไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (จงจิตต์ ฤทธิรงค์และรีนา ต๊ะดี, 2558, หน้า 129-147)

ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อนำแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงาน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (สาโรจน์ คมคาย และ ชีระ ศรีธรรมรักษ์, 2555 หน้า 1-2) โดยการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวด้วยนโยบายผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่หลบหนีเข้าเมืองสามารถอยู่ในราชอาณาจักรและทำงานได้ชั่วคราวในเงื่อนไขที่รัฐกำหนดโดยเปลี่ยนแปลงการจ้างแรงงานต่างด้าวจากผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายให้มีการขึ้นทะเบียนและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว จากการดำเนินการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวตามมาตรการต่าง ๆ ที่ผ่านมากลับพบว่า การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากกฎระเบียบขาดความยืดหยุ่น มีลักษณะของการควบคุมโดยให้ความสำคัญกับมิติด้านความมั่นคงของชาติเป็นหลักมากกว่ามิติด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ความต้องการแรงงานในปัจจุบันของประเทศ (สาโรจน์ คมคาย, 2553)

สภาพปัญหาที่แท้จริงนั้นเกิดจากจากปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับล่าง อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรมและการบริการทำให้นายจ้างเริ่มหาแรงงาน ซึ่งในปัจจุบันนายจ้างเลือกแรงงานได้ง่ายขึ้น เพราะยังมีคนว่างงานมากแต่ในขณะเดียวกันงานบางประเภทชาวไทยไม่นิยมทำในลักษณะของงาน ที่หนัก งานที่เสี่ยง งานที่สกปรก เช่น งานด้านการบริการ งานด้านการก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนัง โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร งานร้านอาหาร งานแม่บ้าน ประกอบกับแรงงานไทย ซึ่งมีทางเลือกมากกว่ามักขาดวินัยในการทำงานนิยมเปลี่ยนงานและหยุดงานบ่อย ๆ และเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จึงเป็นเหตุผลที่นายจ้างหันไปใช้แรงงานต่างด้าว ซึ่งหลังไหลเข้ามาทำงาน

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้แรงงานต่างด้าวต้องลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยกันจำนวนมากนั้น พบว่า มีหลายประการด้วยกัน ทั้งสาเหตุเกิดจากภัยสงคราม ความอดอยาก แรงกระตุ้นด้านการสื่อสารมวลชน แม้ว่าจะต้องเสียเงินค่านำทางเป็นจำนวนมากก็ตามสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความแตกต่างในด้านเศรษฐกิจด้านวัตถุของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีเศรษฐกิจขยายตัวมาก การก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคอำนวยความสะดวกแก่คนไทยมีมากขึ้น จะทำให้แรงงานต่างด้าวอยากที่จะเข้ามาอยู่ใช้สาธารณูปโภคเหล่านั้น

2. อิทธิพลของสื่อมวลชนทางโทรทัศน์และวิทยุ จะทำให้ชาวต่างชาติต้องการเดินทางมาในประเทศไทย เนื่องจากการส่งกระจายเครือข่ายวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยครอบคลุมไปถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสามารถรับรู้สภาพความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยและอยากเข้ามาเห็นจริง ๆ

3. ความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากค่าแรงในประเทศไทยเพื่อนบ้านไทยต่ำมาก ค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่า จึงทำให้เกิดเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น

4. ขาดรั้วป้องกันแนวชายแดน เนื่องจากแนวพรมแดนของไทยที่เป็นผืนดินติดกับประเทศเพื่อนบ้านมีระยะทางที่ยาวมากทำให้ไม่มีการสร้างรั้วป้องกันได้ทั้งหมด ประกอบกับพรมแดนบางส่วนเป็นเทือกเขาป่าทึบ เป็นแม่น้ำและลำธารเล็ก ๆ ทำให้ง่ายต่อการลักลอบเดินทางเข้ามาในประเทศไทย

อีกทั้งภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีการหลังไหลเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวในระดับต้นภูมิภาคเนื่องจากเป็นพื้นที่นี้ มีศักยภาพในการลงทุนภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวการบริการมีทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการผลิตและบริการพร้อมกับการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางน้ำและทางบก เป็นปัจจัยที่เอื้อและสนับสนุนก่อให้เกิดการลงทุนวัยทำงานของไทยลดลง เป็นวัยพึ่งพาเพิ่มขึ้นและอัตราการเกิดลดลง ทำให้แรงงานในระดับล่างของไทยขาดแคลน จึงมีความจำเป็นต้องนำแรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานทดแทนโดยในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีความต้องการแรงงานต่างด้าวในสัดส่วนที่สูงขึ้นเพื่อทดแทน เช่น กรรมกรแบกหาม แม่บ้าน ยาม คนทำความสะอาด แรงงานในเรือประมง เป็นต้น และปัจจุบันแรงงานในภาคส่วนประกอบการเหล่านี้กว่า 2 ล้านคน (กรมการจัดหางาน สำนักบริหารงานแรงงานต่างด้าว, 2560) ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 แบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง, 2562) 1) คนต่างด้าวมาตรา 59 ประเภททั่วไป คนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรหรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองโดยมิใช่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาในฐานะนักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางผ่าน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในกฎกระทรวง 2) คนต่างด้าวมาตรา 59 พิสูจน์สัญชาติคนต่างด้าว 3) สัญชาติ

เมียนมาร์ ลาวและกัมพูชาที่หลบหนีเข้าเมืองได้รับการผ่อนผันให้ทำงานและอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้ผ่านการพิสูจน์สัญชาติและปรับสถานการณ์เข้าเมืองถูกกฎหมายเรียบร้อยแล้ว ประกอบด้วย (1) พิสูจน์สัญชาติ (เดิม) (2) บัตรชมพูออกโดยปกครอง (OSS) และ(3) มาตรา 83 กิจการประมงทะเล 3) คนต่างด้าวมาตรา 59 นำเข้าตาม MOU คนต่างด้าวสัญชาติ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาที่เข้ามาทำงานตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศต้นทาง 4) คนต่างด้าวมาตรา 63 ประเภทชนกลุ่มน้อย คนต่างด้าวที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตาม กฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กระทรวงมหาดไทยได้ออกเอกสารเพื่อรอพิสูจน์สถานะยื่น ขอใบอนุญาตทำงาน 5) คนต่างด้าวมาตรา 64 ในลักษณะไป-กลับหรือตามฤดูกาล คนต่างด้าวสัญชาติ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่เข้ามาทำงานบริเวณชายแดนในลักษณะไป-กลับ หรือตามฤดูกาลในพื้นที่ ความตกลงว่าด้วยการสัญจรข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับประเทศที่ติดกับราชอาณาจักรไทยจึงทำให้เกิดปรากฏการณ์การย้ายถิ่นเข้ามาใช้แรงงานในพื้นที่จังหวัดระนองเป็นจำนวนมาก โดยส่วนหนึ่ง ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีชั่วคราวผิดกฎหมายซึ่งมีจำนวนมากที่เข้ามาผ่านเกาะสองในพื้นที่นี้เอง ความต้องการแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ต้องการมาแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น อาจจะผ่านนายหน้าหรือผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นทำการประสานผ่านกลุ่มผู้มีอิทธิพลฝั่งไทย อาจจะเป็นข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น ร่วมมือกันนำแรงงานสู่นายจ้างฝั่งไทยโดยมีการเรียกร้อยเงินและทอง แรงงานที่ประสงค์เข้ามาทำงานในภาคธุรกิจของไทย กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิด “ขบวนการค้ามนุษย์ขึ้น” ประกอบกับประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาและสภาพปัญหาของแรงงานต่างด้าวถูกนำมาสู่การกำหนดเป็นวาระเร่งด่วนแห่งชาติด้วยเหตุผลการจัดอันดับโดยกระทรวงต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาให้ “ประเทศไทย” อยู่ในกลุ่มประเทศเทียร์ 3 (Tier) หรือประเทศที่ไม่สนับสนุนและปฏิบัติดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และไม่มี ความพยายามแก้ไข โดยเฉพาะการเอารัดเอาเปรียบแรงงานข้ามชาติการถูกจัดอันดับในเทียร์ 3 ดังกล่าว ส่งผลให้ไทยได้รับมาตรการคว่ำบาตรซึ่งจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าและไม่สามารถกำหนดราคาส่งออกไปแข่งกับประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับเทียร์สูงกว่า ขณะเดียวกันทางฝั่งยุโรปก็มีมาตรฐาน โอียูยู (IUU) ให้ “ใบเหลือง” ประเทศไทย เพราะมีการใช้แรงงานแบบ Illegal Unreported (ผิดกฎหมายและไม่มีการรายงานให้ทราบและ Unregulated ขาดการกำกับดูแล) (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2558) โดยเฉพาะในภาคการประมงที่มักมีการเอารัดเอาเปรียบแรงงานทำงานนานหลายชั่วโมงไม่มีวันหยุด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจากการทำให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศเทียร์ 3 (Tier 3) ปัญหาประการสุดท้ายและสำคัญที่สุด “ประเทศไทย” ตระหนักถึงภัยแห่งความมั่นคงแห่งรัฐในการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวที่ไทยมีอาจที่จะควบคุมและรู้จำนวนที่แท้จริง ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่ก่อเกิดขึ้นหลาย ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประเทศไทยในเรื่องของแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองมาผิดกฎหมาย

การศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติและระบบป้องกันแก้ไขสภาพปัญหาแรงงานต่างด้าว เพื่อนำผลให้ที่ได้จากการศึกษาไปนำเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ตั้งแต่ปี.ศ. 2551-ปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษานำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้
3. เพื่อศึกษาผลสำเร็จของการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้
4. เพื่อเสนอแนวทางในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่ภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (case study method) ใช้รูปแบบกรณี ศึกษาหลายกรณีศึกษา (multiple-case designs) โดยวิธีการศึกษาแบบมุ่ง การค้นหา (exploratory) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มภาครัฐที่นำนโยบายแรงงานต่างด้าวสู่การปฏิบัติโดยใช้ต้นแบบใน การอธิบายคือ “แรงงานต่างสัญชาติเมียนมาร์ในพื้นที่ภาคใต้” (จังหวัดระนอง) เป็นต้นแบบ มีการ ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้ (1) ใช้สถานการณ์ธรรมชาติ กำหนดคำถามตามกรอบของนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ โดยเก็บข้อมูล โดยสนทนาเป็นทางการ ผู้ตอบคำถามจะมีความรู้สึกรับรู้เป็นของตนเอง (2) ศึกษาอย่างเป็นองค์รวม (3) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (4) ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบการวิจัยที่เกิดจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 นำมาหา ข้อสรุปสร้างแบบสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย
- 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (ระดับจังหวัด)
- 3) กลุ่มเครือข่ายภาคประชาสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ซึ่งมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ (guided interview)

(2) เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้มากที่สุดไม่ตก หล่นเนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถจดบันทึกได้ทั้งหมด

(3) กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ใช้บันทึกเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญและมี ประโยชน์ต่อการวิจัย

(4) เครื่องมือที่ช่วยในการจดบันทึก คือ สมุดปากกา สำหรับจดบันทึกข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลการวิจัย

ใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการวิจัย โดยวิธีการแบบสามเส้าสะท้อนให้ เห็นว่าข้อมูลและผลการวิเคราะห์จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมที่เก็บรวบรวมไว้มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ตรงกับ ความจริง โดยการตรวจสอบความถูกต้อง เปรียบเทียบจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่ง ทำให้ผู้วิจัยมั่นใจว่า ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือสูง โดยมีวิธีการดังนี้ (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, 2554)

(1) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากหลากหลายแหล่งว่า เหมือนกันหรือไม่ ถ้าพบว่าได้ข้อมูลมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

(2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่นการสัมภาษณ์ การสังเกต หรือข้อมูลจากเอกสาร จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บมา วิเคราะห์หามีข้อสรุปแนวเดียวกันหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และ ประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับวิเคราะห์จำแนกประเภทและเชิงการตีความโดยผู้วิจัยสรุปวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ ในพื้นที่ภาคใต้ พบว่า เครือข่ายการบริการจัดการแรงงานต่างด้าว มีการประสานทุกหน่วยงาน การนำนโยบายไปปฏิบัติมีมิติการศึกษา ดังนี้

- ด้านที่ 1 ความชัดเจนของนโยบาย
- ด้านที่ 2 ความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร
- ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชน
- ด้านที่ 4 ลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- ด้านที่ 5 การสื่อสารระหว่างองค์กร

ผลสำเร็จของการนำนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติจังหวัดระนอง พบว่า 1) มีฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว ที่เป็นเอกภาพ 2) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย 3) การกำหนดรูปแบบองค์กร/กลไกในการปฏิบัติงาน

เสนอแนวทางในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปการปฏิบัติ พบว่า มีดังนี้

1) ด้านนโยบาย ภาครัฐผ่านกระทรวงแรงงานผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเพื่อเสนอทางเลือกให้รัฐในการตัดสินใจเลือกนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าว ควรมีความใกล้ชิดปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ต้องมีข้อมูลความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบาย ต้องมีข้อมูลทางกายภาพ วิถีชีวิต สังคม และเศรษฐกิจของพื้นที่ และข้อมูลแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขของเวลา

2) ด้านจัดโครงสร้างองค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมจังหวัด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำภาคเอกชนให้มาร่วมดำเนินการ อย่างน้อยอาจจะเชิญมาร่วมในรูปคณะกรรมการดำเนินงาน และนักศึกษาเรียนนักศึกษา เพื่อมาช่วยเหลือในด้านการใช้เทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า ในการสื่อสารกับแรงงานต่างด้าว

3) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ควรต้องมีการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปฏิบัติ และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการบังคับใช้กฎหมาย และมีความทันสมัยสอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพสังคม สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ไม่เกิดช่องว่างในการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในตัวกฎหมาย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่ายต่อสถานประกอบการเอกชน และแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานต่างด้าวควรมีการสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

อภิปรายผล

พัฒนาการของนโยบายแรงงานต่างด้าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน สามารถอภิปรายผลได้ว่าประเด็นหลักคือ รัฐต้องการแก้ไขปัญหาการลักลอบเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าว ด้วยเหตุผลการเข้ามาที่ผิดกฎหมายส่งผลกระทบต่อรัฐหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และประเด็นหลักที่ส่งผลกระทบจากความกดดันจากนานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายงานการค้ามนุษย์ การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่พบ (1) รัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ ผ่านหน่วยงานที่รัฐกำหนดรูปแบบในการดำเนินงานในรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ “ศูนย์บริหารแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ” ที่มีรูปแบบการดำเนินงานสมุทรสาครโมเดล (1) ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้วแต่ประเภทของแรงงาน (3) มีการจัดระบบติดตามผลที่ต่อเนื่องในรูปแบบการจัดสวัสดิการ และ (4) สามารถที่จะควบคุมการลักลอบนำเข้าการค้ามนุษย์ และการใช้แรงงานที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และ (5) มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด

การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่ ภาคใต้ สามารถอภิปรายผลได้ว่า เนื้อหาที่มีความเข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ มีการระบุเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนทั้งนั้นนโยบายมีความชัดเจนทำให้ผู้บริหาร ระดับสูงและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าวมีความเข้าใจ นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของจังหวัดระนอง และตระหนักรู้เท่าทันสถานการณ์ที่มีการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าว จนนำมาสู่สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดระนอง เนื่องจากจังหวัดระนองเป็นพื้นที่ต้นทางปัญหาที่พบหลัก ๆ คือ การลักลอบเข้าเมือง การเข้ามาค้าแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานทางภาคการเกษตรกรรม ทำงานเกี่ยวข้าว กรีดยาง การทำสวนปาล์ม ซึ่งเข้ามาเป็นฤดูกาล หากมีการตรวจจับในเบื้องต้น พบว่า ผิดกฎหมายแรงงาน ก็จะดำเนินการตามกฎหมายแรงงาน ทั้งนี้จากปัญหาการลักลอบเข้าเมือง พบว่า การจัดทำเอกสารทางราชการของประเทศเพื่อนบ้าน มีความล่าช้า มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าประเทศไทย จึงมีเข้ามา แบบเข้าไปยื่นกลับสอดคล้องกับแนวคิดของ Majone and Wildavsky (1978, p. 30) ที่กล่าวไว้ว่า แนวทางที่เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็น ขั้นตอนหนึ่งซึ่งแยกออกจากการกำหนดนโยบาย กล่าวคือ เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจาก การกำหนดนโยบายอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำสั่ง หรือโครงการที่ได้กำหนดเป้าหมาย และข้อกำหนดอื่น ๆ ไว้แล้วไปดำเนินการให้บรรลุผล ซึ่ง Majone and Wildavsky (1978) เรียกการศึกษาในแนวทางนี้ว่า “Implementation as Control or Rational Model or Classical Model”

ด้านความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร พบว่า สถานที่ทำงาน เหมาะสม ทันสมัย มีความปลอดภัย และบุคลากรให้ความร่วมมือในการดำเนินการ อย่างสม่ำเสมอในด้านความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร ในการบริหารแรงงานต่างด้าวจังหวัดระนองได้มีการบริหารจัดการของชายแดน โดยมีบุคลากรจากกองกำลังทหารดำเนินการตรวจ ตามแนวชายแดน “มีมาตรการผ่อนปรนในการเข้า-ออกชายแดนให้กับคนเมียนมาร์” ด้วยเหตุผลของการเป็นจังหวัดชายแดนเพื่อนุชชธรรม และเพื่อสร้าง “ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างไทยกับเมียนมาร์” มีการแลกเปลี่ยนค้าขายสินค้า พร้อมทั้งกำหนดแนวทาง การผ่อนผันให้คนเมียนมาร์ สามารถเดินทางเข้าออกได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ William (1971) ที่กล่าวไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถขององค์กร ในการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารในองค์กร ให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งต้องมีการจัดหา/ตระเตรียมวิธีการต่าง ๆ เพื่อจะทำให้ การดำเนินงานตามนโยบายสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า มีอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม ในการป้องกันการลักลอบนำเข้าแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ต่าง ๆ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมีการสร้างเครือข่ายของภาคประชาชน ที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมกัน ป้องกันปัญหาการลักลอบนำเข้าแรงงานที่ผิดกฎหมาย ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธยาน์ จาริยานุกูล (2557) ศึกษาเรื่องการนำนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ในจังหวัดเชียงใหม่ ไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมนั้นต้องมีการกำหนดโครงการ และแผนการดำเนินงาน ตลอดจนขอบเขต ระยะเวลาการดำเนินงานและการประมาณการ งบประมาณ ซึ่งพบว่า ทุกโครงการจัดทำในลักษณะโครงการ มีความชัดเจน และถูกกำหนดโดยผ่านการพิจารณาอย่างละเอียดจากที่ประชุมคณะอนุกรรมการศูนย์ปฏิบัติการ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

ด้านลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายการบริหารแรงงานต่างด้าว ในพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า ลักษณะขององค์กรมีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติเป็นอย่างมาก ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดระนอง ตระหนักและเป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยได้รับ การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายสอดคล้องกับแนวคิดของ Bardach (1980, p. 9) ที่กล่าวว่า การนำนโยบาย ไปปฏิบัติ เป็นกรม

ของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎีจะเห็นได้ว่า เป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้น และเป็นไปตามข้อกำหนดของนโยบาย ซึ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็นว่าการนำนโยบาย ไปปฏิบัติเป็นผลผลิตของกระบวนการทางการเมือง การนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็น โอกาสแรกที่จะได้นำการตัดสินใจทางเลือกนโยบายไปปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง

ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรในการนำนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ ในพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า มีการรับฟัง นโยบายอย่างต่อเนื่อง มีช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับผู้รับสารและหน่วยงานราชการ เช่น จัดการประชุมเพื่อการสื่อสาร พร้อมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการบริหารแรงงานต่างด้าวเชื่อถือได้ ด้านที่ 5 การสื่อสารระหว่างองค์กรในการนำนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ ในพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า มีการรับฟัง นโยบายอย่างต่อเนื่อง มีช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับผู้รับสารและหน่วยงานราชการ เช่น จัดการประชุมเพื่อการสื่อสาร พร้อมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการบริหารแรงงานต่างด้าวเชื่อถือได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันห์สิตา โล่สถาพรพิพิธ (2552) ศึกษา เรื่อง การสื่อสารเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้ตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการค้ามนุษย์ เป็นการศึกษา เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้คำปรึกษาและเยียวยาจิตใจผู้ตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการค้ามนุษย์ ขององค์กรจากภาครัฐและเอกชน ผลสำเร็จของการนำนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติจังหวัดระนองพบว่า

1) มีฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว ที่เป็นเอกภาพกระทรวงแรงงานนำไปเป็นโมเดลในการจัดการในจังหวัดอื่น ๆ ในประเด็นกลไกในการปฏิบัติงานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง มีการออกแบบเฉพาะที่มีลำดับขั้นตอน ในการปฏิบัติงาน เสมือนเป็นลายแทงที่ผู้ว่ามักจะมีจุดเสมอว่าทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อจังหวัดระนองของเรา ที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก และรัฐเองก็คาดหวังว่าจังหวัดระนองจะต้องขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ครบตามจำนวน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในภาคอุตสาหกรรมประมง

2) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย อภิปรายผลได้ว่า กระบวนการบังคับใช้กฎหมายในการนำนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง เป็นการสร้างความเข้าใจที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ในรูปแบบแผ่นพับ การสื่อสารทางวิทยุ การจัดทำป้ายไว้นิล สอดคล้องกับตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter & Van Horn (1975, p. 448) ได้เสนอตัวแบบที่เรียกว่า “A Model of the Policy Implementation Process” ตัวแบบนี้เชื่อว่า ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ นั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายนั้นคือ การสื่อสารระหว่างองค์กร และกิจกรรมสนับสนุนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3) การกำหนดรูปแบบองค์กร/กลไกในการปฏิบัติงานประเด็นนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า การดำเนินงานผ่านผู้ว่าจังหวัดระนองนั้น ด้วยความรู้ ความสามารถ ศักยภาพของผู้นำสามารถประสานให้หลาย ๆ หน่วยงานในจังหวัดระนอง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนมาร่วมกันออกแบบในการปฏิบัติขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่มีจำนวนเท่ากับประชากรชาวไทยของจังหวัดระนอง ดังนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดจึงทำงานผ่านสื่อเพื่อขอความร่วมมือให้หน่วยงานที่มีความพร้อม ที่จะร่วมดำเนินงานของจังหวัด ปฏิบัติงานจนสำเร็จ ลุล่วง เกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล สอดคล้องตัวแบบกระจายอำนาจ Cheema, Shabbir G. & Rondinelli, Dennis A. (1983, p.25) การให้ความสำคัญต่อการกระจายอำนาจโดยมีสมมติฐานว่าผลการปฏิบัติงานและผลกระทบจากการนำแผนงานไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

เสนอแนวทางในการนำนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวไปการปฏิบัติ พบว่า แนวทางการกำหนดนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิผล ต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบ

1) ด้านนโยบาย ภาครัฐผ่านกระทรวงแรงงานผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเพื่อเสนอ ทางเลือกให้รัฐในการตัดสินใจเลือกนโยบายบริหารแรงงานต่างด้าว ควรมีความใกล้ชิดปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ต้องมีข้อมูลความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบาย ต้องมีข้อมูลทางกายภาพ วิถีชีวิต สังคม และเศรษฐกิจของพื้นที่ และข้อมูลแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขของเวลา ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของนโยบายเป็นไปได้

2) ด้านจัดโครงสร้างองค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมจังหวัด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำภาคเอกชนให้มาร่วมดำเนินการ อย่างน้อยอาจจะเชิญมาร่วมในรูปคณะกรรมการดำเนินงาน และนักศึกษาเรียนนักศึกษา เพื่อช่วยเหลือด้านการใช้เทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า ในการสื่อสารกับแรงงานต่างด้าว

3) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ควรต้องมีการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปฏิบัติ และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการบังคับใช้กฎหมาย และมีความทันสมัยสอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพสังคม สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ไม่เกิดช่องว่างในการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในตัวกฎหมาย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่ายต่อสถานประกอบการเอกชน และแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานต่างด้าวควรมีการสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแรงงานต่างด้าว ผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสถานประกอบการ แรงงานต่างด้าว ยังขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนในตัวกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้เกิดความกลัว ทำให้แรงงานต่างด้าวเดินทางกลับประเทศต้นทาง ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจ

2) ปัญหาการขาดความร่วมมือ หรือความไม่เข้าใจในนโยบายการบริหารแรงงานต่างด้าว แนวทางแก้ไข คือ ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจ จัดให้มีการประชุมแสดงความคิดเห็นและมีการซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดข้อข้องใจเกี่ยวกับนโยบายการบริหารแรงงานต่างด้าว ซึ่งจะส่งผลต่อนโยบายให้มีประสิทธิผลได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการพัฒนากระบวนการลงฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวและลดขั้นตอน
2) ควรมีการฝึกอบรม และเปิดโอกาสให้แต่ละจังหวัดสามารถปรับเปลี่ยนองค์กรได้อย่างเหมาะสม
3) การลงทะเบียนเลขสิบสามหลักน่าจะมีรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ และสามารถดึงนำมาใช้ได้ร่วมกันทุกหน่วยงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4) ควรมีการวิจัยถึงมาตรการจดทะเบียนเลขบัญชีโทรศัพท์เคลื่อนที่ของแรงงาน ต่างด้าวเพื่อใช้เป็นระบบกำกับดูแลด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน. (2560). *นโยบายเน้นหนัก ประจำปีงบประมาณ 2561*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
กรุงเทพธุรกิจ. (2558). การประมงผิดกฎหมาย: ผลกระทบและทางออกสำหรับไทย? ค้นเมื่อ 8 มกราคม

2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634527>

ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2554). วิจัยเชิงคุณภาพ. นครปฐม: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และรีนา ต๊ะดี. (2558). *ข้อท้าทายในการผลิตแรงงานฝีมือไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย* ณ ปี 2558, นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐธยาน์ จาริยานุกูล. (2557). การนำนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคาแหง
- สาโรจน์ คมคาย. (2553). วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- สาโรจน์ คมคาย และ ชีระ ศรีธรรมรักษ์. (2555). วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.research.rmutt.ac.th/wp-content/uploads/2012/05/วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง.pdf>
- สำนักบริหารงานแรงงานต่างด้าว. (2560). สถิติการทำงานของคนต่างด้าวประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2562, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/94ec1760f83293298787bf9d0fd3496a.pdf
- สันทิสิตา โส่สถาพรพิพิธ. (2552). การสื่อสารเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้ตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการค้ามนุษย์. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bardach, E. (1980). *A Practical Guide for Policy Analysis: The Eightfold Path of more Effective Problem Solving*, 2nd ed. Washington D.C.: CQ Press.
- Majone, G. & Wildavsky, A. (1978). Implementation as evolution. *Policy Studies Review Annual Vol. 2*.
- Shabbir G. S. & Rondinelli, D. A. (1983). *Decentralization and Development Policy: implementation in developing countries*. SAGE Publications.
- Van Horn, C. E. & Van Meter, D. S. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. *Administration and Society*. 6 (4), 400-467.
- Williams, W. (1971). *Social Policy Research and Analysis: The Experience in The Federal Social Agencies*. New York: American Elsevier.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ ของข้าราชการในหน่วยงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

Factors Influencing Government Knowledge Management
In the Office of the Permanent Secretary for Defense

จุฑามาศ อินตรา

Chutamat Intra

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 209 นาย โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด สถิติในการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการศึกษาและอบรม ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความคิดเห็นของข้าราชการของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ทั้ง 4 ข้อ เปรียบเทียบกับพฤติกรรมการจัดการความรู้ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประเภทของตำแหน่ง และอายุการทำงานนั้นต่างกันความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การจัดการความรู้, ข้าราชการ, สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the factors that influence the knowledge management behavior of government officials in the Office of the Permanent Secretary for Defense 2) to compare factors that influence knowledge management behavior of government officials in the Office of the Permanent Secretary Ministry of Defense. This research is quantitative research. The population used in this study was 209 civil servants in the Office of the Permanent Secretary of the Ministry of Defense. Data collection from the entire population Statistics for frequency analysis, percentage values, mean, standard deviation.

The research found that: 1) Factors that influencing the knowledge management of government officials in the Office of the Permanent Secretary for Defense Overall, the level is very agreeable. When considering each aspect, it was found that the organizational culture with the highest average, followed by education and training Technology and communication and the basic structure of the organization with the lowest mean, respectively. 2) Test results hypothesis Based on the assumption that government officials' opinions on factors influencing knowledge management are compared with knowledge management behaviors, the difference was statistically significant at the .05 level and personal factors

were gender, age, education, type of position. And the age of work is different. Knowledge management knowledge is different. At significance level 0.05.

Keywords: Factor Influencing, Knowledge Management, Civil Servants, The Office of the Permanent Secretary for Defense

Received: 2019-07-11

Revised: 2020-01-31

Accepted: 2020-03-20

บทนำ

เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องโดย ภาครัฐบาลและภาคเอกชนมีเป้าหมายไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีความรู้ ใช้สติปัญญาและองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษา ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งของการศึกษาและให้ความรู้ในระดับสูง เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไปเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า เนื่องด้วยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ยังกำหนดไว้ว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอโดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548)

ปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรกันมากขึ้น การให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ที่เป็น “สินทรัพย์” มีความจำเป็นมากเพราะโลกขององค์กรยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันรุนแรงและความต้องการใหม่ๆ ของผู้รับบริการ การมองว่าความรู้เป็นสินทรัพย์ ก็เพราะว่า ในองค์กรต่างๆ มีแหล่งความรู้ที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น แต่เกิดจากประสบการณ์ของบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงมานานนับหลายสิบปี ทั้งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จและประสบการณ์ที่เกิดจากปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่สามารถก้าวข้ามผ่านมาได้ ดังนั้น องค์กรคงต้องคิดว่าจะทำอย่างไรที่จะนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ให้กับบุคลากรภายในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ซึ่ง คำว่า “การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM)” ได้เข้ามามีบทบาทกับสังคมเป็นอย่างมาก นักคิดสำคัญชาวญี่ปุ่นคือ Nonaka กับ Takeuchi แห่งสำนัก Hitosubashi ได้ทำการวิจัยและนำเสนอแนวคิดที่สำคัญในหนังสือ ชื่อ “The Knowledge-Creating Company (1995)” ว่าสาเหตุที่ทำให้บริษัทของญี่ปุ่นสามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เกิดจากการแปลงเอา Tacit Knowledge ที่อยู่ในตัวบุคลากรในองค์กรญี่ปุ่นออกมาเป็น Explicit Knowledge ทำให้เกิดการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ ทำให้เกิดมีลักษณะของ “วงจรของการสร้างความรู้” อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด

การจัดการความรู้นั้น จึงจำเป็นที่ต้องจัดทำ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร นำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานที่ดีและการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน องค์กรขนาดใหญ่โดยส่วนมากจะมีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อพัฒนาองค์กรและ ปรับคนให้ เข้ากับงานที่ทำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดในการทำงานร่วมกันในองค์กร และการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

สมมติฐานของการวิจัย

1. โครงสร้างพื้นฐานขององค์กรมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน
2. วัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ ที่แตกต่างกัน
3. เทคโนโลยีและการสื่อสารมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ ที่แตกต่างกัน
4. การศึกษาและอบรมมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ ที่แตกต่างกัน
5. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และช่วงอายุการทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐานการจัดการความรู้ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการศึกษาและอบรม

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นายทหารชั้นสัญญาบัตร จำนวน 124 นาย นายทหารชั้นประทวน จำนวน 72 นาย และพนักงานข้าราชการ จำนวน 13 นาย รวมทั้งสิ้น 209 นาย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนกรกฎาคม 2561 จำนวน 6 เดือน

การทบทวนวรรณกรรม

นิยามของการจัดการความรู้ คือ การนำเอาความรู้มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ สามารถนำมา เผยแพร่ หรือนำกลับมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าการจัดการความรู้มีมานานแล้วแต่ไม่ค่อยได้มีการนำมาเผยแพร่ หรือนำมาใช้พัฒนาองค์กรอย่างจริงจัง จนกระทั่งปัจจุบันมีการนำเอา การจัดการความรู้มาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินความสำเร็จขององค์กร

วิจารณ์ พานิช (2547) ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการความรู้” หมายถึง การยกระดับความรู้ ขององค์กร เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญาโดยเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวางไม่สามารถให้นิยามด้วย ถ้อยคำสั้น ๆ ได้ ดังนั้นต้องให้นิยามหลายข้อจึงจะครอบคลุมความหมาย ได้แก่

1) รองการรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการจะเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างความรู้โดยมีเทคโนโลยี ในด้านข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นตัวช่วย

2) รองการจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความรู้ พฤติกรรมในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรมและ วิถีปฏิบัติมีผลต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการความรู้เป็นอย่างยิ่ง

3) รองการจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความ และประยุกต์ใช้ความรู้ดั่งนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับคนในการพัฒนาคน การดึงดูดคนที่มีความรู้ไว้ในองค์กร ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้

4) รองการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การจัดการความรู้มีขึ้นมาเพื่อที่จะนำไปช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จการประเมินต้นทุนทางปัญญา และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เป็นดัชนี ที่บอก ว่าองค์กรใช้การจัดการความรู้

การจัดการความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้โดยองค์กรต่าง ๆ เพื่อที่จะระบุ สร้าง แสดงและกระจายความรู้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร อันนำไปสู่การจัดการ สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการธุรกิจที่ดี องค์กรขนาดใหญ่โดย ส่วนมากจะมีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการองค์ความรู้ โดยมักจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนกเทคโนโลยี สารสนเทศหรือแผนกการจัดการทรัพยากรมนุษย์ รูปแบบการจัดการองค์ความรู้โดยปกติจะถูกจัดให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและประสงค์ที่จะได้ผลลัพธ์เฉพาะด้าน เช่น เพื่อแบ่งปันภูมิปัญญา, เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงาน, เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน, หรือเพื่อเพิ่มระดับนวัตกรรมให้สูงขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process)

1. “คน” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิด ประโยชน์

2. เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่าง ง่าย และรวดเร็วขึ้น

3. “กระบวนการความรู้” เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ใช้ เพื่อทำให้ เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างสมดุล การจัดการความรู้ของกรมการ ปกครอง จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 กำหนดให้ ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ ราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน ขอบเขต KM ที่ได้มีการพิจารณาแล้วเห็นว่ามีมีความสำคัญเร่งด่วนในขณะนี้ คือ การ จัดการองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ และได้กำหนดเป้าหมาย (Desired State) ของ KM ที่จะดำเนินการในปี 2549 คือ มุ่งเน้นให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ เพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจนเชิงบูรณาการในพื้นที่ที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน่วยที่วัดผลได้เป็นรูปธรรม คือ อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีข้อมูลผลสำเร็จ การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการในศูนย์ปฏิบัติการฯ ไม่น้อยกว่า ศูนย์ละ 1 เรื่อง และเพื่อให้เป้าหมายบรรลุผล ได้จัดให้มีกิจกรรมกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)

และกิจกรรมกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) ควบคู่กันไป โดยมีความคาดหวังว่าแผนการจัดการความรู้นี้จะจุดเริ่มต้นสำคัญสู่การปฏิบัติราชการในขอบเขต KM และเป้าหมาย KM ในเรื่องอื่น ๆ และนำไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

กรอบความคิดของ Holsapple (2002) ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดของการจัดการความรู้ 10 แบบมาประมวล ซึ่งแสดงถึงส่วนประกอบของการจัดการความรู้ (KM elements) เพื่อนำไปจัดระบบเป็นองค์ประกอบหลัก 3 ด้านของการจัดการความรู้ (Three-fold framework) ได้แก่ ทรัพยากรด้านการจัดการความรู้ กิจกรรมการจัดการความรู้ และอิทธิพลของการจัดการความรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ให้ข้อคิดเห็น วิจาร์ณและข้อเสนอแนะ ได้ผลออกมาเป็นกรอบความร่วมมือ (Collaborative Framework)

Hideo Yamazaki (อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิจ และคณะ, 2548) นักวิชาการชาวญี่ปุ่น ได้อธิบายนิยามของความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของปิรามิดแห่งความรู้ หรือระดับความรู้ ว่าความรู้จะมีอยู่ 4 ประเภท

1) ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งยังเป็นข้อมูลดิบ ที่ยังไม่ผ่านการประมวลผลใด เช่น ตัวเลขตัวหนังสือ ข้อเท็จจริง รูปภาพที่สื่อความหมาย ได้แก่ จำนวนนักศึกษา จำนวนคะแนนนักศึกษาแต่ละคน จำนวนรายวิชาที่เรียน

2) สารสนเทศ (Information) คือ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลแล้ว การประมวลผลเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเป็นสารสนเทศด้วยการเพิ่มมูลค่าให้กับข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่

- 2.1) การทำให้รู้ว่าเก็บข้อมูลไว้อย่างไร เพื่อวัตถุประสงค์อะไร
- 2.2) การทำให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อได้รู้องค์ประกอบย่อยๆ ของข้อมูล
- 2.3) การทำให้สามารถคำนวณ วิเคราะห์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์หรือสถิติ
- 2.4) การทำให้ถูกต้องหลีกเลี่ยงความผิดพลาดของข้อมูล
- 2.5) การเรียบเรียงทำให้มีความชัดเจน ดูเป็นระเบียบ ง่ายต่อการศึกษาและนำไปใช้ต่อ

3) ความรู้ (Knowledge) ความรู้ มีหลายนัยและหลายมิติ (วิจาร์ณ พานิช, 2548, หน้า 5-6) คือ

- 3.1) ความรู้ คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมด หรือสึกหรอ แต่จะยิ่งงอกเงย หรืองอกงามขึ้น
- 3.2) ความรู้คือสารสนเทศที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ
- 3.3) ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้
- 3.4) ความรู้เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบทและกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

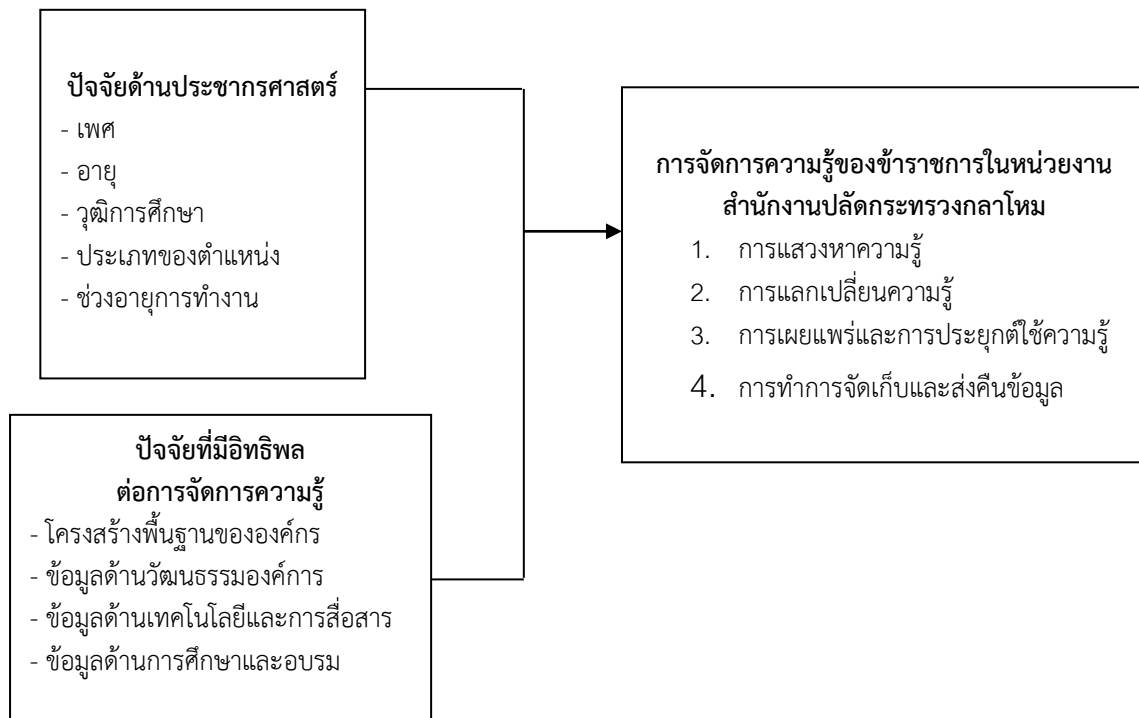
4) ภูมิปัญญา (wisdom) เป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน นำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงานให้เกิดประโยชน์ บางครั้งเรียกว่า ปัญญาปฏิบัติจากภูมิปัญญาได้มีการยกระดับให้กลายเป็น นวัตกรรม (Innovation) หรือนวัตกรรมแห่งความสำเร็จ เช่น จากการศึกษาที่ได้รู้ผลการเรียนของนักศึกษาวិชาการวิเคราะห์ และออกแบบระบบ ได้ผลการเรียน E ซึ่งอาจมีผลเกรดเฉลี่ยต่ำ องค์ความรู้ทำให้เกิดปัญหา หรือปัญญาปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเรียนวิชาวิเคราะห์และออกแบบระบบ เกิดเป็นนวัตกรรม เช่นสร้างงานวิจัย เรื่องการพัฒนาการเรียนการวิเคราะห์และออกแบบระบบด้วยโครงงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีต่าง ๆ สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ โดยมีวิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิจัยแนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากประชากรเป้าหมาย

2. กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะใช้เป็นแบบสอบถาม และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมถึงขอบเขตเนื้อหา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว ให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบความเหมาะสมความถูกต้อง ของเนื้อหา ความถูกต้องของการใช้ภาษา ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยแบ่งสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วน 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และช่วงอายุการทำงาน

ส่วน 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านโครงสร้างพื้นฐานการจัดการความรู้ ด้านวัฒนธรรมองค์การ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการศึกษาและอบรม

ส่วน 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเผยแพร่และการประยุกต์ใช้ความรู้ การทำการจัดเก็บและส่งคืนข้อมูล

ส่วน 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ใช้สำรวจประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ได้อย่างอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 209 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด
3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน
4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์ โดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ใช้วิธีคำนวณโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ

1.2 การวิเคราะห์การจัดการความรู้ จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ และสรุปผลในรูปแบบตาราง

2. สถิติเชิงอนุมานหรือเชิงอ้างอิง

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้การทดสอบค่าสถิติ T-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่มและใช้สถิติ One-way ANOVA และหากพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD (Least Significant Difference Test)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้

ช่วงคะแนน 4.50 - 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด

ช่วงคะแนน 3.50 - 4.49 เห็นด้วยมาก

ช่วงคะแนน 2.50 - 3.49 เห็นด้วยปานกลาง

ช่วงคะแนน 1.50 - 2.49 เห็นด้วยน้อย

ช่วงคะแนน 0.01 - 1.49 เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของข้าราชการ ในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ปรากฏผลสรุปดังนี้

1. การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของข้าราชการ ในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 122 นาย ร้อยละ 58.4 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ 40 – 49 ปี มากที่สุด จำนวน 95 นาย ร้อยละ 45.5 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา มากที่สุดปริญญาตรี จำนวน 131 นาย ร้อยละ 62.7 ตามลำดับ ซึ่งผู้ทำแบบสอบถามแบ่งประเภทตำแหน่งออกเป็น 3 ประเภท คือนายทหารสัญญาบัตร ร้อยละ 59.3 และนายทหารชั้นประทวน ร้อยละ 34.4 และ พนักงานราชการและลูกจ้าง ร้อยละ 6.2 สำหรับช่วงอายุการทำงานนั้นผู้ตอบแบบสอบถาม อายุการทำงาน 7 - 9 ปี มากที่สุดร้อยละ 38.8 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์การ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการศึกษาและอบรม ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐานการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานการมอบหมายงานและความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมา มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และมีการส่งเสริมการเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

2.2 ด้านวัฒนธรรมองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมให้บุคลากรปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมา บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และบุคลากรให้ความร่วมมือกันในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

2.3 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า หน่วยงานของท่านมีเทคโนโลยีที่ใช้ในองค์กรเป็นเครื่องมือสื่อสาร ที่มีการถ่ายทอดความรู้แบ่งปันข้อมูลได้อย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมา มีเทคโนโลยีในการสร้างระบบฐานข้อมูลต่างๆ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และมีความทันสมัยสะดวกรวดเร็วในการใช้งาน และมีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

2.4 ด้านศึกษาและอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า เพิ่มพูนความรู้ ทักษะการทำงานในด้านต่าง ๆ สม่าเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมา มีการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์จากบุคคล อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และการสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความคิดเห็นของข้าราชการของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ทั้ง 4 ข้อ พบว่าตัวแปรอิสระ 4 ตัว มีความสัมพันธ์อิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง คือ .452 ตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถ อธิบายความผันแปรของระดับอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ ได้ 18.90 % ด้วยความคลาดเคลื่อนของการกะประมาณ .22100 มีตัวแปรอิสระในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้อย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 และทั้ง 4 ด้านนั้น มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือส่งผลน้อยมากจนยอมรับได้ว่าไม่มี

อิทธิพล และปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประเภทของตำแหน่ง และอายุการทำงานนั้น ต่างกันความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นของ ข้าราชการอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากเห็นด้วยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้าน วัฒนธรรมองค์การ ด้านการศึกษาและอบรม ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านโครงสร้างพื้นฐานของ องค์การ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ วันวิสาข์ คงทน (2556) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ ของบุคลากรฝ่ายสารสนเทศคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติ ตามกระบวนการจัดการความรู้ในปัจจุบันของบุคลากรของฝ่ายสารสนเทศ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการ ความรู้ รวมถึงการเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการความรู้ โดยสรุปว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้าน ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของบุคลากรฝ่ายสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และ ปัจจัยด้านการวัดและประเมินผล ทุกปัจจัยมีอิทธิพลสูงต่อการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับ กุลธิดา อ่อนมี (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการ จัดการความรู้ ในสถานศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาศิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ด้านกลยุทธ์ ด้าน ภาวะผู้นำ ด้านการวัดผล ด้านวัฒนธรรมองค์การ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากผลการศึกษาที่พบว่า ความคิดเห็นของต่อการจัดการความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นของข้าราชการอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสามารถ เรียงลำดับจากเห็นด้วยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การแสวงหาความรู้ การเผยแพร่และการ ประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร และการทำการจัดเก็บและส่งคืนข้อมูล ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทะ บุตรน้อย (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ผลการวิจัย การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียง ตามลำดับดังนี้ ด้านการค้นหาคำความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็น ระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการ ความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้อยู่ใน ระดับปานกลาง

จากสมมติฐาน เพศ อายุ วุฒิการศึกษาประเภทของตำแหน่ง และอายุการทำงานต่างกันความคิดเห็น ต่อการจัดการความรู้ของหน่วยงานราชการแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ญัฐนันท์ พุทธรังค์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ในองค์การของบุคลากรกรมการ แพทย์ กระทรวงสาธารณสุข: กรณีศึกษาหน่วยงานส่วนกลาง” ผลการศึกษา พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับกระบวนการจัดการความรู้ในองค์การ พบว่า บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้หรือ ขุมทรัพย์ความรู้แตกต่างกัน ในขณะที่พัชราภา ดินดำ (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในสังคมแห่ง การเรียนรู้ โดยศึกษาการเข้าไปมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการกำหนดนโยบายการสร้างสังคมแห่งการ เรียนรู้กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้ใช้บริการที่เป็นเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปี จำนวน 200 คน ผู้จัดการ

อุทยาน การเรียนรู้ต้นแบบ จำนวน 1 คน และคณะกรรมการที่ปรึกษาเยาวชน จำนวน 4 คน ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัตินักเรียนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาและความถี่ของการเข้าใช้บริการแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ในแต่ละด้านมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรมองค์การ ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เป็นความคิดเห็นที่ข้าราชการส่วนใหญ่เลือกมากที่สุดซึ่งทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการความรู้ อีกทั้งยังมีเรื่องของการทำงานที่บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคลากรเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน บุคลากรในองค์การให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบ และบุคลากรให้ความร่วมมือกันในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ควรนำไปพัฒนาองค์กรเพื่อการจัดการความรู้ที่ดี

2. ด้านการศึกษาและอบรม ควรมีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการทำงานในด้านต่าง ๆ สม่่าเสมอ มีการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์จากบุคคล การพัฒนาการเรียนรู้โดยการศึกษาและอบรม มีระบบการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า และการสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้อยู่เสมอ ก็เป็นอีกด้านที่ผู้ที่จะศึกษาควรให้ความสำคัญและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

3. การแลกเปลี่ยนความรู้ บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรภายในเสมอ เช่น จัดการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเผยแพร่บทความงานวิจัย การศึกษาดูงาน มีการสาธิต การฝึกทักษะ การเสวนาการระดมความเห็นการเสนอแนะ มีการให้ผู้เชี่ยวชาญมาเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ในบุคลากรในองค์กรอยู่เสมอ มีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ เอกสาร ระบบจัดการความรู้ ดังนั้นการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้อยู่เสมอ จะทำให้ความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเสมอ การพัฒนาความรู้ก็จะมีพัฒนาอย่างต่อเนื่องผลจากการจัดการความรู้ก็จะออกมาในทิศทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายการจัดการความรู้เพื่อให้ผลการจัดการความรู้ที่ได้ออกมาในทิศทางที่ดี

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้อง เช่น ทศนคติต่อการจัดการความรู้ประสิทธิผลของการจัดการความรู้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา อ่อนมี. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- ณัฐนันท์ พุทธรังศรี. (2553). การจัดการความรู้ในองค์กรของบุคลากรกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข: กรณีศึกษาหน่วยงานส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต การจัดการสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นันทะ บุตรน้อย. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญดี บุญญาภิจ, นางลักษณ์ ประสพสุขโชคชัย, ดัสพงษ์ พรชนกนาก และปรียาวรรณ กรรณล้วน. (2548). การจัดการความรู้... จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จีรวัดน์ เอ็กซ์เพรส.
- พัชรภา ดินดำ. (2550). การมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อการกำหนดนโยบายการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ศึกษากรณีอุทยานการเรียนรู้ต้นแบบ สังกัดสำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันวิสาข์ คงทน (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของบุคลากรฝ่ายสารสนเทศคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). สถานศึกษากับการจัดการความรู้เพื่อสังคม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2548). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546. ค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2562 จาก http://www.ops.moc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3930
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ(2548). คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร ค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2562 จาก http://www.afaps.ac.th/kmcorner/km58/km_web/KMplanmanual.pdf
- Holsapple, C. W. & Joshi, K. D. (2002). Knowledge Management: A Threefold Framework. *The Information Society*, 18(1), 47-64.

บทบาทคณะสงฆ์ไทยในกระบวนการพัฒนาทางการเมือง: ศึกษาวิเคราะห์
เนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456-ปัจจุบัน
The Role of Thai Sangha in the Process of Political Development:
Study Content Analysis Sangha Statement 1913- Present

ดำรงศักดิ์ เกตุแก้ว
Dumrongsak Ketkaew
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการที่เป็นจุดเชื่อมโยงของรัฐกับพุทธศาสนาต่อกระบวนการพัฒนาการเมืองไทยที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์ 2) บทบาทคณะสงฆ์ที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์ และ 3) ความสอดคล้องบทบาทคณะสงฆ์ทางการเมืองกับพระธรรมวินัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารชั้นต้น คือ “แถลงการณ์คณะสงฆ์ ปี พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดของชัยอนันต์ สมุทรวณิช ที่อธิบาย “กระบวนการในการใช้อำนาจของชนชั้นปกครองในอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทย เป็นการสื่อสารการใช้อำนาจที่ต้องการถ่ายทอดลงสู่ผู้ถูกปกครองที่ผ่านความเชื่อถือศรัทธาที่ประชาชนส่วนใหญ่มอบความไว้วางใจ คือ “คณะสงฆ์” ที่รัฐใช้เป็นฐานอำนาจของผู้ทรงไว้ซึ่งศีลธรรม และผู้มีปัญญา ซึ่งทั้งสองชนชั้นมีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรต่อกัน หรือ การเอื้อเฟื้อในประโยชน์ซึ่งกันและกันที่บทบาทของคณะสงฆ์ไทยกับอำนาจที่ผู้วิจัยตีความว่า “เป็นบทบาทในการให้คำปรึกษา” กับรัฐในเหตุการณ์บ้านเมือง ที่รัฐต้องการคำแนะนำ การให้คำปรึกษา และรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า 1) พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับศาสนาที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์แบ่งได้เป็น 4 ยุค (1) ยุคการก่อกำเนิดรัฐ จนถึง กรุงธนบุรี (2) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรัชกาลที่ 1-4 (3) รัชกาลที่ 5-7 เริ่มปรับเปลี่ยนมาเป็นยุคสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากชาติ ตะวันตก (4) ยุคต้นหลังจาการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบการปกครองประชาธิปไตย รัชกาลที่ 8. 2) บทบาทของคณะสงฆ์ที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์ (1) บทบาทบริหารกิจการพระพุทธศาสนาเป็นการทำหน้าที่ตามบทบาทที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ และ (2) บทบาททางการเมือง (อำนาจแฝง) ประกอบด้วย บทบาทในการจรรโลงสถาบันพระมหากษัตริย์ และ บทบาทในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองที่ไม่สามารถที่จะแยกกิจกรรมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ควบคู่ในทางการเมืองและ 3) ความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่สังคมไทยยังต้องการหลาย ๆ สถาบันมาร่วมกันพัฒนาสู่รัฐแห่งประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทคณะสงฆ์ไทย, การพัฒนาทางการเมือง, แถลงการณ์คณะสงฆ์

Abstract

This aims to study 1) develop power relations between states and religions which appears in the content of the Sangha statement 2) the role of the clergy that appear in the content of the event and 3) the consistency of the political clergy role with the Dharma discipline. This article is qualitative research, by studying the original document, "The Sangha Statement, Year 1913 – present. By the researcher using the concept of Chai-Anan Samutvanich described "the process of using the power of the former ruling class of the Thai state is the communication of the use of power that needs to be transmitted to the rulers who have faith in the faith that most people trust. The state used to be the power of the moral and the wise in which both classes have a friendly relationship or generosity in the mutual benefit of the role of the Thai

clergy and the power that the researchers interpret as "As a role in counseling" with the state in the country event which the state needs advice suggestion and the state is a political power user

The results of the data analysis showed that 1) develop power relations between states and religions that appear in the content of the Sangha statement can be divided into 4 periods (1) the era of the birth of the state to Thon Buri. (2) early Rattanakosin period in the reign of 1-4. (3) reigns 5-7, that began to be transformed into a modern era that was influenced by western nations, (4) early age after the change of rule from absolute rights to the democratic regime of King Rama VIII. 2) the role of the clergy in the statement, (1). the role of Buddhist affairs administration is to act according to the roles that appear in the Sangha administration act and (2) the political role (latent power) consists of the role to sustain the monarchy and the role in the political development process that is unable to separate the economic and social 3) the consistency of the political clergy role with the Dharma discipline Thai society still needs. many institutions come together to develop into a democratic state with sustainable fairness.

Keywords: Role of Thai Sangha, Political Development, Sangha Statement

Received: 2019-06-02

Revised: 2019-12-22

Accepted: 2020-03-12

บทนำ

การกำเนิดพุทธะได้นำมาซึ่งพุทธศาสนาเป็นกลจักรวงล้อแห่งธรรมได้ขับเคลื่อนสรรพสิ่งในหลายมิติ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญของชนชาติในทวีปเอเชีย ซึ่งมีบทบาทและมีอิทธิพลสำคัญยิ่งต่อการศึกษา สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งได้สะท้อนผ่านแง่มุมมองทางด้านปรัชญา พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่ยึดถือหลักปฏิบัติ (Schechter, 1967) และประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากถึงอัตราเฉลี่ย 94.6% ของคนไทยทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) อดีตที่ผ่านเมื่อวิเคราะห์อิทธิพลพระพุทธศาสนาผ่านทางสังคมไทยจะพบว่า พระสงฆ์กับชาวบ้านมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 700 กว่าปี บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะปัจเจก และองค์กรสามารถวิเคราะห์ได้จากความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักปกครอง พระสงฆ์เป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนยอมรับความประพฤติว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม พระสงฆ์จึงได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าควรประพฤติตนสอดคล้องกับพระธรรมวินัย (ปฐมรัตน์ สุขขียามานนท์, 2561) อดีตที่ผ่านมาพระสงฆ์จึงทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจของกษัตริย์ และบางครั้งสามารถนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจของกษัตริย์ ซึ่งพระสงฆ์เป็นแกนกลาง ในการเชื่อมทั้งผู้ปกครองและประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของการนำเสนอหลักการทางพระพุทธศาสนา (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557)

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย ของฝ่ายอาณาจักรที่นำโดย “คณะราษฎร” เป็นการพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมให้ออกจากศูนย์อำนาจการเมืองการปกครอง ของกษัตริย์ไปสู่การมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด การเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะสงฆ์ในนาม “คณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนา” (แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ 20 (2475)) ก็น่าจะนับได้ว่าเป็นการอภิวัฒน์สยามในฝ่ายศาสนจักร เพราะผลสำเร็จจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะสงฆ์ดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจการเมืองการปกครองครั้งสำคัญภายในศาสนจักร เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการยกเลิกระบบการปกครองคณะสงฆ์แบบรวมศูนย์อำนาจที่อยู่กับมหาเถรสมาคมตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ซึ่งใช้มาตั้งแต่

ครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เปลี่ยนไปเป็นการจัดรูปแบบการปกครองใหม่ ด้วยการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ขึ้นมาใช้บังคับแทน (แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ 21 (2476) โดยมีการแบ่งอำนาจออกเป็นสังฆสภาสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามแบบอย่างฝ่ายอาณาจักรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้แบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ

โดยชี้ให้เห็นว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอในการเป็นผู้นำชุมชนของตนเองโดยไม่ต้องหวังพึ่งพิงแต่ราชการ แนวความคิดคณะสงฆ์ทั้งสองกลุ่มเห็นว่า คณะสงฆ์ไม่ได้แยกจากชุมชน และโลกธรรมมิได้แยกจากกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเมืองจึงหมายถึงสิ่งที่เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนตลอดเวลาเพราะถ้าเราอ่อนไปตั้งแต่การเกิดของเราดำเนินชีวิตตั้งแต่เล็กจนโต เราต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพระการตั้งชื่อ การเรียน พระพุทธศาสนา กิจกรรมพิธีกรรมต่างๆซึ่งล้วนแล้วแต่ขาดคณะสงฆ์มิได้ และรัฐยังเป็นผู้นำเข้ามาสู่ชีวิตประชาชน และคณะสงฆ์ ในรูปแบบของเศรษฐกิจ การศึกษา สวัสดิการสังคมพระคณะสงฆ์ก็เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปเหมือนกันได้รับผลต่างเหมือนกันจากรัฐแต่อยู่ในฐานะที่แตกต่างกันและก็เห็นด้วยว่าคณะสงฆ์มีความเชื่อมโยงกับการเมือง ดังนั้นการจะตัดคณะสงฆ์ออกจากการเมืองเป็นเรื่องที่สังคมไทยมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของ “อำนาจ” เป็นเรื่องของ “การต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์” สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหนุนสู่ความขัดแย้งนานัปการ การที่คณะสงฆ์จะเข้าไปมีบทบาทหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองไม่ว่าจะใน ลักษณะใดก็ตามจึงเป็นสิ่งที่สังคมไทยพยายามท้วงติงเพราะว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองมากเกินไป เช่นการชุมนุมประท้วงของคณะสงฆ์ การเรียกร้องให้พระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติลักษณะในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง การใช้ถ้อยคำ กริยามารยาทอันพุทธศาสนิกชนแลเห็น ของคณะสงฆ์รูปนั้น ๆ ที่ได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการเมือง ตลอดจนการเอาตนเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ปัญหาการที่สังคมยังไม่ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความจำเป็นของคณะสงฆ์ในการเข้าไปยุ่งเกี่ยว กับการเมืองนั้นให้ชัดเจนเพียงพอ สังคมจะต้องตีความถึงเรื่องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองของคณะสงฆ์ให้ตรงกันเสียก่อนด้วยว่า หมายความว่าอย่างไรภารกิจหน้าที่คณะสงฆ์มีการเผยแผ่ธรรมและขัดเกลาสมาชิกของสังคม คณะสงฆ์ จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและการเมือง ด้วยเหตุแห่งปัจจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทคณะสงฆ์กับกระบวนการพัฒนาการเมืองที่มีสอดแทรกกับสังคมไทยมาเนิ่นนาน ที่บทบาทคณะสงฆ์มีความเป็นกลางที่จะแสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน มิใช่เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว แก่บุคคล กลุ่มคน หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ดังเช่นอดีตที่ได้มีคณะสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาการเมืองในแบบจารีตไปสู่การเมืองที่มีความสมสมัย หรือการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาการเมืองของรัฐสยามที่ผ่านมา

สิ่งสำคัญที่จะมีส่วนสนับสนุนให้สามารถตอบปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดทางการเมืองคณะสงฆ์ดังกล่าวได้ คือการเรียนรู้ประวัติศาสตร์การแสดงบทบาทของคณะสงฆ์ที่มีต่อกระบวนการพัฒนาการเมือง ซึ่งสามารถอธิบายและวิเคราะห์การแสดงบทบาทนั้นในแต่ละช่วงเวลาผ่านหลักฐานหรือเอกสารทางประวัติศาสตร์ (Historical document) ให้เห็นถึงพัฒนาการของบทบาททางการเมืองของคณะสงฆ์ที่มีต่อกระบวนการพัฒนาการเมือง และสะท้อนการแสดงบทบาทของบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน สังคม สถาบันต่าง ๆ ของรัฐไทยในสมัยใหม่ ดังนั้นกระบวนการศึกษาบทบาทคณะสงฆ์ในทางการเมืองโดยเฉพาะด้านการพัฒนาการเมืองนั้น คณะสงฆ์ควรแสดงออกอย่างไร ผลการศึกษาจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนว่าบทบาทของคณะสงฆ์ในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองนั้นคณะสงฆ์สามารถแสดงบทบาทได้เพียงใด โดยอาศัยหลักการตีความเพื่อทำความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันว่าต้องเป็นบทบาททางการเมืองที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับปทัสถานทางสังคม และศึกษาว่าบทบาทของคณะสงฆ์ในการพัฒนาการเมือง (Political development) ที่ปรากฏในรูปนโยบาย กฎ คำสั่ง ประกาศ แถลงการณ์ต่าง ๆ นั้นสอดคล้องกับสถานการณ์และเจตคติของประชาชนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการที่เป็นจุดเชื่อมโยงของรัฐกับพุทธศาสนาต่อกระบวนการพัฒนาการเมืองไทย ที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาบทบาทคณะสงฆ์ที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทคณะสงฆ์ตามธรรมเนียมและบทบาทกระบวนการในพัฒนาการเมืองไทยในปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม**แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง**

การศึกษาเรื่อง บทบาทคณะสงฆ์ไทยในกระบวนการพัฒนาทางการเมือง : ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456-ปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็นหัวข้อ ดังนี้

1) แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมือง

แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมืองเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่แยกจากกันไม่ได้ ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้วิจัยขอสรุปพัฒนาการความสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการเมืองการปกครองที่แสดงให้เห็น ถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างรัฐในที่นี้ไม่ได้หมายถึงพระมหากษัตริย์เพียงอย่างเดียวอาจหมายถึงผู้ปกครอง ด้วยดังนั้นรายละเอียดของพื้นฐานแนวคิดดังกล่าวจะมีพัฒนาการ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมือง: ธรรมราชา (สมัยสุโขทัย-พ.ศ.2475)

ความคิดเกี่ยวกับรัฐไทยสังคมโบราณ เริ่มตั้งแต่สังคมสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ มีความผูกพันกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหนังสือไตรภูมิพระร่วงที่บันทึกลงในหนังสือสมัยสุโขทัย มีความเชื่อที่สำคัญในหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ อันเป็นความเชื่อในเรื่องรัฐที่ปราศจากอาณาเขตที่ชัดเจนแน่นอน พระมหากษัตริย์ทรงเปรียบเหมือนพระโพธิสัตว์ ที่สั่งสมบุญบารมีมามากมายในอดีตชาติ อำนาจในการปกครองดินแดนต่าง ๆ จึงเปรียบเสมือนการเผยแผ่พระบรมโพธิ์สมภารของพระโพธิสัตว์ จึงทำให้เกิดความเชื่อว่าพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จะปกคลุมแผ่ไพศาลออกไปทั่วพระราชอาณาจักรโดยไม่มีขอบเขต (พิพัฒน์ พสุธารชาติ, 2545, หน้า 254) ธรรมราชาเป็นกษัตริย์ในอุดมคติของพระพุทธศาสนา แนวคิดเรื่องธรรมราชาปรากฏอยู่ในจกักวัดติสุตฺร ในพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าตรัสว่า "พระเจ้าจักรพรรดิ เป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทรทั้งสี่ล้อมรอบ เป็นผู้พิชิต" พระภิกษุรูปหนึ่งทูลถาม พระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระราช เป็นใหญ่ในแผ่นดินแล้ว จะมีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่าพระราชหรือไม่พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ธรรมเป็นสิ่งที่ใหญ่กว่าพระราช คำถามนี้เกี่ยวกับข้อกับขอบเขตการใช้อำนาจของพระราช กล่าวคือ เมื่อพระราชามีพระราชอำนาจมากที่สุดในแผ่นดิน อะไรเล่าจะเป็นเครื่องกำกับการใช้อำนาจมิให้เกินเลยไปจนกลายเป็นทรราช คำตอบของพระพุทธเจ้าก็คือว่าธรรมเป็นเครื่องกำกับการใช้พระราชอำนาจของพระราช พระราชาใช้พระราชอำนาจในรอบของธรรมนั้นคือ ราชธรรมกาทับการใช้พระราชอำนาจ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

1.2) ความสัมพันธ์ของรัฐสมัยใหม่: เสรีนิยมประชาธิปไตย (พ.ศ.2475-ปัจจุบัน)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อำนาจทางการเมืองได้เปลี่ยนจากเจ้าไปสู่คนกลุ่มใหม่ กล่าวคือ ข้าราชการ ทหารและข้าราชการพลเรือน กลุ่มอำนาจใหม่ทั้งสองกลุ่มได้ขัดแย้งกันจากนั้นก็นำไปสู่การก่อ รัฐประหารโดยคณะทหารในปี พ.ศ.2490 ซึ่งได้ทำลายอิทธิพลของกลุ่มพลเรือนลงอย่างหมดสิ้นและใน ปี พ.ศ.2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ได้ทำรัฐประหารซึ่งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะการทำรัฐประหารครั้งนี้มีผลทำให้ การเมืองการปกครองไทยต้อง เข้าสู่รูปแบบของเผด็จการอำนาจนิยมจากนั้นประเทศไทยก็เข้าสู่เหตุการณ์การ ลุกฮือของประชาชนในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.1 516 ซึ่งเรียกว่า “วันมหาวิปโยค” และ รัฐประหารเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 เป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงทำให้เสียชีวิตและเลือดเนื้อเป็นจำนวนมาก และจากนั้นประเทศไทยก็เข้า สู่การปฏิรูปการเมืองในปี 2540 ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อ 17 พฤษภาคม 2535 ซึ่งเรียกว่า “พฤษภา ทมิฬ” ผู้เขียนได้ลำดับเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ของบ้านเมือง เพื่อนำไปสู่การอธิบายท่าทีของรัฐที่มีต่อความเชื่อ ทางพระพุทธศาสนาในยุคนี้ ๆ กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองแต่ละครั้งส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะ การตีความหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความชอบธรรมให้ ผู้ปกครองหรือรัฐ

2) บทบาททางการเมืองของสถาบันสงฆ์

สถาบันสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์มีความใกล้ชิดกับฝ่ายอาณาจักรมาตั้งแต่ระยะแรกของการสถาปนา กรุงเทพมหานครเป็นราชธานีแห่งใหม่ เนื่องจากสถาบันสงฆ์ที่ได้รับการฟื้นฟูภายหลังจาก การเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ในสมัยธนบุรีนั้น กลับมาตกต่ำเสื่อมลงอีกในสมัยปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทำให้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราชต้องทรงทำการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ใหม่อีก ครั้งตั้งแต่ต้นรัชกาลและ พระมหากษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาที่ทรงเอาพระทัยใส่ในสถาบันสงฆ์ด้วยดีสืบต่อกันมาถึง ปัจจุบัน ขณะที่ในส่วนของพระมหากษัตริย์เองก็ทรงแสวงหาความชอบธรรมทางการเมืองผ่านทางพระพุทธศาสนา ด้วยเช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตที่ผ่านมา การปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่าง กันของสถาบันสงฆ์ และฝ่ายอาณาจักร ในรูปแบบ (1) พุทธศาสนาเป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมทางการเมือง และ (2) การใช้ พุทธศาสนาในการสนับสนุนนโยบายทางการเมือง

3) แนวคิดพัฒนาการเมือง

คำว่าพัฒนาการเมืองเป็นศัพท์ทางรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากที่ ประเทศเจ้าอาณานิคมได้ถอนกำลังออกไปจากประเทศที่ตนเคยเป็นเจ้าอาณานิคม มาก่อนเมื่อมีการถอนกำลัง ออกจากประเทศที่เคยตกเป็นเมืองขึ้น ประเทศผู้เคยตกเป็นอาณานิคมเหล่านั้นหลายประเทศกลับตกอยู่ใน สภาพสงครามกลางเมือง มีการสู้รบกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จนนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน สิ่งซึ่งน่าสนใจว่า ก่อน เจ้าอาณานิคมถอนออกไปนั้นได้มีการร่างรัฐธรรมนูญและข้อตกลงต่าง ๆ ที่อ้างว่ามุ่งให้เกิดการพัฒนาทาง การเมืองแต่ทันทีที่ถอนกำลังออกไปกลับกลายเป็นการต่อสู้ระหว่างเผ่าพันธุ์ ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ ระหว่าง กลุ่มซึ่งมีศาสนาต่างกัน และระหว่างกลุ่มซึ่งมีความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกัน จึง มีการพยายามหาคำตอบจากปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยนักรัฐศาสตร์ และสามารถสรุปได้ว่า ปรากฏการณ์ที่ เกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของ การพัฒนาการเมือง หรือแม้แต่ในบางประเทศที่ไม่ตกเป็น เมืองขึ้นอย่างเช่น รัฐสยามหรือประเทศไทย แต่ก็ต้องตกอยู่ในสภาวะความยากลำบาก ต้องอดทนต่อแรงบีบคั้น จากประเทศเจ้าอาณานิคม จึงต้องมุ่งหาทางผ่อนปรนแรงบีบคั้นด้วยการเร่งพัฒนาการเมืองในแบบของประเทศ เจ้าอาณานิคมที่นานาประเทศต่างยอมรับว่ามีความทันสมัย ด้วยบริบททางการเมืองไทยในช่วง ปี พ.ศ.2456- ปัจจุบัน ที่จะศึกษาในครั้งนี้ เป็นช่วงเวลาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ถึง พระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนาการเมืองจากระบบการเมืองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์แบบสัมบูรณ์ ในรัฐจารีต ไปสู่ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยในรัฐสมัยใหม่ จึงมี ประเด็นที่เกี่ยวข้องจากการนิยามความหมายของนักรัฐศาสตร์ ว่าประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาการเมือง ตาม ประเด็น ดังนี้ (1) การปฏิบัติหน้าที่สร้างรัฐประชาชาติ (2) การพัฒนาเงื่อนไขอันจำเป็นเบื้องต้นของการพัฒนา

เศรษฐกิจสมัยใหม่ (3) การพัฒนาการบริหารราชการและกฎหมาย (4) การพัฒนาสังคมไทยตามแนวตะวันตก และ (5) การสร้างระบอบประชาธิปไตย

4) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นเรื่องของกิจกรรมมิใช่ทัศนคติ ใช้กับบุคคลทั่วไปมิใช่ นักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง เพราะเป็นอาชีพที่ถือว่าเป็นเรื่องของการมีบทบาททางการเมือง การจะตัดสินใจว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือมีบทบาททางการเมือง อาจถือว่าเป็นลักษณะ ของบุคคลนั้นกระทำอยู่ เช่น การเป็นสมาชิกพรรคไม่ได้ทางด้านการเมืองเป็นหลัก แต่มีหน้าที่ เพียงการไปสอดแนมหรือหาเสียงให้กับผู้สมัครบ้างเป็นครั้งคราวเท่านั้น จึงเรียกได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Huntington & Nelson, 1976) และจะต้องสะท้อน ลักษณะที่สำคัญที่ว่า (1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล รวมถึงผู้ที่เฉื่อยชาต่อ กฎเกณฑ์ แต่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาชีพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่พรรคการเมือง และพวกหัวคะแนน (2) เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการ เลือกตั้งของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และ (3) เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในการ ปกครองโดยการกระทำกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเลือกกำหนดบุคคลในวงการ รัฐบาลหรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามที่กลุ่มนั้นต้องการ (Verba, S. & Nie, N. H., 1972) สอดคล้องกับแนวคิดของ สุจิต บุญบงการ (2542, หน้า 36-38) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า (1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความหมายในเรื่องของกิจกรรมมิใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึกหรือความเชื่อ ทางเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วม ร่วมทางการเมือง ไม่ใช่เป็นกิจกรรม (2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ใช้กับบุคคลธรรมดาทั่วไป ส่วน นักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง (3) เป็นเรื่อง ของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ และ (4) การมีส่วนร่วม ทางการเมืองอาจไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันรัฐบาลก็ตาม และ บางครั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีไม่มากและไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลาและทุก ๆ เรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ด้านเนื้อหา

(1) ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นต้น คำแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน (ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเมืองคณะสงฆ์ในระบอบประชาธิปไตย) ที่ทำให้คณะสงฆ์เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเป็นสถาบันหนึ่งในอุดมการณ์ที่เสมือนเป็นเสาหลัก (สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์) ที่ในสมัยรัชกาลที่ 6 ใช้เป็นแนวทางในการปลุกใจให้ทุกคนลุกขึ้นมาป้องกันชาติ และพระไตรปิฎกในการทำหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธกาลเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นหน้าที่ทางธรรมกับหน้าที่ในทางโลก ว่ามีความสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องเพียงใดที่ยืนอยู่บนพื้นฐานทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่คณะสงฆ์เป็นสถาบันหนึ่งทางสังคม อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับประชาชนในสังคม

(2) ศึกษาความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับอาณาจักรที่เป็นจุดเชื่อมโยงให้เห็นถึงบทบาทคณะสงฆ์ต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลง/กระบวนการพัฒนาการเมืองไทย ที่มีการพัฒนาควบคู่กันมาตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ขอนเน้นไปในทางประวัติศาสตร์ระยะใกล้ กล่าวคือ ประมาณปี พ.ศ. 2446 (ร.ศ.112) อันเป็นปีแห่งการตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก 121 อันเป็นจุดของโครงสร้างการปกครองสงฆ์

(3) ศึกษาบทบาทการเมืองคณะสงฆ์ในระบอบประชาธิปไตยเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างหน้าที่คณะสงฆ์ในแบบดั้งเดิมในอดีตที่สังคมไม่มีความขัดแย้ง สู่สังคมไทยสมัยใหม่ที่มีความขัดแย้งในสังคมประชาธิปไตยที่ถือว่าความขัดแย้งทางความคิดเป็นเรื่องปกติวิสัยจนนำไปสู่การแย่งชิงอำนาจจนสร้างความแตกแยกที่ยิ่งใหญ่ในสังคมไทย จนนำไปสู่กระบวนการรัฐประหาร การปฏิวัติ ดังนั้นบทบาทคณะสงฆ์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนมากน้อยเพียงใดในกระบวนการที่ภาครัฐต้องการสร้างความสมานฉันท์สู่สังคมไทยให้เป็นแบบดั้งเดิม

(4) ศึกษาความสอดคล้องหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามธรรมวินัยว่าสอดคล้องกับบทบาทที่คณะสงฆ์จักกระทำในสังคมไทยสมัยใหม่ที่มีความขัดแย้งทางความคิดที่สูง จนกลายเป็นการใช้สัญลักษณ์ในการแบ่งสังคม

2) ขอบเขตพื้นที่

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทการเมืองคณะสงฆ์ในระบอบประชาธิปไตยที่ปรากฏในแถลงการณ์ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน ที่ต้องการอธิบายบทบาทคณะสงฆ์ในอดีตและสะท้อนให้เห็นบทบาทคณะสงฆ์ในปัจจุบันที่ต้องการสื่อสารของพระที่แสดงออกในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นพระนักวิชาการที่มีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นพระที่มีความเป็นกลางทางการเมืองที่สื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ หนังสือ บทความวิชาการ การสัมภาษณ์ผ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์ วารสาร รวมทั้งแนวคิดบทบาทคณะสงฆ์ที่มีส่วนแนะนำสั่งสอนประชาชนผู้ที่มีส่วนในทางการเมือง

3) วิธีดำเนินงาน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่อาศัยเครื่องมือสำคัญ คือ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น หนังสือแถลงการณ์ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน และเอกสารชั้นรองงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทการเมืองคณะสงฆ์ในระบอบประชาธิปไตย บทความวิชาการ บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร และสื่อออนไลน์ที่เป็นสาธารณะ แถลงการณ์คณะสงฆ์ โดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลที่สำคัญคือ

1) ขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

การได้มาซึ่งข้อมูลผู้วิจัยจะแบ่งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น คือคำแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน และเอกสารชั้นรองงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทคณะสงฆ์ ในกระบวนการพัฒนาการเมือง และสัมภาษณ์มุมมอง/แนวคิดนักวิชาการและคณะสงฆ์ที่มีบทบาทในการเมืองปัจจุบัน

2) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเอกสารชั้นต้น ผู้วิจัยจัดทำตารางแบ่งวิเคราะห์เนื้อหาคำแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาทางการเมืองของคณะสงฆ์ ศึกษารวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดเป็นแนวทางคำถาม ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแนวทางคำถามจะถูกตรวจสอบโดยที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการการเฉพาะด้านกระบวนการพัฒนาการเมือง

3) ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร กระบวนการพัฒนาการเมืองของคณะสงฆ์ในระบอบประชาธิปไตย บทบาทคณะสงฆ์ในกระบวนการพัฒนาการเมืองโดยการศึกษาเนื้อหาคำแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน “สังเคราะห์และนำเสนอข้อสรุป “คณะสงฆ์กับกระบวนการพัฒนาการเมือง” เพื่อนำเสนอเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลขั้นต้นจากคำแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบันโดยทำการสังเคราะห์แยกคำแถลงการณ์ของคณะสงฆ์ มีการจัดแบ่งหมวดหมู่ (รายละเอียดปรากฏในบทที่ 4) และ

2) ข้อมูลชั้นรองจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วารสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและในต่างประเทศ โดยจะใช้เอกสารและงานวิจัยที่จัดพิมพ์ ไม่ต่ำกว่าปี 2520 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างใหม่

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามและนำมาวิเคราะห์ โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามช่วงเวลาพัฒนาการของพระสงฆ์ในกระบวนการพัฒนาการเมือง ตั้งแต่ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลง ช่วงของ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (2475) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งศึกษาแนวความคิดทางการเมืองที่แสดงไว้ในสื่อออนไลน์ หนังสือ บทความวิชาการของคณะสงฆ์ที่มีอิทธิพลทางความคิดในสังคมไทยในปัจจุบัน ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยใช้การอธิบาย ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นของช่วงเวลา และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ และใช้วิธีการ สร้างรูปแบบข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามคำแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน บนฐานของการใช้แนวคิดต่างๆ ประกอบในการวิเคราะห์และนำผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลมาหาข้อสรุป จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้น โดยใช้เทคนิคเครื่องมือแบบโยงสามเส้า (Triangulation) และสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการแสดงบทบาทของคณะสงฆ์ในกระบวนการพัฒนาการเมือง แล้วจึงสังเคราะห์ให้เป็นแนวทางของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาศัย “คณะสงฆ์” เป็นจุดเชื่อมโยง จนได้ข้อสรุปเป็นรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อรับทราบข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

1) พัฒนาการที่เป็นจุดเชื่อมโยงของรัฐกับพุทธศาสนาต่อกระบวนการพัฒนาการเมืองไทยที่ปรากฏในเนื้อหาแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2456 –ปัจจุบัน

ในการศึกษาพัฒนาการที่เป็นจุดเชื่อมโยงของรัฐกับพุทธศาสนาต่อกระบวนการพัฒนาการเมืองไทยที่ปรากฏในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ โดยใช้ตัวแบบในการ “รัฐ” ที่หมายถึงชนชั้นทางการปกครอง และ “คณะสงฆ์” หมายถึง ผู้ทรงศีล ผู้มีปัญญา ที่รัฐและคณะสงฆ์ มีกระบวนการความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรต่อกัน การเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ในยุคที่ 1 การกำเนิดรัฐ จนถึง กรุงธนบุรี เป็นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ตามนักปรัชญาทางการเมืองที่เกิดการรวมตัวจนเกิดเป็นสังคมต้องการหาผู้นำมารับผิดชอบในการปกป้องดูแล โดยการทำสัญญาประชาคมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ทฤษฎีสัญญาประชาคม เนื่องจากมนุษย์กลัวความโดดเดี่ยว อันถือว่าเป็นสภาพธรรมชาติที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ความวุ่นวาย ชีวิตที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวและยากไร้ ฮอปส์ พยายามที่จะให้บุคคลอยู่ร่วมกันจึงตั้งข้อสังเกตที่ทุกคนยอมรับ และหาข้อสรุปความต้องการซึ่งเป็นที่มาในการรวมตัวของรัฐในเวลาต่อมา (เอกวิทย์ ผนังธร, 2552) ดังนั้นรัฐไทยก็เช่นกันเกิดจากการรวมตัวนำมาสู่รูปแบบการปกครอง ที่อยู่ภายใต้อำนาจของพระมหากษัตริย์ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่ผู้เดียว อันเป็นการยึดโยงอำนาจ ของพระมหากษัตริย์ผู้ปกครอง “รัฐกับศาสนจักร”

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ที่มีการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงฉันมิตร ที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยรัฐทำหน้าที่ในการอุปถัมภ์คณะสงฆ์อาจจะเป็นรูปแบบของการให้งบประมาณสนับสนุนในการ

สร้างวัด บูรณาการวัด งบประมาณสนับสนุน ที่เกิดจากแนวความคิดแห่งการปกครองในรูปแบบการรวมกันในสังคม และรัฐเองจำเป็นต้องใช้คณะสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับรัฐอาจจะเป็น ไปในรูปของการให้คำปรึกษา กิจกรรมบริหารบ้านเมือง หรือในรูปแห่งการต้องการที่ให้คณะสงฆ์เป็นสื่อจากรัฐนำไปสู่สังคม ประชาชน ได้รับความทราบแนวทางแห่งรัฐ โดยรัฐไม่ต้องการให้ประชาชนลุกขึ้นมาแสดงอารยขัดขืน สอดคล้องกับแนวคิดของ จิรโชค วีระสัย กล่าวว่า รัฐศาสตร์หมายถึงความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ (power relations) ด้วยในทุกระดับ และการเมืองมีหลายระดับที่เกี่ยวข้องถึงกันในเรื่องอำนาจซึ่ง ความสัมพันธ์มีหลายระดับ ได้แก่ ระดับจุลภาค คือระดับบุคคลเพียงไม่กี่คน จนถึงระดับมัชฌิมภาคคือ ระดับกลุ่มคน และระดับมหภาคหรือระดับใหญ่ ได้แก่ระดับสังคมทั้งหมดมีสภาพ “การเมือง” เข้าแทรกได้ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามพัฒนาการความสัมพันธ์แห่งอำนาจระหว่างรัฐมาสู่ยุคแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่บ้านเมืองเปลี่ยนผ่านจากกรุงธนบุรี มาสู่ยุคต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รัชการที่ 1-4 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่คณะสงฆ์ถูกปล่อยประละเลย ปรากฏการณ์ที่เป็นจุดเชื่อมโยงของรัฐกับพุทธศาสนาที่เป็นปฐมเหตุการณ์เมืองที่หมายถึง การที่ภาครัฐต้องการกระชับอำนาจของคณะสงฆ์ที่เคยเสรีภาพและความหลากหลายแห่งสิทธิที่มีอยู่ตั้งเช่นอดีต ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐโดยสิ้นเชิง” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่ต้องการปรับเปลี่ยนประเทศในแนวตะวันตกตามอารยธรรมของการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก โดย “วชิรญาณภิกขุ” (ซึ่งต่อมาลาสิกขาบทเป็นรัชกาลที่ 4) ต้องการปรับปรุงการปฏิบัติตนที่หย่อนยานของคณะสงฆ์ที่เป็นที่กล่าวขานในสังคมโดยการแสดงให้เห็นบทบาทรัฐในการควบคุมศาสนาที่เสมือนเป็นการเชื่อมโยงที่รัฐมีความสัมพันธ์กับศาสนาในทางการเมือง “ที่การเมืองในที่นี้หมายถึงอำนาจ” โดยการอ้างถึงการรักษา “**ความบริสุทธิ์ของธรรมวินัย**” ในพระไตรปิฎกเพื่อจัดระเบียบคณะสงฆ์ใหม่โดยการตั้งคณะสงฆ์นิกาเยธรรมยุต (กลุ่มสงฆ์เดิมเรียกว่า มหานิกาย) หมายถึง นิกายที่ประกอบไปด้วยธรรม เป็นนิกายที่ถือวัตรปฏิบัติบริสุทธิ์ถูกต้องตามธรรมวินัยในพระไตรปิฎกมากกว่าสงฆ์กลุ่มที่ถูกมองว่าหย่อนยาน สอดคล้องกับการศึกษาของสมบูรณ สุขสำราญ (2527, หน้า 1-2)

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและพระพุทธรศาสนาจึงเป็นการพึ่งพิงอาศัยกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเป็นหลักสำคัญ โดยนัยนี้การดำรงอยู่ของรัฐและคณะสงฆ์จึงมิใช่การดำรงอยู่เพื่อตัวรัฐเองหรือตัวพระพุทธรศาสนาเอง แต่เป็นการดำรงอยู่เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่ผู้วิจัยสรุปเพื่อเป็นข้อค้นพบพัฒนาทางการเมืองของคณะสงฆ์ที่ผ่านมาเป็นการมีส่วนร่วมแบบมีนัยยะที่อาศัยความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน เพราะโดยหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามิได้มุ่งหวังที่จะให้คณะสงฆ์เข้าไปสร้างหรือค้ำจุนสถาบันทางการเมืองใด ๆ ขึ้นมา แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาทางสังคมที่ต่อเนื่องจากระบบการเมืองการปกครองโดยผ่านการให้คำแนะนำหลักการทั่ว ๆ ไปบางอย่างที่จะช่วยให้สังคมนำมาใช้เพื่อมนุษยธรรมอันยิ่งใหญ่ เพื่อปรับปรุงสวัสดิภาพของสมาชิกของสังคม และเพื่อแบ่งปันทรัพยากรให้เป็นไปอย่างยุติธรรมมีข้อจำกัดในระบบการเมืองที่จะเสริมสร้างความสุขและความปลอดภัยให้แก่ประชาชน เพราะไม่มีระบบการเมืองใดที่แม้จะมีอุดมการณ์สูงส่งขนาดไหนจะสามารถสร้างสันติสุขขึ้นมาได้ตราบเท่าที่ประชาชนในระบบการเมืองนั้นถูกรอบงำด้วยความโลภ ความโกรธและความหลง และระบบการเมืองที่ดีและมีความยุติธรรมจะให้หลักประกันสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและมีระบบถ่วงดุลในการใช้อำนาจซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จะสร้างความสุขในสังคมไว้ได้แล้วก็ตาม ดังนั้นบทบาทคณะสงฆ์ที่ปรากฏในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและพุทธศาสนาจึงปรากฏออกมาในรูปของหลักธรรมคำสอนที่ต้องการให้ประชาชนได้ใช้ธรรมะเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยของตนทั้งกาย และทางวาจา และทำการฝึกจิตเพื่อขยายศักยภาพทางจิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดคือธรรมในที่นี้หมายถึงคนดี มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและร่วมรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างสร้างสรรค์นั่นเอง

2) บทบาทคณะสงฆ์ที่ปรากฏในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์พ.ศ. 2456 – ปัจจุบัน

1. บทบาทบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า คณะสงฆ์นอกจากเป็นรัตนตรัยแล้วยังมีความสำคัญในฐานะเป็นชุมชนที่มีอุดมคติที่พึ่งพิงน้อย มีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งปัจจัยสี่เท่าที่จำเป็น มุ่งหวังเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อต้องการผดุงสังคมให้มีศีลธรรม เป็นคนดีที่ในระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ในสังคมมีความขัดแย้ง แย่งชิงอำนาจ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำนวนหลายครั้งและส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ดังนั้นบทบาทคณะสงฆ์ในกระบวนการพัฒนาการเมืองไทยจึงเป็นสิ่งที่เอื้ออาทรระหว่างกันที่ไม่สามารถจะแยกจากกันได้สืบเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเป็นสังคมวิถีพุทธที่พื้นฐานของประชาชนเป็นคนดีตั้งนั้นส่วนที่สามารถยับยั้งและกล่อมเกล่าประชาชนให้เป็นคนดีได้นั้นคือ **“พระพุทธศาสนา”** และบทบาทที่สำคัญในการนำหลักพุทธศาสนามากล่อมเกล่านั้นก็คือ **“คณะสงฆ์”** และอดีตที่ผ่านมาคณะสงฆ์มีบทบาทเพื่อเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและเป็นที่พักพิงทางด้านจิตใจ มุ่งสั่งสอนให้คนรู้จักละวาง ละทิ้งในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน เพื่อไม่ให้เกิดทุกข์ และปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่ในสังคมปัจจุบันบทบาทคณะสงฆ์จะต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิมเพื่อเป็นการปรับตัวของคณะสงฆ์ในสังคมประชาธิปไตยที่คณะสงฆ์ก็คือชุมชนหนึ่งในสังคมอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ที่ต้องการให้คณะสงฆ์มาทำหน้าที่กล่อมเกล่าประชาชนในสังคมไทยที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมพื้นฐานของไทยหรือลืมนึกแห่งของความเป็นไทยท่ามกลางการพัฒนาที่เป็นพหุวัฒนธรรมที่คณะสงฆ์จะต้องปรับการเทศนาสั่งสอนธรรมในรูปแบบ **“ประชาธิปไตยธรรม”** คือการนำการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกันจนกลายเป็นวิธีการเทศนา อบรมสั่งสอน ที่ทำให้คนในสังคมสมัยใหม่ที่ไม่ค่อยเข้าใจในหลักธรรมมีความเข้าใจ และสนใจหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการเมืองที่เป็นเรื่องของผลประโยชน์และอำนาจ ทำให้เกิดลุ่มหลง เกิดกิเลส ตัณหา จนกลายเป็นปัญหาที่ไม่สามารถจัดการได้นอกจากจะแก้ที่ตัวบุคคลให้มีจิตสำนึกเท่านั้น เพราะปัญหาทางการเมืองที่เป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเกิดจากตัวบุคคลที่มีกิเลส ตัณหา ที่มีได้มีการขัดเกลากล่อมเกล่าให้รู้สำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นด้วยด้วยสายใยแห่งความสัมพันธ์ที่ผ่านมาระหว่างอำนาจรัฐผ่านระบบการเมืองการปกครองและพระพุทธศาสนา ผ่าน คณะสงฆ์ จึงขอสรุปบทบาทคณะสงฆ์ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านในการพัฒนาทางการเมือง

2) บทบาทคณะสงฆ์ทางการเมือง (อำนาจแฝง)

ในการอธิบายบทบาททางการเมืองผ่านแนวคิดของชโยนันต์ สมุทรวานิช ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่แสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นมาทุกยุคทุกสมัย แต่อาจจะปรากฏรูปแบบแห่งการแสดงบทบาทที่แตกต่างกัน อาจจะด้วยเหตุผลทางการเมืองที่รัฐเองจำเป็นต้องต้องการให้คณะสงฆ์ ซึ่งเป็นชนกลุ่มหนึ่งในสังคม มาเป็นฐานแห่งการสร้างขอบเขตธรรม หรือคณะสงฆ์เป็นผู้ส่งข่าวที่รัฐต้องการที่จะสื่อสารข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ ลงไปสู่สังคมผู้ถูกปกครอง และรัฐเองไม่ต้องการที่จะไปใช้อำนาจในการสื่อสาร เพราะคณะสงฆ์ในสังคมไทยเป็นสังคมแนวพุทธที่มีการเชื่อถือศรัทธา ดังนั้นการสร้างการเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนของคณะสงฆ์จึงเป็นเรื่องของรัฐในบางยุคจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้คณะสงฆ์เข้ามาให้คำปรึกษา การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง เพราะรัฐเชื่อเสมอว่าสังคมไทยเป็นสังคมแนวพุทธ การเชื่อถือศรัทธา ความไว้วางใจจากประชาชนจึงเป็นเรื่องที่สังคมไทยมีมาช้านาน

3) ความสอดคล้องระหว่างบทบาทคณะสงฆ์ตามธรรมวินัยและบทบาทกระบวนการในพัฒนาการเมืองไทยในปัจจุบัน

ในการสังเคราะห์การแสดงบทบาทของคณะสงฆ์ในการพัฒนาการเมืองในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์คณะสงฆ์ถึงเข้ามามีบทบาททางการเมืองจุดหมายประการหนึ่งของศาสนาทุกศาสนาก็คือการเผยแผ่คำสอนหรือหลักธรรมในศาสนาศาสนาจึงมีการพยายามที่จะเข้าไปเชื่อมสัมพันธ์กับชนชั้นปกครองหรือบรรดาผู้มีอำนาจอยู่เสมอเป็นทางหนึ่งก็เพื่อให้ง่ายต่อการเผยแผ่หลักคำสอนในศาสนาของตน พุทธศาสนาในประเทศไทยการเมืองกับการคณะสงฆ์ไทยนั้น ต่างก็สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นก็ทรงให้การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์มาโดยตลอดซึ่งเป็นการพึ่งพิงกันระหว่างศาสนากับการเมือง โดยจะเริ่มศึกษาประวัติความเป็นมาของการมีบทบาทที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองก่อนและเรียงตามลำดับเหตุการณ์สำคัญต่างๆจากงานวิจัยเรื่องบทบาททางการเมืองของคณะสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาลโดย (พระมหาวิญญู ผลเจริญ, 2543) พบว่าบทบาททางการเมืองของคณะสงฆ์นั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล อยุธยา รัตนโกสินทร์ รูปแบบวิถีชีวิตของคณะสงฆ์จากเดิมที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมาเป็นใกล้ชิดกับการเมืองมากขึ้นจนไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องของพระเหมือนกันและในปัจจุบันยังเห็นได้ชัดเจนจากนักวิชาการ (Mueller. 1973) มองว่าการเมืองเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชนตลอดเวลาเพราะถ้าเราย้อนไปดูตั้งแต่การเกิดของเรากการดำเนินชีวิตตั้งแต่เล็กจนโต เราต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพระการตั้งชื่อ การเรียน พระพุทธศาสนา กิจกรรมพิธีกรรมต่างๆซึ่งล้วนแล้วแต่ขาดคณะสงฆ์ไม่ได้ และรัฐยังเป็นผู้นำเข้ามาสู่ชีวิตประชาชน และคณะสงฆ์ ในรูปแบบของเศรษฐกิจ การศึกษา สวัสดิการสังคม พระคณะสงฆ์ก็เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปเหมือนกันได้รับผลต่างเหมือนกันจากรัฐแต่อยู่ในฐานะที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการศึกษาบทบาทคณะสงฆ์ในการพัฒนาทางการเมืองว่าสอดคล้องตามหลักพระธรรมวินัย

สรุปผล

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่ปรากฏในแถลงการณ์คณะพระสงฆ์ที่ผู้วิจัยกำหนดห้วงเวลาในการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2456-ปัจจุบัน จึงสะท้อนให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์คณะสงฆ์ไทยกับสถาบันในที่นี้หมายถึงรัฐหรือผู้มีอำนาจในการปกครองที่สูงสุด ที่มีมาตั้งแต่เข้าสู่ยุคของคำว่ารัฐจนมาถึงปัจจุบัน บทบาทของคณะสงฆ์ไทยมีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งทางการเมืองและทางสังคม ที่พัฒนาการบทบาทความสัมพันธ์พระสงฆ์ทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตลอดมาเพื่อให้เข้าการเปลี่ยนแปลงของโลก และคณะสงฆ์เองได้ชื่อว่าเป็นสถาบันที่มีความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนั้นความเชื่อถือศรัทธาของคณะสงฆ์ต่อสังคมไทยที่ปรากฏในเหตุการณ์ทางการเมืองตลอดมา จนไม่สามารถที่จะแยกได้ว่าพระสงฆ์ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการเมืองไทยได้อย่างไร

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า บทบาทคณะสงฆ์ไทยที่ปรากฏการณ์ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในครั้งนี้ จึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจแฝงที่คณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการเมืองไทย สอดคล้องกับการศึกษาของชาติรี อุตสาหกรรมย์ (2560) ได้ศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีการเชื่อมโยงกันระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยมีดังนี้ (1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจพบว่า รัฐใช้อำนาจปกครองบ้านเมืองผ่านทางกฎหมาย และพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อรัฐทั้งในระดับสถาบันและบุคคลหลักธรรมที่รัฐควรนำมาปฏิบัติ คือ หลักธรรมมาธิปไตยซึ่งเป็นหลักการสำคัญแนวพุทธซึ่งเป็นหลักธรรมของผู้ปกครองที่ดีมีสัมมาทิฐิคือ ผู้ที่มีศีลเป็นข้อประพฤติพื้นฐานนั่นเอง (2) พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทยพบว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏให้เห็น 3 ด้านคือ ในด้านกฎหมาย ด้านการเมืองการปกครอง และด้านเผยแผ่

พระพุทธศาสนา (3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์ พบว่า รัชกาลที่ 1 ตรากฎหมายคณะสงฆ์ พ.ศ.2325-2345 เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการตรากฎหมาย เรียกว่า ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 5 มีการตรากฎหมายลักษณะ การปกครองสงฆ์ ร.ศ.121 ปรับโครงสร้าง คณะสงฆ์เป็น 2 นิกายคือ ธรรมยุตินิกายและมหานิกาย กำหนดให้มหาเถรสมาคมเป็นที่ปรึกษา ในรัชกาลที่ 8 มีการตราพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ.2484 เปลี่ยนการปกครองแบบสมบูรณาสิทธิราชย์ มาเป็นระบบ ประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์ใช้อำนาจผ่านอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ รัชกาลที่ 9 ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ปีพ.ศ.2535 แก้ไขพระราชบัญญัติสงฆ์ ครั้งที่ 1 และในรัชกาลที่ 10 แก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2560 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช ตามโบราณราชประเพณี และการศึกษาของพระมหาเถรสมาคม (2558). ได้ศึกษา บทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย. กล่าวว่า ตลอดระยะเวลา 2,600 กว่าปีที่คณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้เข้าไปสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช หรือระบอบราชาธิปไตย จึงเป็นที่มาของการออกแบบหลักกรรม การวางท่าที และพิธีกรรมที่สอดคล้องกับบริบท ของการปกครองในระบอบราชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากการจัดวางธรรมะเพื่อเป็นหลักปฏิบัติสำหรับ พระราชา ความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์กับกษัตริย์ตามระบอบราชาธิปไตยนั้นมีความผสมกลมกลืนทั้งใน หลักการดำเนินชีวิต การจัดวางสถานะ และการจัดวางพิธีกรรม แนวทางในลักษณะนี้ถือว่าการเข้าไปช่วย ส่งเสริมบทบาทระหว่างกันและกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสังคมไทยนั้น ระบอบราชาธิปไตยนั้นเป็นตัวแปรสำคัญต่อ ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์กับพระมหากษัตริย์ไทยมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เมื่อ รัชกาลที่ 5 พยายามที่จะขับเคลื่อนแนวคิดเรื่อง “ชาตินิยม” เพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ และการล่าอาณานิคมจากประเทศมหาอำนาจพระองค์โปรดให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และกรม พระยาดำรงราชานุภาพรวมศูนย์การบริหารคณะสงฆ์โดยออกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ขึ้นมา เพื่อให้การจัดการศึกษา การบริหาร การปกครอง ในหัวเมืองเป็นไปอย่างมีเอกภาพมากยิ่งขึ้น

อาจจะด้วยหลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดวิกฤติทางการเมืองหรือในทางเศรษฐกิจมักจะจบลงด้วยความสันติ สืบเนื่องมาจากบทบาทของคณะสงฆ์ได้เข้าไปร่วมในการสร้างสันติ การอภัยซึ่งกันและกัน และสุดท้ายบทบาท ของคณะสงฆ์ไทยจึงเป็นเรื่องของการสร้างความเชื่อ ความศรัทธา ที่ทำให้ประเทศไทยยังคงอยู่ได้ เพราะสถาน หลักรักษาอย่างหนึ่งคือสถาบันพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทคณะสงฆ์ในการพัฒนาการเมืองไทยที่ปรากฏในคำ แถลงการณ์ เพื่อให้เห็นข้อสรุปบทบาทคณะสงฆ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย ดังนั้นเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการแสดงบทบาทคณะสงฆ์จำเป็นอย่างยิ่งน่าจะมีการศึกษาในแนว “การเมือง ภาคพลเมืองของคณะสงฆ์” บนวิถีการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่อาศัยการวิเคราะห์ตีความจากเอกสารชั้นต้น ไม่ว่าจะ เป็น แถลงการณ์ของคณะสงฆ์ พระไตรปิฎก จึงเสมือนเป็นการศึกษาจากประวัติศาสตร์เป็นการแสดงบทบาทที่เกิด ในอดีต ถ้าจะให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันในการแสดงบทบาทของคณะสงฆ์ น่าจะ เป็นการศึกษาศึกษาเป็น กรณีศึกษาของพระที่มีการแสดงบทบาททางการเมืองแล้วนำมาตีความเปรียบเทียบ เพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการจัดทำ พระราชบัญญัติสงฆ์ที่ใช้ในการควบคุมการทำหน้าที่ของสงฆ์ เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมในเรื่อง “การแสดงบทบาทคณะสงฆ์ในทางการเมืองในสังคมปัจจุบัน” เพื่อให้ เกิดองค์ความรู้ในการวิจัยมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิระโชค วีระสัย. (2543). *สังคมวิทยาการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาติรี อุตสาหกรรมย์ (2560). *พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทย*. พุทธศาสตร์ศึกษา บัณฑิต(พระพุทธศาสนา), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2539). *ไตรลักษณ์รัฐกับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2538). *ทฤษฎีองค์การ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปฐมรัตน์ สุขขียามานนท์. (2561). กองทัพพระสงฆ์เกาหลีกับปัญหาพุทธจริยศาสตร์. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(2), 75-91.
- พิพัฒน์ พสุธารชาติ. (2545). *รัฐกับศาสนา: บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2557). *ธรรมราชา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2557). แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 1(21), 29-54.
- พระมหาวิญญู ผลเจริญ. (2543). บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์. *พุทธศาสตร์ศึกษา*, 7(3), 19.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *รายงานสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2554*. ค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาศาสนา/ภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม/2554/7.%20สรุปผลที่สำคัญ.pdf>
- สุจิต บุญบงการ. (2542). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- สมบุญ สุขสำราญ. (2527). *พุทธศาสนาพระสงฆ์กับวิถีชีวิตสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- หนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ 2 (2457). *โดยรัฐอาศัยคณะสงฆ์ช่วยกล่อมเกลาจิตใจประชาชนและชี้้นำให้เกิดการยอมรับและจงรักภักดีต่อผู้นำรัฐ* พระนคร: โรงพิมพ์ศรหงส์.
- หนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ 20 (2475). *คณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนา*. พระนคร: โรงพิมพ์ศรหงส์.
- หนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ 21 (2476). *การแบ่งอำนาจออกเป็นสังฆสภาสังฆมนตรี*. พระนคร: โรงพิมพ์ศรหงส์.
- หนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ พ.ศ. 2477 พระนคร: โรงพิมพ์ศรหงส์.
- เอกวิทย์ มณีธร. (2552). *ระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนของไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส.
- Huntington, S. P. & Nelson, J. M. (1976). *No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Mueller. J. E. (1973). *The politics of communication: A study in the political sociology of language, socialization and legitimation*. London: Oxford University Press.
- Schechter, J. (1967). *The New Face of Buddha: Buddhism and Political Power in Southeast Asia*. New York: Coward-McCann, Inc.
- Verba, S. & Nie, N. H. (1972). *Participation in America*. New York: Harper and Row.

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง A Study of Related Literature and Study

อนันต์ รัศมี

Ananta Rusmee

นักวิชาการอิสระและข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Pension Government Official, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

krusmee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย เรื่อง การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้วิจัยได้มีความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นไปตามกระบวนการหรือขั้นตอนตามหลักวิชาการ สามารถเลือกระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับงานวิจัยของตนเองได้ ตลอดจนการสร้างเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและแม่นยำในการเก็บข้อมูล จึงกล่าวได้ว่าจะมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยในทุกขั้นตอนของการวิจัย เช่น การกำหนดปัญหาการวิจัย การกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ขอบเขตของการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐาน นิยามศัพท์เฉพาะ การออกแบบ การทดสอบ การดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและอภิปรายผล ตลอดจนรายงานการวิจัย

คำสำคัญ: การศึกษา, วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

Abstract

The research article entitled "Related Literature and Studies" aims to provide the researcher with knowledge and understanding of the study of literature relevant and in accordance with academic processes or procedures. Able to choose a research methodology suitable for your own research as well as the creation of tools that are accurate and accurate in data collection. It can be said that it will be useful for researchers at all stages of the research, such as determining research problems, defining variables studied, scope of research, defining objectives, assumptions, definitions, terminology, design, testing, conducting research, data analysis, conclusion and discussion as well as research reports.

Keywords: Study, Related Literature

Received: 2019-10-02

Revised: 2019-01-11

Accepted: 2020-02-27

บทนำ

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ที่กำลังทำวิจัยได้ทราบถึงปัญหาการวิจัยตลอดจนตัวแปรที่สนใจจะศึกษาอย่างคร่าวๆ และถ้าศึกษาในสาขาย่อยจะพบปัญหาการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น สามารถเลือกระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับงานวิจัยของตนเองได้ ตลอดจนการสร้างเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและแม่นยำในการเก็บข้อมูลด้วย ดังนั้นการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญพอสรุปได้ คือ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ข้อมูลต่างๆ ในสิ่งพิมพ์สารสนเทศที่เก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาวิจัย การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ ความเข้าใจ แนวคิดหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้องกันในเรื่องที่ศึกษา ช่วยให้สามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัย ที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎี ตลอดจนเห็นภาพของเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยในอดีตกับงานวิจัยที่กำลังทำอยู่ นอกจากนั้นผู้วิจัยจะได้ทราบว่าหัวข้อวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังทำมีใครทำไว้บ้างแล้ว หรือทำในแง่มุมใด ซึ่ง (องอาจ นัยพัฒน์, 2548, 63-64). ได้เสนอไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น

2. ช่วยในการนิยามกำหนดขอบเขตของหัวข้อปัญหาการวิจัย ซึ่งในระยะเริ่มต้นของกระบวนการศึกษาวิจัย เนื้อหาสาระของปัญหามีลักษณะค่อนข้างกว้างและมีความหมายคลุมเครือ ปรับเปลี่ยนไปสู่ประเด็นหรือในแง่มุมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและมีความชัดเจน เหมาะสมสำหรับการวิจัยมากยิ่งขึ้นในระยะเวลาหลัง

3. ช่วยหลีกเลี่ยงการทำวิจัยที่มีความสำคัญน้อยและซ้ำซ้อน การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะทำให้ผู้วิจัยทราบว่า หัวข้อปัญหาการวิจัยที่สนใจนั้นใครทำวิจัยเอาไว้บ้างหรือยัง ถ้ามีผู้วิจัยอื่นทำไว้แล้ว ทำในลักษณะใด ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบใด และผลการศึกษาเป็นอย่างไร พบอะไรในการวิจัยบ้าง ถ้าประเด็นหรือแง่มุมต่างๆ ตรงกับที่จะทำวิจัย ผู้วิจัยจะได้หลีกเลี่ยงหรือเปลี่ยนไปทำในลักษณะอื่น หรือในแง่มุมใหม่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน

4. ช่วยในการกำหนดและปรับปรุงระเบียบวิธีการวิจัย ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ ประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดและเห็นแนวทางสำหรับนำไปใช้ในการกำหนดและปรับปรุงระเบียบวิธีการวิจัยของตนเองให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีความรัดกุมและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

5. ช่วยให้การตั้งสมมติฐานการวิจัยเป็นไปอย่างเหมาะสม โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสังเกตการณ์ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อกับหัวข้อปัญหาในอดีตมาสนับสนุน ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยเป็นไปอย่างถูกต้อง และเหมาะสมบนเหตุผลตามแนวคิด ทฤษฎีทางวิชาการ

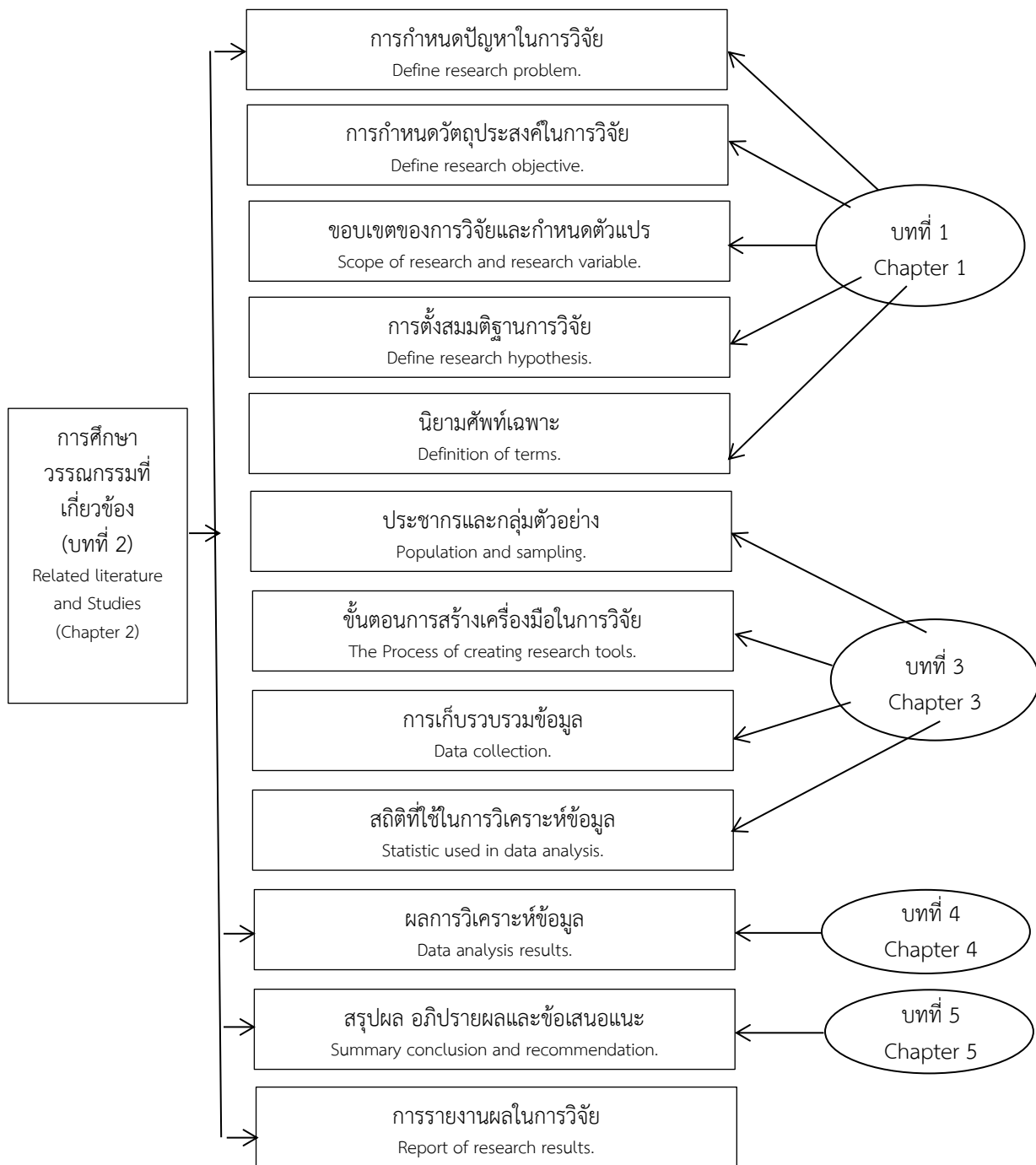
6. ช่วยให้ได้แนวทางใหม่สำหรับการทำวิจัยในโอกาสต่อไป การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้วิจัยมีแนวคิดหรือเกิดมุมมองให้การวิจัยที่กำลังจะทำนั้นเกิดมุมมองที่กว้างขวางและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีแง่มุมเนื้อหา สาระที่ต้องการสืบค้นหรือค้นคว้าหาความรู้ ความจริงแตกต่างออกไปจากกรอบแนวคิดในโอกาสต่อไป ซึ่งอาจจะเป็นข้อปัญหาที่มีความสำคัญมากและยังมีการวิจัยจากผู้วิจัยคนอื่นทำไว้จำนวนน้อยหรืออาจได้แนวทางในการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

กล่าวโดยสรุป การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมีความมุ่งหมาย คือเพื่อให้ได้ข้อสารสนเทศเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ความรู้ แนวคิดประเด็นปัญหาวิจัยและตัวแปรต่างๆ ทฤษฎี รูปแบบระเบียบวิธีวิจัย สมมติฐาน นิยามศัพท์เฉพาะ เครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้วิจัยวางแผน การดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและจะส่งผลให้ผลงานวิจัยมีคุณภาพและน่าเชื่อถือต่อไปได้

นอกจากนี้ (นิรัช สุดสังข์, 2548, 36). ได้เสนอประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่ามิงานวิจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยของเรา ซึ่งมีผู้วิจัยไปแล้ว จะไม่ให้ทำวิจัยซ้ำซ้อนและทราบว่างานวิจัยอะไรที่ควรทำต่อไป

2. จะช่วยให้ทราบวิธีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบใด สุ่มตัวอย่างแบบใด มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอะไรบ้างที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยของเรา
 3. ทำให้ทราบแหล่งข้อมูลที่ไม่เคยทราบมาก่อนและนำมาใช้ในการวิจัยได้
 4. ทำให้เกิดความคิดเกิดวิธีการใหม่ๆ ในการวิจัย
 5. เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานการวิจัย
 6. ทราบถึงบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญการวิจัยในสาขานั้น ๆ ทำให้สามารถค้นหาผลงานวิจัยหรือสอบถาม สัมภาษณ์และขอความช่วยเหลือจากท่านเหล่านั้นได้
 7. ช่วยประเมินว่างานของเรา สิ่งที่เราคิดว่าได้พยายามแล้วนั้นมีมากจริง ๆ หรือเมื่อเทียบกับงานวิจัยของคนอื่น ๆ
 8. ช่วยในการอภิปรายผลการวิจัยว่า สอดคล้อง สนับสนุนผลงานวิจัยก่อนๆหรือไม่ หากผลการค้นพบใหม่ตรงกันก็จะอธิบายได้ว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้นหรือเสนอแนะว่าควรศึกษาอย่างไร เพื่อแก้ไขข้อค้นพบที่ไม่ตรงกันนี้
 9. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับขอบเขตของสิ่งที่ศึกษา ทำให้มองปัญหาการวิจัยกระจ่างชัดเจน ทำให้ปัญหาการวิจัยรัดกุมเพราะมีงานวิจัยหลายเรื่องที่สัมพันธ์ เพราะปัญหาการวิจัยไม่ชัดเจน
- จากการศึกษาประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยของผู้วิจัยในทุกขั้นตอน การวิจัยตั้งแต่การกำหนดปัญหา การกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ขอบเขตการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐานการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ การออกแบบการวิจัย การออกแบบการทดลอง การดำเนินการวิจัย ประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นภาพประกอบดังต่อไปนี้

ภาพ แสดงประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์ในการเลือกรวณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ภัทตรา นิคมานนท์, 2554, 43-44).

ได้แนะนำการพิจารณาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแยกตามประเภทออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1. ประเภทเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา วารสาร มีหลักเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1.1 พิจารณาหัวข้อหรือหัวข้อย่อยของเอกสารนั้นว่าเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ทำการวิจัยมากน้อยเพียงใด ใกล้เคียงกับเรื่องที่เราศึกษาหรือไม่

1.2 อายุของเอกสารนั้นไม่นานมากเกินไป โดยพิจารณาจากปีที่พิมพ์ หากอายุหนังสือนานเกินไปอาจทำให้ความรู้หรือข้อค้นพบนั้นล้าสมัยได้

1.3 พิจารณาประสบการณ์ คุณวุฒิของผู้เขียนตำราหรือบทความว่าเป็นที่น่าเชื่อถือเพียงไร โดยทั่วไปพิจารณาจากคุณวุฒิทางการศึกษาจากระดับปริญญา โดยเอกสารตำราจะนิยมเขียนคุณวุฒิทางการศึกษาไว้ใต้ชื่อผู้เขียนหรือผู้แต่งหรืออาจจะพิจารณาจากผลงานทางวิชาการ เช่น ผศ. ดร., รศ. ดร., ศ.ดร. เป็นต้น หรือหนังสือบางเล่มมีประวัติและผลงานของผู้เขียน ทำให้พิจารณาประสบการณ์ความรู้ ความสามารถของผู้เขียนได้ง่ายและสะดวกขึ้น

1.4 เอกสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือหรือไม่ เช่น สถานที่พิมพ์ การจัดพิมพ์ รูปเล่ม เป็นต้น

2. ประเภทผลงานวิจัย มีหลักเกณฑ์พิจารณาดังนี้

2.1 พิจารณาว่าชื่อเรื่องงานวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัยมากหรือน้อยเพียงไร

2.2 เป็นผลงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ที่สถาบันหรือมหาวิทยาลัยที่น่าเชื่อถือ

2.3 อายุของงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ที่ไม่นานมากเกินไปปกติงานวิจัยมีอายุการใช้งานวิจัยไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะสถานการณ์เปลี่ยนให้ผลการวิจัยล้าสมัยหรือเปลี่ยนแปลงลงไป

2.4 งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยถูกต้องหรือไม่อาจพิจารณาถึงปัญหาการวิจัยชัดเจนเพียงไร มีความเชื่อมโยง สอดคล้องระหว่างปัญหาการวิจัย แนวคิด วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยมีความสอดคล้องกันหรือไม่เพียงไร

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปในการพิจารณาคัดเลือกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หนังสือ ตำรา มีสิ่งที่ควรพิจารณา ดังนี้

1.1 สำนักพิมพ์ หนังสือ ตำราที่พิมพ์แต่ละสำนักๆ มีมาตรฐานต่างกัน บางสำนักพิมพ์มีคณะกรรมการวิชาการตรวจสอบคุณภาพก่อนการจัดพิมพ์ หลังพิมพ์เสร็จ บางสำนักพิมพ์มีหน้าที่พิมพ์อย่างเดียว ส่วนการตรวจสอบความถูกต้องเป็นหน้าที่ของผู้เขียนคนเดียว จึงมีความผิดพลาดหลายประการ จึงทำให้ผู้ใช้วรรณกรรมไม่เข้าใจเนื้อหาเกิดความผิดพลาดในการนำมากล่าวอ้างได้

1.2 ผู้เขียนปัจจุบัน หนังสือตำราที่มีผู้เขียนเป็นจำนวนมาก การนำวรรณกรรมมาใช้จะต้องพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถของผู้เขียน คุณวุฒิการศึกษา สถานศึกษาที่สำเร็จ ความเชี่ยวชาญ ผลงานประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่ประกอบกับเรื่องที่เขียน

1.3 ความเป็นปัจจุบัน เนื้อหาทางวิชาการจะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาแก้ไขเนื้อหาข้อมูลตามข้อคิดเห็น ข้อค้นพบของนักวิชาการด้านนั้น ๆ อยู่เสมอ การพิจารณาคัดเลือกควรเป็นปัจจุบันที่ตีพิมพ์ล่าสุด

2. วิทยานิพนธ์หรืองานวิจัย ผู้วิจัยควรพิจารณาคัดเลือกโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.1 หัวข้อเรื่องวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยหรือประเด็นปัญหาวิจัยของผู้วิจัยที่กำลังศึกษา โดยพิจารณาจากคำหรือข้อความที่ใช้ตั้งชื่อหัวข้อวิจัยที่มีคำหรือข้อความเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน

2.2 หน่วยงาน สถาบันหรือสถานศึกษางานวิจัย ควรพิจารณาถึงหน่วยงานที่เชื่อถือได้ ถ้าเป็นวิทยานิพนธ์ควรพิจารณาถึงสถานศึกษา ทั้งนี้ในปัจจุบันการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีการจัดทุกสถานศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มีแนวทางเป้าหมายปัญหาที่แตกต่างกัน การกำกับดูแลแตกต่างกัน เพราะบางสถานศึกษายังขาดคุณภาพจึงต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ ดังกล่าวด้วย

2.3 ความเป็นปัจจุบันของงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ โดยพิจารณาจากปีที่ทำวิจัยสำเร็จ หรือปีการศึกษาที่ทำวิทยานิพนธ์หรืองานวิจัยสำเร็จนานหลายปี อาจทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ จึงควรเลือกที่เป็นปัจจุบัน เนื้อหาสาระจะได้ถูกต้องและแม่นยำกว่า

การจดบันทึกข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ได้ศึกษาวรรณกรรมเพื่อป้องกันการลืมเพราะมีข้อมูลมาก การจดบันทึกไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แต่ควรจดบันทึกสิ่งต่อไปนี้

1. เนื้อหาข้อมูล สิ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษาวรรณกรรมตั้งแต่ต้น เช่น ทฤษฎี เนื้อหาสาระแนวคิด ข้อสรุป ข้อมูล ข้อค้นพบ วิธีการ เป็นต้น

2. ข้อมูลอ้างอิง เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาจะนำไปกล่าวอ้างอิงในงานวิจัยของตนเอง ซึ่งข้อมูลอ้างอิงจะประกอบด้วย

- 2.1 ชื่อ สกุลของผู้เขียน ผู้แต่ง ผู้แปล
- 2.2 สำนักพิมพ์
- 2.3 ปีที่พิมพ์
- 2.4 หน่วยงาน
- 2.5 ครั้งที่พิมพ์
- 2.6 จังหวัดที่พิมพ์ (สถานที่พิมพ์)
- 2.7 ชื่อเอกสาร ตำราหรืองานวิจัย

การนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องนำเสนอเฉพาะวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเท่านั้น คำว่า "เกี่ยวข้อง" นั้นหมายความว่า ถ้าไม่เกี่ยวข้องไม่ควรอย่างยิ่งที่จะนำมาเสนอ อย่างไรก็ตามมีหลักการนำเสนอ ดังนี้

1. การนำเสนอผู้วิจัยจะต้องนำเสนอให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา

2. การนำเสนอเนื้อหาสาระในลักษณะของการสังเคราะห์ข้อความ โดยนำข้อมูลในเรื่องเดียวกันหรือสัมพันธ์กันมาเขียนไว้ด้วยกัน แล้วมีการสรุปชี้ประเด็นให้เห็นว่าสาระที่ได้สอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลซึ่งจะนำมาสู่แนวคิดในการวางแผน ปรับปรุงให้ดีขึ้นและควรชี้ให้เห็นว่างานวิจัยด้านใดยังไม่สมบูรณ์ โดยเขียนด้วยถ้อยคำหรือสำนวนของผู้วิจัยเองให้กลมกลืนกัน ไม่นำข้อความมาต่อกันไปเรื่อย ๆ โดยเพิ่มเฉพาะคำเชื่อมโยงเข้ามา. (พิชิต ฤทธิจรูญ, 2543, 72)

3. ใช้ภาษาวิชาการให้มีความถูกต้องและเรียบเรียงอย่างตรงไปตรงมาตามข้อมูลหรือเนื้อหาที่ค้นพบจากวรรณกรรมจริง ๆ

4. มีการกล่าวอ้างหรืออ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างถูกต้อง

5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่เรียบเรียงไว้แล้ว ผู้วิจัยควรมีการศึกษาเพิ่มเติม มีการปรับปรุงแก้ไข ตลอดทุกช่วงเวลาที่มีการทำวิจัย เพื่อให้วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมีความสมบูรณ์และถูกต้อง วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอาจมีการแก้ไขตลอดจนงานวิจัยเสร็จสิ้น

6. เมื่อมีการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเสร็จสิ้น ถูกต้องสมบูรณ์แล้วผู้วิจัยควรมีการกล่าวสรุปวรรณกรรมทั้งหมด เพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่าตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจมีที่มาอย่างไร และเชื่อมโยงกันอย่างไรระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

สรุป

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องถือว่ามีความสำคัญต่อการวิจัยมาก ทั้งนี้ เพราะจะทำให้ผู้วิจัยรู้ว่ หัวข้อวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังทำนั้น มีงานวิจัยที่มีใครทำอะไรไว้ หรือเอกสาร ตำราที่กล่าวถึงหัวข้อเนื้อหาหรือตัว

แปรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ผลการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะทำให้ผู้วิจัยนำสิ่งที่ศึกษานั้นมาประยุกต์หรือปรับปรุงเข้ากับงานวิจัยของตนเอง ทำให้งานวิจัยของตนเองมีความเหมาะสมได้เช่น การกำหนดขอบเขตการวิจัย การกำหนดสมมติฐาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุป การอภิปรายผล เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในทุกขั้นตอนของการวิจัย เช่น การกำหนดปัญหาการวิจัย การกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ขอบเขตการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐานการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ การออกแบบ การทดสอบ การดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและการอภิปรายผล ตลอดจนรายงานการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

นิรัช สุตสังข์. (2548). *การวิจัยออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พิชิต ฤทธิจรูญ. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ภัทตรา นิคมานนท์. (2554). *การวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

องอาจ นัยภรณ์. (2548). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ:

ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก
The Role of the State in Creating Bilateral Occupation to Labor Market,
Plastic Industry

ปติตตา ศรีกาญจน์

Patitta Sornkarn

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาในอุตสาหกรรมไทย 2) ศึกษาบทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคี ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคบทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก 4) เสนอแนวทางบทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย (1) กลุ่มภาครัฐในการกำหนดนโยบาย (2) กลุ่มภาครัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ (3) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ผลการศึกษา พบว่า 1) พัฒนาการบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมไทย ได้เป็น 4 ยุค ยุคที่ 1 เริ่มดำเนินการสร้างระบบการศึกษา 2527-2539 (ผลิตกำลังคนในตลาดแรงงานอุตสาหกรรม) ยุคที่ 2 ปฏิรูปการศึกษา ปรับปรุงการเรียนการสอนในระบบอาชีวศึกษา ยุคที่ 3 ปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) มุ่งเน้นให้คนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และ ยุคที่ 4 การสร้างอาชีพศึกษาสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ให้อาชีพมีความเป็นสากลและร่วมมือกับต่างประเทศมากขึ้น 2) บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพทวิภาคีในตลาดอุตสาหกรรมพลาสติก ประกอบด้วย 1. บทบาทรัฐในการกำหนดนโยบายสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคี และ 2. บทบาทรัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ 3) ปัญหาและอุปสรรคบทบาทรัฐในการดำเนินนโยบาย เกิดจากความไม่เพียงพอบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน และ 4) ข้อเสนอ คือ รัฐควรให้อำนาจสถาบันการศึกษากำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน รัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกนั้น และส่งเสริมงานวิจัยในการพัฒนาฝีมือแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคี

คำสำคัญ: บทบาทรัฐ, แรงงาน, อุตสาหกรรมพลาสติก

Abstract

This Research aims to: 1) Study the development of the state role in creating vocational labor in the Thai industry. 2) Study the state role in creating bilateral occupations to the labor market, plastic industry. 3) Study the problems and obstacles of the state role in creating bilateral occupations to the labor market, plastic industry. 4) To propose the role of the state in creating bilateral occupations to the labor market, plastic industry. By Qualitative Research Methods, using in-depth interviews with key informants 3 groups, including (1) government sector in policy formulation (2) government sectors in implementing policies and (3) stakeholders in implementing policies,

Results of study are as follows. 1) Developing the state role in creating labor to the Thai industrial labor market into 4 eras, the 1st generation, starting the creation of the educational system 1984-1996 (Produce manpower to the labor market) 2nd Generation Education reform to Improving teaching and learning management in the vocational education system 3rd generation of education reform in the second decade (2009-2018), that focuses on quality Thai people to learn throughout life and 4th Generation

Vocational education is consistent with the national strategy for 20 years (2017-2036). Vocational education is international and has more cooperation with foreign countries. 2. The state role in creating bilateral occupations to the labor market, plastic industry Plastic consists of 1) State roles in formulating policies for creating bilateral vocational labor. And 2) the role of the state in implementing the policy to achieve success with relevant factors, (3) Problems and obstacles in the role of government in the implementation of policies Caused by inadequate personnel in teaching and learning management (4) Proposals the state should empower the educational institution to determine the structure of the curriculum resulting from the real needs of the community. Or establishments in the community Only the state is responsible for the administration. And the state should promote research in developing bilateral vocational skills.

Keywords: The Role of the State, Labor, Plastic Industry

Received: 2019-06-02

Revised: 2019-01-05

Accepted: 2020-03-22

บทนำ

ปัญหาแรงงานไทยกำลังจะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่รอวันแก้ไขเท่าที่ผ่านมา มีการหยิบยกประเด็นปัญหาแรงงานมาถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายในเบื้องต้นผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานออกเป็น 2 ประเด็นปัญหา นั่นก็คือ ประเด็นแรก การขาดแคลนแรงงานระดับล่างหรือแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งเป็นการขาดแคลนแรงงานในเชิงปริมาณ กล่าวคือตลาดแรงงานมีความต้องการใช้แรงงานมากกว่าจำนวนแรงงานที่มีอยู่หรือมีอุปสงค์มากกว่าอุปทาน โดยแรงงานไร้ฝีมือส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้หรือการศึกษาแต่สามารถทำงานได้หากได้รับการสอนงานเพียงเล็กน้อย ประเด็นที่สอง การขาดแคลนแรงงานฝีมือถือว่าการขาดแคลนแรงงานเชิงคุณภาพเกิดขึ้นในกลุ่มแรงงานระดับสูงหรือแรงงานที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการกำลังคนและการผลิตกำลังคนของประเทศ กล่าวคือในหนึ่งปีมีนักศึกษาจบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวช. และปวส.) และระดับปริญญาตรี เป็นจำนวนมาก เนื่องจากนโยบาย ขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของรัฐ ด้วยการเพิ่มปริมาณมหาวิทยาลัยทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด แต่มีผู้สำเร็จการศึกษาได้งานทำเพียง 2 ใน 3 เท่านั้น และ 1 ใน 3 อยู่ในภาวะตกงาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์พฤติกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ วารสารศาสตร์และบริหารธุรกิจมีอุปทาน ล้นตลาด แต่ในหลายสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์บางสาขากลับขาดแคลนกำลังคนอยู่มาก นอกจากนี้ยังพบว่า การขาดแคลนแรงงานฝีมือยังเกิดจากขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ขาดความเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ หรือขาดความสามารถเชิงเทคนิคทำให้ถูกปฏิเสธจากตลาดแรงงาน และสภาพปัญหาการเรียนไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ตลาดต้องการเพราะส่วนหนึ่งเลือกที่จะเข้าเรียนตามเพื่อน ตามกระแสหรือตามความต้องการของตนโดยขาดการไตร่ตรองเกี่ยวกับตลาดงานในอนาคต อีกทั้งสภาพการแข่งขันในธุรกิจอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือความต้องการของตลาดงานอาจจะเปลี่ยนไปตามสภาพการที่เปลี่ยนแปลงทำให้ไม่มีตำแหน่งงานรองรับเมื่อสำเร็จการศึกษา การขาดคุณสมบัติที่ผู้ประกอบการคาดหวัง และการเลือกเรียนในสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าสู่ตลาดงานได้ ก่อให้เกิดสภาวะการว่างงานในที่สุด (ปาริฉัตร จันโทธิ, 2555 หน้า 30-33)

ดังนั้นกระบวนการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในระดับต้นน้ำจึงมุ่งไปที่การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ผู้เรียนสามารถทำงานจริงในสถานประกอบการ ได้เรียนรู้จากครูฝึก ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานจริง มีความ

เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสูง และได้ใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยที่ใช้งานจริงในอุตสาหกรรม ในระดับกลางน้ำ ผู้ประกอบการสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนในระยะยาว ด้วยการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ สามารถปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสามารถสร้างความผูกพันระหว่างนายจ้าง กับลูกจ้าง สร้างความภักดีต่อองค์กร ถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์กร อันเป็นหัวใจสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพ ลดอัตรา การลาออก และยังเป็นส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรในการทำงานร่วมกันกับสังคม อีกทั้งการทำงานใกล้ชิดกับสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ในระดับปลายน้ำ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตในภาพรวม พบว่า การศึกษาทวิภาคีจะเป็นกุญแจดอกที่สำคัญในการยกระดับฝีมือแรงงานสืบเนื่องจากนักเรียนนักศึกษาจะได้ความรู้เชิงทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติ และยังเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือและแรงงานฝีมือเนื่องจากผู้ประกอบการสามารถวางแผนแรงงานในระยะยาวและผลิตแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตน

ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ไม่เพียงจะช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาแรงงานในเชิงปริมาณ แต่ครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาเชิงคุณภาพ เพราะปัจจุบันการแข่งขันในภาคธุรกิจไม่ได้วัดกันที่ราคา แต่ต้องเน้นที่คุณภาพด้วย ประเทศไทยจึงต้องพัฒนาตนเองจากการเป็นฐานการผลิตต้นทุนต่ำไปเป็นฐานการผลิตที่มุ่งเน้นคุณภาพ โดยต้องมีการพัฒนาคนควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งปัญหาแรงงานจะถูกแก้ไขได้หรือไม่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เมื่อสถานประกอบการเอกชนร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและภาครัฐ ในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีจะก่อให้เกิด ประโยชน์กับทุกฝ่าย ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเองจึงมีความสนใจเรื่อง “บทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคีสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติกไทย” เพราะอย่างน้อยจะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาฝีมือแรงงานทั้งในระดับล่าง และระดับบน รวมทั้งการผลิตฝีมือแรงงานทั้งในและนอกระบบให้มีมาตรฐานสู่ระบบสากลในอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาในอุตสาหกรรมไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคี สู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคบทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคีสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก
4. เพื่อเสนอแนวทางบทบาทรัฐในการสร้างอาชีพทวิภาคีสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ แนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลจะต้องกระทำโดยรัฐเท่านั้น ซึ่งเป็นตัวกระทำหลัก โดยความสำคัญหลักของข้อความข้างต้นซึ่งได้เน้นย้ำถึงความชัดเจนเฉพาะเจาะจง ระดับความซับซ้อนของปัญหา ความครอบคลุม ความกว้างขวาง ความชัดเจนเฉพาะเจาะจงในนโยบายระดับล่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลว่า เป็นกระทำโดยรัฐเท่านั้น ซึ่งความต้องการในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือป้องกันปัญหา โดยกิจกรรมของรัฐบาลจำเป็นต้องมีความชัดเจนเฉพาะเจาะจง ระดับความซับซ้อนของ ปัญหา ความครอบคลุม ความกว้างขวาง ความชัดเจนเฉพาะเจาะจงในนโยบายระดับล่าง

กรอบการวิจัยนโยบายสาธารณะ มีด้วยกันหลายวิธี โดยผู้วิจัยจะเน้นเฉพาะกรอบการวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติเท่านั้น ซึ่ง จุมพล นิธิพานิช (2554, หน้า 12-14) อธิบายถึง ขอบข่ายการวิจัยการนำนโยบายไปสู่

ปฏิบัติ ว่าเป็นวิธีแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย โครงการ/แผน ไว้ 3 ขั้นตอนใหญ่ว่า (1) การวิเคราะห์ การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกรณีที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นกรณีที่มีการวิเคราะห์ถึงโครงสร้าง และปัจจัย อื่น ๆ ของนโยบาย แผนงาน และโครงการที่จะนำไปสู่ปฏิบัติ (2) การประเมินระหว่างการนำนโยบายไปสู่การ ปฏิบัติ เป็นเรื่องของการประเมินและตรวจสอบผลในระหว่างการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งที่นิยมปฏิบัติกัน ก็คือระยะเวลาที่อยู่กึ่งกลางของนโยบาย โครงการ/แผนงาน และ (3) การประเมินผลการนำนโยบายไปสู่ปฏิบัติ ก็ คือการประเมินนโยบาย โครงการ/แผนงาน ที่ได้ปฏิบัติเสร็จแล้ว

แนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ตลาดแรงงาน (Labor Economics) คือ แหล่งที่นายจ้างและคนงานจะพบ กันได้เพื่อจะได้ ตกลงทำสัญญาเขาทำงานโดยนายจ้างได้รับบริการจากคนงาน และคนงานได้รับค่าจ้างเป็นผล ตอบ แทนจากการขายแรงงาน ถ้ามองในแง่วิชาการตลาดแรงงาน ก็คือ แหล่งที่ก่อให้เกิดอุปสงค์และ อุปทานของ แรงงานนั่นเอง ซึ่งทางด้านอุปสงค์ของแรงงานคือ ฝ่ายนายจ้างผู้ต้องการจ้างแรงงาน และ ทางด้านอุปทานของ แรงงานก็คือฝ่ายลูกจ้างหรือคนงานที่ต้องการเสนอขายแรงงานหรือหางานทำ ดังนั้น แหล่งที่เป็นตลาดแรงงาน ได้แก่ สำนักงานจัดหางาน แหล่งที่มีคนว่างงาน และแหล่งที่มีงานว่าง เช่น โรงงาน บริษัทต่าง ๆ เป็นต้นลักษณะ ของตลาดแรงงาน แตกต่างจากตลาดสินค้าและ บริการอื่น ๆ คือ 1) ปัจจัยอื่น ๆ ที่กำหนดเรื่องการทำงาน แรงงานไม่ใช่จะตกลงแลกเปลี่ยนซื้อขายแรงงานด้วย ราคา (ค่าจ้าง) สูงอย่างเดียวเหมือนกับตลาดสินค้าและ บริการ เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตจิตใจ แรงงานเมื่อบางคนชอบทำงานใกล้บ้าน สะดวกสบายถึงแม้ว่าจะได้รับ ค่าจ้างต่ำก็ตาม แต่บางคน อาจจะเสนอขายได้ค่าจ้างสูง ดังนั้นค่าจ้างในแรงงานอย่างเดียวกันจึงอาจมีได้หลาย ระดับ 2) อัตราค่าจ้างในตลาดแรงงานไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยเหมือนราคาสินค้าโดยทั่วไป กล่าวคือ อัตราค่าจ้าง แรงงานที่ไม่มีสหภาพแรงงาน นายจ้างมักจะกำหนดอัตราค่าจ้างไว้แน่นอนคงที่เพราะ ถ้าอัตราค่าจ้างเปลี่ยนแปลง เร็วเกินไปยอมไม่เป็นผลดีแก่นายจ้างในด้านต้นทุนการผลิตและลูกจ้างจะรู้สึกว่ ภาวะการณ์ทำงานของเขาไม่มี เสถียรภาพ ทำให้เกิดปัญหาแรงงานย้ายเขาออกจากงาน (problem of labor turnover) 3) การเคลื่อนย้าย แรงงาน (lack of mobility) เนื่องจากอัตราค่าจ้างแรงงานในตลาด แรงงานมีหลายระดับไม่แน่นอนตายตัวเหมือน ราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ แรงงานที่มีความรู้ ความสามารถอย่างเดียวกัน นายจ้างต่างคนอาจให้ค่าจ้างต่างกัน ได้และถึงแม้ว่านายจ้างผู้ ซึ่งให้ค่าจ้าง แก่ลูกจ้างสูงนั้น ก็ไม่อาจทำให้ลูกจ้างรายอื่นเคลื่อนย้ายไปทำงานกับ นายจ้างคนนั้นเสมอไป เพราะ ลักษณะของงานอาจไม่มั่นคง หรือไม่มีตำแหน่งงานว่างพอ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ตลาดแรงงานเป็นตลาดที่มีความสมบูรณ์น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดชนิด อื่น ๆ ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตลาดแรงงานมักปรับตัวได้ช้ากว่าตลาดอื่น ๆ เช่น เมื่อค่าจ้างสูงขึ้นการเสนอขายแรงงานอาจ ไม่เพิ่มขึ้นทันทีและในบางครั้งอาจลดลง เพราะแรงงานอาจ พอใจพักผ่อนเพิ่มขึ้นได้ซึ่งผิดกับตลาดสินค้าและ บริการถ้าระดับราคาสินค้าสูงขึ้นในขณะที่ค่าใช้จ่าย ในการผลิตไม่เปลี่ยนแปลงจำนวนสินค้าที่เสนอขายก็จะ เพิ่มขึ้นค่อนข้างแน่นอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กล้า ทองขาว (2534 : 349-354) ทำการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา นโยบายรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติแสวงหาปัจจัย และชุดปัจจัยที่มีอิทธิพล สามารถอธิบายความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ วิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบ ตัดขวางอย่างง่าย หน่วยการวิเคราะห์คือ บุคคลที่ร่วมโครงการรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติที่ปฏิบัติงาน ในพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบลและจังหวัด มีกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มคือ ผู้บริหาร โครงการผู้ประสานงาน อาสาสมัคร และผู้ผ่านโครงการ จำนวนรวม 457 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และ แบบทดสอบตัวแปรตามที่ทำการศึกษาได้แก่ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติตัวแปรอิสระมี 5 ตัว

แปรคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ของนโยบาย การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ การสนับสนุนจากส่วนกลางและท้องถิ่น และมาตรการควบคุม ประเมินผล และการกระตุ้นส่งเสริม ผลการวิจัย พบว่า 1) ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 2) ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุดและรองลงมาได้แก่ การสนับสนุนจากส่วนกลางและ ท้องถิ่น การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ มาตรการ ควบคุม ประเมินผล และการกระตุ้นส่งเสริม และเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) โดย รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว ได้ทำ การวิจัย เรื่อง “ยุทธศาสตร์การนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติ” มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อวิเคราะห์และพัฒนา ตัวแบบความสำเร็จ 19 ของการนำแผนสู่การปฏิบัติ และเพื่อเสนอแนะยุทธศาสตร์การนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรมแห่งชาติสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติ การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรม และความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักปฏิบัติการวิชาชีพการจัดทำแผนนักปฏิบัติการนำแผนสู่การปฏิบัติ ประชาชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาคมและผู้แทนองค์กรเอกชนที่สนใจการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์หรือแผน กลยุทธ์การนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติมีดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจร่วมกันด้วยความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดกรอบภารกิจและการมอบหมายงาน แก่องค์กรในเครือข่ายโครงสร้างในการบริหารแผนชัดเจน 3) การสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรที่นำแผนสู่การปฏิบัติให้มีสมรรถนะเข้มแข็ง 4) การมีระบบการกำกับตรวจสอบ และประเมินผลเป็นกลไกส่วนหนึ่งขององค์กร 5) การเสริมแรงแบบสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนและผูกพันโดยส่วนกลางและท้องถิ่น 7) การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการที่เป็นองค์รวม ในส่วนภูมิภาคเขตพื้นที่การศึกษาและท้องถิ่น

สกนธ์ ชุมทัพ (2548, หน้า 75-83) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การนำนโยบายดำเนินการ การศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์ในการนำนโยบายดำเนินการศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2) เปรียบเทียบกลยุทธ์ ในการนำนโยบายดำเนินการศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามความคิดเห็นของ กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง 3) เปรียบเทียบกลยุทธ์ในการนำนโยบายดำเนินการศึกษาสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติตามนโยบายในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และ 4) ศึกษาข้อเสนอแนะกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการนำนโยบายดำเนินการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานในฐานะผู้กำหนดนโยบาย ผู้ส่งผ่านนโยบาย ผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่รับบริการจำนวน 354 คน ได้มา โดย การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การนำนโยบายดำเนินการศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์ในการนำนโยบายดำเนินการศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์ในการนำนโยบายดำเนินการศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามี การนำไปปฏิบัติในระดับไม่แตกต่างกัน 3) กลยุทธ์ในการนำนโยบาย ดำเนินการศึกษาสู่การปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติตามนโยบายในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ข้อเสนอแนะกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการนำนโยบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ ด้านการประชุม อบรม และสัมมนา กลยุทธ์ด้านการตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงาน และกลยุทธ์ด้านการให้รางวัลและสวัสดิการตอบแทน ตามลำดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling)

ขั้นตอนที่ 1 เลือกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกด้วยเหตุผล

(1) เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในการสร้างฝีมือแรงงานสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมพลาสติก ที่ผู้วิจัยทำการสำรวจสัดส่วนการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงาน ผลการสำรวจส่วนใหญ่มาจากสถาบันเทคโนโลยีช่างกลปทุมวัน

(2) เป็นสถาบันที่ใช้กระบวนการผลิตแรงงานแบบเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งบริษัทที่มีศักยภาพทั้งในและต่างประเทศ

(3) การเข้าถึงข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการเชิงลึกได้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 เลือกหน่วยงานตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีไปปฏิบัติ คือ “สถาบันเทคโนโลยีช่างกลปทุมวัน” มีการจัดหลักสูตรที่จับมือกระทรวงแรงงาน บริษัทไทยซัมมิท และสถาบันการศึกษา MOU พัฒนาช่างด้านยานยนต์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึก ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จะอาศัยความเชื่อมโยงของแนวคิด และทฤษฎีที่มีความสอดคล้อง กับการนำนโยบายการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก โดยจะทำการรวบรวม และวิเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในหน่วยงานสถานศึกษากับสถานประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดแรงงาน แนวคิดความต้องการแรงงาน เป็นต้น เพื่อสังเคราะห์เป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก

การสร้างแบบสัมภาษณ์ นำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย โดยการนำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์มาแยกองค์ประกอบ เพื่อสร้างเป็นโครงสร้างคำถามให้ครอบคลุมกับประเด็นคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ใช้ข้อมูลจากคณะรัฐมนตรี พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และระเบียบ คำสั่ง เอกสาร หนังสือ งานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายดำเนินการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก จะทำการรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2560 – มีนาคม 2562 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีในตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มภาครัฐในการกำหนดนโยบาย (2) กลุ่มภาครัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ (3) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ทั้งสิ้น 13 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562

พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้กรณีศึกษา สถาบันเทคโนโลยีช่างกลปทุมวัน สังกัดกรมอาชีวศึกษา

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพทวิภาคี สู่ตลาดอุตสาหกรรม

กล่าวโดยสรุปว่าพัฒนาการระบบการเรียนรู้อาชีวศึกษาที่มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องมีพัฒนาการในแต่ละช่วงที่ผ่านมาที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาที่ถือเป็นฐานกำลังสำคัญในการผลิตแรงงานสู่ตลาดอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และธุรกิจบริการ ตั้งแต่เริ่มสมัยสุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี สู่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และนำมาสู่ยุคแห่งการพัฒนาตามระบบทุนนิยมที่รับโครงสร้างการพัฒนาจากชาติตะวันตก นำมาสู่กรอบแนวความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 2-3 ที่มีการขยายฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลิตแรงงานสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรม จนนำมาสู่การสร้างระบบอาชีวศึกษาที่มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อต้องการผลิตแรงงานให้สนองตอบตลาดแรงงานเพื่อป้องกันการว่างงานของแรงงาน อาชีวศึกษาถูกละเลยมาเกือบจะ 10 ปี จนนำมาสู่ยุครัฐบาลปัจจุบัน (รัฐชาติปัตย์) นำมาสู่การสร้างกรอบในการพัฒนาประเทศผ่าน “กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20” ที่ต้องการก้าวผ่านไทยแลนด์ 3.0 ที่ประเทศไทยต้องการก้าวผ่านกับดักแห่งรายได้ปานกลาง การลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคม สู่การพัฒนาที่ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ด้วยใช้แรงงานอาชีวศึกษาเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนไม่ทิ้งคนใดคนหนึ่งไว้ข้างหลัง สู่ ไทยแลนด์ 4.0 “อย่างยั่งยืนด้วยระบบความแข็งแกร่งเศรษฐกิจฐานราก ผู้วิจัยสรุปพัฒนาการที่เปลี่ยนผ่านระบบการศึกษาอาชีวศึกษาที่ใช้เหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงที่นำมาสู่สิ่งที่ดีที่สุดได้เป็น 4 ยุค คือ ยุคที่ 1 เริ่มดำเนินการสร้างระบบการศึกษา 2527-2539 (ผลิตกำลังคนสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรม) ยุคที่ 2 การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542-2551) ประสบปัญหาต้องมีการปรับปรุง โดยเฉพาะด้านคุณภาพของผู้เรียน ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ยุคที่ 3 การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) หรือที่เรียกว่า “การปฏิรูปการศึกษารอบสอง” ที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และ ยุคที่ 4 การสร้างอาชีวศึกษาสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

2. บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพทวิภาคีสู่ตลาดอุตสาหกรรมพลาสติก

บทบาทรัฐในการกำหนดนโยบาย สรุปผลการศึกษาในประเด็นดังกล่าวที่กล่าวถึงบทบาทรัฐมีการกำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบอาชีวศึกษาในรูปแบบใหม่ที่ต้องการสร้างศักยภาพของแรงงานอาชีวศึกษาที่รัฐต้องการให้แรงงานอาชีวศึกษาเป็นฐานกำลังหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในเรื่องความมั่นคงในด้านการแข่งขัน การโครงการขับเคลื่อนสิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมอาชีวศึกษาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการนำนักศึกษาที่คิดค้นสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรม มาเจรจาเพื่อจับคู่กับผู้ประกอบการและสถานประกอบการภาคเอกชน ณ จังหวัดชลบุรี เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน จ้างให้ผลิตสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการแต่ละสาขาอุตสาหกรรมแก่สถานประกอบการ ซึ่งทำให้นักเรียนนักศึกษาและสถาบันการศึกษามีรายได้ และขณะนี้เตรียมแนวทางที่จะขยายผลโครงการนี้ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย และประการสำคัญการให้ความสำคัญกับทุกสถาบันอย่างเท่าเทียม ควรที่จะสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสถาบันอาชีวศึกษาของ

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน เพราะทุกสถาบันมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะวิชาชีพ และมีงานทำเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่ควรสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น การส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาวิชาชีพและคณะทำงานสานพลังประชารัฐ E2 อย่างเข้มข้นโดยจะต้องยกระดับความร่วมมือในการจัดการศึกษาวิชาชีพกับภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนากำลังคนตอบโจทย์ความต้องการของสถานประกอบการและเป้าหมายอุตสาหกรรมใหม่ตามนโยบายรัฐบาล เช่นเดียวกับการร่วมดำเนินงานกับคณะทำงานสานพลังประชารัฐ ด้านการยกระดับคุณภาพวิชาชีพ (E2: Competitive Workforce) ซึ่งมีแนวทางการทำงาน 4 ด้าน ได้แก่ การปรับภาพลักษณ์ของผู้เรียนอาชีวศึกษา (Re-branding), การจัดทำฐานข้อมูลอาชีวศึกษา (Database of Demand and Supply), สถานศึกษาเป็นเลิศ (Excellent Model School) และการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ (Standards and Certification Center) พร้อม ๆ กับการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีโดยใช้พลังฝีมือชนในเชิงบวกมาช่วยสร้างการรับรู้ต่อสาธารณชน

บทบาทรัฐด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ บทบาทรัฐในประเด็นนี้จึงเป็นเรื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบอาชีวศึกษาวิชาชีพ ผ่านโครงการอาชีวศึกษาวิชาชีพประชารัฐ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องการแรงงานทั้งที่เป็นแรงงานฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือยังมีทักษะต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ประกอบการ ทั้งทักษะด้านภาษาต่างประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์และการคำนวณ ทักษะการสื่อสาร การบริหารจัดการ และความสามารถเฉพาะในวิชาชีพ และสอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์ที่ต้องการสถาบันอาชีวศึกษายกระดับการเรียนการสอน ที่รัฐคาดหวังให้ “บทบาทอาชีวศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ” ทั้งทางด้านเกษตร และอุตสาหกรรมกรรมเป้าหมาย S Curve และ New S Curve (ยกระดับการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) นวัตกรรม ทักษะขั้นสูง มีความคิดสร้างสรรค์ หนึ่ง ๆ ในหลายอุตสาหกรรม คือ “อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพ”

3. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทรัฐในการสร้างอาชีวศึกษาที่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาวิชาชีพคือการสร้างแรงงานในอุตสาหกรรมพลาสติกไทย จึงเกิดขึ้นจากสถาบันที่นำนโยบายไปปฏิบัติที่มีศักยภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน การกำหนดนโยบายที่เหมือนกันทั่วประเทศให้ดำเนินการในรูปแบบที่เป็นเอกภาพแบบองค์รวม จึงไม่สอดคล้องกับพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และไม่สนองตอบความต้องการของนักเรียนนักศึกษา และในการกำหนดนโยบายเป็นการกำหนดนโยบายที่สะท้อนจากข้างบนลงล่าง ที่ไม่ได้สะท้อนจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

4. เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาที่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมพลาสติกไทย

1) ด้านนโยบาย นโยบายที่รัฐกำหนดนั้นมีลักษณะเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขของเวลา การกำหนดนโยบายมิได้มีความใกล้ชิดปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ไม่ศึกษาความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบาย ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของนโยบายเป็นไปได้ยากยิ่ง ดังนั้นบทบาทรัฐในการกำหนดนโยบาย จึงเป็นเรื่องของการปรับเปลี่ยนบทบาทรัฐที่เกิดขึ้นโดยกระบวนการรวบอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและภาคภูมิภาคต้องนำนโยบายที่รัฐส่วนกลางสู่การปฏิบัติแต่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบทของสภาพพื้นที่นั้น ๆ แต่ในความเป็นจริงกลไกด้านการควบคุมเสมือนการให้อิสระในการจัดการศึกษาแต่แท้ที่จริงแล้วการนำไปปรับให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบใหญ่ ๆ ที่ภาครัฐส่วนกลางเป็นผู้ควบคุม ดังนั้นการใช้กลไกอำนาจรัฐผ่านกระบวนการควบคุมจะให้ภาพในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของสถาบันอาชีวศึกษาภายใต้โครงการ “สถาบันการศึกษา

อาชีวศึกษาต้นแบบ พลังประชารัฐ” จะต้องปราศจากการควบคุมจากภาครัฐ รัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในการบริหารแนวใหม่ที่มีหน้าที่เป็นเพียงอำนวยความสะดวกในการสนับสนุนประสานงานระหว่างหน่วยงานในองค์กรนำนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการสร้างแรงงานสู่ตลาดอุตสาหกรรมพลาสติกในอนาคต

2) การนำนโยบายไปปฏิบัติในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาวิภาคิ ขาดความต่อเนื่องของนโยบายที่ต้องการพัฒนาศักยภาพแรงงานอาชีวศึกษา แต่กระบวนการต้นน้ำในการสร้างแรงงานก็คือ “บุคลากรทางการศึกษา” ไม่ได้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญตามความต้องการตลาดแรงงานในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทำให้ยังมีช่องว่างในการปฏิบัติเกิดขึ้นอันเป็นอุปสรรคต่อ ผู้ปฏิบัติ ดังนั้นบทบาทรัฐในการกำกับดูแลจึงเป็นกระบวนการควบคุมโดยการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรทางการศึกษาโดยการสร้างวิถีทางแห่งความก้าวหน้าในสายวิชาชีพและไม่ต้องปิดกั้นบุคลากรที่ต้องการเข้ามาทำงานในระบบอาชีวศึกษาโดยการกำหนดคุณสมบัติที่ค่อนข้างจำกัด ดังนั้นบทบาทรัฐผ่านการใช้อำนาจในการควบคุม จึงน่าจะเป็นไปในรูปแบบกำหนดแบบกว้าง ๆ ในการปฏิรูประบบการจัดการเรียนการสอนในระบบอาชีวศึกษาที่บุคลากรในระบบอาชีวศึกษาไม่รู้ตัวถูกบังคับหรือควบคุมให้ทำการปฏิรูประบบการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพออกสู่ตลาดภาคอุตสาหกรรม แต่เป็นไปในรูปที่รัฐยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในสังคมเกี่ยวกับการจัดระบบการศึกษาในระบบอาชีวศึกษา และเป็นภารกิจที่ต้องการทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าใช้กลไกในการควบคุมให้เกิดการปฏิรูประบบการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในรูปแบบโครงการ “สถาบันอาชีวศึกษาต้นแบบ พลังประชารัฐ” ที่เป็นการแบ่งแยกโดยระบบประเมินสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาต้องผ่านเกณฑ์ที่รัฐกำหนดจึงสามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวและภาครัฐเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานกลางและสนับสนุนการสร้างแรงงานทุกรูปแบบ

3) ด้านผลประโยชน์และความต้องการของสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมพลาสติก ต้องการแรงงานที่มีศักยภาพที่ทักษะเฉพาะในการปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมพลาสติก ดังนั้นบทบาทรัฐในการกำหนดหลักสูตรอาชีวศึกษาวิภาคิ เป็นรูปแบบที่รัฐใช้กลไกในการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างศักยภาพให้กับระบบจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความสอดคล้องและตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมและในประเด็นนี้บทบาทรัฐในปัจจุบันทำการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้าง “สถาบันต้นแบบอาชีวศึกษา พลังประชารัฐ” ที่ดึงเอาสถาบันอาชีวศึกษาที่มีการจัดรูปแบบวิภาคิมาเข้าร่วมเพื่อทำหน้าที่แทนภาครัฐในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับสถาบันอาชีวศึกษาที่มีศักยภาพที่ปานกลางหรือต่ำ ให้ยกระดับให้เท่าเทียมกันในการนำนโยบายภาครัฐสู่การปฏิบัติในการสร้างแรงงานสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมที่กำลังขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพส่งผลให้การผลิตอุตสาหกรรมพลาสติกศักยภาพต่ำกว่าเป้าหมายและในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศคุณภาพสินค้าของไทยต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง ดังนั้นบทบาทรัฐผ่านกลไกการใช้อำนาจด้านการบริการในการสนับสนุนการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาวิภาคิจึงเป็นไปในรูปแบบที่ต้องยกระดับศักยภาพในการผลิตบุคลากรของอาชีวศึกษาให้มีความเท่าเทียมกันอย่างต่อเนื่อง

4) บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาวิภาคิสู่ตลาดอุตสาหกรรมพลาสติก ที่มีประสิทธิผลนั้นในบทบาทรัฐในการกำหนดนโยบายในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาวิภาคิ ควรมีความครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์โดยแท้จริงโดย ไม่มีอคติทางการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา นโยบายในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาวิภาคิ ที่กำหนดควรมาจากความต้องการของตลาดแรงงานควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจในลักษณะสื่อสารสองทาง (two way communication) เพื่อให้ได้มีการซักถาม ซึ่งจะส่งผลต่อนโยบายให้มีประสิทธิผลได้ ดังนั้นบทบาทรัฐด้านการผลักดันและส่งเสริมจึงเป็น

กระบวนการในการวางแผนเป็นไปในรูปของหน่วยงานภาครัฐหลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาร่วมประชุมวางแผนในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาแบบทวิภาคีที่ภาครัฐเห็นว่าถ้าให้บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาเพียงหน่วยงานเดียวจะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะในการพัฒนาที่ผ่านมาหน้าที่ในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาทวิภาคีเป็นบทบาทของภาครัฐฝ่ายเดียว แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงประกอบกับมีการเปิดตลาดแรงงานเสรีในระดับสากล จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องการทำงานในรูปแบบบูรณาการที่ให้หลาย ๆ หน่วยงานในภาคสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบข้อตกลง ดังนั้นในกระบวนการนี้จึงเป็นไปในรูปของการผลิตแรงงานอาชีวศึกษาแบบทวิภาคีที่ภาครัฐดึงภาคเอกชนมาร่วมในการสร้างแรงงานที่ปรับเปลี่ยนโรงงานเป็นโรงเรียน นักเรียนรู้ภาคทฤษฎีและวิชาการจากโรงเรียน และฝึกการปฏิบัติจริงจากภาคธุรกิจเอกชน เป็นการวางแผนเพื่อสู่เป้าหมายของนโยบายในการตอบโจทย์การสร้างแรงงานอาชีวศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศบนพื้นฐานมั่นคง มั่งคั่ง และสู่การยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการบทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอุตสาหกรรมไทย ได้เป็น 4 ยุค ยุคที่ 1 เริ่มดำเนินการสร้างระบบการศึกษา 2527-2539 (ผลิตกำลังคนอุตสาหกรรม) ยุคที่ 2 การปฏิรูปการศึกษา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในระบบอาชีวศึกษา ยุคที่ 3 การปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และ ยุคที่ 4 การสร้างอาชีวศึกษาสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ให้อาชีวศึกษาเป็นสากลและมีความร่วมมือกับต่างประเทศมากขึ้น 2) บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาที่อุตสาหกรรมพลาสติก ประกอบด้วย 1. บทบาทรัฐในการกำหนดนโยบายในการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาทวิภาคี และ 2. บทบาทรัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จโดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ปัญหาและอุปสรรคบทบาทรัฐในการดำเนินนโยบาย เกิดจากความไม่เพียงพอบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน และ 4) ข้อเสนอคือ รัฐควรให้อำนาจสถาบันการศึกษากำหนดโครงสร้างของหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน หรือสถานประกอบการในชุมชน เพียงแต่รัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกเท่านั้น และรัฐควรส่งเสริมงานวิจัยในการพัฒนาฝีมือแรงงานอาชีวศึกษาทวิภาคี

ข้อเสนอแนะ

1. บทบาทรัฐควรใช้กลไกแห่งอำนาจในการอำนวยความสะดวกในแทรกแซงประเด็นที่ภาคอาชีวศึกษาไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้เอง อาจจะเป็นไปในรูปการให้อำนาจของสถาบันในการจ้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะมาสอนในสถาบันโดยการสร้างแรงจูงใจให้มีความใกล้เคียงกับการจ้างงานในภาคเอกชนเพื่อเป็นการแก้ไขสภาพปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการจัดการเรียนการสอน
2. บทบาทรัฐควรผ่านศูนย์วิจัยในการสำรวจความต้องการแรงงานที่แท้จริงในตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรม และนำมาปฏิรูปปรับเปลี่ยนสู่การปฏิบัติในการสร้างหลักสูตรที่สนองตอบตลาดแรงงานไม่ใช้ผลิตแรงงานตามท้องถื่นในรูปแบบเดิม ๆ ที่ไม่ได้ผลิตบนพื้นฐานความเป็นจริงของความต้องการตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมในสังคมไทย
3. บทบาทรัฐผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างแรงงาน ผลิตแรงงาน ควรมีการทำงานเชิงบูรณาการที่ต่อเนื่องผ่านการกำหนดนโยบายหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม และรัฐจักต้องสนับสนุนงบประมาณตามความเป็นจริงในการดำเนินการสร้างแรงงานที่มีคุณภาพ ศักยภาพ เพียงพอในการปฏิบัติงาน

4. ด้านนโยบายของรัฐส่วนกลางขาดการต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการเปลี่ยนทีมบริหารหรือความไม่มั่นคงของการเมืองส่งผลมาสู่ความต่อเนื่องของนโยบายและกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ ดังนั้นในกระบวนการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาจำเป็นต้องการความต่อเนื่องเพราะต้นทุนในการสร้างแรงงานจะค่อนข้างสูงหากจะมีการปรับเปลี่ยนดังกล่าว

สรุป

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทรัฐในการสร้างแรงงานอาชีพศึกษาทวิภาคีสู่อุตสาหกรรมพลาสติก จึงเป็นเรื่องของรัฐที่ต้องการพัฒนาประเทศให้พ้นจากยุค ไทยแลนด์ 3.0 ที่มีรายได้ปานกลาง มีความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ 20 ปี พื้นฐานหลักในการพัฒนาคือคน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องคือการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่รัฐต้องการให้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาประเทศ และสถาบันอาชีวศึกษาทวิภาคีหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่รัฐต้องการขับเคลื่อนจากโรงเรียนสู่โรงงานผลิตแรงงานอาชีวศึกษาฝีมือทักษะสนองตอบสถานการณ์ ประกอบการ ดังนั้นในการศึกษาการสร้างแรงงานอาชีวศึกษาทวิภาคีจึงเป็นเรื่องที่รัฐจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องลงทุน ผ่านมาตรการความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2534). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษานโยบายธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุมพล หนิมพานิช. (2554). *การวิเคราะห์นโยบาย: ขอบข่าย แนวคิดทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปาริฉัตร จันโทธิ. (2555). การศึกษาระบบทวิภาคี ทางออกของปัญหาแรงงานไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 35(135), 30-33.
- สกนธ์ ชุมทัฬห. (2548). “กลยุทธ์การนำนโยบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.” วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทยเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีไทย The Political Characters of Thai Prime Ministers

สุชีรา สามกษัตริย์

Sucheera Samkasat

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

samkasat@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) และ 2) เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านดังกล่าว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเอกสาร ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มนายทหาร นักการเมือง เครือญาติ มิตรสหาย ผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ที่ใกล้ชิดหรือผู้เคยปฏิบัติงานร่วมกับนายกรัฐมนตรี และอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลเพื่อใช้วิเคราะห์ตัดสินระดับการปฏิบัติงานและความรู้สึกต่องานของนายกรัฐมนตรีจากปัจจัยภูมิหลัง การได้มาซึ่งตำแหน่ง ลักษณะเฉพาะตัวหรืออุปนิสัยใจคอ สีลาการปฏิบัติงานในหน้าที่ และความรู้สึกต่องานหรือความพึงพอใจต่องาน ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ (theory of character) ของ James David Barber ซึ่งจะใช้เป็นปัจจัยหลักในการอธิบายและพยากรณ์พฤติกรรมของนายกรัฐมนตรี โดยผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับงานวิจัยนี้มีจำนวน 12 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตามแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ Barber นายกรัฐมนตรีทั้งสองท่าน มีอัตลักษณ์ทางการเมืองในรูปแบบเดียวกัน คือ อัตลักษณ์แบบปรับตัว (adaptive) ลักษณะการทำงานจึงมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบระดับการปฏิบัติงานสูง (ทำงานหนัก) และมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานมาก เป็นลักษณะการบริหารงานที่มีความขยัน กระตือรือร้น และมีความสุขในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีทั้งสองมีลักษณะเฉพาะตัว คุณสมบัติของความเป็นผู้นำ และลักษณะการทำงานที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันที่ส่งผลต่อการมีอัตลักษณ์แบบปรับตัวตามสถานการณ์เหมือนกัน อาทิ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นนักแก้ไขปัญหา และมีทักษะในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ เป็นผลมาจากภูมิหลังด้านครอบครัว การศึกษา และอาชีพของนายกรัฐมนตรี และ 2) แม้ว่านายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านจะมีภูมิหลังด้านครอบครัว และการศึกษาบางประการที่เหมือนกันและส่งผลให้มีอัตลักษณ์แบบปรับตัวที่เหมือนกัน แต่ก็ยังมีปัจจัยภูมิหลังด้านครอบครัวและการศึกษาอีกบางประการที่ต่างกัน รวมถึงอาชีพ และการได้มาซึ่งตำแหน่งที่แตกต่างกันเหล่านี้ล้วนมีส่วนส่งผลทำให้นายกรัฐมนตรีทั้งสองมีลักษณะเฉพาะตัว และพฤติกรรมทางการเมืองการบริหารและทางการเมืองบางประการที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, นายกรัฐมนตรีทหาร, นายกรัฐมนตรีพลเรือน

Abstract

The aims of this article research were to 1) to study the political characters of a military prime minister (General Prayut Chan-o-cha) and the former civilian prime minister (Pol. Lt. Col. Dr. Thaksin Shinawatra). 2) compares the similarities and differences of the political characters of these two prime ministers. Using the method of qualitative research by conducting documentary research and in-depth interviews with 12 key informants who could give information related to the background, the method of entering into the position, the unique characteristics or habits, the work characteristic, and job satisfaction based on the theory of character of James David Barber to collect data for the analysis. The key informants are the persons in the groups of soldiers, politicians, relatives, friends, subordinates and the persons who acquainted with or had or have ever worked with the prime ministers.

Findings are as follows: 1) Based on the theory of character of James David Barber, both prime ministers exhibited similar political characters in the type of adaptive character. The work characteristic was in the relationship type of high performance level (hard work) and a high level of job satisfaction. Work management showed diligence, enthusiasm, and happiness while being in the position of prime minister. Both prime ministers had similar unique characteristics, leadership qualifications, and work characteristics resulting in having similar adaptive characters. They had vision, as well as problem solving and systematic management skills. These characteristics are the effects of their family backgrounds, education, and occupation. Both prime ministers have some similar family backgrounds and education so they have similar adaptive characters. 2) differences in certain factors of their family backgrounds and education as well as occupation and their method of entering into the position, resulted in these two prime ministers having unique characteristics and different administrative and political behaviors.

Keywords: Character, Military Prime Minister, Civilian Prime Minister

Received: 2019-06-02

Revised: 2019-01-05

Accepted: 2020-03-22

บทนำ

นายกรัฐมนตรีมีบทบาทสูงสุดในระบบรัฐสภา เป็นผู้นำและหัวหน้าฝ่ายบริหารมีอิทธิพลและอำนาจสูงสุดภายในประเทศเกือบทุกด้าน ทั้งด้านการบริหาร (execution) และด้านการปกครอง (administration) นอกจากนี้ผู้นำจะมีความสำคัญแล้วก็ไม่สำคัญเท่ากับสิ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรือง และประชาชนจะอยู่ดีมีความสุขเพียงใดนั้นมีได้อยู่ที่ตำแหน่งผู้นำเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับอัตลักษณ์ของผู้นำและการทำหน้าที่ตามบทบาทผู้นำของประเทศเป็นสำคัญว่ากระทำได้ดีครบถ้วนตามที่ประชาชนคาดหวังไว้หรือไม่ โดยการทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีตามที่กฎหมายกำหนดและที่สังคมคาดหวังเป็นลักษณะเฉพาะของนายกรัฐมนตรีแต่ละท่านขึ้นอยู่กับภูมิหลังส่วนบุคคล อัตลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีเอง และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ตามสถานการณ์และในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

ภายหลังการปฏิวัติ 2475 ในประเทศไทย ผู้นำทางทหารเข้ามาเป็นผู้นำบริหารประเทศซ้ำแล้วซ้ำเล่าหลายครั้ง โดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกับผู้นำพลเรือนจนเป็นวัฏจักรการเมือง นำมาซึ่งคำถามทางทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับพลวัตเปรียบเทียบระหว่างผู้ปกครองทางทหารและพลเรือนไทย ในด้านความเหมือนและความแตกต่างในอัตลักษณ์ทางการเมืองในบทบาทการบริหารประเทศของผู้นำทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว (Supaporn, 1984) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ทางการเมืองในบทบาทของนายกรัฐมนตรีทหารกับนายกรัฐมนตรีพลเรือนว่ามีลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร และมีจุดเด่นและจุดด้อยที่เหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร โดยเลือกศึกษานายกรัฐมนตรีที่เป็นทหาร คือ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ เป็นนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ณ ช่วงเวลาที่ทำการศึกษามีภูมิหลังและที่มาจาก การรัฐประหารโดยเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารและขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยตนเอง โดยศึกษาเปรียบเทียบกับอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร (ยศในขณะนั้น) ที่มีความรู้ความสามารถสูงและมีบุคลิกความเป็นผู้นำที่มีความโดดเด่น เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งโดยพรรคการเมืองที่เขาเป็นผู้ก่อตั้ง และเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเมืองไทยตั้งแต่อดีตนับจากเมื่อเขาได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทยเป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นตัวแทนของนายกรัฐมนตรีทหารและนายกรัฐมนตรี

พลเรือนในประเทศไทยซึ่งมีอิทธิพลและความสำคัญต่อการบริหารและพัฒนาประเทศที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร)
2. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร)

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็นหัวข้อหลัก ๆ ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ (character) ตามรากศัพท์มาจากภาษากรีก แปลว่า การจารึก ซึ่งหมายถึง สิ่งในโลกได้ทำเครื่องหมายไว้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หมายถึง การมีท่าทีต่อชีวิตและต่อตัวของผู้นำเอง คือ มุมมอง และวิธีการทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมสามารถส่งผลถึงความเชื่อและการปฏิบัติของผู้นำ (Barber, 1985, p. 14)

อัตลักษณ์ คือ ลักษณะที่สำคัญของบุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติทางศีลธรรมและจริยธรรมอันจะเป็นแนวทางของความประพฤติที่มุ่งประสงค์ รวมทั้งแบบอย่างพฤติกรรมหรือท่าทีที่บุคคลแสดงออกให้เห็นอยู่เรื่อย ๆ ในบุคลิกภาพของบุคคลนั้น (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2538, หน้า 389-391)

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึง เอกลักษณ์ ลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถานะ เพศ สภาพ ตำแหน่ง หน้าที่ บทบาททางสังคม ทั้งส่วนบุคคลและทางสังคม มีลักษณะวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ อารมณ์ นิสัย สรีระและรูปร่างหรือโครงสร้างของร่างกาย และการแสดงออกทางด้านต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลนั้นมีความโดดเด่น หรือแตกต่างจากผู้อื่น

ทฤษฎีอัตลักษณ์ (theory of character)

Barber (1985, pp. 23-25) สร้างทฤษฎีอัตลักษณ์ (theory of character) ขึ้นมาเพื่อการศึกษาบุคลิกภาพของผู้นำทางการเมืองโดยเน้นความสัมพันธ์ของผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ โดยเขาได้สรุปว่า บุคลิกภาพ (personality) ของผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วน คือ อัตลักษณ์ (character) โลกทัศน์ (worldview) และลีลาในการปฏิบัติงาน (style) ซึ่ง Barber ได้ศึกษาบุคลิกภาพประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาใน “Presidential Characters” โดยใช้ทฤษฎีนี้ในการวิเคราะห์ ซึ่ง Barber ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์เป็นหลักเหนือองค์ประกอบด้านลีลาการปฏิบัติงานและโลกทัศน์ โดยทฤษฎีอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นจากภาวะเงื่อนไข 2 ด้าน คือ การปฏิบัติหน้าที่ (activity-passivity) หรือตัวแปรระดับการปฏิบัติงาน (level of activity) และผลจากการปฏิบัติหน้าที่ (affect toward activity) หรือตัวแปรความรู้สึกต่องาน ภาวะเงื่อนไขทั้งสองนั้น หมายถึง ความพยายามที่บุคคลหนึ่งใช้ในการทำกิจกรรม และบุคคลนั้นรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งที่เขาได้กระทำโดยการผสมผสานความสัมพันธ์แบบปฏิบัติของภาวะเงื่อนไขทั้งสองทำให้ Barber สร้างแบบแผนหรือรูปแบบของอัตลักษณ์ของผู้นำทางการเมือง 4 ประเภท คือ (Barber, 1985, pp. 67-69) 1) อัตลักษณ์แบบปรับตัว (adaptive) มีระดับการปฏิบัติงานสูง (ทำงานหนัก) และมีความพึงพอใจต่องานมาก 2) อัตลักษณ์แบบบังคับหรือกดดัน (compulsive) มีระดับการปฏิบัติงานสูง (ทำงานหนัก) มีความกระตือรือร้น แต่มีความพึงพอใจต่องานน้อย 3) อัตลักษณ์แบบยอมตาม (compliant) มีระดับการปฏิบัติงาน

ต่ำ (ทำงานไม่หนัก) ไม่กระตือรือร้น นิ่งเฉย แต่มีความพึงพอใจต่องานมาก 4) อັตลัษณ์แบบถอนตัว (withdrawn) มีระดับการปฏิบัติงานต่ำ (ทำงานไม่หนัก) และมีความพึงพอใจต่องานน้อย

Barber ให้ข้อสังเกตว่าในบุคคลหนึ่งจะมีอັตลัษณ์ที่ผสมกันทั้ง 4 ประเภท จะแตกต่างกันไปก็เฉพาะลักษณะเด่น เพื่อให้การศึกษาวิเคราะห์อັตลัษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) สามารถสร้างความเข้าใจ แยกแยะ พยากรณ์ และวิเคราะห์พฤติกรรมและอັตลัษณ์ของนายกรัฐมนตรีทั้งสองได้อย่างชัดเจน ละเอียด และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้ลักษณะที่ Barber ศึกษาบุคลิกภาพของประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาใน Presidential Character มาใช้ร่วมกับการศึกษาอັตลัษณ์ของอิติตกรมตำรวจไทยของสุนทร เพราะสุนทร (2539) ซึ่งได้ใช้กรอบทฤษฎีอັตลัษณ์ของ Barber ในการวิเคราะห์เช่นกัน มาปรับใช้เพื่อเป็นกรอบแนวทางหรือต้นแบบในการศึกษาและวิเคราะห์เรื่อง อັตลัษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีไทย สำหรับงานการวิจัยชิ้นนี้

ทฤษฎีภาวะผู้นำ

มีนักวิชาการบางคนนำเสนอเกณฑ์ที่ใช้แบ่งประเภทการเป็นผู้นำตามเกณฑ์ต่าง ๆ โดยประเภทของผู้นำแบบเผด็จการ (autocratic leadership) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic leadership) และผู้นำตามสบาย (laissez-faire leadership) เป็นการแบ่งประเภทตามลักษณะการใช้อำนาจ (สมัย จิตต์หวมวด, 2554, หน้า 27)

Plato (อ้างถึงใน สมัย จิตต์หวมวด, 2554, หน้า 23) เสนอให้แยกประเภทภาวะของผู้นำออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำแบบนักปรัชญา รัฐบุรุษ 2) ภาวะผู้นำแบบผู้บัญชาการทหาร 3) ภาวะผู้นำแบบนักธุรกิจ

ลักษณะการใช้อำนาจ

โดยทั่วไปอาจแบ่งลักษณะการใช้อำนาจออกได้เป็น 3 ระดับกว้าง ๆ คือ เบ็ดเสร็จ (totalitarianism) อำนาจนิยม (authoritarianism) และอิสระนิยมหรือเสรีนิยม (liberalism) (วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, สุขุม นวลสกุล และวิทยา จิตนุพงษ์, 2558, หน้า 5-7)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุษบา สินสมบุรณ์ (2549) ศึกษาเรื่อง ผู้นำการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์กับยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดที่ส่งผลกระทบต่อหลักธรรมาภิบาล: ศึกษาเฉพาะกรณี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2549 ผลการวิจัยพบว่า พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ที่มีคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองยุคใหม่ มีคุณลักษณะเด่นในด้านบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ คือ มีการศึกษาสูงระดับปริญญาเอก รุปร่างบุคลิกภาพดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล Vision เป็นนักยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถในการกำหนดแผนการทำงานชัดเจน มีคุณลักษณะสำคัญ คือ คิดใหม่ ทำใหม่ ชอบการเปลี่ยนแปลง...มีการปฏิรูประบบราชการ ได้นำการบริหารธุรกิจเอกชนมาเป็นตัวแบบในการบริหารการเมือง... ในมุมมองที่กลับกันการบริหารงานของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นการบริหารที่ขาดดุลยภาพอย่างมากจนทำให้ระบบเสียสมดุลในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะปัญหาจริยธรรมทางการเมือง...

ขวัญชัย รุ่งฟ้าไพศาล (2548) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในความคิดเห็นของนักวิชาการสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พบว่า นายกรัฐมนตรีพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร มีภาพลักษณ์ในเชิงบวก คือ ภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำ ความสามารถในการเป็นผู้บริหาร การมีวิสัยทัศน์ ภาพลักษณ์ในเชิงลบ คือ เป็นผู้มีความ

เชื่อมั่นในตนเองมากจนเกินไป ใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของการมีส่วนร่วม ปากไว ใช้อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นใหญ่...

สุพัฒนา บุญธรรม ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และพระมหาดวงเด่น รัฐญาโณ (2560) ศึกษาว่าทรมม สร้างความปรองดองตามหลักทฤษฎีจิตวิทยาของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พลเอกประยุทธ์ฯ พยายามสื่อสารผ่านทฤษฎีจิตวิทยาเพื่อให้สังคมเกิดความปรองดองโดยใช้พื้นที่ของรายการคืนความสุขให้คนในชาติการแนะนำผลงานของรัฐบาล โดยมุ่งหวังจะให้ประเทศชาติมีการพัฒนา ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เกิดความปรองดองทำให้ประเทศชาติเกิดสันติสุข และเป็นที่ยอมรับจากประชาคมโลก.

กฤตยา เชื้อมวราศาสตร์ (2559) ศึกษาเรื่อง บทบาทหน้าที่และความเป็นผู้นำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ปรากฏในข่าวหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์รายวัน ผลการศึกษา. ด้านความเป็นผู้นำและคุณลักษณะที่ปรากฏ หนังสือพิมพ์มติชนและหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปรากฏผู้นำแบบอัตตาธิปไตยมากที่สุด โดยนำเสนอคุณลักษณะแบบรู้ข้อเท็จจริงเพียงผู้เดียว/สั่งการตามอารมณ์มากที่สุด...

สนธิ บุญยรัตกลิน (2555) ศึกษาเรื่อง ผู้นำทางการเมืองไทยยุคใหม่: กรณีของนายกรัฐมนตรีร่วมสมัย ผลการศึกษา พบว่า นายกรัฐมนตรีต่างกันมีลักษณะภาวะผู้นำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เป็นต้นว่า ... นายกรัฐมนตรีพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้รับลำดับสูงสุดเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์ ส่วน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีภาวะผู้นำด้านจริยธรรม อย่างไรก็ดี เมื่อแยกตามอาชีพแล้ว พบว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำทางด้านการเป็นประชาธิปไตย ด้านความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์เป็นของนายกรัฐมนตรีที่มีพื้นเพมาจากพลเรือนหรือนักธุรกิจ ในขณะที่ภาวะผู้นำด้านจริยธรรมเป็นของนายกรัฐมนตรีที่มีพื้นเพมาจากข้าราชการ...

ลินดา สมประสงค์ (2549) ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ พ.ต.ท. ทักษิณฯ คือ นโยบายประชานิยม ซึ่งเป็นนโยบายที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา 2) บทบาทที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ พ.ต.ท. ทักษิณฯ คือ การใช้อำนาจทางการเมืองในลักษณะอัตตาธิปไตย หรือเผด็จการอำนาจนิยมมากกว่าลักษณะประชาธิปไตย ในการบริหารงานของรัฐบาลมีหลายนโยบายที่มีแนวทางตรงกันข้ามกับคุณธรรมและจริยธรรม 3) สาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นทางการเมืองการปกครองภายใต้ผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท. ทักษิณฯ มีผลการวิจัยออกมาในเชิงลบมากกว่าเชิงบวกต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในเฉพาะช่วง 4 ปีแรกของการเป็นรัฐบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ มีการปกครองประเทศแบบศูนย์รวมอำนาจการตัดสินใจแต่ผู้เดียว (แบบอัตตาธิปไตยหรืออำนาจนิยม)

Montri Supaporn (1984) ศึกษาเรื่อง The role performance of prime ministers in the Thai political system: Styles of military and civilian rule, 1932-1983 ผลการศึกษา พบว่า นายกรัฐมนตรีทั้งพลเรือนและทหารมีความคล้ายคลึงกันในด้านภูมิหลังส่วนบุคคลบางประการและแตกต่างกันในบางด้าน เช่น ด้านรูปแบบการเข้าสู่ตำแหน่ง ลักษณะการบริหารงาน และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยทั้งนายกรัฐมนตรีทหารและพลเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะการบริหารที่มีความขยัน กระตือรือร้น และมีความสุข ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง แต่นายกรัฐมนตรีทหารมีการตัดสินใจ ทักษะการเป็นผู้นำการบริหารงาน และการปกครองอยู่ในระดับที่สูงกว่านายกรัฐมนตรีพลเรือน นอกจากนี้ ยังได้รับความนิยมมากกว่าเนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในอำนาจเป็นระยะเวลายาวนานกว่า เป็นต้น

สุนทร เพราะสุนทร (2539) ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของอธิบดีกรมตำรวจไทย ผลการศึกษาพบว่า อธิบดีกรมตำรวจไทย 23 ท่าน ในอดีตถูกจัดแบ่งตามประเภทของอัตลักษณ์เป็น 4 ประเภทที่แตกต่างกัน คือ อัตลักษณ์แบบปรับตัว อัตลักษณ์แบบยอมตาม อัตลักษณ์เชิงบังคับ และอัตลักษณ์แบบถอนตัว อัตลักษณ์ที่แตกต่างกันนั้นเป็นผลมาจากภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจตลอดจนลีลาการปฏิบัติงานที่มีลักษณะแตกต่างกัน จึงเป็นการยืนยันถึงความสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ และภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจของอธิบดีกรมตำรวจแต่ละท่าน ขณะเดียวกันอธิบดีที่จัดอยู่ในอัตลักษณ์แต่ละประเภทจะมีลักษณะพฤติกรรมที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน จึงสรุปได้ว่า อัตลักษณ์เป็นเครื่องมือในการอธิบายและพยากรณ์พฤติกรรมของผู้นำหรืออธิบดีกรมตำรวจได้เป็นอย่างดี

Sasson. (1991). ศึกษาเรื่อง The applicability of James Barber's presidential character model on the examination of successful school superintendents โดยงานวิจัยนี้ศึกษาผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน จากกระบวนการสรรหาที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ารูปแบบ แนวโน้ม และความคล้ายคลึงกันมีอยู่ในผู้อำนวยการทั้ง 4 คน ซึ่งพิสูจน์ว่า แนวคิดของ Barber นั้นสามารถนำไปใช้ได้จริง ลักษณะที่คล้ายคลึงกันที่พบในผู้อำนวยการทั้งสี่คนจากการศึกษาครั้งนี้มี 17 ประการ นอกจากนี้ ผู้อำนวยการทั้งสี่คนยังมีความกระตือรือร้นในเชิงบวก (active-positive) ตามแนวคิดของ Barber พวกเขาสนุกกับสิ่งที่พวกเขาทำ มีความมั่นใจในตนเอง...

ภาคิน โชติเวชศิลป์ (2562) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีที่มาจากการยึดอำนาจภายใต้วิกฤตความขัดแย้งทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์และความเป็นตัวตนของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ประกอบด้วย (1) ความมั่นใจและมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาประเทศ (2) ความรักชาติและความซื่อสัตย์ (3) ความเป็นเผด็จการ (4) ไม่เกรงกลัวสื่อมวลชน และ (5) อารมณ์ขัน ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารทางด้านเนื้อหาสาระ ได้แก่ (1) พัฒนาค่านิยมไทยที่พึงประสงค์ (2) ความปรองดองสมานฉันท์ (3) การจัดระเบียบทางสังคม และ (4) ความรักชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) ประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) ในการบริหารและพัฒนาประเทศขณะที่ท่านดำรงตำแหน่ง และเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางการเมืองดังกล่าวของนายกรัฐมนตรีทั้งสองท่าน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ (theory of character) ของ Barber โดยได้แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็นหลักใหญ่ คือ ภูมิหลัง ลีลาการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจต่องาน ซึ่งในแต่ละประเด็นยังประกอบด้วยหัวข้อย่อย ในการวิเคราะห์ ได้แก่ 1. ภูมิหลัง (background) ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา การได้มาซึ่งตำแหน่ง ลักษณะเฉพาะตัวหรืออุปนิสัยใจคอ/ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง 2. ลีลาการปฏิบัติงาน (style) ประกอบด้วย การตอบสนองต่อสถานการณ์ (reaction) และแนวทางหรือกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน (strategies) 3. ความรู้สึกต่องานหรือความพึงพอใจต่องาน (affect toward activity) ประกอบด้วย ความสนใจต่องานที่รับผิดชอบ และอนาคตในงานอาชีพ

การสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยมุ่งที่จะได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัยเป็นอย่างดีเป็นรายบุคคล โดยประเด็นคำถามนั้นมุ่งให้ได้คำตอบที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยตรง โดยจะใช้การ

สอบถามเพื่อหาข้อเท็จจริง และจะกระทำจนกว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วน และเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์อธิบายผลการศึกษา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการศึกษาคั้งนี้ใช้วิธีสุ่มเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ กลุ่มนายทหาร กลุ่มนักการเมือง เครือญาติ มิตรสหาย ผู้ได้บังคับบัญชาผู้ที่ใกล้ชิดหรือผู้เคยปฏิบัติงานร่วมกับนายกรัฐมนตรี และอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลดังกล่าวของนายกรัฐมนตรีได้

กรณีให้ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่สะดวกให้สัมภาษณ์จะใช้วิธีการให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบคำถามหรือกรอกข้อมูลในเอกสารแบบสัมภาษณ์แทนการสัมภาษณ์โดยตรง แล้วแต่กรณีเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มเป้าหมายเมื่อรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ได้ครบถ้วนแล้วจึงดำเนินการตีความข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งสองประเภท ภายใต้กรอบทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นสรุปผลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำเอาวิธีการวิเคราะห์อัตลักษณ์จากภูมิหลังและลีลาการปฏิบัติงานอันเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ใน Presidential Character มาจัดแบ่งประเภท อัตลักษณ์ และได้นำรูปแบบการศึกษาอัตลักษณ์ของอธิบดีกรมตำรวจไทยของ สุนทร เพราะสุนทร (2539) ซึ่งได้ใช้กรอบทฤษฎีอัตลักษณ์ของ Barber ในการวิเคราะห์เช่นกัน มาปรับใช้เป็นกรอบแนวทางหรือต้นแบบในการศึกษาและวิเคราะห์ เรื่องอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีไทยสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร)

นายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) มีอัตลักษณ์ทางการเมืองในแบบเดียวกัน คือ อัตลักษณ์แบบปรับตัว (adaptive) ลักษณะการทำงานจึงมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบระดับการปฏิบัติงานสูง (ทำงานหนัก) และมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานมาก เป็นลักษณะการบริหารงานที่มีความขยัน กระตือรือร้น และมีความสุขในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีทั้งสองมีลักษณะเฉพาะตัว คุณสมบัติของความเป็นผู้นำ และลักษณะการทำงานที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันที่ส่งผลต่อการมีอัตลักษณ์แบบปรับตัวตามสถานการณ์เหมือนกัน อาทิ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นนักแก้ไขปัญหา และมีทักษะในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ เป็นผลมาจากภูมิหลังด้านครอบครัว การศึกษา และอาชีพของนายกรัฐมนตรี

2. เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และอดีตนายกรัฐมนตรีพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร)

อย่างไรก็ตาม แม้วานายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านจะมีภูมิหลังด้านครอบครัว และการศึกษาบางประการที่เหมือนกันและส่งผลให้มีอัตลักษณ์แบบปรับตัวที่เหมือนกัน แต่ก็ยังมีปัจจัยภูมิหลังด้านครอบครัวและการศึกษาอีกบางประการที่แตกต่างกัน รวมถึงอาชีพ และการได้มาซึ่งตำแหน่งที่แตกต่างกันเหล่านี้ล้วนมีส่วนส่งผลทำให้นายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านมีลักษณะเฉพาะตัว และพฤติกรรมทางการบริหารและทางการเมืองบางประการที่แตกต่างกันปัจจัยด้านอาชีพของบิดามีอิทธิพลต่อนิสัยใจคอ เป็นแรงบันดาลใจ และมีส่วนสำคัญในการเลือกอาชีพของนายกรัฐมนตรีทั้งสองท่าน ซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปถึงพฤติกรรมการบริหารและพฤติกรรมทางการเมืองบางประการที่สำคัญต่อการบริหารประเทศของนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีทหาร (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) มาจากครอบครัวข้าราชการ บิดามีอาชีพทหารส่งผลให้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เลือกอาชีพรับราชการทหาร และทำให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นคนมีระเบียบวินัยสูง มีความซื่อสัตย์

สุจริต เสียสละ รัก เทิดทูน และจงรักภักดีต่อสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลักสำคัญ มีภาวะผู้นำแบบผู้บัญชาการทหาร (commander) โดยเน้นเรื่องความมั่นคงเป็นหลักสำคัญ และบริหารงานในรูปแบบระบบราชการผสมผสานลักษณะการบังคับบัญชาทหาร ด้านนายกรัฐมนตรียพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) มาจากครอบครัวนักธุรกิจและนักการเมือง ส่งผลต่อการเลือกอาชีพนักธุรกิจและเข้าสู่การเมืองและทำให้เป็นคนมีวิสัยทัศน์ด้านเศรษฐกิจ มีความคิดนอกกรอบจากระบบราชการเดิม มีภาวะผู้นำแบบนักธุรกิจ (business) โดยเน้นให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก และนำหลักการบริหารแบบธุรกิจภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารประเทศ

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านยังมีลักษณะของความเป็นผู้นำทางการเมืองที่อยู่กึ่งกลางระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการเหมือนกัน แต่ในลักษณะที่แตกต่างตรงกันข้ามกัน โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มาจากการรัฐประหารยึดอำนาจ จึงมีลักษณะผู้นำแบบเผด็จการในด้านของการดำรงตำแหน่ง ที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย แต่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมหลายประการที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เช่น มีความรักชาติ เทิดทูน และจงรักภักดีต่อสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์เป็นหลักสำคัญ เคารพเหตุผลและมติเสียงส่วนใหญ่ มีระเบียบวินัยสูง ยึดถือหลักกฎเกณฑ์และกฎหมายเป็นสำคัญ มีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นผู้มีจริยธรรมทางการเมือง ที่ยึดถือผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นหลัก ส่งผลให้มีลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ การตัดสินใจ และการใช้อำนาจทางการเมืองแบบเสรีนิยมหรือประชาธิปไตย แต่ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร มีลักษณะที่ตรงข้ามกัน เนื่องจากที่มาในการดำรงตำแหน่งมาจากการเลือกตั้งตามขั้นตอนทางรัฐธรรมนูญจึงมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย แต่กลับมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมหลายประการที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำแบบเผด็จการ ส่งผลให้มีลักษณะการปฏิบัติหน้าที่การตัดสินใจ และการใช้อำนาจทางการเมืองแบบอำนาจนิยมหรือออตตาธิปไตย แม้บางกรณีทั้งสองท่านจะมีพฤติกรรมกรรมาธิการแบบสั่งการแต่เพียงผู้เดียว เป็นผู้นำแบบออตตาธิปไตย และมีลักษณะการใช้อำนาจที่เป็นแบบอำนาจนิยมเหมือนกันทั้งคู่ แต่ในความเหมือนนั้นก็มีความแตกต่าง โดยมีวัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจต่างกัน พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้อำนาจปราบปรามผู้กระทำความผิด เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เพื่อคนส่วนใหญ่ของประเทศจึงมีความถูกต้องเป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตยมากกว่า พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งใช้อำนาจในแนวทางเอื้อผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง และทำให้ประเทศชาติเสียผลประโยชน์และเสียหาย นอกจากนี้ ความชอบธรรมในการใช้อำนาจก็ต่างกัน โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความชอบธรรมจากกฎหมายของคณะรัฐประหาร ด้านพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร มีความชอบธรรมจากเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรและจากประชาชน แสดงให้เห็นว่า ลักษณะที่มาของการเข้าสู่อำนาจของ นายกรัฐมนตรีกับพฤติกรรมกรรมาธิการใช้อำนาจอาจสวนทางตรงข้ามกัน ไม่สอดคล้องและไม่เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยเชิงประจักษ์

นายกรัฐมนตรียพลเรือน (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) และนายกรัฐมนตรียพลเรือน (พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร) มีอัตลักษณ์ทางการเมืองในแบบเดียวกัน คือ อัตลักษณ์แบบปรับตัว (adaptive) โดยมีลักษณะพฤติกรรมทั้งทางการเมืองและการบริหารที่แสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างมากในการบริหารประเทศ โดยขณะดำรงตำแหน่งนั้นทั้งสองท่านทำงานหนัก มีความขยัน และความกระตือรือร้น (active) ในการทำงานสูงมาก และมีความภาคภูมิใจประทับใจในผลงานด้านต่าง ๆ ที่ตนเองได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งมีความตั้งใจจะเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไปอีกสมัยเพื่อสานต่อการทำงานตามที่ได้วางแนวทางไว้

แสดงถึงความพึงพอใจต่อการทำงาน ลักษณะการทำงานจึงมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบระดับการปฏิบัติงานสูง (ทำงานหนัก) และมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานมาก เป็นลักษณะการบริหารงานที่สอดคล้องตรงกับผลการศึกษาของ Montri Supaporn (1984) ศึกษาเรื่อง The role performance of prime ministers in the Thai political system: Styles of military and civilian rule, 1932-1983 พบว่า ทั้งนายกรัฐมนตรีทหารและพลเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะการบริหารที่มีความขยัน กระตือรือร้น และมีความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีทั้งสองมีลักษณะเฉพาะตัว คุณสมบัติของความเป็นผู้นำ และลักษณะการทำงานที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันที่ส่งผลต่อการมีอัตลักษณ์แบบปรับตัวตามสถานการณ์เหมือนกัน อาทิ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นนักแก้ไขปัญหา และมีทักษะในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นต้น สอดคล้องกับ Barber (1977, p. 20) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีอัตลักษณ์ประเภทนี้จะมองผลงานว่า เป็นคุณค่าและความสามารถที่จะใช้วิธีการของตนอย่างยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ บุคคลนี้จะมองตนเองว่ามีการพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนและจะมุ่งเน้นความสำเร็จเป็นสำคัญ และตรงกับลักษณะอัตลักษณ์แบบปรับตัวบางประการของอิตีกรมตำรวจ ซึ่งสุนทร เพราะสุนทร (2539, หน้า 4-5) พบว่า มักแสดงพฤติกรรมทั้งทางการเมืองและการบริหาร คือ ทำงานในลักษณะพัฒนาสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการทำงานอย่างแท้จริง ไม่ปล่อยปละละเลย กระจายอำนาจ และทำงานเป็นทีม ไม่แข่งกร้าวหรือยอมตามจนขาดความเป็นตัวของตัวเอง เน้นการปรับตัวตามสถานการณ์อย่างสอดคล้อง โดยไม่ทิ้งเป้าหมายหลัก จุดมุ่งหมายอยู่ที่สาระของงานมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว (ส่วนนี้ไม่ตรงกับลักษณะของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร เนื่องจากมีหลายกรณีที่ปฏิบัติงานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง)

อีกทั้ง นายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านมีลักษณะเฉพาะตัว คุณสมบัติของความเป็นผู้นำ และลักษณะการทำงานหลายประการที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับลักษณะของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จที่พบในผลการวิจัยของ Sasson (1991) ศึกษาเรื่อง The applicability of James Barber's presidential character model on the examination of successful school superintendents โดยศึกษาผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน โดยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ของ Barber แสดงให้เห็นถึงลักษณะความกระตือรือร้นในเชิงบวกกลุ่มทำงานหนักพึงพอใจ (active-positive) จึงมีรูปแบบ แนวโน้ม และลักษณะต่าง ๆ ของการพัฒนาลักษณะนิสัย มุมมองโลกทัศน์ รูปแบบการทำงาน และตัวแปรทางสถานการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน พวกเขาสนุกกับสิ่งที่ทำ มีความมั่นใจในตนเอง อุทิศเวลามากในการทำงาน มีความเห็นว่าคุณค่ามีความเป็นไปได้สำหรับการเติบโต ใจกว้าง มีความยืดหยุ่นในการพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหา และซื่อสัตย์ มีจริยธรรมในการทำงาน มุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่าวิธีการ เชื่อมั่นในตนเองและเชื่อถือคนที่พวกเขาทำงานด้วย ไม่หยุดนิ่งแต่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเหตุผลและมีความคงเส้นคงวา ซึ่งลักษณะต่าง ๆ ข้างต้นส่วนใหญ่ล้วนเป็นลักษณะที่สอดคล้องตรงกันกับลักษณะของนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ของไทยเช่นเดียวกัน ยกเว้นเพียงบางลักษณะที่อาจไม่ตรงกับบางท่านบ้างเพียงเล็กน้อย เช่น การพัฒนาลักษณะนิสัยที่มุ่งเน้นไปทางความซื่อสัตย์ การมีจริยธรรมในการทำงาน ซึ่งไม่ตรงกับลักษณะของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร แต่ตรงกับลักษณะของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แต่ลักษณะการมุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่าวิธีการ สอดคล้องกับลักษณะของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร เพียงฝ่ายเดียว แต่ไม่ใช่ใช้ลักษณะร่วมของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัยเชิงการเมือง

ผลการศึกษามีผลของนายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานครอบครัว การศึกษา อาชีพ วิธีการเข้าสู่ตำแหน่ง และอัตลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์ส่งผลเกี่ยวเนื่องต่อกัน ถึงแม้ว่านายกรัฐมนตรีทั้งสองท่านจะมีภูมิหลังในด้านพื้นฐานครอบครัว และการศึกษา

บางประการที่เหมือนกันและส่งผลให้มีอัตลักษณ์แบบปรับตัวที่เหมือนกัน แต่ก็ยังมีปัจจัยด้านภูมิหลังอีกบางประการที่แตกต่างกัน ทั้งในส่วนของบางปัจจัยในพื้นฐานครอบครัว และในการศึกษาที่มีลักษณะแตกต่าง อีกทั้งอาชีพ และการได้มาซึ่งตำแหน่งที่แตกต่างกันเหล่านี้ล้วนมีส่วนส่งผลทำให้นายกรัฐมนตรีทั้งสองมีลักษณะเฉพาะตัว และพฤติกรรมทางการบริหารและทางการเมืองบางประการที่แตกต่างกัน ดังได้กล่าวสรุปไว้แล้วในส่วนของผลการวิจัย

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีทั้งสองท่าน แม้มีอัตลักษณ์ทางการเมืองประเภทเดียวกัน คือ อัตลักษณ์แบบปรับตัว ทำให้มีลักษณะหลายประเภทที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน ในที่นี้ความแตกต่างที่สำคัญ คือ การมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งยังคงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่สังคมไทยต้องการ ความเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นคุณสมบัติของผู้นำในอุดมคติของคนไทยมาช้านานตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เพราะการที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงเจริญรุ่งเรืองและก้าวหน้าไปได้มิใช่เพียงการมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจได้เท่านั้น แต่ผู้นำนั้นต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมด้วยจึงจะสามารถสร้างความเจริญได้อย่างมั่นคง ดังนั้น การจะคัดเลือกผู้นำมาปกครองประเทศนั้นขึ้นอยู่กับประชาชนที่ต้องใช้วิจารณญาณการตัดสินใจและอาศัยการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้นำจากปัจจัยต่าง ๆ หลายด้านประกอบกัน โดยอัตลักษณ์ของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมือง ก็เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ควรนำมาประกอบการพิจารณาช่วยในการตัดสินใจเลือกผู้นำด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผู้ที่ประสงค์จะเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย และเป็นผู้หน้าที่ดีพร้อมควรนำข้อดีหรืออัตลักษณ์ที่ดีของทั้งผู้นำทหารและผู้นำพลเรือนมาปรับใช้ร่วมกันอย่างสมดุลให้ได้ครบถ้วนมากที่สุด จึงจะเป็นผู้นำที่ครองใจประชาชนและสามารถปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยาวนานที่สุด ทำให้ประชาชนมีความสุขและประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองได้รับการพัฒนาไปอย่างก้าวไกล

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1. ผู้ที่ประสงค์จะเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยที่มีความเป็นประชาธิปไตย ควรจะนำข้อดีของลักษณะการใช้อำนาจตามกฎหมายในแบบนายกรัฐมนตรีทหารมาปรับใช้ร่วมกับความชอบธรรมที่เกิดจากการยอมรับจากประชาชนในแบบนายกรัฐมนตรีพลเรือน มาสร้างความสมดุลจะทำให้เกิดการยอมรับด้วยความเต็มใจ

2. ยังมีทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำที่น่าสนใจอีกมากมาย เช่น ทฤษฎีบทบาทด้านการบริหารจัดการของ Mintzberg (Mintzberg's managerial roles) เป็นอีกหนึ่งทฤษฎีสำคัญและน่าสนใจศึกษา เนื่องจากเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปรับใช้กับบทบาทของผู้นำองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทุกระดับ เพราะทฤษฎีนี้เน้นบทบาทในการจัดการซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับความอยู่รอดของกลุ่มองค์กรหรือปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำ

เอกสารอ้างอิง

กฤตยา เชื้อมวราศาสตร์. (2559). *บทบาทหน้าที่และความเป็นผู้นำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ปรากฏในข่าวหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์รายวัน*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ขวัญชัย รุ่งฟ้าไพศาล. (2548). *กระบวนการสร้างภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในความคิดเห็นของนักวิชาการสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2538). *ทฤษฎีองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- บุษบา สีนสมบูรณ์. (2549). *ผู้นำการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์กับยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด* ที่ส่งผลกระทบต่อหลักธรรมาภิบาล: ศึกษาเฉพาะกรณี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2549. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 7(1), 100-110
- ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์. (2562). *กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา*. นายกรัฐมนตรี ที่มาจากการยึดอำนาจภายใต้วิกฤตความขัดแย้งทางการเมือง. *วารสารสหวิทยาการวิจัย*, 8(1), 15-25.
- ลินดา สมประสงค์. (2549). *บทบาทผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับการพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, สุขุม นวลสกุล และวิทยา จิตนุพงศ์. (2558). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สนธิ บุญยรัตกลิน. (2555). *ผู้นำทางการเมืองไทยยุคใหม่: กรณีของนายกรัฐมนตรีร่วมสมัย*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมัย จิตต์หมวด. (2554). *พฤติกรรมผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนทร เพราะสุนทร. (2539). *อัตลักษณ์ของอธิบดีกรมตำรวจไทย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัฒนา บุญธรรม ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และพระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ (2560). *วิเคราะห์วาทกรรมเพื่อสร้างความปรองดองตามหลักท้าวสุภาวดีของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(ฉบับพิเศษ, ปี พ.ศ.2560.)
- Barber, J. D. (1977). *The presidential character: Predicting performance in the white house*. New York: Prentice Hall.
- Barber, J. D. (1985). *The presidential character* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Supaporn, M. (1984). *The role performance of prime ministers in the Thai political system: Styles of military and civilian rule, 1932-1983*. Unpublished Dissertation, Case Western Reserve University.
- Sasson, G. J. (1991). *The applicability of James Barber's presidential character model on the examination of successful school superintendents*. The University of Cincinnati. PH.D.

กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย The Competitive Advantage Strategy of Accounting Firms in Thailand

ชลิดา ลั่นจี

Chalida Linjee

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkok Thonburi University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย 2) ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการ การจัดการองค์กร และ กลยุทธ์ทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย และ 3) ตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิจัยแบบใช้เทคนิคผสมผสาน ระหว่างเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสำนักงานบัญชีในประเทศไทย จำนวน 423 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 5 ตอน เป็นการตรวจสอบรายการ Rating scale 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.873-0.931 วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การวิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิงวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการ การจัดการองค์กร และ กลยุทธ์ทางการตลาด ได้รับอิทธิพลเชิงบวกโดยรวมกับกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ($B = 0.13$) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะของผู้ประกอบการ อิทธิพลทางตรง ($B = 0.56$) อิทธิพลทางอ้อม ($B = 0.07$) การจัดการองค์กรมีอิทธิพลทางตรง ($B = 0.29$) อิทธิพลทางอ้อม ($B = 0.19$) และกลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรง ($B = 0.27$) ซึ่งแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าความสอดคล้องกลมกลืนโดยมีค่า $\text{Chi-Square} = 502.556$ $df = 191$ $\text{Sig} = 0.000$ $\text{CMIN/df} = 2.631$ $n = 423$ $\text{CFI} = .957$ $\text{NFI} = .933$ $\text{GFI} = .908$ $\text{IFI} = .958$ $\text{RMSEA} = .062$ $\text{RMR} = .024$ กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ประกอบไปด้วยคุณลักษณะของผู้ประกอบการ การจัดการองค์กร และกลยุทธ์ทางการตลาด ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านการจัดการองค์กร และกลยุทธ์ด้านการตลาด ก็ต้องให้ความสำคัญควบคู่ในการบริหารสำนักงานบัญชี เพื่อก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, ความได้เปรียบทางการแข่งขัน, สำนักงานบัญชี

Abstract

The research objectives to 1) analyze the relationship between various factors affected the strategy to create a competitive advantage of the accounting firm in Thailand. 2) study the relationship of the characteristics of entrepreneurs, organizational management and marketing strategy with the accounting firms' competitive advantage strategies in Thailand. 3) verify the factors that affect the accounting firms' competitive advantage strategies in Thailand which consonant with empirical data. This research format was a blended research, both qualitative and quantitative. The research sample consisted of 423 accounting firms' executives in Thailand. The instrument used as a 5-part questionnaire were checklists and 5-level Rating scales with content accuracy (IOC) from 5 experts, ranged between 0.60-1.00. And had the confidence value of the questionnaire (Reliability) between 0.873-0.931. Analyzed the research data with descriptive

statistics such as percentage, mean, standard deviation and reference statistics, analysis of confirmed components (Confirmatory Factors Analysis). Path Analysis and Structural Equation Model.

The results found that: the relationship of the characteristics of the entrepreneurs, organizational management and marketing strategy. Overall, were positively influenced by the competitive advantage strategy of accounting firms ($B = 0.13$) which were influenced by the characteristics of the entrepreneurs; Direct influence ($B = 0.56$), indirect influence ($B = 0.07$). In the organization management; direct influence ($B = 0.29$), indirect influence ($B = 0.19$) and marketing strategies had direct influence ($B = 0.27$). The model was consistent with the empirical data which had consistency, with Chi-Square = 502.556 df = 191 Sig = 0.000 CMIN / df = 2.631 n = 423 CFI = .957 NFI = .933 GFI = .908 IFI = .958 RMSEA = .062 RMR = .024. Summary of competitive advantage strategies for accounting firms in Thailand Consists of the characteristics of the entrepreneurs, organization management and marketing strategy. Should focus on the characteristics of entrepreneurs as much as possible, Including the importance of organizational management factors and marketing strategy in parallel with the administration of accounting firms to create the sustainable competitive advantage

Keywords: Strategy, Competitive Advantage, Accounting Firms

Received: 2019-12-29

Revised: 2019-02-14

Accepted: 2020-03-21

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจมีการขยายตัวเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี เมื่อปี 2559 จำนวนธุรกิจที่จดทะเบียนและยังคงอยู่ มีจำนวน 644,759 ราย เปรียบเทียบกับปี 2560 มีจำนวน 666,292 ราย และในปี 2561 มีจำนวน 712,939 ราย ซึ่งคิดเฉลี่ยเป็นอัตราเพิ่มขึ้นปีละ 7 % (กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์, 2562) และเมื่อธุรกิจได้จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทางด้านกฎหมายพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป และนำรายงานทางการเงินเพื่อยื่นภาษีต่อกรมสรรพากร และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนมากนิยมใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชี และการบริการต่าง ๆ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์, 2562) สาเหตุที่นิยมเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี เพราะให้บริการจัดทำบัญชีจนออกรายงานทางการเงิน ประหยัดเวลา ประหยัดต้นทุนการจ้างพนักงานประจำ และลดปัญหาเกี่ยวกับภาษี

ในปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจที่เลือกใช้สำนักงานบัญชีประสบปัญหาอย่างมากในช่วงเดือนมีนาคมถึงสิ้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี เป็นช่วงที่มีการยื่นงบการเงินและแบบฟอร์มภาษีให้ทันกำหนด เป็นช่วงเวลาที่ผู้ประกอบการตัดสินใจเปลี่ยนสำนักงานบัญชี เหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากการปิดงบการเงินไม่ทัน ทำให้ภาษีมากเกินไป ปิดงบกระชั้นชิด ไม่มีโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจได้ตรวจสอบ ค่าบริการที่จ่ายไม่คุ้มค่า ยุกยิบ การคมนาคมไม่สะดวก ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจเป็นเพราะผู้ประกอบการเองที่ส่งเอกสารช้า และไม่ครบ ทำให้สำนักงานบัญชีต้องติดตามทวงเอกสาร และมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามมา ผู้ประกอบการขาดความเข้าใจทำให้เปลี่ยนแปลงสำนักงานบัญชี หันมาจ้างนักบัญชีอิสระ (ปฏิญญา แก้วเจริญ, 2555) นักบัญชีอิสระให้บริการเหมือนกับสำนักงานบัญชี ซึ่งแตกต่างกันที่ค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายจากเดิมต้องจ่ายให้กับสำนักงานไม่ต่างกับจ้างพนักงานบัญชี หรืออาจน้อยกว่าไม่เท่าไรด้วยเพราะมีต้นทุนทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชีและที่ปรึกษา แต่ถ้าจ้างนักบัญชีอิสระค่าใช้จ่ายต่อเดือนอยู่ที่ 1,000 – 3,000 บาทต่อเดือนสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้อีกหลายเท่าตัว และเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนที่ผู้ประกอบการจ้างจัดทำบัญชีที่มากที่สุดคือ นักบัญชีอิสระมีสัดส่วนในปี 2561 ร้อยละ 50 และในปี 2560 ร้อยละ 50.09 รองลงมาเป็นสำนักงานบัญชี ใน

ปี 2561 ร้อยละ 36.95 และในปี 2560 ร้อยละ 36.37 เนื่องจากนักบัญชีอิสระสามารถสร้างความพึงพอใจได้มากกว่าสำนักงานบัญชี ในเรื่องของราคา และการบริการที่เท่าเทียม ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2561

การเลือกใช้สำนักงานบัญชี ผู้ประกอบธุรกิจสามารถเชื่อถือมั่นใจได้ ในเรื่องการวางระบบงานที่ชัดเจน ว่าต้องทำอะไรเป็นขั้นเป็นตอน มีความรับผิดชอบ เอกสารไม่สูญหาย มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ หากพบข้อผิดพลาดจะทำการท้วงติง และมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาทางด้านบัญชี อีกทั้งกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ยังมีนโยบายออกประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ. 2555 ผลักดันให้สำนักงานบัญชีเป็นสำนักงานบัญชีคุณภาพในการส่งเสริมธรรมาภิบาล สร้างความเชื่อมั่นให้กับข้อมูลทางการบัญชีและการเงิน เพิ่มบทบาทให้เป็นนักบัญชีเคียงคู่กับผู้บริหาร พร้อมก้าวทันกระแสยุค เศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งเป็นการให้บริการด้านการทำบัญชีแก่ลูกค้าโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว ซึ่งงบการเงินที่ผ่านจากสำนักงานบัญชี คุณภาพจะมีความน่าเชื่อถือจากนักลงทุน และสถาบันการเงินต่าง ๆ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2562) แต่ถ้าเลือกใช้นักบัญชีอิสระก็ต้องพิจารณาให้ดี ว่านักบัญชีอิสระมีคุณสมบัติครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ ประสบการณ์ทำงาน เพราะอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับสรรพกรย้อนหลังได้

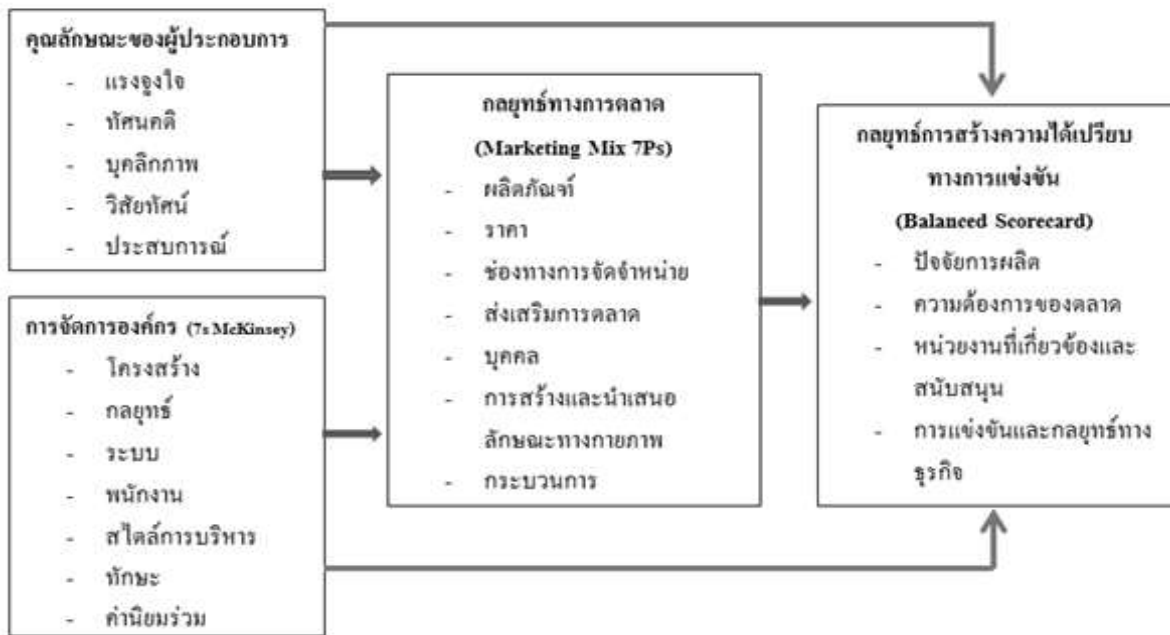
จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานบัญชีจำเป็นต้องมีกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกับนักบัญชีอิสระ ความได้เปรียบทางการแข่งขันจะสามารถอยู่เหนือคู่แข่งได้ สร้างโอกาสให้สำนักงานบัญชีมีสัดส่วนลูกค้าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การจัดทำบัญชีในประเทศไทยจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามกฎหมายและมาตรฐาน การบัญชีที่รับรองทั่วไป โปร่งใส และความน่าเชื่อถือ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการในคุณภาพของการบริการและการจัดทำบัญชี และความคุ้มค่ากับค่าบริการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษากลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหากกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน นับเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดอีกทางหนึ่งที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มีลูกค้าเพิ่มมากขึ้น และเป็นสำนักงานบัญชีที่มีคุณภาพ มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการ การจัดการองค์กร และ กลยุทธ์ทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย
3. เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสร้างความสำเร็จที่เปรียบเทียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย โดยสรุปแนวคิดในการศึกษา ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์กร

การจัดการองค์กร (Organization Management) (Griffin, 2561) ได้กล่าวว่าทฤษฎีการจัดการหมายถึงกรอบแนวคิดความรู้และการ กำหนดแนวทางในการจัดองค์กรเพื่อการบรรลุเป้าหมายองค์กรที่ได้กำหนดไว้ Henry Mintzberg (2561) ศาสตราจารย์ทางด้านการบริหารของมหาวิทยาลัยแมคกิล ในประเทศแคนาดา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการจัดการที่ผู้บริหารทุกทำโดยจัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม 1) บทบาทระหว่างบุคคล เป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น เพื่อนร่วมงาน พนักงาน บุคคลภายนอก 2) บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นบทบาทที่ผู้บริหารต้องสรรหา รวบรวม ประมวล กระจายข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับองค์กร เพื่อให้ได้ข้อมูลและการสื่อสารภายใน และระหว่างองค์กรมีความถูกต้อง ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ 3) บทบาทด้านการตัดสินใจ เป็นบทบาทการเป็นผู้วิเคราะห์กำหนดสมมติฐาน ประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และตัดสินใจเลือกโอกาส หรือตัดสินใจแก้ปัญหาขององค์กร ต้องอาศัยทักษะของผู้บริหารเป็นสำคัญ มีอย่างด้าน คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิด

สรุป การจัดการองค์กร (Organization Management) หมายถึง การจัดระเบียบกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรเพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย โดยนำ 7s McKinsey มาเป็นกรอบแนวคิด ประกอบด้วย โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ พนักงาน สไตล์การบริหาร ทักษะ ค่านิยม

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด

ฟิลลิป คอตเลอร์ (Kotler, 1997) ได้แบ่งระดับของแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดแนวคิด ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ โดยกลยุทธ์ การตลาดแบ่งออกเป็นธุรกิจผลิตและธุรกิจบริการออกจากกัน จะมีตัวแปรด้วยกันอยู่หลายตัว ซึ่งแทนด้วย ตัวอักษร “P” ในธุรกิจบริการจะใช้หลักของส่วนประสมทางการตลาดชนิด 4P ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมาเมื่อมีการคิดตัวแปรเพิ่มขึ้นมา อีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจ ทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552) ได้กล่าวว่า ส่วนผสมทางการตลาด คือ ตัวแปรทางการตลาดที่ ควบคุมได้ เพื่อให้องค์กรใช้ร่วมกันสนองความพึงพอใจแก่ลูกค้า เรียกว่าส่วนประสมทางการตลาด 7Ps. ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การ ส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และ กระบวนการ (Process) ซึ่งจำเป็นต่อธุรกิจการให้บริการอย่างยิ่ง

สรุป กลยุทธ์การตลาด เป็นวิธีทางการตลาดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ บรรลุวัตถุประสงค์ทาง กำไรท่ามกลางการแข่งขัน ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาดให้เหมาะสมกับตลาดเป้าหมายซึ่ง จะเป็นแนวทางที่ใช้เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และองค์กรต้องปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความ ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจะสร้างความได้เปรียบทางการ แข่งขันให้กับองค์กร

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการวัดผลการปฏิบัติงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard: BSC)

BSC (Balanced Scorecard) คือวิธีการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นโดย Kaplan and Norton (2001) ซึ่งได้รับการยอมรับทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติว่า เป็นเครื่องมือที่สามารถบ่งบอกให้องค์กรทราบว่า จะจัดการการทำงานด้านการเงิน ลูกค้า และกระบวนการภายใน การเรียนรู้และการเจริญเติบโต ให้มีความสมดุล ระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้องค์กรเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันจะประกอบไปด้วย 4 มุมมองดังนี้ 1) มุมมอง ด้านการเงิน (Financial Perspective) 2) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) 3) มุมมองด้าน กระบวนการภายใน (Internal Business Process) 4) มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective)

สรุปกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ทฤษฎีความได้เปรียบทางการแข่งขัน BSC (Balanced Scorecard) นำมาประยุกต์ใช้กับองค์กร จึงทำ ให้องค์กรต่าง ๆ นิยมนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งเหมาะสำหรับงานบัญชีที่เป็นธุรกิจการให้บริการซึ่งจำเป็นต้องมีกล ยุทธ์ในการแข่งขันด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต ทำให้ องค์กรมีผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ตามความคาดหวัง และสามารถแข่งขันได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบเทียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงสาเหตุเชิงบูรณาการ ซึ่งผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ คือ สำนักงานบัญชีในประเทศไทย จำนวน 7,992 สำนักงาน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562: ออนไลน์) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสำนักงานบัญชีโดย Hair, et al (2010) อัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนพหุคูณหรือตัวแปร เพื่อให้มีความเหมาะสมควรกำหนดขนาดตัวอย่างควรอยู่ระหว่าง 10-20 เท่า ของจำนวนตัวแปรแฝง ได้กลุ่มตัวอย่าง 460 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรแบ่งตามส่วนกลาง(กรุงเทพฯ/นนทบุรี) และส่วนภูมิภาค

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ จึงเลือกสถิติที่เหมาะสมเพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพ ดังนี้

1. การสำรวจคุณลักษณะผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชี การจัดการองค์กร กลยุทธ์ทางการตลาด และความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) เพื่ออธิบายคุณลักษณะผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชี การจัดการองค์กร กลยุทธ์ทางการตลาด และความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชี การจัดการองค์กร กลยุทธ์ทางการตลาด และความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factors Analysis, CFA) เพื่อยืนยันข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับโมเดลที่นำเสนอหรือไม่ การวิเคราะห์นี้จะแยกตามตัวแปรแฝง แต่จะทำได้พร้อม ๆ กันในคราวเดียวโดยใช้สมการ SEM จะทำให้ทราบว่าโมเดลการวัด (Measurement Model) ของแต่ละปัจจัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ เพื่อทำการปรับโมเดลให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และสามารถนำไปใช้งานได้ถูกต้องและเหมาะสม

3. การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง และทางอ้อมของคุณลักษณะผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชี การจัดการองค์กร กลยุทธ์ทางการตลาด ที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างปัจจัยต่าง ๆ โดยเป็นการวิเคราะห์ภาพรวมของกลยุทธ์ที่นำเสนอว่ามีเส้นทางอิทธิพลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการประยุกต์ใช้หลักการของ (Path Analysis) มาทำการวิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) พร้อมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งโมเดลที่ได้นี้จะเรียกว่าโมเดลโครงสร้าง (Structural Model) จะได้เส้นทางเชิงสาเหตุของแต่ละปัจจัยว่ามีอิทธิพลระหว่างปัจจัยอย่างไร และนำเส้นทางเหล่านี้ไปสร้างกลยุทธ์การได้เปรียบทางการแข่งขันต่อไป

4. การสร้างกลยุทธ์การได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านที่มีประสบการณ์การบริหารงานสำนักงานบัญชีในประเทศไทยมากกว่า 10 ปี

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบเทียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย จำนวน 460 สำนักงาน ผู้วิจัย

สามารถเก็บกลับคืนได้ 423 สำนักงาน คิดเป็นร้อยละ 92 การสรุปผลเบื้องต้นโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้

1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศหญิง 306 คน คิดเป็นร้อยละ 72.3 อยู่ในช่วงอายุ 40 ปี – 49 ปี มากที่สุด 212 คน คิดเป็นร้อยละ 50.1 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มากที่สุด 290 คน คิดเป็นร้อยละ 68.6 มีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป มากที่สุด 246 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2

2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก ซึ่งสูงสุดได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ และกลยุทธ์ทางการตลาดของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย รองลงมา การจัดการองค์กร ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.24 – 3.93 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.619-0.910 โดยมีความเบ้อยู่ระหว่าง (-0.081) ถึง 0.143 เมื่อพิจารณาความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง (-0.134) ถึง 0.936 จึงถือว่าตัวแปรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เท่ากับ 0.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 การเป็นผู้นำจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่ดีในการบริหารงาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้องค์กรสามารถเติบโต และคงอยู่ในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุค AI ที่ให้ความสำคัญกับบุคคลน้อยลงเพราะสามารถใช้เครื่องจักรแทนสมองมนุษย์ได้ ดังนั้นผู้ประกอบการและผู้บริหารต้องเห็นถึงความสำคัญในการปรับเปลี่ยนองค์กร ให้มากกว่าการบริการที่เป็นอยู่ ดังนั้นบุคลิกภาพของบุคคลเป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์ก้าวไปสู่การมีพฤติกรรมด้านบวก

คุณลักษณะของผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เท่ากับ 0.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 คุณลักษณะของผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชี ประกอบไปด้วย แรงจูงใจ ทักษะคน บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ และประสบการณ์ สามารถทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และเบญญาภา กันทะวงศ์วาร (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยการวัดผลปฏิบัติแบบดุลยภาพ ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขันและการบริหารงานที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก สอดคล้องกับ Patiar and Mia (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการแข่งขันการตลาดและประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า คุณลักษณะของผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความได้เปรียบทางการแข่งขันของตลาดและประสิทธิภาพการทำงาน

การจัดการองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เท่ากับ 0.73 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จะเห็นได้ว่า การจัดการองค์กร มีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาด เนื่องจาก การจัดการองค์กรประกอบไปด้วย โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ พนักงาน การบริหารงาน ทักษะ และค่านิยม เมื่อผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ทางการตลาด ส่วนที่สำคัญที่สุดในการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้ คือการจัดการองค์กร ให้เป็นไปตามนโยบาย หรือเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งปัจจัยแฝงที่สำคัญที่สุดคือโครงสร้างองค์กร ทักษะของผู้บริหาร และบุคคลากรในองค์กร ที่มีอิทธิพลมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพร สังวร (2555) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน

ในการส่งออกยกยงพาราไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สอดคล้องกับแนวคิดของของ Kotler & Armstrong (2009) การดำเนินธุรกิจที่สำเร็จต้องให้ความสำคัญกับการจัดการองค์กรที่เป็นระบบและสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins & Decenzo (2004) กิจกรรมต่างๆสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กรและส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

การจัดการองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เท่ากับ 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 การจัดการองค์กรและการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน Competitive advantage คือ สิ่งที่เป็นความสามารถพิเศษขององค์กรที่คู่แข่งไม่สามารถเลียนแบบได้ หรือคู่แข่งต้องใช้เวลาในการปรับตัวเองมากกว่าที่เลียนแบบความสามารถขององค์กรเรา ดังนั้นการจัดการองค์กรจึงเป็นส่วนสำคัญในการบริหารงานที่มีความแตกต่าง คิดแตกต่าง เพื่อให้อยู่เหนือคู่แข่ง สอดคล้องกับ สุพัตรา จันทนะศิริ และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านการตลาด และด้านการบริการ/ดำเนินงาน มีผลกระทบเชิงบวกกับความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวม

กลยุทธ์ทางการตลาด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย เท่ากับ 0.27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กลยุทธ์ทางการตลาด ที่สำคัญที่สุด คือกระบวนการให้บริการ ผลิตภัณฑ์ ราคา และการจัดการเกี่ยวกับคนหรือพนักงานมีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพตามลำดับ กระบวนการในการให้บริการต้องมีความชัดเจน และให้เป็นแบบแผนในทางเดียวกัน และถือปฏิบัติร่วมกันในองค์กรซึ่งจะสามารถตอบสนองลูกค้าได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็วและสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1990) ได้กล่าวว่า ธุรกิจควรส่งออกควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทางการตลาดเป็นตัวแปรที่ส่งผลทำให้ธุรกิจเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับไพรัตน์ บุญบุตร (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของกลยุทธ์บริการเชิงรุกที่มีต่อความเป็นเลิศทางการบริการของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลยุทธ์บริการเชิงรุกมีผลกระทบเชิงบวกในการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางการบริการ ส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันสอดคล้องกับ วรณา สรชาย (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของสำนักงานบัญชี ที่ผู้ประกอบการ SMEs เลือกใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดด้านราคา การส่งเสริมการขาย บุคคล และการนำเสนอ มีผลกระทบเชิงบวกกับกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบ ทำให้สำนักงานบัญชีสามารถแข่งขันกับคู่แข่ง ซึ่งผู้ประกอบการ SMEs จะเลือกที่ราคาอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ส่งเสริมการขาย

ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านผู้ประกอบการ

1.1 ผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี การวิจัย กลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนการตลาดให้มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีในประเทศไทยสนับสนุนในการเพิ่มเติมศักยภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มการแข่งขันในระดับสากล

1.2 ผู้ประกอบการอื่น จากผลการวิจัย กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ผู้ประกอบการอื่นในธุรกิจบริการ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการตลาด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขันได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ทางธุรกิจ

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการสำนักงานบัญชีมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันมากที่สุด เนื่องจากความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารงานในสำนักงานสามารถสร้างแรงจูงใจแรงกระตุ้นในการบริหารงาน โดยเฉพาะเรื่องบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ของผู้ประกอบการ เพราะจะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ผู้ประกอบการ และผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ให้เข้ากับสภาวะหรือสภาพการทำงานในยุคดิจิทัล สำนักงานบัญชีจำเป็นต้องมีกระบวนการต่างๆ ที่ช่วยในการจัดการ โดยจำเป็นต้องมีระเบียบข้อปฏิบัติที่ชัดเจน รวดเร็วตอบสนองความต้องการให้กับลูกค้าได้อย่างมืออาชีพ และผลิตภัณฑ์การบริการที่หลากหลาย เน้นการให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาให้กับลูกค้า เพื่อให้องค์กรเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 การทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของนักบัญชีระหว่างในประเทศและต่างประเทศ

3.2 การทำวิจัยครั้งต่อไปเมื่อได้ผลการวิจัย ควรนำไปศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหากกลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบใหม่ ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). *จำนวนธุรกิจที่จดทะเบียนและยังคงอยู่*. ค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2562 จาก https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=71.

นwor ส้งวร และสุดาพร สาวม่วง. (2014). กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในการ ส่งออก ยางพาราไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *Journal of the Association of Researchers* 19(1).

ไพรัตน์ บุญบุตร. (2554). *ผลกระทบของกลยุทธ์บริการเชิงรุกที่มีต่อความเป็นเลิศทางการบริการของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์. สำนักวิทยบริการ.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และเบญญาภา กันทะวงศ์วาร. (2554). การบริหารความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยการวัดผลปฏิบัติแบบดุลยภาพ ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ* 2(1), 41- 57

วรรณนา สรชยา. (2558). *องค์ประกอบของสำนักงานบัญชี ที่ผู้ประกอบการ SMEs เลือกใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร*. สาขาการบัญชี คณะบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2556). การศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้า BTS. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาดและการบริหารธุรกิจ*, 3(4), 562-568

- สุพัตรา จันทนะศิริ และคณะ. (2561). ผลกระทบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. *International Journal of the computer, The internet and Management*, 27(2), 128-131
- Armstrong, G. & Kotler, P. (2009). *Marketing, an introduction* (9th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Griffin, R. W (2561). *การจัดการองค์กร*. ค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2561 จาก www.google.co.th/search?rlz=1C1CHMC_thTH603TH603&biw=1366&bih=613&q
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Mintzberg, H. (2561). *การจัดการ*. ค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2561. จาก <http://drchayanin.blogspot.com/2014/10/blogpost.html>
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2001). *The Strategy Focused Organization: How Balanced Scorecard Companies Thrive in the New Business Environment*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning Implementation and Control* (14th ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Patiar, A. & Mia, L. (2009). Transformational Leadership Style, Market Competition and Departmental Performance: Evidence from luxury hotels in Australia. *International Journal of Hospitality Management*, 28(2), 254-262
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
- Robbins, S. P. & Decenzo, D. A. (2004). *Human Resource Management*. (6th ed.) New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Certo, S. C. (2003). *Modern Management*. New Jersey: Prentice Hall.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคู
อำเภอรasi Salai จังหวัดศรีสะเกษ

Strategic Development Service Quality: A Case Study of Ongkan Bi han
Suan Tambondu, Amphoe Rasi Salai, Sisaket Province

บุษบา บุษบงก์

Bussaba Bussabong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของผู้ให้บริการในด้านการขออนุญาตก่อสร้าง การจัดเก็บภาษี งานทะเบียนราษฎร และการลดขั้นตอนงานเอกสาร 2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคู และ 3) ผลการนำแผนยุทธศาสตร์มาทดลองใช้และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ประชากรคือ (1) ประชาชนผู้มาติดต่อขอรับบริการ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 390 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา และ (2) พนักงานเทศบาลผู้ให้บริการ จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการ และแบบสัมภาษณ์ผู้ให้บริการ สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินผลโดยการเปรียบเทียบความพึงพอใจก่อนและหลังการใช้แผนยุทธศาสตร์

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการอยู่ระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยของปัญหาความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ประการเป็นปัญหาเรื่องความรวดเร็วในการให้บริการ ขั้นตอนในการให้บริการ และการต้อนรับทักทายของเจ้าหน้าที่ 2) การนำแผนยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ทำให้คุณภาพการให้บริการดีขึ้น เห็นได้จากระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสูงขึ้น 3) ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของผู้รับบริการ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัญหาที่พบ เป็นเรื่องความรวดเร็วในการให้บริการ ขั้นตอนการให้บริการและการต้อนรับทักทาย แผนยุทธศาสตร์ที่ได้พัฒนาขึ้น มีโครงการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การมีจุดต้อนรับประชาสัมพันธ์ และการแจกคู่มือกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชน โดยหลังการใช้แผนยุทธศาสตร์ พบว่า ยุทธศาสตร์ที่นำมาใช้มีผลทำให้คุณภาพการให้บริการดีขึ้น ซึ่งรับรู้ได้จาก ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการในภาพรวมการให้บริการสูงขึ้นจาก 3.03 เป็น 3.80 หลังจากใช้แผนยุทธศาสตร์

คำสำคัญ: การพัฒนายุทธศาสตร์, คุณภาพการให้บริการ, องค์การบริหารส่วนตำบลคู

Abstract

The aims of this article research were to: 1) study the problems of providing services of service provider in building permit request, tax collecting, Civil Registration and reduce document steps 2) develop strategy for improving service quality, and 3) The results of the implementation of the strategic plan for trial use and compare the levels of satisfaction of service users. Use quantitative research methods and the qualitative characteristics of the population are (1) people who come to contact to request services, the sample consisted of 390 people using quota sampling method and (2) Municipal service staff 44 people. The instrument used in the study was the satisfaction questionnaire of clients and interview forms for service providers. The statistics used for data analysis are percentage, mean and standard deviation. Evaluate results by comparing satisfaction before and after using the strategic plan.

The results of this research showed that 1) the level of satisfaction of services rated by service users was at a moderate level. Problems identified were speed of service, there were too many working processes, and the welcome by staff was unsatisfactory. 2) Strategic development plans were developed. Resulting in improved service quality, as can be seen from the higher level of customer satisfaction. 3) Satisfaction of service quality is in the middle level. The problems encountered were quick service, service procedures and greetings. There were training service providers, providing consult to service users, simplification of working processes, creating a public relation kiosk, and distribution of common law handbooks. After implemented service development strategies, the quality of services had improved, by the average satisfaction level of service users increased from 3.03 to 3.80.

Keywords: Strategic Development, Service Quality, Ongkan Bi han Suan Tambondu

Received: 2019-11-29

Revised: 2019-02-27

Accepted: 2020-03-17

บทนำ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เทศบาล เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทย ปัจจุบัน มี พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ.2496 เป็นกฎหมายแม่บท กำหนดให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลให้อำนาจหรือการกระจายอำนาจไปให้หน่วยปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการปกครองท้องถิ่นและชุมชนโดยมีองค์กรผู้รับผิดชอบมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ มีเจ้าหน้าที่ และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจากราชการส่วนภูมิภาค แต่องค์กรปกครองท้องถิ่นก็มิได้มีอธิปไตยในตัวเองยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางตามวิธีที่เหมาะสม การปกครองท้องถิ่นโดยขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดประชาชน มีบทบาทหน้าที่ที่จะพัฒนาชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนโดยยึดหลักพัฒนาแบบองค์รวมมีกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันในทุกเรื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น (พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล, 2541) และส่วนหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ คือ ผู้ให้บริการขององค์กรที่จะทำให้การให้บริการมีคุณภาพ สามารถสร้างความพึงพอใจให้ประชาชนผู้มารับบริการ โดยมีภารกิจสำคัญในการปฏิบัติ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น

ด้วยเหตุที่เทศบาลเป็นหน่วยงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน จึงควรได้รับการพัฒนาให้เป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับองค์กรธุรกิจ ซึ่ง (ทองใบ สุดซารี, 2545) มีแนวคิดว่า องค์กรที่มีความเป็นเลิศ เกิดขึ้นจากแรงผลักดันเพื่อผู้รับบริการ องค์กรจะพยายามให้ความสนใจแก่ผู้รับบริการ เพราะถือว่าเป็นคนสำคัญที่สุด ต้องสร้างความพึงพอใจให้ โดยการตอบสนองความต้องการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้อย่างรวดเร็ว และพยายามปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดของ (บรรยงค์ โตจินดา, 2543) ที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการขององค์กร คือ คน เพราะคนเป็นปัจจัยที่สำคัญของการจัดการ คนเป็นผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างขององค์กร ถ้าหากคนไม่มีคุณภาพ ก็ไม่สามารถจัดการงานในองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ให้บริการ จึงเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ ยุ่งยากของผู้บริหาร เพราะบุคคลเป็นผู้ใช้ปัจจัยการผลิตตัวอื่น ๆ คนมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด ต้องคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพมาใช้ในการให้บริการ แล้วพัฒนายกระดับคุณภาพให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ จากการศึกษาสภาพและสาเหตุของปัญหา โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ได้สำรวจความพึงพอใจ ในการใช้บริการของประชาชน โดยการใช้แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจในระหว่างเดือน มกราคม 2548 ถึง เดือน มิถุนายน 2548 จำนวน 420 คน

ของประชาชนที่มารับบริการ ซึ่งพบว่าร้อยละ 70 มีความพึงพอใจน้อยในเรื่องบริการที่ไม่สะดวกรวดเร็ว มีความล่าช้าจากการให้บริการด้านทะเบียนราษฎร การให้บริการบางส่วนมีปัญหาด้านขออนุญาตก่อสร้าง และงานด้านเอกสารที่มีขั้นตอนมากซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2536) ที่ระบุว่า ปัญหาพื้นฐานของระบบราชการ เป็นความล่าช้าที่เกิดจากความจำเป็นของระบบราชการ บางเรื่องสามารถแก้ไขได้ เช่น การปิดภาระในการตัดสินใจ ขาดการกระจายอำนาจ ขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ระบบราชการจึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า จำเป็นที่จะต้องตั้งเป้าหมายพัฒนาการให้บริการ ให้มีความรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดของ (จรัส สุวรรณมาลา, 2539) ที่ว่า การให้บริการของรัฐขาดคุณภาพล่าช้า ผิดพลาด ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ไม่สนใจประชาชนที่มารับบริการประชาชนจำนวนไม่น้อยมองบริการของรัฐอย่างเป็นปฏิปักษ์ เห็นการบริการของรัฐเป็นตัวถ่วงความเจริญของสังคม การริเริ่มพัฒนาการให้บริการของรัฐให้มีคุณภาพเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องให้บริการแก่ประชาชน จำเป็นต้องพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนให้มีคุณภาพในระดับสากลเพื่อความอยู่รอดขององค์กรและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนผู้ใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของผู้ให้บริการในด้านการขออนุญาตก่อสร้าง การจัดเก็บภาษี งานทะเบียนราษฎร และการลดขั้นตอนงานเอกสาร ขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อผลการนำแผนยุทธศาสตร์มาทดลองใช้และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

สมมติฐานของการวิจัย

1. การนำแผนยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ทำให้คุณภาพการให้บริการดีขึ้น
2. ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสูงขึ้นหลังจากการใช้แผนยุทธศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ ผู้รับบริการ เป็นประชาชนผู้มาติดต่อรับบริการด้านต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลคู่อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 7,890 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา สุ่มมาจากประชากร มีจำนวน 390 คน และผู้ให้บริการ เป็นพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 44 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาทำงาน หน่วยงานที่สังกัด

ตัวแปรตาม ได้แก่ พัฒนาศาสตร์การพัฒนาคณาภาพการให้บริการของผู้ให้บริการขององค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอราชสีห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยประกอบด้วย ความเชื่อถือ การตอบสนองที่รวดเร็ว ซื่อสัตย์สามารถ การเข้าถึงได้ การมีอัยาศัยที่ดีที่มีคุณภาพ การสื่อสารรับฟังข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความมั่นคง ความเข้าใจ และลักษณะทางกายภาพที่สัมผัสได้ในการให้บริการเพื่อสอดคล้องกับสภาพของปัญหา

การทบทวนวรรณกรรม

แผนพัฒนาการให้บริการจะมีขั้นตอนและวิธีการอันจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการให้บริการที่ประชาชนประทับใจ และได้รับประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากผู้บริหารสูงสุดลงไปถึง (จินตนา บุญบงการ, 2545)

(1) ผู้บริหารระดับสูงมีเจตนาอันแรงกล้า ในการให้บริการ มีนโยบายการให้บริการที่ชัดเจน กำหนดให้หัวหน้าแผนกแถลงเป้าหมาย และโครงการปรับปรุงมาตรฐานการให้บริการในแผนกของตนเป็นประจำปี กำหนดคำขวัญประจำองค์กร แถลงนโยบาย หรือ ประกาศเป้าหมายด้านการบริการ อย่างชัดเจน และมีการประชุมผู้บริหารระดับสูงเพื่อบริการที่เป็นเลิศ

(2) มีการศึกษาหาความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์การให้บริการในข้าราชการทุกระดับ ผู้บริหารเรียนรู้การกำหนดนโยบายและการจัดทำกลยุทธ์ขององค์กร วิธีการวัดคุณภาพบริการและเทคนิคต่างๆ ในกระบวนการพัฒนาคณาภาพบริการ ต้องมีการแจ้งแก่ข้าราชการทุกคนว่า การบริการคืองานของข้าราชการ ทุกคนต้องเรียนรู้วิธีการให้บริการที่ดีที่สุดในงานของตนแก่ประชาชนทุกระดับ ศึกษาตำรา เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจ

(3) มีการวางแผนกลยุทธ์ด้านการให้บริการที่ชัดเจน และสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะตัวขององค์กรเท่านั้น โดยผู้บริหารระดับสูงมีการมอบหมายให้ทีมงานเฉพาะวางแผนกลยุทธ์ ด้านการบริการอย่างจริงจัง เป็นแผนชัดเจน กำหนดให้หัวหน้าแผนกทุกคนรับรู้ มีการประชุมชี้แจงและเอาไปถือปฏิบัติ ผู้บริหารระดับต่างๆ ต้องนำเสนอแผนงานในหน่วยงาน จะต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์หลักของหน่วยงานด้านการบริการ เป้าหมายประจำปี และคำขวัญด้านการบริการ

(4) ศึกษาวิเคราะห์ และออกแบบระบบการบริหารงาน ที่สอดคล้องกับนโยบายด้านบริการและเอื้อให้แผนกลยุทธ์ด้านบริการที่กำหนดไว้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการวิเคราะห์ระบบการบริการในแต่ละวงบริการ โดยใช้หลักความรวดเร็ว และมีมาตรฐานด้านความพอใจในทุกจุดที่ให้บริการ มีการวางแผนหน่วยงานบริการ ให้ไหลได้คล่องตามลำดับทำงานให้ง่าย ผู้ให้บริการและผู้รับบริการเข้าใจ จัดทำหนังสือคู่มือการบริการที่เหมาะสมกับหน่วยงานในแต่ละหน้าที่แจกโดยเน้นการเขียนที่อ่านง่าย เข้าใจง่าย ใช้เป็นคู่มือตัดสินใจได้ง่าย

(5) มีโครงการสร้างจิตสำนึก การให้บริการที่ดี และการพัฒนาความสามารถในการให้บริการ อบรมข้าราชการทุกด้านเรื่องการบริการ จัดสัมมนาให้ข้าราชการแต่ละกลุ่มรู้จักวิธีการจัดทำรายงาน การให้บริการแก่ประชาชน หากจุดอ่อนในการดำเนินการบริการของตนและใช้เป็นเครื่องมือช่วยวางแผนปรับปรุงงานบริการต่อไป จัดบรรยายพิเศษด้านประสบการณ์การบริการ จัดทัศนศึกษาดูงานการบริการในองค์กรที่น่าทำเป็นแบบอย่าง จัดนิทรรศการส่งเสริมงานบริการ จัดประกวดคำขวัญการบริการที่ดี จัดการประกวดและให้รางวัล เช่น การขึ้นเงินเดือน 2 ขั้นแก่ ข้าราชการดีเด่นด้านบริการ ให้รางวัลพิเศษแก่ข้าราชการที่ประชาชนคัดเลือกว่าให้บริการดีเยี่ยม

(6) การปรับปรุงยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการให้บริการ การปรับปรุงอาคารสถานที่ให้สวยงาม สะดวกสบาย เพื่อประชาชนที่มาติดต่อ จัดทำมาตรฐานเอกลักษณ์ของหน่วยงาน มีป้ายชื่อผู้ให้บริการ ผนังด้านความสะอาดเรียบร้อย ทั้งที่ทำงาน ห้องน้ำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกสถานที่ทำงานและให้บริการ

(7) การยกระดับมาตรฐานการบริการ โดยเสริมเครื่องอำนวยความสะดวกเครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยี การใช้ระบบข้อมูลทางการบริการยุคใหม่ การใช้ระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยด้านข้อมูลและให้บริการ ปรับปรุงพัฒนาระบบสื่อสารที่ทันสมัย เช่น มีโทรศัพท์สาธารณะทุกจุดเพื่อประชาชน มีเครื่องโทรสารทุกหน่วยงาน ใช้ระบบสำนักงานอัตโนมัติเพื่อให้อุณหภูมิบริการดีขึ้น เพิ่มระบบให้ประชาชนเข้าพบง่ายและได้รับบริการทันที

(8) รมรณรงค์ปลูกฝังวัฒนธรรม ในการให้บริการขององค์การกำหนดไว้ในหน้าที่งานของทุกหน่วยงานว่างานสำคัญ คือ การให้บริการประชาชน ปลูกฝังคำขวัญ การอบรม หรือแผ่นป้ายให้ข้าราชการทุกคนตระหนักว่าการสร้างความพึงพอใจคือหัวใจของการให้บริการ

(9) จัดคณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการปรับปรุงงานบริการ คณะทำงานทำแผนกลยุทธ์ด้านบริการ รมรณรงค์สร้างเอกลักษณ์และเสริมภาพลักษณ์องค์กร ตรวจสอบมาตรฐานงานบริการ ประกวดโครงการบริการดีเด่น และคัดเลือกข้าราชการให้บริการดีเด่น

(10) ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภายในองค์การ ให้ดีขึ้นตลอดเวลา โดยยกเลิกแผนกรื้อทิ้ง แต่ให้ข้าราชการรับฟังการร้องทุกข์เองทุกแผนก และรับหาทางแก้ไขเรื่องร้องทุกข์ของประชาชนทันที จัดแผนกประชาสัมพันธ์ แนะนำประชาชนเรื่องขั้นตอน วิธีการ ช่วยเขียนคำร้องช่วยจัดขั้นตอนเอกสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างมั่นใจ สะดวก ไม่เสียเวลา และจัดทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ควบคุมปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ ให้รางวัลแก่กลุ่มที่เสนอการปรับปรุงที่ดีออกแบบจัดผังการให้บริการประชาชนเพื่อให้สะดวกสบายขึ้น

(11) เน้นจุดสำคัญ ที่ข้าราชการผู้สัมผัสประชาชน ทดสอบความมั่นคงทางอารมณ์ การควบคุมสถานการณ์ ฝึกอบรมด้านการบริการและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นพิเศษทบทวนบทบาทความสำคัญให้เน้นการบริการประชาชน วัดผลงานการบริการให้ชัดเจน

(12) รมรณรงค์ให้ประชาชนรับรู้ว่า การบริการคืองานของข้าราชการ มีโครงการสำรวจความคิดเห็นประชาชน จัดตู้รับฟังความคิดเห็น และมีการตอบสนองข้อเสนอแนะในการจัดตั้งระบบแนะนำประชาชนผู้ใช้บริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

- สภาพและสาเหตุของปัญหาในการให้บริการของพนักงาน
1. เพศ
 2. อายุ
 3. อาชีพ
 4. ระดับการศึกษา
 5. รายได้ต่อเดือน
 6. ระยะเวลาทำงาน
 7. หน่วยงานที่สังกัด

ตัวแปรตาม

- พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่อำเภอรามไศล จังหวัดศรีสะเกษ
1. ความเชื่อถือได้
 2. การตอบสนองที่รวดเร็ว
 3. ชีตความสามารถ
 4. การเข้าถึงได้
 5. การมีอัธยาศัยดีมีความสุขภาพ
 6. การสื่อสารรับฟังข้อมูล
 7. ความน่าเชื่อถือ
 8. ความมั่นคง
 9. ความเข้าใจ
 10. ลักษณะทางกายภาพที่สัมผัสได้ในการให้บริการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 เพื่อสำรวจปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการเป็น ผู้รับบริการ ได้แก่ ประชาชนที่มาติดต่อรับบริการด้านต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลคู จำนวน 7,890 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาติดต่อรับบริการที่เทศบาลตำบลคู โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางการสุ่ม ของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, อ้างถึงใน สุดา สุวรรณภรณ์ และวิจิต อุ่ออัน, 2548) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน แต่จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 390 คน ผู้วิจัยจึงใช้ทั้งหมด ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีจำนวน 390 คน

2. ประชากรที่ใช้ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 เป็น ผู้ให้บริการ กลุ่มที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ พนักงานเทศบาลผู้ให้บริการ จำนวน 44 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ระยะที่ 1 เป็น แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้รับบริการ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ ของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของผู้ให้บริการ มีจำนวน 21 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงจาก คุณสมบัติของคุณภาพการให้บริการของ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545) โดยประกอบด้วย ความเชื่อถือได้ การตอบสนองที่รวดเร็ว ชัดความสามารถ การเข้าถึงได้ การมีอัธยาศัยดีมีความสุข การสื่อสารรับฟังข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความมั่นคง ความเข้าใจ และลักษณะทางกายภาพที่สัมผัสได้ในการให้บริการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ระยะที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้บริการ มีจำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน และหน่วยงานที่สังกัด

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของคุณภาพการให้บริการ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีลักษณะปลายเปิด เพื่อทราบสภาพปัจจุบันของปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ระยะที่ 3 เป็นแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการ หลังการใช้แผนยุทธศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้มาจากการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการให้บริการ จากผู้รับบริการ จำนวน 390 คน กระทำโดยตัวผู้วิจัยและผู้ช่วย จำนวน 3 คน ในการแจกแบบสอบถาม จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการระหว่าง วันที่ 1 กรกฎาคม 2561 ถึง 31 กรกฎาคม 2561

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 2 จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ให้บริการ จำนวน 44 คน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ดำเนินการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ 10 สิงหาคม 2561 ถึง 31 สิงหาคม 2561

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 3 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากหนังสือเอกสารวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ โดย เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2561

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 4 ได้มาจากการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน ในเดือน มกราคม 2561 หลังจกดำเนินการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ 3 เดือน (วันที่ 1 ต.ค. – 30 ธ.ค. 61) ตามแผนยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ระยะที่ 1 โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย ระยะที่ 2 โดยวิเคราะห์เนื้อหาจาก ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ เพื่อแยกประเด็นต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของแต่ละคน โดยจะนำเสนอผลในลักษณะของการบรรยายความ

3. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย ระยะที่ 3 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการทดสอบและประเมินผลยุทธศาสตร์

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม สอบถาม ในการศึกษาวิจัย ระยะที่ 4 โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้แผนยุทธศาสตร์

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาปัญหาการให้บริการของผู้ให้บริการในด้านการขออนุญาตก่อสร้าง การจัดเก็บภาษี งานทะเบียนราษฎร และการลดขั้นตอนงานเอกสาร สรุปได้ว่า

1.1 ผู้รับบริการ ร้อยละ 55.1 ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีจุดประชาสัมพันธ์ มีพนักงานให้คำแนะนำเบื้องต้น เพื่อทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว แก่ผู้รับบริการในการมาติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 ผู้ให้บริการ ร้อยละ 72.7 มีความคิดเห็นถึงปัญหาการให้บริการว่า เกิดจาก

(1) พนักงานขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ลักษณะการให้บริการที่ดี คุณสมบัติของผู้ให้บริการที่ดีจิตสำนึกในอาชีพการให้บริการ แนวทางการพัฒนาการให้บริการเชิงรุกตามหลักการให้บริการแบบครบวงจร และหลักการมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

(2) พนักงานด้านการให้บริการไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(3) ระบบการทำงานที่มีขั้นตอนมาก ทำให้การดำเนินงานล่าช้า

(4) ไม่มีจุดประชาสัมพันธ์ เพื่อให้คำแนะนำเบื้องต้น และอำนวยความสะดวก

(5) ไม่มีคู่มือในการให้บริการประชาชน ในเรื่องการเตรียมพร้อมเอกสารที่มาติดต่อกับหน่วยงานราชการ

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและแผนแนวทางการแก้ปัญหาการให้บริการ มีดังนี้

2.1 จัดโครงการฝึกอบรม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เพื่อเพิ่มเติมความรู้ความสามารถ และทักษะ แก่ผู้ให้บริการ

2.2 การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ให้บริการ โดยหัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงานเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดความร่วมมือกัน

2.3 การลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน โดยการมอบอำนาจ และกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน เพื่อให้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสั้นลงและขั้นตอนลดลง

2.4 มีจุดต้อนรับประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ให้บริการจะได้ให้คำแนะนำเบื้องต้นในการมาติดต่อกับเทศบาล

2.5 แจกคู่มือกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ในการติดต่อกับหน่วยงานราชการเพื่อจะได้เตรียมเอกสารให้ถูกต้องครบถ้วน ไม่เสียเวลาของผู้รับบริการ

3. ผลการนำแผนยุทธศาสตร์มาทดลองใช้และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการ พบว่า

3.1 ผู้รับบริการ มีความพึงพอใจสูงขึ้น ในประเด็นของการให้บริการ ที่ได้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ประเด็น ก่อนการใช้แผนยุทธศาสตร์และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นหลังจากใช้แผนยุทธศาสตร์ เป็นเรื่อง ความรวดเร็วในการให้บริการ ขั้นตอนการให้บริการและการต้อนรับทักทายของเจ้าหน้าที่

3.2 ผู้ให้บริการ ที่เข้าฝึกอบรม มีการเรียนรู้และรับรู้ในเรื่องการให้บริการ พบว่าหลังการฝึกอบรม ผู้ให้บริการ มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มมากขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรม

3.3 คุณภาพการให้บริการดีขึ้น หลังการนำแผนยุทธศาสตร์ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เห็นได้จาก ภาพรวมการให้บริการ มีระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสูงขึ้น สอดคล้องกับการรับรู้ของหัวหน้างานแต่ละกองที่ให้ความคิดเห็น โดยให้สัมภาษณ์หลังการฝึกอบรมว่า พฤติกรรมของผู้ให้บริการบางคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากความคิดเห็นของผู้ให้บริการที่เข้ารับการฝึกอบรม ที่ว่า การฝึกอบรมทำให้ได้รับความรู้เชิงวิชาการ ในเรื่องของการให้บริการที่ควรรู้มากขึ้น สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ทั้งเรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ เพื่อให้เป็นไปตามลักษณะของการให้บริการที่ดี หรือ เรื่องของเอกสารที่ต้องจัดเป็นระบบให้ค้นหาง่ายเพื่อความรวดเร็วในการทำงาน เป็นต้น และจากการสังเกต ของผู้วิจัยทั้งก่อนและหลังการใช้แผนยุทธศาสตร์ โดยสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ได้เห็นความกระตือรือร้นในการทำงาน การต้อนรับทักทายผู้รับบริการ และเต็มใจที่จะให้บริการมากขึ้น

การอภิปรายผล

การวิจัย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคู มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการให้บริการ จากการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการ อยู่ระดับปานกลาง โดย ค่าเฉลี่ยของปัญหาความพึงพอใจน้อยที่สุด 3 ประการเป็นปัญหาเรื่อง ความรวดเร็วในการให้บริการ ขั้นตอนในการให้บริการ และการต้อนรับทักทายของเจ้าหน้าที่ แสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนการให้บริการในมุมมองของผู้รับบริการ ดังนี้

1.1 ปัญหาในเรื่อง ความรวดเร็วในการให้บริการ เนื่องจากผู้ให้บริการ ขาดความรู้ความเข้าใจ และความตั้งใจในการให้บริการ จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความรวดเร็วในการให้บริการ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ (จรัส สุวรรณมาลา, 2539) ที่ว่าแต่ไหนแต่ไรมาประชาชน มักตำหนิบริการของรัฐว่า ขาดคุณภาพ ล่าช้า ผิดพลาด ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ไม่สนใจผู้รับบริการสอดคล้องกับแนวคิดของ (ชัยสมพล ชาวประเสริฐ, 2547) ที่ว่า ความรวดเร็วเป็นความตั้งใจที่จะช่วยเหลือ โดย ให้บริการอย่างรวดเร็ว ไม่ให้รอคิวนาน รีบให้การต้อนรับ และ สอบถามถึงการมาใช้บริการโดยมีกระบวนการในการให้บริการอย่างมีคุณภาพ มีแนวคิดที่สนับสนุนปัญหานี้ของ (วิภาพร มาพบสุข, 2545) ที่ว่า การให้บริการอย่างรวดเร็วทันใจ เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการที่ต้องมีความกระตือรือร้นทำงาน และพร้อมจะช่วยเหลือผู้รับบริการเสมอ แสดงให้เห็นว่าปัญหาของความรวดเร็วในการให้บริการมีความสำคัญ ที่องค์กรจำเป็นต้องรีบดำเนินการพัฒนา

1.2 ปัญหาในเรื่องขั้นตอนในการให้บริการ เพราะระบบราชการที่ล่าช้า ต้องปรับให้เข้ากับ สังคมปัจจุบัน ที่ต้องมีความสะดวก รวดเร็ว ในการให้บริการ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการมากที่สุด

สังคมเปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดของ (ซูวศ์ ฉายะบุตร, 2536) ที่ว่า สังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาปัญหาพื้นฐานของระบบราชการ คือ ความล่าช้าจากระบบราชการ ที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมในยุคปัจจุบันที่ต้องรวดเร็ว ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของความล่าช้าหลังระบบที่มีขั้นตอนมากขาดการปรับปรุงเป็นอุปสรรคในการพัฒนา

1.3 ปัญหาเรื่องการต้อนรับทักทาย ที่พบว่า ไม่มีจุดต้อนรับประชาสัมพันธ์ ทำให้ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเบื้องต้น ทำให้เกิดความล่าช้าในการมาติดต่อ ซึ่งควรต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการชี้แจง แนะนำ เพื่อให้เข้าใจถึงขั้นตอนวิธีการติดต่อเบื้องต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (จินตนา บุญบงการ, 2545) ที่ว่าต้องจัดแผนกประชาสัมพันธ์ เพื่อแนะนำ ผู้รับบริการ เรื่องขั้นตอน วิธีการ ช่วยเขียน ช่วยจัดขั้นตอนเอกสาร เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เสียเวลา

2. การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการให้บริการตามแผนยุทธศาสตร์ หลังจากรับรู้ปัญหาจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีดังนี้

2.1 จัดโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เนื่องจากผู้ให้บริการขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตั้งใจในการให้บริการ จึงทำให้เกิดปัญหาในการให้บริการจำเป็นต้องฝึกอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการให้บริการ พัฒนาให้มีทัศนคติในทางที่ดีในเรื่องของการให้บริการ เพิ่มความรู้ ความสามารถ และทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จินตนา บุญบงการ, 2545) ที่เสนอแนะว่า ควรมีโครงการสร้างจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี อบรมผู้ให้บริการทุกด้านเรื่องการให้บริการ จัดสัมมนาให้รู้จักวิธีการให้บริการที่ดี โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ เรื่องเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ให้มีความสำคัญกับหัวข้อในการฝึกอบรม ซึ่งมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ คุณสมบัติของผู้ให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ลักษณะของการให้บริการที่ดี การสร้างจิตสำนึกในอาชีพให้บริการ หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ พัฒนา บุคลิกภาพ และ กลยุทธ์การบริหารระดับองค์กร เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความรวดเร็วในการให้บริการ และพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของผู้ให้บริการ

2.2 การให้คำปรึกษาแนะนำ จากหัวหน้างาน หรือเพื่อนร่วมงาน เพื่อช่วยให้ผู้ให้บริการมีแนวทางในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งพบว่า ผู้ให้บริการมีความรู้สึกที่ดี เนื่องจากมั่นใจว่า มีผู้จะให้ความช่วยเหลือ เกิดความมั่นใจในการทำงาน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อันจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (มาลินี จุฑะรพ, 2542) ที่ว่า การให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นกระบวนการกลุ่มของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ให้บริการในองค์กร ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในการทำงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเพราะผู้ให้บริการจะมีที่พึ่งทางใจ ช่วยผ่อนคลายปัญหาจากหนักเป็นเบา ทำให้เกิดความพอใจ มีความตั้งใจทำงาน ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการขององค์กร

2.3 การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพราะขั้นตอนมากจะทำให้เกิดความล่าช้า มีปัญหาในการให้บริการ ซึ่งการมอบอำนาจ และการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการปฏิบัติงาน พบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสั้นลง และขั้นตอนลดลง ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว จากการที่มีสายการบังคับบัญชาสั้นลงจากการมอบอำนาจและการกำหนดระยะเวลาให้แล้วเสร็จของงาน ซึ่งการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และอำนวยความสะดวกในการให้บริการ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการที่ดี พ.ศ. 2546 การลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในการพิจารณา การสั่งการ การอนุญาต หรือการอนุมัติลง เพื่อให้การพิจารณามีความรวดเร็ว โดยการกระจายอำนาจการตัดสินใจ

2.4 จัดให้มีจุดต้อนรับประชาสัมพันธ์ เพราะผู้รับบริการมีปัญหาในเรื่องการติดต่อจึงควรมีพนักงานที่ทำหน้าที่ต้อนรับ และให้คำปรึกษาแนะนำเบื้องต้น ซึ่งพบว่า เกิดความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากมีผู้ให้คำแนะนำ และดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ในเบื้องต้น รับรู้ได้จากการสอบถามผู้รับบริการ ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 87 ที่มีความพึงพอใจมากต่อจุดต้อนรับประชาสัมพันธ์ที่จัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ (จินตนา บุญบงการ, 2545) ที่ว่า ต้องมีการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การให้ดีขึ้นตลอดเวลา ต้องจัดแผนกประชาสัมพันธ์แนะนำประชาชนเรื่องขั้นตอน วิธีการ และช่วยจัดขั้นตอนเอกสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับการอย่างมั่นใจ สะดวกไม่เสียเวลา

2.5 การแจกคู่มือกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชน เนื้อหาเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับหลักฐานและสิ่งที่จะต้องดำเนินการ รวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มี เช่น การแจ้งเกิด แจ้งตายแจ้งย้ายที่อยู่ การจดทะเบียน ทำบัตรประชาชน เปลี่ยนชื่อ การเสียภาษีแต่ละชนิด หรือ การขออนุญาตเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่าเมื่อมีกรณีใดบ้างที่จะต้องไปติดต่อแจ้งและขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ และจะต้องจัดเตรียมเอกสารใดบ้าง เพื่อจะยื่นแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ถ้าไม่ไปจะมีโทษอย่างไร ซึ่งทำให้การติดต่อกับหน่วยงานราชการนั้นๆ เป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของประชาชน เพราะได้จัดเอกสารมาถูกต้อง ครบถ้วน โดย (กระทรวงมหาดไทย, 2541) แนะนำในการปฏิบัติงานว่า ต้องมีคู่มือการให้บริการ เอกสารแนะนำ มีประกาศ หรือป้ายประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะที่หน่วยงานต้องจัดให้เป็นผลประโยชน์ของผู้รับบริการ นอกเหนือจากการให้บริการเป็นอย่างดีที่สร้างความพึงพอใจให้ผู้รับบริการจากการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ พบว่า ผู้ให้บริการต้องมีโอกาสได้เรียนรู้ เพื่อจะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และมีศักยภาพในการทำงาน โดยมีการจูงใจ เสริมสร้างขวัญกำลังใจส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการช่วยคิด ช่วยทำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดปัญหาในเรื่องการให้บริการเพราะปัญหาเกิดขึ้นจากคนที่เป็นผู้ให้บริการ ที่ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องตั้งใจทำงาน ที่สำคัญผู้ให้บริการจำเป็นต้องมีปัจจัยเพื่อความอยู่รอด ความมั่นคง ความก้าวหน้า เช่นเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งความต้องการเหล่านี้สามารถเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ให้บริการเกิดความทุ่มเทในการทำงานได้ แต่ถึงแม้ว่ามีแรงจูงใจในการทำงาน แต่ถ้าขาดความรู้ความสามารถก็จะทำให้การทำงานนั้นแย่งลงได้ หรือถ้ามีความรู้ ความสามารถ แต่ขาดการจูงใจการทำงานนั้นก็ไม่สามารถดำเนินไปด้วยดีได้เช่นกัน ดังนั้นการเสริมความรู้ ความสามารถ ต้องเสริมการจูงใจด้วย

3. ผลที่ได้จากงานวิจัย ทำให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหา โดยที่ผลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสามารถช่วยให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น ได้ยุทธศาสตร์เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการให้บริการ สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.1 การนำแผนยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ทำให้คุณภาพการให้บริการดีขึ้น เห็นได้จากระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสูงขึ้น

3.2 ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสูงขึ้น หลังจากใช้แผนยุทธศาสตร์ เห็นได้จาก ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยสุด 3 ประเด็น หลังจากใช้แผนยุทธศาสตร์ คือ เรื่องความรวดเร็วการให้บริการเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.07) เรื่อง ขั้นตอนในการให้บริการเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.09) และการต้อนรับทักทายของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 1.03) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ (จรัส สุวรรณมาลา, 2539) ที่กล่าวว่า ด้านหนึ่งของคุณภาพการให้บริการ คือความพึงพอใจของผู้รับบริการ และการให้บริการที่มีคุณภาพนั้น จะต้องเป็นที่พึงพอใจและเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการส่วนใหญ่ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรมในเรื่องคุณภาพการให้บริการเป็นแผนยุทธศาสตร์หนึ่งที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพการให้บริการได้ การให้คำปรึกษาแนะนำ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การมีจุดต้อนรับประชาสัมพันธ์ และการแจกคู่มือกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของประชาชน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการได้ โดยจะ

ประยุกต์ใช้กับองค์กรที่ต้องการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพิ่มทักษะ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้ให้บริการในองค์กรให้ดีขึ้นได้ แต่ต้องมีวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการ เนื่องจากปัญหาการให้บริการของผู้ให้บริการในแต่ละสถานที่ ย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนา จะต้องปรับปรุงให้เป็นไปตามสภาพและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กร เพราะยุทธศาสตร์ที่ใช้ได้ผลกับองค์กรนี้ อาจจะใช้ไม่ได้ผลกับอีกองค์กรหนึ่งก็ได้ คุณภาพการให้บริการควรต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพึงพอใจที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ จากงานวิจัย พบว่า การให้บริการที่มีคุณภาพจะประสบความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1.1 การฝึกอบรมบุคลากร ควรมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง จากงานวิจัย พบว่าเมื่อได้รับการฝึกอบรม บุคลากรจะมีความกระตือรือร้น ตั้งใจในการให้บริการ ในช่วงเดือนแรกหลังจากได้รับการฝึกอบรม

1.2 ผู้บริหารทุกระดับ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเนื่องจาก มีอำนาจในการสั่งการ ทำให้ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง

1.3 ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ซึ่งผลจากงานวิจัย พบว่า การขาดเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จะไม่สามารถปฏิบัติงานต่อเนื่องได้

1.4 การสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร ผลจากงานวิจัยพบว่า ถ้าบุคลากรไม่มีแรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อม จะทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน

1.5 การประเมินผล จะทำให้รู้ถึงผลที่ได้ดำเนิน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ประเด็นการวิจัยที่ควรได้รับการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้ ได้แก่ เรื่อง แนวทางการพัฒนาโดยสายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ

2.2 ประเด็นการวิจัยที่ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมจากงานวิจัยนี้ ได้แก่ เรื่องยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เช่น ศึกษาระยะเวลาในการฝึกอบรมว่ามีผลต่อระดับคุณภาพการให้บริการมากน้อยเพียงใด หรือศึกษาประเด็นการให้บริการที่ผู้รับบริการเห็นว่ามีความสำคัญมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2541). *คู่มือบริการประทับใจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

จรัส สุวรรณมาลา. (2539). *กลยุทธ์ในการปรับปรุงบริการภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: กราฟิคฟอร์แมท.

จินตนา บุญงการ. (2545). *การสร้างจิตสำนึกการให้บริการกับการปรับปรุงการบริการภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: ฟอร์แมทพริ้นต์ติ้ง.

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2547). *การตลาดบริหาร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2536). *การให้บริการแบบครบวงจรแนวทางการให้บริการเชิงรุกของกรมการปกครอง*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.

ทองใบ สุดซารี. (2545). *ทฤษฎีองค์การ*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

บรรยงค์ ไตจินดา. (2543). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1977).

มาลินี จุฑะระพ. (2542). *จิตวิทยาธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (120) ตอนที่ 100ก.
- วิภาพร มาพบสุข. (2545). จิตวิทยาการทำงาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คนอื่นๆ. (2545). องค์การและการจัดการ. ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สุดา สุวรรณภิญโญ และ วิชิต อุ๋อัน. (2548). การวิจัยธุรกิจ. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล
เมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

The Guidelines for Enhancing Participation in the Administration of
Lat Sawai Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province

ศรัณย์ เจนตระกูลโรจน์ และ ชาญเดช เจริญวิริยะกุล
Sarun Jantrakulroj and Chandej Charoenwiryakul
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน และ 2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม คือ จัดตั้งให้มีตัวแทนประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงนโยบายการบริหารงาน และ สำรวจความต้องการของประชาชนในการที่จะมีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายใน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงาน, เทศบาลเมืองลาดสวาย

Abstract

The objective of this research paper were to study the level of public participation in the administration of Lat Sawai Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province. The population used in this research is the people living in Lat Sawai Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province, consisting of Village No. 1, Village No. 7 and Village 8. The sample group comprised 385 people. The tools used for data collection. is a questionnaire. The differences were tested by using T - test, and one-way ANOVA.

The results showed that 1) personal factors such as gender, age, education level family status, occupation, and income have different people participation in the administration of Lat Sawai municipality, and 2) the guidelines for enhancing participation in the administration were establishing a public representative to participate in inspections, procurement, publicize the management policies, and explore the needs of the public to participate in management. Within

Keywords: Participation, Administration, Lat Sawai Municipality

Received: 2019-11-12

Revised: 2020-02-17

Accepted: 2020-03-21

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (ไชยยศ สุขกร กฤติติชัย, 2561) ได้กล่าวถึงการกระจายอำนาจไว้ เทศบาลเป็นองค์กรของรัฐที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นตามนโยบายการกระจายอำนาจ และเป็นองค์กรที่ทำงานโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร เทศบาลเมืององค์กรปกครองรูปแบบหนึ่งเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาลสำหรับเมืองขนาดกลาง จัดตั้งโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยเทศบาลเมืองมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนนและท่าเรือ ดับเพลิงและกู้ภัย จัดการศึกษา ให้บริการสาธารณสุข ส่งคมสงเคราะห์ และรักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจจัดให้มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอื่น ๆ ได้ตามสมควร

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน โดยหลักการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงประเด็นมากที่สุด จึงจำเป็นต้องสร้างระบบกลไก ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องบทบาทและหน้าที่ให้ประชาชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น สามารถรวมพลังในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และแก้ปัญหาตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและเพื่อส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและการทำงานของภาครัฐมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใสและดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน (พัชพล มิกราช, 2553)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเองครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองตอบการบริหารงานของเทศบาลเมืองให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจและหน้าที่ของตนเอง จนสามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนระดับเมือง และการที่เทศบาลเมืองจะสามารถบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวได้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวแห่งรัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของเทศบาลเมือง

ปัญหาปัจจุบัน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน จากหน่วยงานราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นยังมีน้อยมาก จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะในการตัดสินใจ ด้านการวางแผนการบริหารงาน ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหาร และด้านการติดตามประเมินผล เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลตรงต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. เพศที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน
2. อายุที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน
3. ระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน
4. สถานภาพครอบครัวที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน
5. อาชีพที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านการตัดสินใจ 2) ด้านการวางแผนการบริหารงาน 3) ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และ 4) ด้านการติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจาก 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8 ศึกษาข้อมูลและเก็บข้อมูล อยู่ในช่วงเดือน พฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8 ประชากรจำนวน 10,190 คน (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2561) ข้อมูลมาจากสำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจาก 3 หมู่บ้านจำแนกตามหมู่บ้านจำนวน 10,190 คน หาขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านโดยใช้สูตร เมื่อแทนค่าในสูตรแล้วได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยการสุ่มตัวอย่างง่าย (simple random sampling) วิธีในการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ความคลาดเคลื่อน (e) 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ (1) แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ (2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมดในเดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2562 (3) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลเพื่อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบที (t - test) และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)

ผลการวิจัย

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สถานภาพของประชาชนที่แตกต่างกัน ในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 1 เพศกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล

การมีส่วนร่วม	ชาย		หญิง		t	P
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
1. ด้านการตัดสินใจ	3.76	0.58	3.79	0.70	-0.472	0.63
2. ด้านการวางแผนการบริหารงาน	3.91	0.79	3.73	0.81	2.162*	0.03
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน	3.79	0.77	3.94	0.89	-1.736	0.08
4. ด้านการติดตามประเมินผล	3.55	0.75	3.78	0.97	-2.628**	0.00
รวม	3.75	0.42	3.81	0.46	-1.253	0.21

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ พบว่าในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการตัดสินใจ และด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านการวางแผนการบริหารงาน และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.01ตามลำดับ

ตาราง 2 อายุกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.650	5	0.53	1.21	0.31
	ภายในกลุ่ม	166.62	379	0.44		
	รวม	169.27	384			
2. ด้านการวางแผนการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	14.11	5	2.82	4.50**	0.00
	ภายในกลุ่ม	237.60	379	0.63		
	รวม	251.71	384			
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	10.32	5	2.06	2.90**	0.01
	ภายในกลุ่ม	269.52	379	0.71		
	รวม	279.83	384			
4. ด้านการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	48.90	5	9.78	13.99**	0.00
	ภายในกลุ่ม	264.94	379	0.70		
	รวม	313.84	384			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	8.56	5	1.71	9.48**	0.00
	ภายในกลุ่ม	68.45	379	0.18		
	รวม	77.01	384			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมพบว่า อายุที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า อายุที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในด้านการวางแผนการบริหารงาน ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตาราง 3 ระดับการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	24.92	4	6.23	16.40**	0.00
	ภายในกลุ่ม	144.35	380	0.38		
	รวม	169.27	384			
2. ด้านการวางแผนการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	4.38	4	1.10	1.68	0.15
	ภายในกลุ่ม	247.33	380	0.65		
	รวม	251.71	384			
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	9.26	4	2.31	3.25**	0.01
	ภายในกลุ่ม	270.57	380	0.71		
	รวม	279.83	384			
4. ด้านการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	12.25	4	3.06	3.86**	0.00
	ภายในกลุ่ม	301.59	380	0.79		
	รวม	313.84	384			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	7.44	4	1.86	10.16**	0.00
	ภายในกลุ่ม	69.57	380	0.18		
	รวม	77.01	384			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมพบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในด้านการตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตาราง 4 สถานภาพครอบครัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.37	3	0.79	1.80	0.15
	ภายในกลุ่ม	166.90	381	0.44		
	รวม	169.27	384			
2. ด้านการวางแผนการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	12.02	3	4.01	6.37**	0.00
	ภายในกลุ่ม	239.69	381	0.63		
	รวม	251.71	384			
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	8.24	3	2.75	3.85**	0.01
	ภายในกลุ่ม	271.59	381	0.71		
	รวม	279.83	384			
4. ด้านการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	24.66	3	8.22	10.83**	0.00
	ภายในกลุ่ม	289.18	381	0.76		
	รวม	313.84	384			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.85	3	1.95	10.44**	0.00
	ภายในกลุ่ม	71.16	381	0.19		
	รวม	77.01	384			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมพบว่า สถานภาพครอบครัวที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า สถานภาพครอบครัวที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในด้านการตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตาราง 5 อาชีพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมือง

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	11.40	4	2.85	6.86**	0.00
	ภายในกลุ่ม	157.86	380	0.42		
	รวม	169.27	384			
2. ด้านการวางแผนการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	20.40	4	5.10	8.38**	0.00
	ภายในกลุ่ม	231.31	380	0.61		
	รวม	251.71	384			
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	8.76	4	2.19	3.07*	0.02
	ภายในกลุ่ม	271.08	380	0.71		
	รวม	279.83	384			
4. ด้านการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	19.76	4	4.94	6.38**	0.00
	ภายในกลุ่ม	294.08	380	0.77		
	รวม	313.84	384			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.36	4	1.34	7.11**	0.00
	ภายในกลุ่ม	71.65	380	0.19		
	รวม	77.01	384			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมพบว่า อาชีพที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า อาชีพที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผนการบริหารงาน ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตาราง 6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาล

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	9.42	5	1.88	4.47**	0.00
	ภายในกลุ่ม	159.85	379	0.42		
	รวม	169.27	384			
2. ด้านการวางแผนการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	24.31	5	4.86	8.10**	0.00
	ภายในกลุ่ม	227.40	379	0.60		
	รวม	251.71	384			
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม	9.18	5	1.84	2.57*	0.03
	ภายในกลุ่ม	270.65	379	0.71		
	รวม	279.83	384			
4. ด้านการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	16.27	5	3.25	4.15**	0.00
	ภายในกลุ่ม	297.57	379	0.79		
	รวม	313.84	384			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	9.29	5	1.86	10.40**	0.00
	ภายในกลุ่ม	67.72	379	0.18		
	รวม	77.01	384			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในด้านการตัดสินใจ ด้านการวางแผนการบริหารงาน ด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน ด้านการติดตามประเมินผล และโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

มีประเด็นดังนี้

1. ควรจัดตั้งให้มีคณะกรรมการ หรือจัดตัวแทนประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างหรือการประเมินราคาต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดให้กับประชาชนในท้องถิ่นในแต่ละครั้ง
2. ควรที่จะมีการชี้แจง ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงนโยบายการบริหารงาน และการนำมาปฏิบัติอย่างชัดเจน มีหลักฐานและเอกสารยืนยันอย่างแน่ชัด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และความยุติธรรม ในการบริหารท้องถิ่น
3. ควรมีการสนับสนุนช่องทาง ในการติดต่อประสานงาน การร้องเรียน ระหว่างเทศบาลกับประชาชน ผ่านทางช่องทางการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อประชาชนได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างทั่วถึง เช่น ป้ายประกาศ สื่อสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์ และสื่อออนไลน์

4. ควรมีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความต้องการของประชาชนในการที่จะมีส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายใน เทศบาลหรือภายในท้องถิ่นเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ภายใต้การปฏิบัติงานของเทศบาล

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศรฤทธิ์ ดาบพลอ่อน (2559) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลกุดไท อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ และ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกุดไท มีส่วนร่วมในการบริหารงาน แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพงศ์ พันธุ์สวัสดิ์ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตาม เพศที่แตกต่าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรฤทธิ์ ดาบพลอ่อน (2559) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลกุดไท อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร และงานวิจัยของ พรธณศักดิ์ บุรกรณ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ประชาชนที่เพศที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ โดยรวมไม่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. ควรสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมจัดกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ของทางเทศบาล ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบข้อมูลในการจัดกิจกรรม และรณรงค์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขความยากจน เช่น ร่วมเสนอแนวทางการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ในด้านการขายสินค้า หรือการเกษตร เพื่อการสร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ชุมชน เพิ่มรายได้ แก้ไขหรือลดความยากจนให้ชุมชน
3. การจัดเวทีประชาคมเทศบาลควรร่วมเชิญประชาชน เข้าร่วมประชุม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มตัวแทนชุมชนเข้าร่วม เพื่อร่วมวิเคราะห์ ร่วมเสนอแนะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเทศบาลจะได้รับทราบถึงปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น ๆ
4. ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับงานจ้างเหมา หรือจัดซื้อวัสดุ โครงการหรือกิจการที่เทศบาลได้จัดทำขึ้น เช่น โครงการจ้างเหมาจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์งานแผนที่ภาษี ควรให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้เข้ามารับงานจ้างเหมา เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
5. ควรให้ประชาชน หรือกลุ่มตัวแทนชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามประเมินผล การทำงานของเทศบาล ในการตรวจสอบงาน ในด้านงบประมาณที่ใช้ไป หรือด้านการเบิกจ่ายเงิน

6. ควรให้ประชาชน หรือกลุ่มตัวแทน เข้าร่วมรับฟังการสรุปผลการดำเนินงานและ ร่วมประเมินผลงานตามแผนการบริหารงานของเทศบาล ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ซึ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ในการพัฒนาในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนให้ประชาชนมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- จตุพงศ์ พันธุ์สวัสดิ์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกเคียน อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พัชพล มิกราช. (2553). ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรรณศักดิ์ บุรกรณ. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ศรฤทธิ์ ดาบพลอ่อน. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลกุดไผ่ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์หลังการเลือกตั้ง ปี ค.ศ.2015
Political Role of Myanmar Sangha after the General Election in 2015

อรนิศวร์ เพชรวงค์

Oranis Petchwong

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhumhang University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างพระสงฆ์เมียนมาร์กับบุคคล คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการเมือง 2) บทบาทพระสงฆ์กับนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลเกี่ยวกับชาติพันธุ์โรฮิงญา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเมียนมาร์ โดยใช้เครื่องมือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการอธิบายผ่านปรากฏการณ์ (เหตุการณ์) เอกสาร และหลักฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์เมียนมาร์กับบุคคล คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการเมือง พบว่าความสัมพันธ์พระสงฆ์เมียนมาร์ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองมาตลอดตั้งแต่อดีตในยุคแห่งสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระสงฆ์มีบทบาทในเรื่องของความสัมพันธ์ในการก่อกลุ่อกุศลกรรมซึ่งกันและกัน และยุคต่อมาในช่วงอยู่ภายใต้อาณานิคมที่พระสงฆ์ใช้ขบวนการชาตินิยมในการต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ และสู่ยุคแห่งการต่อต้านรัฐบาลทหาร และนำมาสู่การเลือกตั้งสู่ความเป็นประชาธิปไตยหลังปี ค.ศ. 2015 2) บทบาทพระสงฆ์เมียนมาร์กับนโยบายโรฮิงญา ที่บทบาทพระสงฆ์ผ่านการสร้างชาตินิยมผ่านแนวคิดพุทธสังคมนิยมในการสร้างขบวนการชาตินิยม ผ่านวาทกรรม “กีดกันมุสลิม” ที่บทบาทพระสงฆ์ผ่านการรณรงค์การปกป้องพระพุทธศาสนาจนนำมาสู่ความขัดแย้งทางเชื้อชาติจากรัฐสู่ความเห็นต่างในระดับนานาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนชาติพันธุ์โรฮิงญา

คำสำคัญ: บทบาททางการเมือง, พระสงฆ์เมียนมาร์, การเลือกตั้ง

Abstract

This aims to study 1) the political relations between Burmese monks and the general public. Political parties 2) the roles of monks with the government's political policy regarding the Rohingya race. This research is a qualitative research. Study from documents related to the political roles of Myanmar monks in Thai, English and Myanmar. By use methodological triangulation. It is explained through phenomena (events), documents and evidence.

The research found that 1) the relationship between Burmese monks and people, political related persons, found that the relationship between Burmese monks who have been involved in politics since the past in the era of monks, which certainly has a role in the relationship to support each other. And later, during the time that the monks used the nationalist movement to oppose the British government and entered the era of anti-military government and led to the election of democracy after 2015. 2) the role of the Burmese and Roi Yaya The role of monks in creating nationalism through nationalism through discourse "Preventing Muslims" in the role of monks by campaigning to protect Buddhism leads to racial conflicts from the state to international opinions on human rights.

Keywords: Political Role, Myanmar Sangha, Election

Received: 2019-11-21

Revised: 2020-02-18

Accepted: 2020-03-30

บทนำ

ประเทศเมียนมาร์ หรือในชื่อปัจจุบัน “สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” (ตามมติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2532 เห็นชอบให้กระทรวงต่างประเทศประสานประสานงานกับราชบัณฑิตยสถานให้บัญญัติคำการเรียกชื่อประเทศเมียนมาร์ " THE UNION OF MYANMAR เป็น The Republic of the Union of Myanmar ชื่อภาษาไทยอย่างเป็นทางการคือ "สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์" หรือเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า "เมียนมาร์" ตั้งแต่วันที่ 19 มิถุนายน 2532 เป็นต้นไป) เป็นหนึ่งในประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมี 3 สถาบันหลักคล้ายไทยคือ “ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” เมื่ออังกฤษเข้ายึดครองเป็นอาณานิคมทำให้สถาบันชาติล่มสลาย และสถาบันพระมหากษัตริย์สิ้นสุดลง (กษัตริย์องค์สุดท้ายของเมียนมาร์คือ พระเจ้าอิบอเสด็จลี้ภัยไปอยู่อินเดีย) (ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกรวิวัฒน์, 2555, หน้า 4) เหลือเพียงสถาบันพุทธศาสนาเท่านั้นที่ยังคงเป็นที่พึ่งของประชาชนในยามที่บ้านเมืองต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก

การที่พุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองตั้งแต่สมัยที่ยังมีกษัตริย์ปกครองจนถึงสมัยอาณานิคมอย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์กับการเมืองในสมัยที่เมียนมาร์ตกเป็นอาณานิคมจากเดิมในสมัยที่ยังมีระบบกษัตริย์ พุทธศาสนาได้รับการตีความให้สัมพันธ์ความเชื่อที่กษัตริย์ใช้ในการปกครอง เช่น ธรรมราชา พระโพธิสัตว์ และพระศรีอาริย์ และระบบจักรวาล แต่สมัยอาณานิคม พุทธศาสนาเริ่มได้รับการตีความให้สัมพันธ์กับการเมืองสมัยใหม่ เช่น สังคมนิยม โดยกลุ่มทะซิน ซึ่งต่อมากลายเป็นผู้นำทางการเมืองของเมียนมาร์ หลังจากที่ได้รับเอกราชและ นำเอาพุทธศาสนาไปตีความสัมพันธ์กับแนวทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบใหม่ เพราะ การสะท้อนทางการเมืองของเมียนมาร์ แต่ละช่วงเวลามีบริบทของสถานการณ์ที่ทำให้พระสงฆ์ต้องเข้ามา เกี่ยวข้องกับการเมืองแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นระดับบุคคลมากกว่าการเคลื่อนไหวในระดับ องค์กรสงฆ์ ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่ไม่ข้องแวะกับการเมือง และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

สำหรับ กลุ่มที่เกี่ยวข้องการเมืองนี้ยังแยกออกได้เป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าพระสงฆ์ควรพยายาม เข้าไปมีอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองเฉพาะในเวลาที่เกิดภัยคุกคามต่อพุทธศาสนา ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงต่อสู้เพื่อเอกราช ในขณะที่อีกกลุ่มเชื่อว่าพระสงฆ์ควรพยายามเกี่ยวข้องกับ การเมืองในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของประชาชนที่อุปถัมภ์พระศาสนา โดยการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพระสงฆ์ ฉะนั้นมีทั้งแบบสันติวิธี (เช่นการคว่ำบาตร) หรือ สนับสนุน/อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวต่อต้านที่ใช้กำลังต่อสู้ จากที่ระบุนานี้จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์กับการเมืองเมียนมาร์ไม่สามารถที่จะแยกจากกันได้เลย ด้วยหลาย ๆ เหตุการณ์ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสงฆ์เมียนมาร์ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองตลอดมาตั้งแต่อดีต จนถึงหลังการเลือกตั้ง ค.ศ. 2015 ว่ามีพัฒนาการที่แตกต่างในการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองอย่างไร และมีบริบทแวดล้อมหรือมีมูลเหตุใดในการผลักดันให้เกิดเข้าไปมีบทบาท

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างพระสงฆ์เมียนมาร์กับบุคคล คณะบุคคลที่ เกี่ยวข้องทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลเกี่ยวกับชาติพันธุ์โรฮิงญา

การทบทวนวรรณกรรม**แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการเมือง**

นักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายคำว่า บทบาทไว้หลากหลาย ได้แก่ ชาร์บิน และเจอร์เนอร์ (Sarbin and Jurnur, 1955, p. 236) กล่าวว่า บทบาทคือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่า ผู้อยู่ในแต่ละสถานภาพจะ

ฟังก์กระทำ ส่วนเบอร์ โควิทซ์ (Berkowitz. 1972, p. 20) ให้ความหมายคำว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวัง ของผู้มีสถานภาพทางสังคม ยังรวมถึงการกระทำที่บุคคลในสถานภาพนั้นแสดงออก อีกทั้งบุรุษและเซลซ์นิก (Broom and Selznick. 1973, p.26) อธิบายความหมายของ บทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพหรือตำแหน่งในสังคม รวมทั้งโคเฮน (Cohen.E., 1979, p. 36) ได้ให้ความหมายของ บทบาทว่า หมายถึง สิ่งที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติและสิ่งที่บุคคลได้ปฏิบัติจริง ถึงกระนั้นสาระสำคัญของการแสดงบทบาทดังกล่าว จำเป็นต้องสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม ดังนั้นคำว่าบทบาทเป็นการกระทำที่แสดงออกโดยการปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ ในตำแหน่งหรือสถานภาพและเป็นที่ยอมรับทางสังคมในหน้าที่การงานและสังคมคาดหวังไว้

ความสัมพันธ์บทบาทระหว่างสังคมและปัจเจกบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคล เป็นเครือข่าย ของสถานภาพและความคาดหวัง ส่วนปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพและแสดงบทบาทตามสถานที่ครอบครอง จะมีลักษณะที่สำคัญ 2 อย่าง (สัญญาวิวัฒน์, 2542) คือ

1. ลักษณะเกี่ยวกับตน (Self –related characteristics) ได้แก่ ลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลตามที่เขาคิดว่าเป็นหรือมีลักษณะเช่นนั้น (Self - conception) จะมีผลต่อการประพฤติตามสถานภาพที่เขาดำรงอยู่ และจะเป็นฐานในการเลือกความคาดหวังประเภทต่าง ๆ มาเป็นแนวลักษณะการประพฤติตามสถานภาพ

2. ความสามารถและทักษะในการแสดงบทบาท (Role playing skills and capacities) ความสามารถเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของแต่ละบุคคล ส่วนทักษะเป็นสิ่งเรียนรู้ภายหลัง แต่ทั้งสองสิ่งก็เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หากไม่มีความสามารถเป็นทุนทักษะก็ไม่อาจเกิดได้ด้วย ทักษะและความสามารถในการแสดงนี้เองทำให้บุคคล แสดงบทบาทได้แตกต่างกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยพอที่จะสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย บทบาทให้รับผิดชอบโดยปฏิบัติงานให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความคาดหวังของกลุ่มคน หรือสังคมบทบาทเป็นแนวความคิด ในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่ควบคู่กับฐานะตำแหน่งเป็นหน้าที่ของตำแหน่ง ที่ผู้ใดสวมตำแหน่งนั้น ก็จะมีหน้าที่ตามตำแหน่งนั้นด้วย ส่วนบทบาทเป็นการประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามตำแหน่งนั้น ๆ และบทบาทและพฤติกรรมมนุษย์มีส่วนประกอบอีก 3 ประการ คือ (1) บทบาทที่ถูกกำหนดขึ้น เป็นบทบาทตำแหน่งหน้าที่สิทธิทางสังคม (2) บทบาทที่ถูกคาดหวังเป็นบทบาทที่อยู่ในระดับของความคิดส่วนบุคคลหรือเป็น ความคาดหวังของสังคมที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งความคาดหวัง ของตนเองแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวัง (3) บทบาทที่เป็นจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของตำแหน่งหน้าที่ตามสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจจะไม่เป็นตาม ทั้ง บทบาทที่ถูกกำหนดและบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้ การที่คนเรา อยู่ร่วมกันในชุมชน หนึ่ง ๆ นั้น ย่อมมีการปฏิสัมพันธ์กัน ฟังพาสังกันละกันต่างมีหน้าที่สถานะและ มีบทบาทแตกต่างกันไป บทบาทและสถานภาพเกิดจากการที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการแบ่งงานกันทำตามตำแหน่งหน้าที่ในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยจะขอ กล่าวถึงความหมายของการเมือง ที่นักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้อย่างน่าสนใจ และจะได้กล่าวถึงการมี ส่วนร่วมทางการเมือง มีรายละเอียดตาประเด็น

ดังต่อไปนี้

1) ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเมือง หมายถึง ระเบียบปฏิบัติช่วยกันจัดบ้านเมืองหรือสังคมหรือโลก ให้มันหมดปัญหาหรือการช่วยแก้ปัญหาบ้านเมืองของสังคมทั้งหมดนั่นเอง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นแนวทางหรือกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือไม่ว่าการปกครองรูปแบบใดก็ตามบทบาทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนย่อมจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการรักษาความสมดุลระหว่างผู้บริหารประเทศ (รัฐบาล) กับผู้รับผลประโยชน์อันเกิดจากการบริหารประเทศ (ประชาชน) ซึ่งหากแม้ว่าระบบการเมืองใดก็ตามที่ ละเลยในประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงเช่นกัน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลการกระทำนั้นถึงรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติเช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชุมนุมเรียกร้องของประชาชนทางการเมืองการตัดสินใจเชิงนโยบายของ รัฐบาลอันมีผลต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำประชาพิจารณ์ผลแห่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางการเมืองอาจจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.1) การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง เช่น การบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง

2.2) การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมแต่ไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองด้วยตนเองโดยตรง แต่เป็นการเลือกตัวแทนเข้าไป ทำหน้าที่ด้วยวิธีการ เลือกตั้งโดยประชาชนอย่างเสรี ซึ่งกลไกนี้ต้องการให้ประชาชน เข้ามาควบคุมการบริหารงานฝ่ายปกครองให้เป็นไปตามความต้องการ

ดังนั้นเมื่อกล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่กฎหมายรับรอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมายและได้รับการตราไว้ในกฎหมายอย่างถูกต้อง อีกรูปแบบหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผิดกฎหมาย เป็นการชุมนุมที่มีอุดมการณ์ล้มล้างสถาบันใดสถาบันหนึ่ง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมักจะเป็นไปตามกลุ่มผลประโยชน์และลักษณะของการแสดงออกได้เช่นกัน เช่น แสดงออกทางการเมือง การเขียน การโฆษณา การวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

3) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พบว่า ไมเคิล รัช ได้จัดลำดับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองไว้ 10 ระดับ เรียงจากสูงไปต่ำ ไว้อย่างน่าสนใจ ได้แก่ (Rush, M. 1992, p.112)

1) การดำรงตำแหน่ง ด้านการบริหารหรือการเมือง (Holding Political or Administrative Officer) ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2) การเสาะแสวงหาตำแหน่ง ด้านการบริหารหรือ ทางการเมือง

3) การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็ง (Active Membership) ในองค์การทางการเมือง (Political Organization) ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ในพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์

4) การเข้าร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกเฉย ๆ (Passive Membership) ในองค์การทางการเมือง ซึ่งหมายถึง การเป็นสมาชิกโดยไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างไร เพียงแต่เป็นการจ่ายค่าสมาชิก อยู่เป็นประจำเท่านั้น

5) การมีส่วนร่วมในรูปของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง (Quasi Political Organization) ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลาย ที่มีหน้าที่ (Function) เกี่ยวกับการเมืองเป็นบางส่วนเท่านั้น

6) การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกเฉย ๆ ขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การ ทางการเมือง

7) การเข้าร่วมในรูปแบบการชุมนุมในที่สาธารณะหรือชุมนุมเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมเดินขบวนต่าง ๆ (Demonstration)

8) การเข้าร่วมในรูปของการอภิปรายถกเถียงข้อปัญหาทางการเมืองในรูปแบบไม่เป็นทางการ (Informal Political Discussion)

9) การเข้าร่วมในรูปของการให้ความสนใจทั่วไป ต่อเรื่องราวทางการเมือง

10) การเข้าร่วมในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting)

4) กลุ่มพฤติกรรมต่าง ๆ และเงื่อนไขในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนย่อม สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของกลุ่มต่าง ๆ และเงื่อนไขของการเข้ามามีบทบาท ซึ่งประเภทของกลุ่มพฤติกรรมของผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง มีหลายประเภท ดังนี้ (จรรยา สุภาพ, 2514, หน้า 254-269)

1) คนชั้นนำระดับสูงและคนชั้นนำระดับกลาง พิจารณาจากการใช้ตำแหน่งและชื่อเสียง

2) บุคคลระดับอื่นที่มีบทบาททางการเมืองและมีส่วนในการใช้อำนาจทางการเมืองด้วย ได้แก่ผู้ที่อยู่ในระดับชั้นของสังคมที่สามารถใช้อิทธิพลทางการเมืองได้ ผู้ที่มีความตื่นตัวและเป็นผู้ดำเนินการทางการเมือง

3) เป็นผู้ที่สนใจเข้าร่วมในการประชุมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการประชุมระดับเล็กหรือใหญ่

4) เป็นผู้ช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

5) เป็นผู้ที่ติดต่อกับสมาชิกรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองหรือหนังสือพิมพ์ในลักษณะที่เป็น การแสดงความคิดเห็นหรือชี้แนะหรือวิพากษ์วิจารณ์ในทางการเมือง

6) เป็นผู้ที่พบปะสนทนาในเรื่องทางการเมืองกับบุคคลทั่วไป

7) กลุ่มผลประโยชน์

8) พรรคการเมือง

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วผู้วิจัยสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะกลุ่มพฤติกรรมใด ๆ ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอคือ เงื่อนไขที่เป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ของทางการเมืองได้แก่ (1) ความเป็นอิสระของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (2) ช่องทางในการเข้าร่วมทางการเมืองต้องหลากหลายและ (3) กระบวนการทางการเมืองทุกขั้นตอนต้องเกิด จากการยอมรับของประชาชนด้วย

5) ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ส่วนลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีการจำแนกไว้ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549, หน้า 583-595)

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไป โดยความหมายที่เป็นรูปธรรมมักมีลักษณะของการแสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมืองโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญ

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง การพิจารณาลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น สามารถพิจารณาได้จากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ 2 ลักษณะได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง เช่น การเข้าไปมีบทบาท ในการแสดงออกของกิจกรรมทางการเมือง การเลือกตั้ง การรณรงค์ทางการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรค การเมือง การร่วมประท้วง เป็นต้นและอีกลักษณะหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมทางการเมือง ถกปัญหาการเมือง การติดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง เป็นต้น

6) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นั้นหมายความว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนย่อมจะขึ้นอยู่กับปัจจัย สำคัญ

หลายประการที่มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนด้วย ดังนี้ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549, หน้า 595-604)

1) ระบบการเมือง

(1.1) ระบบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่ เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง มากที่สุด กล่าวคือ การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนคือ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของ อำนาจอธิปไตย อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน

(1.2) ระบบเผด็จการอำนาจนิยม เป็นระบบการเมืองที่กีดกัน หรือปิดโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะอำนาจเด็ดขาดมีแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งมีลักษณะการปกครองในอำนาจการปกครองทั้งหมดเป็นของผู้ปกครอง อาจเรียกว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของผู้ปกครอง” ประชาชนถูกตัดขาดออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) วัฒนธรรมทางการเมืองวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความมุ่งมั่นอย่างจริงจังของผู้นำทางการเมือง และ การเรียกร้องอย่างแข็งขันจากประชาชนอย่างกว้างขวาง หากปราศจากปัจจัยดังกล่าว การ เสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยคงต้องอาศัยเวลาที่ยาวนาน ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมือง การพัฒนาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกันที่เป็นเอกภาพจนไม่อาจละทิ้งส่วนใดส่วนหนึ่งได้

3) โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น ผู้ที่มีรายได้ น้อย ประชาชนที่ยากจน จะไม่มีเวลาสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะจะให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วม ทางการเมืองได้มากกว่านอกจากปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมแล้วยังมีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสามารถอธิบายปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

(3.1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

(3.2) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ พฤติกรรมร่วมทางสังคม ระดับการพัฒนาหรือความทันสมัยทางสังคมและเศรษฐกิจ การกระทำหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อการมี ส่วนรวมของประชาชนโดยผู้นำทางการเมืองหรือผู้แทนของประชาชน

แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง

กลุ่มผลประโยชน์นั้น พิจารณาตามหลักของความเป็นจริงจากพฤติกรรม แล้วเป็นการรวมตัวของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ ได้ยึดถือเอาแนวอาชีพเดียวกัน เป็นหลักเมื่อการรวมตัวกันดำเนินไปได้ด้วยดี มีการจัดองค์การที่ดี มีประสิทธิภาพ แล้วก็จะสามารถสร้างพลังและเปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล(Influence) และอำนาจ (Power)เหนือรัฐบาล เหนือผู้บริหารประเทศได้ พลังอำนาจที่ว่านี้ รวมไปถึงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในกลุ่มด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับพหุสังคม

แนวคิดพหุสังคม ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองในพระสงฆ์พม่า เป็นแนวคิดพหุสังคมของ John Sydenham Furnivall ซึ่งเป็นเจ้าของทฤษฎีและผู้วางรากฐานแนวคิดพหุสังคมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย แนวคิดนี้ถูกพัฒนาขึ้นในประเทศเมียนมาร์และอินโดนีเซีย ยุคตกเป็นอาณานิคมของ

อังกฤษและดัชท์ Furnivall เชื่อว่าการที่สังคม ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มหลายเชื้อชาติหลากหลายดำรงอยู่ เนื่องจากกลุ่มชนเหล่านั้น มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ณ บริเวณย่านตลาด ในระยะต่อมานักวิชาการหลายท่านเสนอว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ ยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะช่วยให้สังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายเช่นนี้ดำรงอยู่ได้ มีการเสนอว่าการมีกิจกรรมทางสังคม หรือความ ร่วมมือภายใต้บริบททางสังคมเดียวกันเป็นปัจจัยพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในพหุสังคม สรุปว่าปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ช่วยให้ พหุสังคมดำรงอยู่ได้ประกอบไปด้วย (1) การมี ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน (2) การมีค่านิยมบางประการร่วมกัน และ (3) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้น การศึกษาที่สังเคราะห์เอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้อง กับ “บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์” ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองในประเทศเมียนมาร์ เป็นการอธิบายบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับกลุ่มผู้นำทางการเมืองผ่านแนวคิด การมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และพหุสังคมในเมียนมาร์โดยผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

(1) ในการวิจัยบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์หลังการเลือกตั้งปี ค.ศ.2015 ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องบทบาท พระสงฆ์ทางการเมือง ออกเป็น 3 ระยะ ตามลำดับประกอบด้วย

1) บทบาทพระสงฆ์ทางการเมืองเมียนมาร์อยู่ภายใต้การอาณานิคมของ อังกฤษจนนำมาสู่การได้รับเอกราช

2) บทบาทพระสงฆ์ทางการเมืองภายหลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษ

(1) การประกาศใช้ นโยบายให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

(2) การเคลื่อนไหวการเมืองร่วมกันระหว่างนักศึกษา พระสงฆ์เพื่อต่อต้าน รัฐบาลเนวิน ในเหตุการณ์ประท้วงครั้งใหญ่เมื่อ วันที่ 8 สิงหาคม 1988 (เหตุการณ์ 8888)

(3) การประท้วงเพื่อต่อต้านรัฐบาลทหารเมียนมาร์คือการประท้วงที่นำโดยคณะพระภิกษุสงฆ์ แม่ชี นักศึกษาและประชาชนซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2007 จากการไม่พอใจของประชาชนต่อการประกาศขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง เกือบเท่าตัวและขึ้นราคาก๊าซหุงต้มถึง 5 เหตุการณ์ “Saffron Revolution” “การปฏิวัติผ้ากาสาพัสตร์”

(4) บทบาทสร้างขบวนการชาตินิยม 969 ต่อต้านในสิ่งที่เห็นว่าเป็นการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามในสังคมเมียนมาร์ที่นับถือศาสนาพุทธเลข 969 เป็นสัญลักษณ์หมายถึงคุณลักษณะของพระพุทธเจ้า 9 ประการ เลข 6 แสดงคุณลักษณะ 6 ประการ ของพระธรรม และเลข 9 ตัวสุดท้าย แสดงถึงคุณลักษณะของพระสงฆ์ 9 ประการ ในอดีตพระรัตนตรัย และธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ของชาวพุทธ

3) กลุ่มชาติพันธุ์โรฮิงญา และบทบาทพระสงฆ์ กับกลุ่มชาติพันธุ์โรฮิงญา เป็นการศึกษาจากเอกสารที่ผู้วิจัยสำรวจ (Documentary Research) ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเมียนมาร์ การใช้เอกสารในสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาประสบปัญหาในการหาหลักฐานขั้นต้นมาอ้างอิง จึงต้องใช้หลักฐานชั้นรองเป็นหลักโดยนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) เพื่อนำมาใช้ในการวิจัย

ขอบเขตด้านเวลา

ขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์หลังการเลือกตั้ง ปี

ค.ศ.2015 โดยเริ่มศึกษาค้นคว้าที่ห้องสมุด และออกภาคสนามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้เขียนได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารนำมาวิเคราะห์ โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามช่วงเวลาการแสดงบทบาทพระสงฆ์ทางการเมืองเมียนมาร์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งศึกษาจากเอกสารบทความ ข่าวที่ปรากฏทางหนังสือพิมพ์ เอกสารออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ทางการเมืองการเสวนาของทางมหาเถรสมาคมของเมืองไทย ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของเมียนมาร์ ที่สะท้อนแนวคิด ความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในทางการเมืองของเมียนมาร์ บนฐานของการใช้แนวคิดต่าง ๆ ประกอบในการวิเคราะห์และนำผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลมาหาข้อสรุป จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้น โดยใช้เทคนิคเครื่องมือแบบโยงสามเส้า (Triangulation) เป็นการอธิบายผ่านปรากฏการณ์ (เหตุการณ์) เอกสาร และหลักฐาน โดยและสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในทางการเมืองของเมียนมาร์หลังการเลือกตั้ง ค.ศ. 2015 ให้เห็นจุดเชื่อมโยง จนได้ข้อสรุปเป็นรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อรับทราบข้อเสนอแนะ และแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

1) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์เมียนมาร์กับบุคคลคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการเมือง

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในแต่ละยุคจะเห็นว่าพระสงฆ์เมียนมาร์ เริ่มมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงนับแต่ยุคที่ตกเป็นอาณานิคมเป็นต้นมา หลายครั้ง ในประวัติศาสตร์เมียนมาร์ที่พระสงฆ์แกนนำต้องถึงแก่ชีวิตในการต่อสู้เพื่อปกป้องพุทธศาสนา และวีรกรรมของพระสงฆ์หลายรูปโดยเฉพาะอุโอดตะมะ และอูวิสาระ เป็นแบบอย่างให้ พระสงฆ์ยุคต่อมา ทั้ง "กบฏเกือก" และ "การปฏิวัติผ้ากาสาฬหพัศตร์" ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่พระสงฆ์เมียนมาร์มีบทบาทนำและยุ่งเกี่ยวกับเหตุผลต่างกัน ในขณะที่ "กบฏเกือก" เป็นการต่อสู้ที่ใช้กลยุทธ์ปลุกกระแสชาตินิยม คุณค่าทางวัฒนธรรม และความ ศรัทธาต่อพระศาสนา ในการระดมความร่วมมือและผนึกกำลังทุกภาคส่วนในการต่อสู้เพื่อ เอกราช ด้วยเหตุผลเพื่อปกป้องพระศาสนา "การปฏิวัติผ้ากาสาฬหพัศตร์" เป็นการที่พระสงฆ์ใช้อำนาจทางจริยธรรมต่อสู้กับรัฐบาลทหารด้วยวิธีการสันตอหิงสา ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คุณภาพชีวิตของประชาชนและเรียกร้องความชอบธรรมทางการเมือง ทำยที่สุดนำไปสู่การ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งทั่วไป อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของวิธีการศึกษาที่เป็นการศึกษาจากเอกสาร ทำให้ขาดข้อมูลเกี่ยวกับฐานคิดของแกนนำสงฆ์ว่ายึดหลัก พระธรรมวินัยข้อใดเมื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแต่ละกรณี

2) บทบาทพระสงฆ์กับนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลเกี่ยวกับชาติพันธุ์โรฮิงญา

ชาวโรฮิงญาเป็นชนกลุ่มน้อยดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานในรัฐยะไข่ตะวันตกมาหลายศตวรรษ ก่อนที่จักรวรรดิอังกฤษปกครองเมียนมาร์ ต่อมาชาวอังกฤษได้นำชาวเบงกาลีจากอินเดียเข้ามาในเมียนมาเพื่อร่วมรบกับอังกฤษต่อต้านญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ในขณะเดียวกัน ชาวเมียนมาในขณะนั้นก็จับมือกับญี่ปุ่นต่อสู้กับอังกฤษเพื่อประกาศเอกราช "ดังนั้น โรฮิงญาจึงกลายเป็นอุปสรรคในการกอบกู้เอกราชในเมียนมา อันนี้เป็นต้นรากสำคัญแห่งปัญหา" ภายหลังได้เอกราชความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมโรฮิงญาและชาวพุทธในรัฐยะไข่เพิ่มมากขึ้นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่ต่างกันของชาวพุทธและโรฮิงญาในรัฐยะไข่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อชาวโรฮิงญา ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดความเกรงกลัวว่า ประชากรส่วนใหญ่จะกลายเป็นชาวโรฮิงญา กลายเป็นปัญหาเหยียดเชื้อชาติภายหลังการทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลอู นู เมื่อราวปี 1962

กองทัพได้ยกเลิกสัญญาตีเมียนมาแก่ชาวโรฮิงญาทำให้สิทธิพลเมืองของชาวโรฮิงญาต้องหายไป เพื่อสกัดการเพิ่มขึ้นของจำนวนชาวโรฮิงญา

บทสรุปของพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์เมียนมาร์กับบุคคลคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการเมืองตั้งแต่อดีตนำมาสู่รัฐบาลปัจจุบันนโยบายโรฮิงญาผู้วิจัยจึงขอสรุปแบบองค์รวมเพื่อให้เห็นบทบาทพระสงฆ์เมียนมาร์ในทางการเมืองในภาพกว้างที่เริ่มต้นตั้งแต่มีการประกาศใช้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเป็นการนำศาสนาสู่การเมืองโดยผ่านรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองของเมียนมาร์ บทบาทของพระพุทธศาสนา ผ่านการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ทางการเมืองเมียนมาร์ไม่ได้เกิดขึ้นครั้งแรก หลังจากได้รับเอกราชแต่มีบทบาทตั้งแต่สมัยที่ยังมีระบบกษัตริย์ ด้านการปกครองพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการแสดงอำนาจ บารมี และสิทธิธรรมในการปกครองของกษัตริย์ผู้ที่จะมาเป็นกษัตริย์จะต้องเป็นผู้มีบุญญาธิการมากกว่าคนอื่น ๆ สถานะของพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนพระอินทร์ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดแห่งจักรวาล ขณะเดียวกันกษัตริย์แสดงความน่าเชื่อถือของตนเองต่อประชาชนด้วยการปฏิบัติตนเป็นธรรมราชาซึ่งหมายถึงทรงเป็นราชาผู้ทรงธรรม ตลอดจนทำนุบำรุงศาสนาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ควบคุมองค์การสงฆ์ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือสร้างสถานต่าง ๆ ส่วนระบบกฎหมายซึ่งเป็นกฎหมายแบบจารีตมีการนำเอาแนวทางคำสอนของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการตัดสินใจตัดสินใจ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ทางการเมืองเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในสมัยที่อังกฤษเข้ามาปกครองเมียนมาร์โดยเฉพาะระบบการศึกษาแบบใหม่ ระบบการศึกษาที่อังกฤษนำมาใช้ทำให้วัดและพระสงฆ์มีความสำคัญน้อยลงในสังคม เนื่องจากอังกฤษได้เข้ามาตั้งโรงเรียนสมัยใหม่สอนวิชาซีพีในระบบอุตสาหกรรม แต่โรงเรียนวัดไม่สามารถสอนความรู้เหล่านี้ให้กับประชาชนได้เพราะพระสงฆ์ไม่มีความรู้ในวิชาการแบบใหม่ที่ดีพอ ดังนั้นจำนวนนักเรียนที่เรียนโรงเรียนวัดจึงมีจำนวนน้อยลง การที่พระสงฆ์ไม่มีบทบาทสำคัญด้านการศึกษาประกอบกับรัฐบาลไม่สามารถควบคุมองค์การสงฆ์ได้ทำให้พระสงฆ์จำนวนมากออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อแสวงหาสถานภาพความสำคัญของตนในสังคม ปัญหาของพระสงฆ์เหล่านี้สืบทอดมาจนถึงสมัยที่เมียนมาร์ได้รับเอกราชซึ่งพระสงฆ์มักจะอ้างเหตุผลของการเคลื่อนไหวของตนว่าทำไปเพื่อสืบทอดพระศาสนา นอกจากนี้ระบบการศึกษาอังกฤษยังก่อให้เกิดกลุ่มผู้ได้รับการศึกษาแบบใหม่ซึ่งต่อมากลายเป็นนักชาตินิยมและผู้ปกครองเมียนมาร์หลังได้รับเอกราช คนเหล่านี้ถึงแม้ไม่มีแนวคิดด้านการเมืองการปกครองแบบตะวันตกแต่ก็ยังยอมรับความสำคัญของพระพุทธศาสนาผ่านบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมเมียนมาร์และนำมาเป็นเครื่องมือในการต่อต้านอังกฤษ โดยเริ่มจากนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาวเมียนมาร์ในกรณีกบฏเกือกของสมาคม YMBA รวมถึงนำมาตีความให้มีความสัมพันธ์กับแนวทางสังคมนิยมและมาร์กเพื่อต่อต้านทุนนิยมโดยสมาชิกหลายคนของสมาคมชาวเมียนมาร์ หลังจากได้รับเอกราชแล้วบทบาทพระสงฆ์ยังมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการเมือง รัฐบาลประกาศใช้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยการออกร่างพระราชบัญญัติการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1947 ครั้งที่ 3 เนื้อหาศาสนาของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขนี้มีความแตกต่างจากข้อความในรัฐธรรมนูญฉบับเดิมเป็นอย่างมาก โดยมีการเปลี่ยนแปลงข้อความในมาตราที่เกี่ยวกับศาสนาจากเดิมที่บัญญัติว่ารัฐยอมรับพระพุทธศาสนาเป็นเพียงศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในสหภาพให้ความนับถือ กลายมาเป็นการบัญญัติให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้นการประกาศศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติก่อให้เกิดปัญหาทางการเมือง เพราะชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ และชาวเมียนมาร์ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ต่างมีสำนึกในการรักษาชาติพันธุ์และศาสนาที่ไม่เหมือนกับชาวพุทธเมียนมาร์ คนเหล่านี้คิดว่าการที่รัฐบาลประกาศใช้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์และศาสนาของประชาชนในสหภาพชาวจานถึงแม้ส่วนหนึ่งจะนับถือพุทธศาสนาแต่ก็คิดว่าเผ่าพันธุ์ตนเองแตกต่างจากชาวเมียนมาร์และคิดว่ารัฐบาลกำลังนำเอามาวัฒนธรรมเมียนมาร์มาครอบงำตน ส่วนชาวเมียนมาร์ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ กล่าวหาว่า

พุทธศาสนาที่ได้รับการประกาศให้เป็นศาสนาประจำชาติแล้วทำให้ชาวพุทธมีสถานะทางสังคมและสิทธิพิเศษเหนือกว่าผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ ดังนั้นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 4 โดยการยอมรับสิทธิในการสอนศาสนาอย่างเสรีภาพก็ไม่ได้ช่วยให้ความขัดแย้งภายในประเทศผ่อนคลายลง เพราะพระสงฆ์จำนวนมากออกมาก่อนความวุ่นวาย ปัญหาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 2 ครั้งประกอบกับปัญหาต่าง ๆ ของรัฐบาลหลังการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1960 ดังที่ระบุไว้ในบทที่ 4 ทำให้รัฐบาลมีฐานะไม่มั่นคงจนกระทั่งถูกปฏิวัติโดยนายพลเนวินในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1962

ดังนั้นบทบาทความคิดขององซานและอู๋เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและการเมือง พวกเขาพยายามสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทุกเผ่าพันธุ์และศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ความแตกต่างระหว่างองซานกับ อู๋อยู่ตรงที่ว่าองซานต้องการให้ศาสนาแยกออกจากการเมืองเพราะการนำศาสนาเข้าสู่อการเมือง อาจก่อให้เกิดปัญหาภายในประเทศได้ รัฐจึงไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวในการนับถือศาสนาของ ประชาชนและจะต้องควบคุมไม่ให้มีการกระทำอันก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านศาสนา ส่วนอู๋คิดว่ารัฐควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทุกศาสนา ด้วยความหวังว่าการที่ประชาชนทุกคนหัน มานับถือและปฏิบัติตามหลักทางศาสนาของตนจะทำให้ประชาชนทั้งประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อู๋ประกาศว่า "รัฐบาลไม่ควรสนับสนุนศาสนาแค่เป็นการอำพราง แต่รัฐบาลควรสนับสนุนกิจกรรมด้านศาสนาของทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมเพื่อที่จะทำให้คนในชาติมีความสุขสูงสุดทั้งทางด้านจิตใจและกายภาพ อู๋มีความคิดว่าทุกศาสนาล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ เพราะมีจุดมุ่งหมายในการสอนให้ทุกคนเป็นคนดีและรักความสงบสุข ถ้ารัฐบาลไม่เป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาแล้วก็จะทำให้ศาสนาไม่มีบทบาทในการควบคุมความประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดผลตามมาคือสังคมมีความเสื่อมทรามเพราะทุกคนต่างก็ยึดถือแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวและแก่งแย่งชิงดีกันอย่างไรก็ตามพุทธศาสนาผ่านการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทที่สำคัญต่อการเมืองและสังคมเมียนมาร์ในช่วงที่ได้รับเอกราชเนื่องจากนักการเมืองเมียนมาร์นำเอาพุทธศาสนามาสัมพันธ์กับการเมืองสมัยใหม่ ตลอดจนมีการรื้อฟื้นการจัดกิจกรรมด้านศาสนาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การประกาศให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะองซานกับอู๋กลัวว่าเมื่อประกาศแล้วอาจจะเกิดการต่อต้านจากชนกลุ่มน้อยขึ้นมาได้ การปกครอง ประกาศตั้งสภาพินุกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council, SLORC, สลอร์ค) และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ผลการเลือก ตั้งปรากฏว่าพรรคของนางองซาน ซูจี ชนะการเลือกตั้งได้เสียงข้างมาก ในขณะที่พรรค รัฐบาลทหารเมียนมาร์ได้ผู้แทนเพียง 10 คนจาก 485 คน จึงไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง ในช่วง รัฐบาล สลอร์ค ได้ควบคุมพระสงฆ์อย่างเข้มงวด โดยออกกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรสงฆ์ ให้รวมทุกนิกายอยู่ภายใต้ องค์กรสงฆ์องค์กรเดียว ให้การรับรองพุทธศาสนาเพียงแก่นิกายและ ไม่ให้ตั้งนิกายใหม่ ห้ามการกระทำใด ๆ ที่จะทำให้เกิดการแบ่งแยกองค์กรสงฆ์ กำหนดบท ลงโทษจำคุกแก่พระหรือเณรที่ละเมิดข้อห้ามที่กำหนดไว้ ตามกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรสงฆ์ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญชั่วคราวของเมียนมาร์ให้การยอมรับว่าคนเมียนมาร์ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และพระพุทธศาสนามีสถานะพิเศษ ห้ามใช้ศาสนาและ องค์กรทางศาสนาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ห้ามสมาชิกขององค์กรทางศาสนาเป็นผู้แทนราษฎร หากนักการเมืองใช้ศาสนาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองก็จะถูกถอดถอน พระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณของคนเมียนมาร์ ดังนั้นการตั้งสถาบันสงฆ์มาอยู่ในฝ่ายเดียวกันจึงเป็นการดึง ศรัทธามาอยู่ในข้างรัฐเช่นกันรัฐบาลทหารจึงพยายามสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างพระสงฆ์เมียนมาร์กับบุคคล คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการเมือง

อภิปรายผลได้ว่า บทบาทพระสงฆ์เมียนมาร์ที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ในแต่ละยุคจะมีความแตกต่างกัน อาจจะมีด้วยเหตุผล บทบาททางการเมืองที่แสดงออกมาในยุคที่อยู่ในระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นช่วงที่พระสงฆ์มีความสัมพันธ์ด้วยดีระหว่างรัฐกับสถาบันพุทธศาสนาที่อาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่สถาบันกษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาและพระสงฆ์เองสร้างความชอบธรรมในการค้าจนสถาบันพระมหากษัตริย์ จนนำมาสู่เมียนมาร์ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ บทบาทพระสงฆ์ทางการเมืองเริ่มเปลี่ยนแปลงไป สู่ต้นแบบทางสังคมในการเรียกร้องความเป็นชาตินิยมเพื่อต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ เกิดเหตุการณ์ สำคัญจนนำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งพระสงฆ์กับรัฐบาลอังกฤษนำมาสู่การได้รับเอกราช

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทพระสงฆ์กับนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลเกี่ยวกับชาติพันธุ์โรฮิงญา

บทบาทพระสงฆ์ทางการเมืองก่อนการเลือกตั้ง ค.ศ. 2015 และหลังการเลือกตั้ง เหตุการณ์สร้างความเป็นชาตินิยมที่สุดักนำมาสู่ความขัดแย้งในรัฐยะไข่ ที่โรฮิงญาได้รับการกดขี่ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ นำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งที่กลายเป็นปัญหาระดับนานาชาติ ความขัดแย้งที่เริ่มต้นจากบทบาทพระสงฆ์ผ่านกระบวนการสร้างความเป็นชาตินิยม ที่ใช้ผลประโยชน์สร้างความชาตินิยมผ่านการปกป้อง พระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ วูดตัน (Wootton, G. 1970) แห่งมหาวิทยาลัย Tufts สหรัฐอเมริกาได้อธิบายความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ไว้ว่ากลุ่มผลประโยชน์เป็นของผู้ร่วมที่ชนะที่ได้ทำการเรียกร้องต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม และเมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์นี้กระทำการเรียกร้องข้อเสนอของตน โดยผ่านสถาบันใด ๆ ของรัฐบาลก็ตาม กลุ่มผลประโยชน์นี้จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง (Political Interest Groups) และเมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์ปฏิบัติการในระดับการเมือง กลุ่มนี้จะถูกเรียกว่ากลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) โดยสรุปจุดหมายสำคัญของกลุ่มต่าง ๆ นี้คือการป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มซึ่งแบ่งแยกตามสาขาของสังคม ผลประโยชน์นั้นอาจหมายถึงผลประโยชน์เฉพาะของกลุ่มหรือผลประโยชน์นอกกลุ่ม คือผลประโยชน์ทั่วไปที่เป็นสาธารณะ รวมถึงจุดหมายสุดท้ายคือการมีอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะในเรื่องการกดขี่ให้รัฐประชาชน รัฐบาลเห็นด้วยกับแนวความคิดของกลุ่มตนเอง ผ่านวาทกรรมการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยการสร้างชาตินิยมไปที่กลุ่มชาวพุทธในรัฐยะไข่ที่เคยอยู่ร่วมกันระหว่างพุทธศาสนา และโรฮิงญาที่เป็นมุสลิมเกิดการแบ่งแยกชิงชัง นำมาสู่การทำร้าย การหนินตาย ความหวาดกลัว การละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้นบทบาทพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับคณะบุคคลทางการเมืองหลังการเลือกตั้ง ค.ศ. 2015 จึงเริ่มต้นตั้งแต่ประชาชน ผ่านการลอบปรีรัฐบาลในการร่างกฎหมายเพื่อต่อต้านชาติพันธุ์โรฮิงญา บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์ผ่านแนวคิดพุทธสังคมที่ต้องการสร้างกระบวนการชาตินิยมบทบาทพระสงฆ์ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 2015 จึงเป็นเรื่องของ (1) การมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันนั่นก็คือ พระสงฆ์ลุกขึ้นมาปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนชาวเมียนมาร์ด้วยพระสงฆ์ต้องการปัจจัยจากประชาชน (2) การมีค่านิยมบางประการร่วมกันนั่นก็คือ การรักชาติ และปกป้องศาสนาพุทธจากศาสนาอิสลาม และ (3) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางการเมืองพม่าที่ก้าวเข้าสู่วิถีความเป็นประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์สงฆ์กับการเมืองเมียนมาร์ในแต่ละยุคสมัยมีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะที่คล้ายคลึงและใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับว่าสถานการณ์ทางการเมืองและความเปลี่ยนแปลงในสังคม

เวลานั้นจะมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองและ สังคมของสถาบันสงฆ์ได้มากน้อยเพียงใด และรัฐได้เข้ามามีบทบาทภายในคณะสงฆ์มากน้อยเพียงใดด้วยเช่นกัน ดังเช่นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับการเมือง เมียนมาร์หลังการเลือกตั้ง ค.ศ. 2015 ว่ารัฐมีนโยบายเปลี่ยนแปลงจากเดิมหรือไม่ในการแสดงออกทางการเมืองในเรื่องนโยบายโรฮิงญาที่นานาชาติคอยจับตามอง

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุภาพ. (2541). *การเมือง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวินวัฒน์. (2555). *พุทธศาสนากับสังคมการเมืองในอุษาคเนย์*. เอกสารประกอบสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2554 "500 ปี ความสัมพันธ์สยามประเทศไทยกับโปรตุเกสและชาติตะวันตกในอุษาคเนย์ 2054-2554" กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). *ทฤษฎีสังคมวิทยา: การสร้าง การประเมินค่า และใช้ประโยชน์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Berkowitz, L. (1972). *Social Psychology*. Illinois: Scott Foresma.
- Broom, L. and Selznick, P. Broom, L. and Selznick, P. (1955). *Sociology* (5th ed.). New York: Harper and Row.
- Cohen, B. (1979). *Introduction of Sociology*. New York: McGraw-Hill.
- Rush, M. (1992). *An Introduction to Political Sociology*. London: Thomas Nelson and sons.
- Sarbin, T. and Jurnur, R. H. (1955). *Role the Encyclopedia of social Science*. New York: Gordon and Breach Science Publishers.
- Wootton, G. (1970). *Interest Groups*. Englewood Clifts: Prentice-Hall.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
ในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
The Factors Related to Self-care Behaviors of Hypertension Patients
in The Elderly Club in Bang Nok Khwaek Sub-district, Bang Khonthi,
Samut Songkhram

โชติธร พงษ์ไชยมาตย์ และ เสน่ห์ แสงเงิน

Choithrod Phonchaimat and Sane Saengoen

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และ 2) หาความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากร คือ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 597 คน คำนวณโดยใช้สูตร Yamane Taro กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 262 คน คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบ Systematic Random Sampling เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล, ด้านความรู้, ด้านทัศนคติ, ปัจจัยเอื้อ, ปัจจัยเสริม, และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง นำไปทดลองใช้และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลวิจัยพบว่า 1) ด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงระดับ ถึงร้อยละ 66.00 ด้านทัศนคติมีค่าเฉลี่ยในระดับสูงระดับ ถึงร้อยละ 52.30 ปัจจัยเอื้อมีค่าเฉลี่ยปานกลางร้อยละ 83.60 ปัจจัยเสริมอยู่ในระดับสูงระดับร้อยละ 76.00 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมีค่าเฉลี่ยในระดับระดับปานกลางร้อยละ 63.70 และ 2) ความสัมพันธ์พบว่า ด้านความรู้, ด้านทัศนคติและปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยเอื้อไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ($r = -0.07$, $p\text{-value} = 0.29$) ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย สถานพยาบาลและบุคลากรควรมีพัฒนา รูปแบบส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับครอบครัว และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความตื่นตัวและตระหนักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ, โรคความดันโลหิตสูง, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aimed 1) to study predisposing factors, enabling factors, and reinforcing factors associated with health care behavior of hypertensive patients in the elderly club in bang nok khwaek sub-district, Bang Khonthi, Samut Songkhram and 2) to find the relationship of predisposing factors, enabling factors, and reinforcing factors associated with health care behavior of hypertensive patients in the elderly club in bang nok khwaek sub-district, Bang Khonthi, Samut Songkhram. This research is descriptive research. Population was 597 elderly people and the sample size calculating used Yamane Taro formula for 262 cases. Data were collected by questionnaires composed of 6 parts; personal characteristics, knowledge, attitude, enabling factors, reinforcing factors, and health care behavior of hypertensive patients. Try out testing reliability by Cronbach's coefficient alpha was 0.91, and statistic analyzed used Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The result showed that 1) knowledge had mean score with high level 66.00%. Attitude had mean score with high level 52.30%. Enabling factors had mean score with medium level 83.60%. Reinforcing factors had mean score with high level 76.00%. Health care behavior of hypertensive patients with medium level 76.00%. Health care behavior of hypertensive patients with medium level 63.70 and 2) association analyzed found that predisposing factors both knowledge, attitude and Reinforcing factors were positively associated with Health care behavior of hypertensive patients with significance at 0.05. Suggestions from research Hospitals and personnel should develop a model to promote various activities in health care for hypertensive patients. By providing projects or activities suitable for families and the environment for the elderly to be alert and aware of behavioral changes in self-care

Keywords: Self-care Behaviors, Hypertension, Elderly

Received: 2019-11-21

Revised: 2020-02-04

Accepted: 2020-03-30

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย จากสถิติข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ พบว่า ในปี พ.ศ.2559 มีจำนวนประชากรทั้งประเทศ จำนวน 66,413,979 คน โดยเป็นประชากรสูงอายุ จำนวน 10,225,322 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ปัจจุบันโรคความดันโลหิตสูงถือเป็นปัญหาใหญ่ที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ สืบเนื่องจากสถิติผู้เสียชีวิตจากกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในปี พ.ศ. 2552 และที่สำคัญกว่านั้นคือ กว่า 80% เป็นประชากรของประเทศที่กำลังพัฒนาสำหรับประเทศไทย จากการสำรวจประชากรไทยวัยผู้ใหญ่ พบว่า 21.4% เป็นโรคความดันโลหิตสูง และพบว่าประเทศไทยมีภาระจากกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในสัดส่วนที่สูงกว่านานาชาติ โดยสาเหตุของการเสียชีวิตถึง 300,000 กว่ารายในปี พ.ศ. 2552 หรือ คิดเป็น 73% ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีสถิติการเสียชีวิตและผลกระทบจาก กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมากกว่าทั้งโลกซึ่งจากการสำรวจสุขภาพคนไทย พ.ศ. 2557 พบว่าผู้สูงอายุไทยในปี 2560 จะมีปัญหาเรื่องการเป็นโรคความดันเลือดสูงเพิ่มขึ้น และทวีความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2560)

จังหวัดสมุทรสงครามมีผู้ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น และพบมากในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้ป่วยที่คุมความดันโลหิตไม่ได้ มักจะพบมีปัจจัยเสี่ยงคือภาวะอ้วน เนื่องจากมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง และขาดการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานการแพทย์เขตสุขภาพที่ 5, 2561)ซึ่งโรคความดันโลหิตสูงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในกลุ่มผู้สูงอายุจำนวนมาก ซึ่งการควบคุมความดันโลหิตเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ป่วยจะต้องมีการดูแลตนเองโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของระดับความดันโลหิตให้เหมาะสม ได้แก่ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การรับประทานยา และการมาตรวจรักษาตามแพทย์นัดตั้งนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ประยุกต์ใช้แบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ (PRECEDE PROCEED Model) ของ Lawrence W. Green (1974) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพ และเป็นแนวทางการให้คำปรึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือ ผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูง ชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก ในพื้นที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 597 คน ซึ่งสามารถสื่อความหมาย เข้าใจได้ ตอบแบบสอบถามได้ ไม่มีความพิการ หรือไม่เป็นอัมพาต และไม่มีโรคแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane Taro และเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 10% เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 262 คน เลือกรายชื่อผู้สูงอายุเป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้การเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 6 ส่วน ได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยนำด้านความรู้และด้านทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดัน แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพ ปัจจัยเสริมด้านแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน บุคลากรสาธารณสุข และสื่อต่างๆ และแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง

สถิติวิเคราะห์ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลโดยใช้ Inferential Statistics โดยใช้ Chi-Square วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของ Pearson's Product moment correlation Coefficient วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 70.20 มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 70-79 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 46.90 มีสถานภาพสมรส จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 88.20 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 76.30 มีอาชีพค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 85.90 ปัจจัยนำด้านความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงอยู่ในระดับสูงร้อยละ 66.00 ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.61) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง อาหารทอด อาหารที่มีกะทิ ทำให้มีโอกาสเกิดโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 93.90 ในด้านทัศนคติอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 52.30 ($\bar{X} = 2.52$, S.D. = 0.50) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ถ้าปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์จะลดภาวะแทรกซ้อนได้ ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 0.50) ปัจจัยเอื้อด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 83.60 ($\bar{X} = 2.62$, S.D. = 0.31) ปัจจัยเสริมด้านแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน บุคลากรสาธารณสุข และสื่อต่างๆพบว่า ด้านแรง

สนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรสาธารณสุข และสื่อต่างๆมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือด้านแรงสนับสนุนจากเพื่อนบ้านและแรงสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.66, $\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ ในส่วนของพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยอยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 63.70 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 1.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31 เมื่อพิจารณาข้อคำถามรายด้านพบว่า ด้านการรับประทานอาหาร ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่เติมน้ำปลา เกลือซอส ในอาหารที่ปรุงเสร็จแล้ว ($\bar{X} = 2.19$, S.D. = 0.57) ด้านการออกกำลังกาย พบว่ามีการอบอุ่นร่างกายก่อนการออกกำลังกาย ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.64) ด้านการจัดการความเครียด พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเมื่อเกิดความเครียด มีปัญหาไม่สบายใจ ท่านจะพูดคุยหรือปรับทุกข์กับญาติหรือบุคคลที่ไว้ใจ ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.41) และ ด้านการรับประทานยาและการมาตรวจรักษาตามแพทย์นัด พบว่า ไม่ซื้อยาความดันมารับประทานเอง ($\bar{X} = 2.61$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาปัจจัยนำพบว่า เพศ โรคประจำตัว และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ($X^2 = 1.36$, p-value = 0.05, $X^2 = 10.11$, p-value = 0.01, $X^2 = 30.39$, p-value < 0.001) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

(n=262)ปัจจัย	พฤติกรรมการออกกำลังกาย		
	r	p	ระดับความสัมพันธ์
ปัจจัยนำด้านความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง	0.18	<0.001	มีความสัมพันธ์ทางบวก
ปัจจัยนำด้านทัศนคติเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง	0.12	0.05*	มีความสัมพันธ์ทางบวก
ปัจจัยเอื้อด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพ	0.07	0.29	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยเสริม	0.25	<0.001	มีความสัมพันธ์ทางบวก
การได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว	0.34	0.05	มีความสัมพันธ์ทางบวก
การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนบ้าน	0.37	<0.001	มีความสัมพันธ์ทางบวก
การได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรสาธารณสุขและสื่อต่าง	0.36	<0.001	มีความสัมพันธ์ทางบวก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยนำด้านความรู้, ด้านทัศนคติและปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.18$, p-value < 0.001, $r = 0.12$, p-value = 0.05 และ $r = 0.25$, p-value < 0.001 ตามลำดับ) แต่ปัจจัยเอื้อไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ($r = -0.07$, p-value = 0.29)

อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พบว่า เพศ โรคประจำตัว และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1 อภิปรายได้ว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ สามารถสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับกัลยา รัตน์ แก้ววันดี, วราภรณ์ ศิริสว่าง, จิตติมา กัตถัญญ.(2558) พบว่า อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ไม่มี

ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของกลุ่มตัวอย่างปัจจัยนำด้านความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรดาว โสภิกุล (2557) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน และสอดคล้องกับเนาวรัตน์ จันทานนท์, บุษราคัม สิงห์ชัย และ วิวัฒน์ วรวงษ์.(2554) พบว่าระดับความเชื่อของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ที่มีระดับความเชื่อเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงต่างกันมีพฤติกรรมการดูแลตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับปัจจัยเอื้อต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงไม่มีความสัมพันธ์พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงซึ่งแนวคิดทฤษฎี PRECEDE Framework ปัจจัยเอื้อคือ สิ่งทีเอื้ออำนวยให้บุคคลมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพได้ง่าย ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลหรือองค์กรสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ทิพย์ญาณ.(2554) ที่ พบว่า ปัจจัยด้านการเข้าถึงสถานบริการด้านสุขภาพไม่มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงและปัจจัยเสริมด้านแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน บุคลากรสาธารณสุข และสื่อต่างๆมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งการสนับสนุนจากสังคม และการให้กำลังใจจากบุคคลในครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข เพื่อเป็นแรงขับในการแสดงพฤติกรรมสุขภาพเรียม นมรักษ์ และคณะ (2561)พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุภาวะน้ำหนักเกิน

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของปัญหาและอุปสรรคของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค อีกทั้งยังควรมีการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองเปรียบเทียบกับในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตเมืองกับผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบทและการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ เช่น แรงจูงใจภายใน สภาวะการเจ็บป่วย การสูญเสีย ความคาดหวัง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ แก้ววันดี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จุฑารัตน์ ทิพย์ญาณ.(2554). การรับรู้ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง อำเภอ นาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เนตรดาว โสภิกุล. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ สูงอายุในชุมชน ตำบลบึงสาร อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 6(3), 171-178
- เรียม นมรักษ์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักของสมาชิกชมรมแอโรบิก อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). สถานการณ์ผู้สูงอายุ ค้นเมื่อ 10 มกราคม 2562 จาก <http://www.nso.go.th/>

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *ลดปัจจัยเสี่ยงโรคเรื้อรัง NCD* ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.thaihealth.or.th/Books/540/>
- สุภาพร พูลเพิ่ม. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเขต ตำบลชีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยนครราชสีมา*. 5(2), 49-54
- Green, L. & Kreuter, M. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach*. (4th Ed.). New York: McGraw Hill.

คำแนะนำการส่งบทความ

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา เป็นวารสารระดับชาติซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา เป็นวารสารราย 3 เดือน (4 ฉบับ/ปี) โดยมีกำหนดออก ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มีนาคม ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน - มิถุนายน ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม - กันยายน ฉบับที่ 4 เดือนกันยายน - ธันวาคม
2. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาจัดพิมพ์เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้วิชาการ สำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา

นโยบายพิจารณากลับกรองบทความ

1. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา รับผิดชอบบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร เอกสารการประชุม หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ขอบเขตของวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านการวิจัย ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการจัดการอุตสาหกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านบริหารการศึกษา ด้านจิตวิทยาและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องทางการวิจัยการบริหารการพัฒนา
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review)

กระบวนการพิจารณากลับกรองบทความ

บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ดังนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยแล้ว
2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบบทความว่าอยู่ในขอบเขตเนื้อหาวารสารหรือไม่ รวมถึงคุณภาพงานวิชาการ และประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ
3. ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับบทความไว้พิจารณาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อกลับกรองต่อไป โดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน ประเมินคุณภาพของบทความว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมจะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยกระบวนการกลับกรองนี้ทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-Blind Peer Review)
4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าบทความนั้นๆควรนำลงตีพิมพ์ หรือควรส่งให้ผู้เขียนแก้ไขก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินอีกครั้งหนึ่งหรือปฏิเสธการตีพิมพ์

1. ข้อกำหนดต้นฉบับ

1.1 การจัดพิมพ์ต้นฉบับ ผลงานที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์ควรมีความยาวประมาณ 8-15 หน้ากระดาษ A4 บทความภาษาไทยพิมพ์ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point บทความภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วย ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับบทความ

- **ขนาดกระดาษ** A4
 - **กรอบของข้อความ** ในแต่ละหน้าให้มีขอบเขตดังนี้ จากขอบบนของกระดาษ 1.0 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.0 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว
 - **หมายเลขหน้า** ให้ใส่ไว้ในตำแหน่งด้านขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ
- **ระยะห่างระหว่างบรรทัด** หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์ 8 point
- **ตัวอักษร** การจัดพิมพ์ต้นฉบับ ผลงานที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์ควรมีความยาวประมาณ 8-15 หน้ากระดาษ A4 บทความภาษาไทยพิมพ์ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point บทความภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วย ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point และพิมพ์ตามที่กำหนดดังนี้
- **ขนาดกระดาษแยกเป็นสองคอลัมน์เดียว**

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ (Title)	ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่)	กำหนดตรงกลาง, ตัวหนา	ขนาด 18 point,
ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)	ตัวหนา	กำหนดริมขวา (ไม่ต้องระบุตำแหน่งการพิมพ์หรือค่านำหน้าชื่อ)	ขนาด 14 point
ชื่อหน่วยงานของผู้เขียน	ตัวปกติ	ด้านล่างการอ้างอิง	ขนาด 14 point
ชื่อบทคัดย่อ ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ	ตัวหนา	กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา	ขนาด 16 point
ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย	ตัวธรรมดา	ย่อหน้า 0.5 นิ้ว	ขนาด 14 point
คำสำคัญ (Keywords) ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ ภาษาอังกฤษ	ตัวหนา สำหรับหัวข้อ ตัวปกติ สำหรับเนื้อหา *ประมาณ 3-5 คำ	กำหนดชิดขอบซ้าย	ขนาด 14 point
เนื้อหาบทความ หัวข้อใหญ่	ตัวหนา	กำหนดชิดซ้าย	ขนาด 16 point
หัวข้อรอง	ตัวหนา	ย่อหน้า 0.5 นิ้ว	ขนาด 16 point
เนื้อหา	ตัวปกติ	-	ขนาด 16 point
ข้อความในภาพและตาราง	ตัวปกติ	-	ขนาด 14 point
ข้อความอ้างอิง (ด้านล่าง)	ปกติ	-	ขนาด 14 point

2. ส่วนประกอบของบทความ

1. **บทความวิชาการ** หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับ เนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่าง)

1.1 ชื่อเรื่อง (Title)

1.2 **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน และควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำได้กระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น

1.3 **คำสำคัญ (Keywords)** ระบุคำที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูลทั้ง

1.4 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหารวมทั้งระบุ ถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

1.5 **เนื้อหา (Body of Text)** เป็นส่วนหลักของเนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นออกเป็นย่อยๆ และมีการจัดเรียงลำดับเป็นหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

1.6 **สรุป (Conclusion)** เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน และกระชับ โดยมีการสรุป ปิดท้ายเนื้อหาที่เราได้นำเสนอไปแล้วว่ามีผลดี หรือผลเสียอย่างไร

1.7 **เอกสารอ้างอิง (Reference)** เขียนบรรณานุกรมในรูปแบบAPA (American Psychological Association)

2. **บทความวิจัย** ควรมีการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้รับอย่างเป็นระบบ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ชื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา

2.2 **ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด** ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือคำนำหน้าชื่อแต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรธ

2.3 **บทคัดย่อ (Abstract)** ควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด (การเขียนบทคัดย่อ คือการสรุปสาระสำคัญของเรื่องโดยเฉพาะวัตถุประสงค์ วิธีการ และผลการวิจัย)

2.4 **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล

2.5 **บทนำ (Introduction)** เป็นการอธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลที่นำไปสู่การวิจัยมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนหรือโต้แย้ง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.6 **วัตถุประสงค์ (Research Objectives)** ระบุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

2.7 **วิธีการวิจัย (Research Methodology)** อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดและชัดเจน

2.8 **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย การใช้ตารางหรือแผนภูมิไม่ควรเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิโดยมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบอย่างชัดเจน

2.9 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) ผสมผสานเปรียบเทียบและตีความผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย

2.10 สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์

2.11 เอกสารอ้างอิง (Reference) เขียนบรรณานุกรมในรูปแบบของ APA (American Psychological Association)

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาใช้รูปแบบการอ้างอิงของ APA (American Psychological Association)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

ภาษาไทย (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, เลขหน้า)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.2 อ้างอิงในเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา เอกสาร)

กรณีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือนามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมาย (,) ปีที่พิมพ์ เครื่องหมาย (,) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิงใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(กิงกาน แก้วดี, 2556, หน้า 64)

กรณีที่สรุปเนื้อหาหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า

เช่น

(กิงกาน แก้วดี, 2556)

กรณีที่ผู้แต่งใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าหนังสือ

เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2556)

กรณีผู้แต่งมีศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์กุลพล แสงจันทร์ เป็น

(กุลพล แสงจันทร์, 2556)

การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียวกัน ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

เช่น

(กุลพล แสงจันทร์, 2556; 2557)

กรณีผู้แต่ง 2 คน

กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนที่ 1 ตามด้วยเครื่องหมาย (,) เว้นวรรคหนึ่ง ตามด้วย “และ” ไม่เว้นวรรค ตามด้วยผู้แต่งคนที่ 2

เช่น

(กิ่งกาน แก้วดีและประยงค์ ยิ่งยืน,(2556)

กรณีชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เว้นหนึ่งวรรคตามด้วยตัวอักษรชื่อต้น ชื่อกลาง (ถ้ามี) และเครื่องหมายมหัพภาค (.) ตามด้วยเครื่องหมาย “&” และเว้นหนึ่งวรรคตามด้วยชื่อสกุลคนที่ 2 แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้นแล้วใส่จุด

เช่น

(William, R., & Sales, B. D., (2008)

กรณีผู้แต่ง 3-6 คน

ชาวไทยใช้ชื่อ ชื่อสกุล คั่นเครื่องหมายจุลภาค (,) และเว้นวรรคหน้าผู้แต่งทุกคน และใช้คำว่า “และ” โดยไม่เว้นวรรค หน้าผู้แต่งคนสุดท้าย

เช่น

(กุลพล แสงจันทร์, เกียรติขจร เจริญยิ่ง, และสมหญิง ใจชื่อ. (2544).

กรณีชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นผู้แต่งทุกคน เว้นหนึ่งวรรคตามด้วยตัวอักษรชื่อต้น ชื่อกลาง (ถ้ามี) และใช้เครื่องหมาย “&” และเว้นหนึ่งวรรค หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายแล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้นแล้วใส่จุด

เช่น

Salmon, M., Earman, J., Wilson, R. T., McGarry, D. D., & Hopman, D. (2009).

กรณีผู้แต่งเป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วยหน่วยงานระดับรอง ลงมา

เช่น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, บัณฑิตวิทยาลัย, 2560)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

เช่น

(การพัฒนา, 2556, หน้า 29)

กรณีไม่ใช่ผู้เขียน แต่เป็น ผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือบรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และบอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม” “ผู้เรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”

เช่น

(โกวิท รักชาติ, บรรณาธิการ, 2556)

(Shah & Ratcliffe, editor, 2009)

อ้างอิงในเนื้อหาจากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:.) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

เช่น

(กระทรวงสาธารณสุข, 2556: CD-ROM)

การอ้างอิงในเนื้อหา จากระบบสารสนเทศออนไลน์ (WWW.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้น
ข้อมูล

เช่น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2556)

(Suan Sunandha Rajabhat University), 2013)

4. การเขียนบรรณานุกรม

4.1 หนังสือ

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

4.2 บทความวารสาร

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่. หน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่อ้างถึง

-วารสารสืบค้นจากฐานข้อมูลไทย

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย, ค้นเมื่อ วัน

เดือน ปี, จาก URL หรือ ชื่อฐานข้อมูล

4.3 รายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่ประชุม). ชื่อเรื่อง. วัน เดือน พ.ศ.(หน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

4.4 วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับวิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาเอก สาขา คณะ ชื่อมหาวิทยาลัย, เมืองที่ตั้งมหาวิทยาลัย

4.5 บรรณานุกรมจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานเจ้าของเว็บไซต์. (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล). ชื่อเรื่อง. ค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี พ.ศ., จาก <http://www>.

4.6 บทความในนิตยสาร หรือ หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่งหรือชื่อคอลัมน์. (วัน เดือน ปี). ชื่อบทความ. ชื่อนิตยสารหรือ หนังสือพิมพ์, ปีที่, หน้า.

กรณีภาษาอังกฤษ จะใช้ว่า ปี,เดือน วัน (year, month day) และ p. หรือ pp.

4.7 การเขียนบรรณานุกรมแผ่นพับ

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. (ปี). ชื่อเรื่อง. [แผ่นพับ]. สถานที่พิมพ์: ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต.

4.8 อ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี/เดือน/วัน). ตำแหน่ง. สัมภาษณ์.

การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งไฟล์ต้นฉบับบทความ (Microsoft Word) และแบบฟอร์มนำเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในช่องทางของวารสารระบบออนไลน์ (Online Submission) เท่านั้น

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณา จะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ประเมินจากภายนอกเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไขจะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ